ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ

လွယ်ကူစွာတတ်မြောက်စေနိုင်သော

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

စာပေအမှတ်စဉ်– ၁၆

အရှင်တိလောကာဘိဝံသ

(အင်းစိန်)

သာသနာ–၂၅၄၁ တတိယအကြိမ် ကောဇာ–၁၃၅၉

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ

လွယ်ကူစွာတတ်မြောက်စေနိုင်သော

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

သုတေသနစာကြည့်တိုက်

သာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန

ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်။

စာပေအမှတ်စဉ်– ၁၆

အရှင်တိလောကာဘိဝံသ

(အင်းစိန်)

သာသနာ–၂၅၄၁ | တတိယအကြိမ် | ကောဇာ–၁၃၅၉

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

စာမူခွင့်ပြုချက် - ၂၀ / ၉၇ (၈)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၁၅ / ၉၇ (၈)

ဒုတိယအကြိမ်
၁၉၉၇ - ဩဂုတ်လ
အုပ်ရေ - ၂၀၀၀
တန်ဖိုး - ၂၅၀ကျပ်

ပုံနှိပ်သူ - ဦးဝင်းလွင်
ရွှေဟသာအော့ဖ်စက် (၀၅၃၆၆)

အဖုံးရိုက် - ကျောက်စိမ်းအော့ဖ်စက်

ထုတ်ဝေသူ - ဦးမြသန်း (၀၁၀၅၂) အသိုင်းအဝိုင်းစာပေ
၃၅၊ ဖွဲ့စုံရပ်၊ ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖြန့်ချိရေး - စာပေထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့၊
မဓာဝံသကျောင်းဆောင်၊ ရွာမပရိယတ္တိစာသင်တိုက်
သံမဏိစက်ရုံလမ်း၊ အင်းစိန်၊ ရွာမ။
ဖုန်း - ၀၁-၆၄၀၀၇၅

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

အဘိဓမ္မတ္ထ(သင်္ဂြိုဟ်)ကျမ်းသည် ဘုရားရှင် အဘိဓမ္မာ(၇)ကျမ်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို တိုတိုကျဉ်းကျဉ်း, ရှင်းလင်း, လွယ်ကူစွာ တတ်သိအောင်ရေးထားသော ကောင်းမြတ်သည့် ကျမ်းဖြစ်သည်၊ ထိုသို့ ကောင်းမြတ်သည့် ကျမ်းဖြစ်သော်လည်း ပါဠိဘာသာ မကျွမ်းကျင်သူများအတွက် ထိုကျမ်း၏ အရသာကို မခံစားကြရပေ။

အဘိဓမ္မာသင်ကြားနည်း

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာတတ်သိရန် အခြေခံအဖြစ် အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သင်ကြားပေးကြ၍၊ ရှင်, ရဟန်းများသည် ပါဠိကျက်, အနက်တက်၊ အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းပြ သရုပ်ခွဲစသည်ဖြင့် ပင်ပန်းကြီးစွာ အဆင့်ဆင့် သင်ကြားတတ်မြောက်ကြရသည်၊ လပေါင်းများစွာ နှစ်ပေါင်းများစွာလည်း အချိန်ယူကြရသည်။

ပါဠိဘာသာမကျွမ်းကျင်သည့် လူဝတ်ကြောင်များကတော့ *ပါဠိကျက်, အနက်တက်၍ ပါဠိအဓိပ္ပာယ်ရှင်း*–ဟူသော အဆင့်များကို ခုန်ကျော်ပြီး *သရုပ်ကျက်မှတ်, ခွဲစိတ်* အဆင့်မှစ၍ သင်ယူကြသဖြင့် အချိန်တိုအတွင်း သက်သာလွယ်ကူစွာ တတ်မြောက်ကြရုံသာမက အဘိဓမ္မာ၏ အရသာကိုလည်း လျင်မြန်စွာ ခံစားကြရသည်။

စာရေးသူသည် အဘိဓမ္မာအခြေခံတတ်သိလိုသော အချို့ဒါယကာ, ဒါယိကာမများ အတွက် သင်ပေးဘို့ရာ အခွင့်ကြုံလာရပါသည်၊ စာအုပ်စာတမ်းစသည့် စာသင်အထောက်အကူ ပစ္စည်းကိရိယာများ အဆင်သင့် မရှိသဖြင့် စာအုပ်လွတ် သက်သာလွယ်ကူစွာ တတ်မြောက်အောင် သင်ပေးသည့်နည်းကို စဉ်းစားရပါသည်၊ မိမိဖြတ်သန်းခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများမှ ယခု လက်ရှိသင်ယူသူများနှင့် သင့်လျော်အောင် အစွမ်းကုန် စဉ်းစားထုတ်ယူလိုက်သောအခါ –

၁။ ယခင်က သာမန်သိမှတ်ခဲ့သည်များလည်း ရှင်းလင်းသွားပါသည်။

၂။ သက်သာ, လွယ်ကူ, ရှင်းလင်းသည့် စနစ်များကိုလည်း ရရှိလာပါသည်။

၃။ မမေ့ပျောက်အောင် ထိန်းသိမ်းသည့် စနစ်များကိုလည်း ရရှိလာပါသည်။

၄။ စနစ်ဟောင်းများမှ ယူသင့်ရာကို ယူ, နှုတ်သင့်ရာကို နှုတ်, ဖြည့်စွက်သင့်ရာကို ဖြည့်စွက်ပြီး စုစည်းတင်ပြသည့် အဖိုးတန်နည်းများကိုလည်း ရရှိခဲ့ပါသည်။

အဆိုပါ နတ်သုဒ္ဓါ အဆီခဲကို အနာဂတ် စာချ, စာသင် ရှင် လူ များအတွက် လက်ဆောင်ကောင်း ပေးလို၍ ဤစာအုပ်ကို ရေးသားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းပြုဆရာတော်

တိုက်တွန်းချက်

စာချစာသင် အရှင်များကို တိုက်တွန်းပါရစေ–ပါဠိအနက်မှ တစ်ဆင့် သရုပ်ခွဲသည့်နည်းများမှာ ရှေးခေတ် ရှင်, ရဟန်းများအတွက် အထူးသင့်လျော်သော်လည်း ယခုခေတ်စာသင်သားများနှင့် သင့်လျော်မှုအားနည်းသွားပါသည်၊ မူလတန်းမှ ငယ်၊ လတ်၊ ကြီး အဆင့်အထိ အနည်းဆုံး လေးနှစ်ခန့် သင်ကြားရသော်လည်း သရုပ်မကြေသော စာသင်သားတွေသာ များပါသည်။

ထို့ကြောင့် သရုပ်ကျက်မှတ် ခွဲစိတ် အဆင့်မှ စတင် သင်ကြားလျှင် ညံ့ဖျင်းသည့် စာသင်သားဖြစ်စေကာမူ ၆–လမှ တစ်နှစ်ခန့်ဖြင့်ပင် သဂြိုဟ် ၉–ပိုင်း သရုပ်ကြေပွန်စေပါသည်၊ ဉာဏ်ကောင်းသူဖြစ်က ၁–လ ၂–လ ၃–လ ခန့်ဖြင့်ပင် သဂြိုဟ် ၉–ပိုင်း သရုပ်ကျွမ်းကျင်နိုင်ပါသည်၊ ထိုသို့သရုပ်ကျေပွန်ပြီးမှ ပါဠိအနက်ကို သင်လျှင် သဂြိုဟ်တတ်လွယ်သော နည်းစနစ်ကောင်းဖြစ်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

လေ့လာရန်အစီအစဉ်

အဘိဓမ္မာ၏ အနှစ်ချုပ်မှာ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တို့သာ ဖြစ်သည်၊ ထိုလေးပါးတွင် စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့၏သရုပ်သဘောဆိုင်ရာကို ရှေးဦးစွာသင်ပေးရန် ဖြစ်သည်၊ ထိုသို့သင်ရာ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ဟောကြားပုံကို နည်းယူ၍သင်လျှင် ပို၍ သဘာဝကျသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ခန္ဓဒေသနာ၌ ရုပ်ကိုဦးစွာဟောသည်၊ ထို့နောင် စိတ်အမျိုးမျိုး ဖြစ်အောင်ချယ်လှယ်တတ်သော စေတသိက်ကို ဟောသည်၊ ထို့နောင်မှ စိတ်အကြောင်းကို ဟောသည်။ ထိုသည့် ဘုရားရှင်၏ နည်းစနစ်ကိုယူ၍ –

၁။ ရုပ်အကြောင်း

၂။ စေတသိက်အကြောင်း

၃။ စိတ်အကြောင်း ဤအစဉ်ဖြင့် သင် သင့်ပါသည်၊

ထိုသို့သင်ရာ၌လည်း စာသင်သားအခြေအနေကို ကြည့်၍ လိုအပ်သလောက်သာ သင်ရမည်။

ပထမဆင့်

ရှေးဦးစွာ ပထမဆင့်အနေနှင့် ရုပ် ၂၈–ပါး၊ စေတသိက် ၅၂–ပါး၊ စိတ် ၈၉–ပါး သရုပ်သဘောများ ရင်းနှီးထားဘို့ အကျွမ်းတဝင် ရှိထားဘို့ လိုအပ်ပါသည်၊ အချို့ လူဝတ်ကြောင် ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ဆိုလျှင် အဆိုပါ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ် အရေအတွက် ရင်းနှီးပြီးနောက် သမုစ္စည်းပိုင်းကို သင်ပေးထားရုံမျှနှင့်ပင် အဘိဓမ္မာအခြေခံ နားရည်ဝသွားနိုင်ပါသည်။

မှန်ပါသည်၊ သမုစ္စည်းပိုင်းသည် ပိဋကတ်သုံးပုံ, နိကာယ်ငါးရပ်၌လာသော အဘိဓမ္မာ ဝေါဟာရများကို စုစည်းတင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဒုတိယဆင့်

တဖန် ဒုတိယအဆင့်အနေနှင့် ရူပသမုဋ္ဌာန်, ရုပ်ကလာပ်, ရုပ်ဖြစ်စဉ်များနှင့် စေတသိက် ဆိုင်ရာ သမ္ပယောဂနည်းကို သင်ပေးသင့်ပါသည်။

တတိယဆင့်

တတိယဆင့်အနေနှင့် အခြားလိုအပ်ရာရာ သင့်လျော်သလိုသင်သင့်ပါသည်၊ အဆင့်တိုင်း အဆင့်တိုင်း၌လည်း အကြမ်းဖျင်းတစ်ခေါက်၊ အသေးစိတ်နှစ်ခေါက်, သုံးခေါက် သင်ပေးသင့်ပါသည်၊ တစ်ခေါက်တည်းဖြင့် ကြန့်ကြာစွာ အသေးစိတ် သင်ပေးလျှင် ငြီးငွေ့စိတ်ပျက်စရာကောင်းပါသည်။

လေ့လာရာ၌လည်း –

၁။ ဖယားများဖြင့် သရုပ်သဘောကို မှတ်သားပါ၊

၂။ မမေ့မပျောက်အောင် ဆောင်ပုဒ်ဖြင့် တွဲ၍ ကျက်မှတ်ပါ၊

၃။ လိုအပ်လျှင် ဆိုရိုးကို နှုတ်တိုက်ဖတ်ပါ၊

အဆိုပါစနစ်များဖြင့် သင်ကြားလျှင် သဂြိုဟ် ၉–ပိုင်းသရုပ် ဖြမ်းဖြမ်းကွဲ ကျေသွားနိုင်သည်။

တောင်းပန်လွှာ

ထေရ်ကျော်ငါးရာ၊ ရဟန္တာဝသီ၊ သမ္ဘိဒါဉာဏ်ရ၊ သံဃိန္ဒတို့၊
ဘုရားမိန့်ရွှတ်၊ ပိဋကတ်ကို၊ မွတ်မွက်ဖြူဖွေး၊ ပေထက်ရေး၍၊
ဆေးလေးကြပ်ကြပ်၊ အထပ်တစ်ရာ၊ တည်းဖြတ်ပါလည်း၊
အက္ခရာပုဒ်ဆွေး၊ မှားယွင်းသေး၏၊ ညစ်ကြေးစပ်ယှဉ်၊ ပုထုဇဉ်သာ၊
ငါတို့မှာကား၊ မမှားဘယ်သို့၊ ရှိလေမြို့လိမ့်၊ ယွင်းချို့အက္ခရာ၊
ပျက်ယိုရာ၌၊ ပညာကြီးရှင်၊ ငြမ်းကောင်းဆင်သို့၊ ပြင်စေသတည်း။

(ဥတေနပျို)

ဤစာအုပ်ပါ လင်္ကာဆောင်ပုဒ်များမှာ–

* စကားလုံးသိပ်သည်းကျစ်လျစ်မှု၊
* အကြောင်းအရာ မှတ်လွယ်စေမှု၊
* ဆောင်ပုဒ် အရေအတွက် နည်းပါးစေမှု၊
* ကျက်မှတ်ရန် မလွယ်ကူသည့် ဆောင်ပုဒ်ရှည်ကြီးများ မဖြစ်စေမှု၊
* အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဆောင်ပုဒ်တစ်ခုထက် မပိုစေမှု –

စသောအချက်များကို အလေးထား၍ ရေးသားထားပါသည်။

ထိုသို့ ရေးသားရသဖြင့် အဆုံးသတ်အချများ ရှေ့နောက် ကာရန်သို့ မလိုက်ဘဲထားပါသည်၊ စကားလုံး သိပ်သည်း ကျစ်လျစ်မှုကို ဦးစားပေးရသဖြင့် သာမန် လူပြိန်းများ နားမလည်နိုင်သည့်အချက်များ များစွာပါရှိပါသည်။

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်ကျမ်း၏ အနှစ်ချုပ်ဆောင်ပုဒ်များကို တစုတဝေးတည်း အလွယ်တကူ ကျက်မှတ်နိုင်ရန် လင်္ကာဆောင်ပုဒ်သက်သက် သီးသန့် ထုတ်၍ စီစဉ်ထားပါသည်။

ကျမ်းပြုဆရာတော်

၂၀.၅.၉၄

၁၃၅၆၊ ကဆုန်လဆန်း (၁၂)ရက်

သောကြာနေ့

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်
ဒုတိယအကြိမ်နှင့်စကားဦး

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်ကျမ်းကို အဘိဓမ္မာသင်ယူလေ့လာသူများ အလွယ်တကူသင်ယူလေ့လာနိုင်ရန် စီစဉ်ခဲ့ပါသည်၊ ပါဠိဘာသာတတ်ကျွမ်းသူ, မတတ်ကျွမ်းသူနှစ်မျိုးလုံးနှင့် သင့်လျော်အောင် စီစဉ်ထားပါသည်၊ ဆရာ့ထံချဉ်းကပ်သင်ယူရန် အချိန်မပေးနိုင်သူများအတွက်လည်း အချိန်မရွေး လေ့လာဖတ်ရှုပြီး နားလည်နိုင်ပါသည်၊ အထူးသဖြင့် ပါဠိဘာသာနှင့် မရင်းနှီးသူ အဘိဓမ္မာသဘောသိရုံသက်သက် လေ့လာသူများအတွက် ရည်ရွယ်ပြီး စီစဉ်ထားခြင်းကြောင့် အချို့နေရာများ၌ သင်ရိုးပုံစံမလိုက်ဘဲ စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်ကျမ်း **ပထမအကြိမ်, ဒုတိယအကြိမ်**တို့၌ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်–

* စာလုံးများယွင်းခြင်း၊
* အထားအသိုစနစ်မကျခြင်း၊
* ဆိုလိုချက်မပြည့်စုံခြင်း၊
* ပထမပြန်နှင့် အဘိဓမ္မာစာမေးပွဲများအတွက် လိုအပ်ချက်များ ရှိနေခြင်း၊
* ဆရာ့အကူအညီမပါလျှင် သင်ရိုးနှင့်ဆက်စပ်မိရန် ခဲယဉ်းနေခြင်း

စသော ချို့ယွင်းချက်များ ပါရှိနေပါသည်၊ ဤ**တတိယအကြိမ်**၌ကား အဆိုပါချို့ယွင်းချက်များကို ပြင်ဆင်, နုတ်ပယ်, ဖြည့်စွက်၍ စီစဉ်ထားပါ သည်၊ ထိုသို့စီစဉ်ရာ၌–

* မူရင်းသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ သင်ရိုးများအားလုံး ပါဝင်စေခြင်း၊
* သင်္ဂြိုဟ်၌တိုက်ရိုက်မလာသော်လည်း သိသင့်သောဗဟုသုတများကို ဤကျမ်း၏အတိုင်းအတာနှင့် သင့်လျော်ရုံ စုံနိုင်သမျှစုံအောင် ဖြည့်စွက်ထားခြင်း၊
* ယနေ့အချိန်အထိ စာချ, စာသင်များလက်ကိုင်အသုံးပြုနေသော အဘိဓမ္မာသင်ရိုးစာအုပ်အမျိုးမျိုး၏ မသိမဖြစ်သော အဆီအနှစ်များအားလုံး ပါဝင်စေခြင်း၊
* စာမျက်နှာနှစ်ရာကျော်ခန့်ဖြင့်ပင် သင်ရိုးအပြည့်အစုံပါဝင်အောင် ကျစ်လစ်သိပ်သည်းစွာ စီစဉ်ထားခြင်း၊

* မမေ့ပျောက်စေရန်နှင့် တစ်သက်လုံးစွဲမြဲနေစေရန် ကျစ်လစ် သိပ်သည်းသည့် ကဗျာ, လင်္ကာများဖြင့် မွမ်းမံပေးထားခြင်း၊

* ကျမ်းညွှန်းများကိုလည်း သုတေသီများအတွက် စုံနိုင်သမျှ စုံလင်အောင်ညွှန်ပြထားခြင်း၊ (သဂြိုဟ်ကျမ်းကိုကား ဤကျမ်း၏ မူရင်းဖြစ်၍ အထူးမညွှန်းပါ)

* ဇယားနှင့်ဆိုင်ရာ ဆိုရိုးများ, လင်္ကာဆောင်ပုဒ်များကို ပူးတွဲလေ့လာနိုင်ရန် အနီးကပ်ဆုံးစီစဉ်ထားခြင်း၊

* လင်္ကာဆောင်ပုဒ်များကိုလည်း ဆောင်ပုဒ်ဖြစ်ရုံမျှ မဟုတ်စေဘဲ ကျစ်လစ်သိပ်သည်းစွာဖြင့် အပိုအလိုမရှိ ထိထိမိမိရေးသားထားခြင်း၊

* စကားပြေအရေးအသားများ၌လည်း စကားလုံးဖောင်းပွမှု နည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် ပါသင့်သောအကြောင်းအရာများလည်း စုံလင်အောင်, ပါအောင်ရေးသားထားခြင်း၊

စသည် စသည်တို့ဖြင့် အသုံးပြုသူများ အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်သမျှ ဖြစ်ထွန်းအောင် စီစဉ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်ကို စနစ်တကျအသုံးပြုလေ့လာပါက အဘိဓမ္မာအခြေခံရရန်နှင့် သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာအတွက် စာမေးပွဲများစွာ အောင်ပန်းဆင်နွှဲနိုင်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။

ဤစာအုပ်သည် သင်ယူသူစာသင်သားအတွက်ရော သင်ကြားပေးသူ စာချဆရာများ သင်ရိုးအတွက်ပါ လမ်းညွှန်ကောင်း အဖော်ကောင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

စာရေးသူဖြတ်သန်းခဲ့ရသော စာသင်သားဘဝ ၁၆–နှစ်, စာသင်ဆရာဘဝ ၂၇–နှစ် စုစုပေါင်း ၄၃–နှစ်လုံးလုံး ဤဘာသာရပ်နှင့် မျက်ခြည်မပြတ်လေ့လာခဲ့ရသော ဗဟုသုတများမှ အဆီအနှစ်ထုတ်၍ ယနေ့ စာချ, စာသင်သားများနှင့် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်အောင် ပညာရှင်များ၏ အကြံဉာဏ်ကိုယူပြီး စီစဉ်ထားပါသည်။

အထူးမှာလိုသည်မှာ– ပါဠိ, အနက် ကျက်မှတ်မှု, သင်ပြမှု မတိုင်မီ ရှေးပြေးအဖြစ် ဤကျမ်းကို ကျက်မှတ်စေခြင်း, သင်ပေးခြင်းဖြင့် ပါဠိ, အနက်သင်ရာ၌ များစွာအထောက်အကူပြုဖြစ်နိုင်ရုံမက သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာအတွက် လုံလောက်သွားပါလိမ့်မည်။

၁၃၅၉–ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၅–ရက်၊
(၂၃–၈–၉၇) စနေနေ့၊

အရှင်တိလောကာဘိဝံသ
ရွာမပရိယတ္တိစာသင်တိုက်
အင်းစိန်၊

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
*	နိဒါန်းအမှာများ	က မှ ည
၁။	စိတ်ပိုင်းလင်္ကာ	၁ မှ ၃
၂။	စေတသိက်ပိုင်းလင်္ကာ	၄ – ၆
၃။	ပကိဏ်းပိုင်းလင်္ကာ	၆ – ၁၀
၄။	ဝီထိပိုင်းလင်္ကာ	၁၀ – ၁၂
၅။	ဝီထိမုတ်ပိုင်းလင်္ကာ	၁၂ – ၁၆
၆။	ရုပ်ပိုင်းလင်္ကာ	၁၆ – ၁၉
၇။	သမုစ္စည်းပိုင်းလင်္ကာ	၁၉ – ၂၃
၈။	ပစ္စည်းပိုင်းလင်္ကာ	၂၃ – ၂၈
၉။	ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းလင်္ကာ	၂၈ – ၃၂
၁၀။	ဘုရားစကားတော်	၃၃ – ၃၄
	၁။ စိတ်ပိုင်း	
၁၁။	စိတ်အကြောင်း	၃၄ – ၅၁
	၂။ စေတသိက်ပိုင်း	
၁၂။	စေတသိက်အကြောင်း	
	(က) စေတသိက်များနှင့် သဘောလက္ခဏာ	၅၂ – ၅၉
	(ခ) သမ္ပယောဂနည်းများ	၆၀ – ၆၃
	(ဂ) သင်္ဂဟနည်း	၆၄ – ၆၈
	(ဃ) အနိယတယောဂီ	၆၉ – ၇၀
	(င) ဝိသေသက	၇၁
	(စ) စေတသိက်ချင်းယှဉ်ပုံ	၇၂ – ၇၃
	၃။ ပကိဏ်းပိုင်း	
၁၃။	ဝေဒနာသင်္ဂဟ (ခံစားမှုဝေဒနာဖြင့် ဝေဖန်ပုံ)	၇၄ – ၇၈
၁၄။	ဟေတုသင်္ဂဟ (အကြောင်းရင်းများဖြင့် ဝေဖန်ပုံ)	၇၈ – ၈၁

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ

၁၅။	ကိစ္စသင်္ဂဟ	၈၁ – ၈၄
၁၆။	ဒွါရသင်္ဂဟ	၈၅ – ၈၇
၁၇။	အာရမ္မဏသင်္ဂဟ	၈၈ – ၉၈
၁၈။	ဝတ္ထုသင်္ဂဟ	၉၉ – ၁၀၀
၁၉။	ဝေဒနာဒိဆက္ကဖြင့် ဝေဖန်ပုံ	၁၀၁ – ၁၀၃
	၄။ စိတ်ပိုင်း	
၂၀။	ဆက္က ၆–မျိုး	၁၀၄ – ၁၀၅
၂၁။	အသက်တမ်းဆိုင်ရာအခန်း	
	(က) ပဉ္စဒွါရဝီထိဖြစ်ကြောင်းများ	၁၀၆ – ၁၀၇
	(ခ) ပဉ္စဒွါရဝီထိပေါင်း–၇၅	၁၀၇ – ၁၁၀
	(ဂ) အမျိုးအစား, အကြိမ်, စိတ်အရေအတွက်	၁၁၁ – ၁၁၂
၂၂။	တဒါရုံဆိုင်ရာအခန်း	
	(က) တဒါရုံအင်္ဂါ	၁၁၂
	(ခ) အာဂန္တုကဘဝင်	၁၁၃
	(ဂ) အာရုံနှင့် ဝိပါက်	၁၁၃
၂၃။	အပ္ပနာဆိုင်ရာအခန်း	
	(က) ဥပစာရသမာဓိဇော	၁၁၃
	(ခ) အပ္ပနာဝီထိများ	၁၁၄
	(ဂ) အပ္ပနာဇောနှောင်းပုံ	၁၁၅ – ၁၁၆
၂၄။	ဇောနှင့်အကြိမ်	၁၁၆ – ၁၁၇
၂၅။	ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ	၁၁၈ – ၁၁၉
၂၆။	ဘုံစိတ်ရ	၁၂၀
	၅။ စိတ်မှတ်ပိုင်း	
၂၇။	စတုက္က ၄–ပါး	၁၂၁

စဉ်	အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
၂၈။	ဘုံဆိုင်ရာအခန်း		၁၂၁ – ၁၂၃
၂၉။	ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ရ		၁၂၄ – ၁၂၅
၃၀။	ကမ္မစတုက္က (ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးဆိုင်ရာအခန်း)		၁၂၆ – ၁၂၇
	(က)	မကောင်းမှုနှင့်မကောင်းကျိုး	၁၂၈ – ၁၂၉
	(ခ)	ကာမဆိုင်ရာကောင်းမှုနှင့်အကျိုးဝိပါက်	၁၃၀ – ၁၃၃
၃၁။	မဟဂ္ဂုတ်ကံနှင့်အကျိုးဝိပါက်		၁၃၄ – ၁၃၅
၃၂။	ပဋိသန္ဓေဆိုင်ရာအခန်း		၁၃၆ – ၁၃၇
၃၃။	မရဏုပ္ပတ္တိစတုက္က		
	(က)	သေခါနီးအခါ အာရုံထင်ပုံများ	၁၃၈ – ၁၃၉
	(ခ)	ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပေါ်ပုံနှင့်အာရုံ	၁၄၀ – ၁၄၁
	(ဂ)	စုတိနောင်ပဋိသန္ဓေနှောင်းပုံ	၁၄၂ – ၁၄၃
	(ဃ)	ဘဝင်အကြောင်းနှင့်နာမ်သံသရာလည်ပုံ/ပြတ်ပုံ	၁၄၄ – ၁၄၅
	၆။	**ရုပ်ပိုင်း**	
၃၄။	ရူပသမုဒ္ဒေသ (ရုပ်ပေါင်းအချုပ်)		၁၄၆ – ၁၄၇
၃၅။	ခန္ဓာကိုယ်၌ရုပ်ဖွဲ့စည်းပုံ		၁၄၈ – ၁၅၁
၃၆။	ရူပဝိဘာဂ (၁–မျိုးစု, ၂–မျိုးစုတို့ဖြင့်ဝေဖန်ပုံ)		၁၅၁ – ၁၅၃
၃၇။	ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းသမုဋ္ဌာန်နှင့်စတုဇရုပ်များ		၁၅၄ – ၁၅၅
၃၈။	ကလာပ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်ရုပ်ကလာပ်များ		၁၅၆ – ၁၅၈
၃၉။	ရူပပဝတ္တိက္ကမ (ရုပ်ဖြစ်စဉ်)		
	(က)	စတုဇရုပ်များဖြစ်ပေါ်ပုံ	၁၅၈–၁၆၀
	(ခ)	နာမ်/ရုပ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်	၁၆၀
	(ဂ)	ရုပ်သံသရာလည်ပုံ	၁၆၀
	(ဃ)	စိတ္တဇရုပ်အမျိုးမျိုး	၁၆၀–၁၆၁
	(င)	ဘုံပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်ပဋိသန္ဓေ, ပဝတ္တိရုပ်ဖြစ်ပုံ	၁၆၂–၁၆၃

စဉ်	အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
၄၀။	**နိဗ္ဗာန်အခန်း**		၁၆၄
	၇။ သမုစ္စည်းပိုင်း		
၄၁။	တရားကိုယ်စစ်–၇၂		၁၆၅
၄၂။	အကုသလသင်္ဂဟ (အကုသိုလ်ပေါင်းချုပ်)		၁၆၆–၁၆၉
၄၃။	မိဿကသင်္ဂဟ		၁၇၀–၁၇၃
၄၄။	ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ (မဂ်ဉာဏ်အသင်းဝင်ပေါင်းချုပ်)		၁၇၄–၁၇၇
၄၅။	သဗ္ဗသင်္ဂဟ		၁၇၈–၁၈၀
	၈။ ပစ္စည်းပိုင်း		
၄၆။	ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်နည်းများ		၁၈၁
၄၇။	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဆိုင်ရာ		၁၈၂–၁၈၉
၄၈။	ပဋ္ဌာန်းနည်းဆိုင်ရာသိစရာများ		
	(က)	ပစ္စယုဒ္ဒေသနှင့်ခေါင်းဆောင် ၈–ပစ္စည်း	၁၉၀
	(ခ)	အာရမ္မဏမျိုး	၁၉၁–၁၉၃
	(ဂ)	သဟဇာတမျိုး	၁၉၄–၁၉၇
	(ဃ)	အနန္တရမျိုး	၁၉၈
	(င)	ဝတ္ထုမျိုး	၁၉၉
	(စ)	ပစ္ဆာဇာတ, ရုပ်အာဟာရမျိုး	၂၀၀
	(ဆ)	ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ, ပကတူပ, နာနာက္ခဏိကကမ္မမျိုး	၂၀၁
	(ဇ)	မိဿကမျိုးများ	၂၀၂–၂၀၃
	(ဈ)	ကျေးဇူးပြုပုံ ၆–မျိုး	၂၀၄
	(ည)	ပစ္စည်းအားလုံး ၄–ပစ္စည်း၌သွင်းပုံ	၂၀၅
	(ဋ)	ပဋ္ဌာန်းအနှစ်ချုပ်	၂၀၆
၄၉။	သဒ္ဒ, အတ္ထပညတ်အကြောင်း		၂၀၇–၂၀၉

စဉ်	အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
	၉။	**ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**	
၄၉။	သိက္ခာ ၃–ပါးနှင့်ကိလေသာပယ်ပုံ		၂၁၀
၅၀။	သီလသိက္ခာအခန်း		၂၁၁
၅၁။	သမာဓိသိက္ခာအခန်း		
	(က)	သမာဓိထူထောင်နည်း– ၄၀	၂၁၂–၂၁၇
	(ခ)	ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းရွေးချယ်ပုံ	၂၁၈–၂၁၉
	(ဂ)	ပွားများမှုအဆင့်နှင့်ရလာဒ်	၂၂၀–၂၂၂
	(ဃ)	အစွမ်းထက်အောင်လုပ်နည်းများ	၂၂၂–၂၂၃
	(င)	အဘိညာဉ်များနှင့်သမထဘာဝနာအကျိုး	၂၂၄
	(စ)	သမာဓိသိက္ခာနှင့်ဝိပဿနာထူးခြားချက်	၂၂၄–၂၂၅
၅၂။	ပညာသိက္ခာအခန်း		
	(က)	ဝိသုဒ္ဓိများနှင့်ဝိပဿနာဆိုင်ရာသိစရာများ	၂၂၅
	(ခ)	အခြေခံဝိသုဒ္ဓိများ	၂၂၆–၂၂၇
	(ဂ)	ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်–၁၀ပါး	၂၂၈
	(ဃ)	ဝိပဿနာအန္တရာယ်များနှင့် ကိုယ့်ထည်ဝိသုဒ္ဓိ ၂–ပါး	၂၂၉–၂၃၂
	(င)	အနုလောမဉာဏ်, ဂေါတြဘုဉာဏ်	၂၃၂
	(စ)	မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံများ	၂၃၃
	(ဆ)	မဂ်က ကိလေသာပယ်ပုံ	၂၃၃–၂၃၄
	(ဇ)	ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉–တန်နှင့် ဉာဏ်စဉ် ၁၆–ပါး	၂၃၄–၂၃၅
	(ဈ)	ဝိမောက္ခဆိုင်ရာ	၂၃၆
	(ည)	အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးမျိုး	၂၃၇–၂၃၉
	(ဋ)	ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံများ	၂၄၀–၂၄၁

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

* ။ အဘိဓမ်များ၊ ဟောဖော်ကြားသည့်၊ ဘုရားမြတ်စွာ၊ ဆယ်ဓမ္မာနှင့်၊ သံဃာတော်မြတ်၊ ငါဦးညွတ်။

* ။ စိတ် စေတသိက်၊ ရုပ် နိဗ် ညတ်ပါ။
အဘိဓမ္မ၊ အတ္ထငါးဖြာ။
မဖောက်ပြန်တတ်၊ အမြတ်လေးဖြာ။
ပရမတ်၊ ပညတ်သူမပါ။

စိတ်ပိုင်း

* ။ ပဋိနောက်တွင်၊ဘဝင်ဆယ့်ခြောက်၊ အမြဲရောက်ကာ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနှ၊
ဇောလောဘတို့၊ ဖြစ်ကြပြီးလျှင်၊ ဘဝင်ဝီထိ၊ လှည့်စီသိ၊ စုတိအဆုံးနေ။
*ပဋိသန္ဓေ–ဘွင်(၁၆) မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ။ ပ ။ စုတိ။

***လမ်းညွှန်– ဘွင်ကျနေပုံ (————)**
ဝီထိစိတ်များဖြစ်နေပုံ ( )

* ။ ဆင်ခြင် မြင်သိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်ဆုံးဖြတ်၊ ဇော ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။

* ။ ဆင်ခြင် ကြားသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်ဆုံးဖြတ်၊ ဇော ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။

* ။ ဆင်ခြင် နံသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်ဆုံးဖြတ်၊ ဇော ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။

* ။ ဆင်ခြင် လျက်သိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်ဆုံးဖြတ်၊ ဇော ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။

* ။ ဆင်ခြင် ထိသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်ဆုံးဖြတ်၊ ဇော ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။

* ။ ဆင်ခြင် ဇော ရုံ၊ စိတ်သုံးစုံ၊ မှတ်တုံတွေးစိတ်တန်း။

* ။ ကာမ ရူပ၊ အရူပနှင့်၊ တစ်ဝလောကုတ်၊ လေးပါးထုတ်၊ အချုပ်ဘုံစိတ်ပြား။

။ အကု အဟိတ်၊ ကာသော စိတ်နှင့်၊ ရူစိတ် အရူ၊ လောကုတ်ဟူ၊ မှတ်ယူစိတ်စဉ်ထား။

အကုသိုလ်စိတ်

။ လောဘမူတွင်၊ ဝေ ဒိဋ္ဌိ သင်၊ ပွားလျှင် စိတ်ရှစ်ပါး။

။ ဒေါမနဿ၊ ပဋိဃ သမ်၊ အရင်းခံ၊ နှစ်တန်သင်ပွား၊ ဒေါစိတ်များ။

။ ဥ သဟဂုတ်၊ ဝိစိ ဥဒ်၊ ယှဉ်ထုတ်မောမူဒွေ။

။ လောရှစ် ဒေါနှစ်၊ မောလည်းနှစ်၊ ဆယ့်နှစ်အကုသိုလ်။ (လယ်တီ)

။ သောလေး ဒေါနှစ်၊ ခြောက် ဥပေက်၊ ဆယ့်နှစ် အကုသိုလ်။

အဟိတ်စိတ်

။ စက် သော ဃာန၊ ဇိ ကာယနှင့်၊ သမ္ပ သန္တီ၊ ခုနစ်လီ၊ အမည် အကု ဝိ။

။ သန္တီသော ဥ၊ နှစ်ခုပွားကာ၊ ရှေးနည်းသာ၊ ရှစ်ဖြာအဟိတ်၊ ကု ဝိ စိတ်။

။ ပဉ် မနောဒွါ၊ အာနှစ်ဖြာရှိ၊ နောက်ဟသိ၊ ကြိအဟိတ် သုံးပါးစိတ်။

။ တစ်စီ သု, ဒု၊ သောနှစ်ခုနှင့်၊ ဥမှာဆယ့်လေး၊ အဟိတ်တွေး၊ ပေါင်းရေးဆယ့်ရှစ်ပါး။

ကာမာဝစရသောဘနစိတ်

* ။ဝေဒနာ ဉာဏ်၊ သင်္ခါရ်နှင့်၊ တဖန်ကု ဝိ၊ ကြိမြှောက်ပွား၊ ကာသောကား၊ မှတ်သား နှစ်ဆယ့်လေး။
* ။ အကု ဆယ့်နှစ်၊ ကာကု ရှစ်တည်း၊ ဆယ့်တစ် ကြိ၊ ကာမဝိ၊ မှတ်သိ နှစ်ဆယ့်သုံး။
* ။ သု–တစ်, ဒု–တစ်၊ သော–ဆယ့်ရှစ်၊ ဒေါ–နှစ် ဥပေက် သုံးဆယ့်နှစ်။

ရူပါဝစရစိတ်

* ။ တက် စာ ပီ သု၊ ဧကဂ်စုတွင်၊ တစ်ခုစီပယ်၊ အဆုံးဝယ်၊ နှစ်သွယ် ဥ နှင့် ဧ။
* ။ ပ ဒု တ စ၊ ပဉ္စမ၊ ငါးဝစျာန်အပြား။
* ။ ယှဉ်ပုံကွဲပြား၊ ငါးပါးအင်္ဂါ။ ဈာန်ငါးပါးကွဲ၊ စိတ်လည်းငါးဖြာ။
ကု ဝိ ကြိ၊ ပွားဘိထပ်ကာ။ ဆယ့်ငါးပါး၊ ဖြစ်ကြောင်းရူစိတ်မှာ။
* ။ အာကာ ဝိညာ၊ အာကိဉ်ပါ၊ တစ်ဖြာနေဝ အရူပ။
* ။ ကောင်းကင် စ သား၊ ရုံများလေးဖြာ၊ မတူကွဲလွဲ၊ စိတ်လည်းလေးဖြာ။
ကု ဝိ ကြိ၊ ပွားဘိထပ်ကာ၊ ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဖြစ်ကြောင်း အရူပါ။

* ။ ကသိုဏ်း အာကာ၊ ပထမာရုပ်၊ နတ္ထိထုတ်၍၊ တ– ရုပ်ရုံငါး၊ လေးစီထား၊ ရှေ့ကားအတိ နောက်လမ္ဘိ။

လောကုတ္တရာစိတ်

* ။ သောတာ သက၊ **အ**နာ အ တို့ မဂ္ဂ ဖလာ၊ လေးစီသာ၊ ရှစ်ဖြာလောကုတ္တရာစိတ်။

* ။ မဂ်လေးပါးကွဲ၊ စိတ်လည်းလေးဖြာ။
မဂ်၏ အကျိုး၊ လေးမျိုးဖလာ။
အကျဉ်းရှစ်ပါး၊ စျာန်ငါးပွားကာ။
လေးဆယ်ပါး၊ ကျယ်ထားလောကုတ္တာ။

စျာန်စိတ်ပေါင်း

* ။ ရူ ကုတ်စိတ်များ၊ စျာန်ကားငါးဖြာ။
အရူစျာန၊ ပဉ္စမသာ။
ဆယ့်တစ်စီပြု၊ ပ ဒု တ စာ။
နှစ်ဆယ့်သုံး၊ အဆုံးပဉ္စမာ။

ဇာတိဘေဒ

* ။ အကုဆယ့်နှစ်၊ နှစ်တစ် ကုမှာ။
သုံးဆယ့်ခြောက် ဝိ၊ ကြိ ဝီသာ။
ကျဉ်းရှစ်ဆယ့်ကိုး၊ တစ်မျိုးကျယ်မှာ။
ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ တိုးကြ ကု ဝိ မှာ။

ဘူမိဘေဒ

* ။ ငါးဆယ့်လေးဝ၊ စိတ်ကာမနှင့်၊ ရူပဆယ့်ငါး၊ ဆယ့်နှစ်ပါးဟူ၊ စိတ်အရူတည်း၊ ရှစ်ဆူ လေးဆယ်၊ ကုတ် ကျဉ်း ကျယ်၊ မှတ်ဖွယ် ဘုံစိတ်ပြား။

* ။ သု, ဒု, ဝေကား၊ တစ်ပါးစီသာ၊ သော ခြောက်ဆယ့်နှစ်၊ ဒေါနှစ်မှန်စွာ။
ဥ ငါးဆယ့်ငါး၊ ဖြစ်ငြားသုံးဖြာ၊ သောနှင့်ဒေါ ရောနှော သု, ဒုမှာ။

စိတ်ပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

စေတသိက်ပိုင်း

* ။ အတုလေးချက်၊ ဖြစ် ပျက် ရုံ မှီ။
စိတ်၌ ယှဉ်ကြ၊ ခြယ်သ ပြန်ပြီ။
သော အကု ည၊ သုံးဝရာသီ။
ငါးဆယ့်နှစ်၊ မှတ်လစ်စေတသီ။

သောဘနရာသီ

* ။ ပညာ ဗြဟ္မစိုရ်၊ ဝိ သောကို၊ မိန့်ဆိုသောဘန ကောင်းမြတ်လှ။
* ။ အသိ အလိမ္မာ၊ ဉာဏ် ပညာ၊ ဝိဇ္ဇာ အမောဟ။ (လယ်တီ)
* ။ မေတ္တာ, ကရု၊ မုဒိ, ဥ၊ လေးခုဗြဟ္မစိုရ်၊ အပ္ပမညာလည်းဆို။
* ။ သမ္မာ နောက်မှာ၊ ဝါစာ ကမ္မန်၊ အာဇီဝံ၊ သုံးတန်ဝိရတီ။
* ။ သဒ္ဓါ သတိ၊ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ၊ အလောဘနှင့်၊ အဒေါသ၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာ။
* ။ ပဿဒ်, လဟု၊ မုဒု, ကမ္မဉ်၊ ပါဂုဉ်ယှဉ်၊ ထို့ပြင် ဥဇုကတာ။
* ။ ပညာ တစ်ဝ၊ ဗြဟ္မ လေးဖြာ။
ဝိရ သုံးမျိုး၊ ဆယ့်ကိုး သောသာ။
နှစ်ဆယ့်ငါးပါး၊ နှစ်ပါး နှစ်ခါ။
တင့်တယ်လတ်၊ ကောင်းမြတ် သောဘနာ။

အကုသလရာသီ

* ။ မော ဟိ နောတ် ဥဒ်၊ မောစတုက်။
လော ဒိဠ် မာန၊ လောတိက။
ဒေါ ဣသ် မစ် ကုက်၊ ဒေါစတုက်။
ထိ မိ ဝိစိ၊ အဆုံးသိ။

အညသမာနရာသီ

* ။ ဖသ်, ဝေ, သဉ်, စေ၊ ဧ, ဇီ, မန၊ ခုနှစ်ဝ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ။
* ။ တက် စာ အဓိ၊ ဝီ ပီတိ၊ မှတ်သိ ဆန္ဒ ပကိဏ္ဏက။
* ။ ကောင်း, ဆိုးတိုင်းမှာ၊ သူတို့ပါ၊ ဆယ်ဖြာ သုံးဝ အည သမာန။

အညသမာန်းသမ္ပယောဂနည်း

- ॥ သဗ္ဗစိတ္တ၊ ခုနစ်ဝ၊ ယှဉ်ကြစိတ်တိုင်းမှာ။
- ॥ ပဋ္ဌဝိညာဉ်၊ ဖယ်ကြဉ်ကာမ၊ ပထမစျာန်၊ ငါးဆယ်မှန်၊ ငါးတန်ဝိတက်ယှဉ်။
- ॥ ပဋ္ဌဝိညာဉ်၊ ဖယ်ကြဉ်ကာမ၊ ပထမ ဒု၊ စျာန်နှစ်ခုပါ၊ ခြောက်ဆယ်မှာ၊ ခြောက်ဖြာဝိစာယှဉ်။
- ॥ ဒေါ ဥ ကာယ၊ စတုတ္ထကြဉ်၊ ကျန်သောတွင်၊ ပီယှဉ်ငါးဆယ့်တစ်။
- ॥ ကာသောမနသ်၊ ဆယ့်ရှစ်ရပ်နှင့်၊ သုံးရပ်စျာန၊ ပ ဒု တ၊ ဧကပညာ ပီယှဉ်ရာ။
- ॥ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဒွေပဉ္စာကြဉ်၊ ကျန်စိတ်တွင်၊ ဓိ ယှဉ် ခုနစ်ဆယ့်ရှစ်။
- ॥ မနော ဟသိ၊ အဟိတ်ဒွိနှင့်၊ ကုန်ဘိပါပ၊ သောဘနပါ၊ ဝီရိယာ၊ သုံးဖြာခုနစ်ဆယ်။
- ॥ မောဟမူလာ၊ အဟိတ်ပါကြဉ်၊ ကျန်စိတ်တွင်၊ ဆန် ယှဉ်ခြောက်ဆယ့်ကိုး။

အကုသိုလ်သမ္ပယောဂနည်း

- ॥ အကုတိုင်းမှာ အမြဲပါ၊ လေးဖြာ မောစတုက်။
- ॥ လောဘမူတွင်၊ လောဘယှဉ်၍၊ လေးအင် ဒိဋ္ဌိသမ်၊ ဒိဋ္ဌိရုံ၊ မာန် ဒိဋ္ဌိဝိလေး။
- ॥ ဒေါစတုက်ဟူ၊ ဒေါသမူတည်း၊ ငါးဆူ သသင်၊ထိ မိဒ်ယှဉ်၊ ထို့ပြင် စိကိစ် ယင်းသည့်စိတ်။

သောဘနသမ္ပယောဂနည်း

- ॥ သောဘနသာ၊ ဆယ့်ကိုးဖြာ၊ သောမှာ အကုန်ယှဉ်။
- ॥ မဟာကုပါ၊ လောကုတ္တာ၊ ယှဉ်ရာဝိရတီ။
- ॥ မဟာကြိ ကု၊ ဆယ့်ခြောက်ခုနှင့်၊ ပ ဒု တ စ၊ စျာန်ရူပ၊ ယှဉ်ရ ပ္ပမညာ။
- ॥ ဉာဏ်ယှဉ်ကာမ၊ ဆယ့်နှစ်ဝနှင့်၊ မဟဂ္ဂုပါ၊ လောကုတ္တာ၊ ပညာယှဉ်ရာစိတ်။

သင်္ဂဟနည်း

- ॥ သောဘနမှာ၊ စေယှဉ်ရှာက၊ တက် စာ ပီတိ၊ အဉ်မှာကြည့်၍၊ ဝိ အပ် ဉာဏ်များ၊ သတိထား၊ ရှစ်ပါးသုံးဆယ်တွင်။
- ॥ အကုစိတ်မှာ၊ စေယှဉ်ရှာလည်း၊ အဉ်မှာ ပီ ဓိ၊ ဆန္ဒကြည့်၍၊ တြိ လောဘ၊ စတုက္က ဒေါ၊ ထိ မိဒ်နှောကာ၊ စိကိစ္ဆာ၊ ကြည့်ပါ သတ္တဝိသတည်း။
- ॥ အဟိတ်စိတ်မှာ၊ ဆန်မပါဘဲ၊ တက် စာ ပီ ဓိ၊ ဝိကိုကြည့်၊ ယှဉ်ဘိ အညသာ။

သမ္ပယောဂနည်း+သင်္ဂဟနည်း

* ။ စေယှဉ်သမ္ပ၊ ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ စိတ်ရသင်မှာ၊ တေတ္တိ သာ။
* ။ သမ္ပယောဂ၊ အဉ် သတ္တ နှင့်၊ ငါးဝ အကု၊ သောလေးခု၊ ပေါင်းစု ဆယ့်ခြောက်ဖြာ။

(စေတသိက်ယှဉ်ပုံကိုပြသော သမ္ပယောဂနည်း (၁၆) နည်း၊ စိတ်၌ရသော စေတသိက် တို့ကို စုပေါင်းရေတွက်သော သင်္ဂဟနည်း (၃၃)နည်း)

အနိယတယောဂီ ဆယ့်တစ်

* ။ ဝိရတီပါ၊ ပွမညာနှင့်၊ ဣဿာ, မစ္ဆ၊ ကုက္ကုစ္စကား၊ သီးသီးထား၍၊ နှစ်ပါး ထိ မိ၊ တကွသိ၊
  မာ ထည့်ဆယ့်တစ် ရှံခါဖြစ်။

ဝိသေသကဆယ်ပါး

* ။ တက် စာ ပီ သု၊ ကရု မု ပါ။ ဉာဏ် ဝိရတိ၊ ပေါင်းဘိ ဆယ်ဖြာ။
  လောကုတ် မဟဂ်၊ တစ်ချက် ကာမာ။ အထူးပြု – ခေါ်မူ ဝိသေသာ။
* ။ ဝိရတီမှာ၊ မဟာဝိ,ကြိ၊ မဟဂ်သိ၊ ရှောင်ဘိ သူမယှဉ်
* ။ အပ္ပမညာ၊ ဝိမဟာနှင့်၊ တစ်ဖြာလောကုတ်၊ မဟဂ္ဂုတ် ပဉ်၊ သူမယှဉ်၊ ဆင်ခြင်သတိပြု။
* ။ အကုစေစု၊ အကုမှာသာ။ စေ သောဘန၊ ယှဉ်ရ သောမှာ။
  အညသမာန်း၊ ပြီးပြွမ်းယှဉ်ကာ။ ယှဉ်နည်းထုတ်၊ အချုပ်သုံးပါးသာ။

စေတသိက်ပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ပကိဏ်းပိုင်း

* ။ ဒ႒ာရုံသိဤာ၊ စိတ်ကာ တစ်ဖြာ၊ စေပညာဒွိ၊ နာမ်တိပညာ။
  ဝေ ဟိက် ကိစ္စ၊ ဒွါရနှင့် အာ၊ ဝတ္ထုထား၊ ခြောက်ပါး ပကိဏ်းမှာ။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ

* ။ သု ဒု ဝေကား၊ ပါးစ်ပါ စီသာ။ သော ခြောက်ဆယ့်နှစ်၊ ဒေါ နှစ်မှန်စွာ။
  ဥ ငါးဆယ့်ငါး၊ ဖြစ်ပြား သုံ ဖြာ။ သော နှင့် ဒေါ၊ ရောနှော သု, ဒု မှာ။
* ။ ဝေဒနာကစ်၊ ခြောက်ပါ ဖြစ်၏၊ နှစ်မှာဋ္ဌဝိ၊ သုံးလီဆယ့်တစ်၊ ငါးဖြစ်ခြောက်ခု၊ မကစ်ခု၊
  ပေါင်းစု ငါးဆယ့်နှစ်။ (ဝိ)

* ။ ဒေါစတုက်သိ၊ ပီ ဝိစိ၊ ခြောက်ရှိ ဝေ တစ်ပါး။

* ။ လော ဒိဋ္ဌ မာန၊ သောဘန၊ ရှစ်ဝ နှစ်ဆယ်၊ ဝေ နှစ်သွယ်။

* ။ မောစတုက်သိ၊ ထိ မိဒ်ဒွိနှင့်၊ ပီတိကြဉ်ထား၊ ပကိဏ်းငါး၊ သုံးပါးဝေဒနာ။

* ။ ဝေဒနာတွင်၊ ဝေ မယှဉ်၊ ကြွင်းလျှင်သဗ္ဗ ဝေ ငါးဝ။

ဟေတုသင်္ဂဟ

* ။ လော ဒေါ မောဟ၊ အ နှင့်ပြ၍၊ ကြောင်း ဆ ဟေတု၊ ရှေးသုံးခုမှာ၊ အကုသာ၊ ကု ဗျာ နောက်သုံးခု။

* ။ ပဉ် ပဉ် သမ္ပ၊ သန္တီရ ဝုဋ္ဌ၊ ဟသိတုပ်၊ အချုပ်ဆယ့်ရှစ် အဟိတ်ဖြစ်။

* ။ ဧကဟိတ် မော၊ ဒွိ လော ဒေါ နှင့်၊ ကာသော ဉာဝိပ်၊ ဒွါဒီစိတ်တည်း၊ တိဟိတ်မှတ်ရန်၊ ဉာသမ် ကာသော၊ မဟဂ် လော၊ မနောလေးဆယ့်ခုနစ်။

* ။ သုံး ဧကဟိတ်၊ ဒွိဟိတ် ကိုးလီ၊ သတ္တတိ တိဟိတ်၊ ပဉ္စဟိတ် တစ်၊ ဆယ့်နှစ် ဆ ဟိတ်၊ ခွေးပညိတ်၊ နိမိတ်ထင်မှုကြဲ။ (ဝိ)

* ။ လော ဒေါ ဝိစိ၊ စေတြိ၊ မှတ်ဘိ ဧကဟိတ်။

* ။ မော ဒိဋ္ဌ မာန၊ ဣသ် မစ္ဆနှင့်၊ ကုစ္စ တစ်ခြား၊ သော ဟိတ်များ၊ ကိုးပါး စေဒွိဟိတ်။

* ။ ဟိတ်ကြဉ်သောဘန၊ ဗာဝီသနှင့်၊ ထိန မိဒ္ဓုတ်၊ ဟိ နောတ် ဉဒ်၊ တိဟုတ် နှစ်ဆယ့်ခုနစ်။

* ။ ပီတိ ပဉ္စ၊ ကြွင်းအညမှာ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ ဆ ဟိတ်သိ။

ကိစ္စသင်္ဂဟ

* ။ အာဝဇ္ဇန၊ ဒဿနနှင့်၊ သဝန ဃာ၊ သာ ဖု သမ္ပ၊ သန္တီရ ဝေါ၊ ဇ တ နောကာ၊ ဆယ့်တစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ ဝီထိ ကိစ္စသိ။

* ။ ငါးကိစ္စ နှစ်၊ လေးဖြစ် အဋ္ဌာ။ သုံးကိစ္စကား၊ ဖြစ်ငြား နဝါ။
နှစ်ကိစ္စတပ်၊ နှစ်ရပ် စိတ္တာ။ တစ်ကိစ္စ၊ ရှစ်ဝ ခြောက်ဆယ်ဖြာ။

* ။ အကု–ဆယ့်နှစ်၊ ကု–နှစ်တစ်တည်း၊ ဆယ့်ရှစ်–ကြိ၊ ဓွန်းကြဉ်ဘိ၊ ဖိုလ်သိ ဇောများ၊ ငါးဆယ့်ငါး။

* ။ သန္တီ သုံးဖြာ၊ ရှစ် မဟာဝိ၊ ဆယ့်တစ်ရှိ၊ မှတ်သိတဒါရုံ။

* ။ ဉသန် ငါးရှိ၊ မဟာဝိ လေး၊ တေး မဟဂ်ဝိ၊ ဒွိ မနောဒွါ၊ သောသန်ပါတည်း၊ တစ်မှာ ပဉ် ပဉ်၊ သမ္ပ ဝင်၊ ထို့ပြင် ဇောစိတ်များ။

* ။ တစ်ကိစ္စဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်တည်း၊ လေးဖြစ်နှစ်ပါး၊ ငါး ကေဝီ၊ ခြောက်လီမှာ တစ်၊ ခွန်လည်း တစ်ပင်၊ ကိုးဖြစ်ကား တေး၊ ဆယ့်လေးခုနစ်ရပ်၊ ကိစ္စတပ်သည်၊ ပေါင်းအပ် ဒွိပညာသတည်း။

* ။ အကု ဝိရတီ၊ တစ်ကိစ်စီ၊ လေးလီ ပွမညာ။

* ။ သောဘနသာ၊ ဆန် ပညာ၊ ကိစ္စာ ငါးဖြစ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်။

* ။ ပီတိမှာ ဆ၊ ဝီ သတ္တနှင့်၊ နဝ တက် စာ၊ ဓိ သုံးဖြာ၊ စုဒ္ဒါ သတ္တ စေ သဗ္ဗ။

ဒွါရသင်္ဂဟ

* ။ စက် သော ဃာ ဇိ၊ ကာ မနီ၊ ခြောက်လီ ဒွါရပြား။

* ။ မနောဒွါရ၊ ဘဝင်၊ အရကောက်လေပါ။

* ။ စက္ခု မြွေတူ၊ မိကျောင်းတူ သောတ၊ ငှက် ဃာနသာ၊ ဇိဝှါ အိမ်ခွေး၊ တောနေခွေး၊ တူရေးကာယမှာ။

* ။ သုံးဆယ့်ခြောက်ဝ၊ ကေဒွါရာ။ ငါးဒွါ သုံးဖြစ်၊ သုံးတစ် ခြောက်ဒွါ။
ရုံခါ ဒသ၊ နဝ မုတ္တာ။ ဒွါရဖြစ်၊ စနစ်မှတ်ဖို့ရာ။

* ။ ပဋ္ဌဝိညာ၊ ဇောပွနာကား၊ တစ်ဒွါထား၍၊ ငါး ပဉ် သမ္ပ၊ ခြောက်ဒွါရမှန်၊ သောသန် ဝုဠော၊ ကာမဇောတည်း၊ မှတ်လောရုံခါ၊ ဥသန်ဒွါနှင့်၊ မဟာဝိထုတ်၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိ၊ အလွတ်သိ၊ ဖြစ်ဘိဒွါရမှာ။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ

* ။ ရူပ, သဒ္ဒ၊ ဂန်, ရသ၊ ဖောဋ္ဌ, ဓမ်–ရုံခြောက်။

* ။ ပသာ, သုခု၊ စိတ်, စေစုနှင့်၊ မှတ်ရှုနိဗ္ဗာန်၊ ပညတ္တ်၊ ခြောက်တန်ဓမ္မာရုံ။

* ။ ပဋိ,ဘဝင်၊ စုသုံးအင်တို့၊ ယခင်ဘဝ၊ ခြောက်ဒွါရမှတ်၊ ပွန်, တိတ်, ညတ်မှန်၊ ကံ, ကမ္မနိ၊ ဂတိနိထုတ်၊ ခေါ်သမုတ်ရ၊ အာရုံ ဆ၊ ပြုကြထိုက်သင့်စွာ။

* ။ ကာမ, မဟဂ်၊ လောကုတ်စွက်၊ တစ်ချက်ပညတ်၊ ရုံလေးရပ်။

* ။ ပွန်ရူစဖြာ၊ တစ်စီသာ၊ ပဉ္စာဝိညာဏ်ပြု။

* ။ မနောဓာတ်ဟာ၊ ပွန်ပဉ္စာ၊ ပြုပါ ကေန္တ။

* ။ ဟသိ တဒါ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ သဗ္ဗာကာမ ကေန္တ။

* ။ အကုသလ၊ ဉာဝိပ်ဇ၊ ဝိသလောကုတ်ကြဉ်။

* ။ မဟာကုသံ၊ ကုဘိညာဏ်၊ ပြုရန် အရ မင်္ဂ, ဖိုလ်ကြဉ်။

* ။ ကြိယံမဟာ၊ မနောဒွါနှင့်၊ ဘိညာကြို၊ ခြောက်ပါးသိ၊ ပြုဘိအာရုံ အားလုံးကုန်။

* ။ ဝိညာ နေဝါ၊ မဟာဂ်သာနှင့်၊ ရူပါ ကာ ကိဉ်၊ ပညတ်ချိန်၊ နိဗ္ဗိန်လောကုတ်ပြု။

* ။ ကာ နှစ်ဆယ့်ငါး၊ ဟာဂ်ကာ ခြောက်ဖြာ။ ဥ တ် နှစ်ဆယ့်တစ်၊ နိဗ် ရှစ်မှန်စွာ။
ကီ နှစ်ဆယ်ပါး၊ ခြောက်ပါ သဗ္ဗာ။ အရ-နှစ်၊ ကြဉ်ပစ် စိတ်ငါးဖြာ။

* ။ ကာမ မဟဂ္ဂုတ်၊ ဝိမုတ် ပညတ်၊ ပရမတ်ထုတ်၊ ပစ္စုပ် တီတ၊ နာဂတနှင့်၊ ဓမ္မ ရုပ် နာမ်၊
နိဗ် သန္တာန်၊ သုံးတန်ဆယ်ပါး၊ အာရုံပြား။

* ။ ကာမ ကာလ၊ လေးစီပြ၍၊ သန် ပ ရုပ် အာ၊ နှစ်စီသာ၊ ခြောက်ဖြာအုပ်စု အာရုံပြု။

* ။ နှစ်ဆယ့်ငါး ကာ၊ ခြောက်ဖြာ မဟဂ်၊ တိတ် အဇ် စွက်၍၊ ရှစ်ချက် နိဗ်လှစ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်၊
မှတ်လစ် ပညတ်မြဲ။

* ။ ဆယ့်သုံး ပွန် ရုပ်၊ ဝိမုတ် နှစ်ဆယ့်ကိုး၊ နာဂတ်မျိုး၊ ပြုရိုးမြဲမရှိ။

* ။ နှစ်ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ ဗဟိဒ္ဓတွေး၊ နာမ်ဆယ့်လေးမှတ်၊ ပရမတ်မျိုး သုံးဆယ့်ကိုး၊ မှတ်ရိုး
ဓမ်ကား၊ သုံးဆယ့်ငါး။

* ။ ကာမ မဟဂ္ဂုတ်၊ ဝိမုတ် ပညတ်၊ ပရမတ်၊ ငါးရုပ်သုံးဆယ့်တစ်။

* ။ ပစ္စုပ်, တီတ၊ နာဂတနှင့်၊ ဓမ္မ, ရုပ်, နာမ်၊ ဤခြောက်တန်၊ မှတ်ရန် လေးဆယ့်သုံး။

* ။ ပဉ် လေးဆယ့်ခြောက်၊ ငါးဆယ့်ခြောက်ဆစ်၊ တွင်း, ပြင်လှစ်၊ ဆယ့်တစ် မြတ်နိဗ္ဗာန်။

* ။ အကုစေမှာ၊ လောကီသာမှတ်၊ ပညတ် ပွမညာ၊ ဣဿာ ဗဟိ၊ ကီ,ဝိ ပစ္စုပ်၊ ကာမ
ထုတ်၊ လောကုတ်ဝိမှာ၊ နိဗ္ဗာန်သာ။

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ

* ။ စက်, သော, ဃာ, ဇိ၊ ကာ, ဟဒီ၊ ခြောက်လီ ဝတ္ထုပြား။

* ။ စက်, သော, ဟဒ၊ ရူ သုံးဝ၊ မရ အရူ၊ ကာ ကုန်ယူ။

* ။ စက္ခုစဖြာ၊ တစ်စီသာ၊ ပဉ္စာဝိညာဉ်မှီ။

* ။ ပဉ် သမ္ပဋ္ဌေး၊ မနောတေးနှင့်၊ ဒေါဋ္ဌေး တဒါ၊ ဟသိတာတို့ ရူပါ သောမင်္ဂ၊ သုံးသုံးတွက်၊
မှီလျက် ဟဒယ ကေန္တ။

* ။ လော, မော ဆယ်ဖြာ၊ မနောဒွါနှင့်၊ မဟာကု ကြို၊ ကြဉ်ဝိအရူ၊ လောကုတ်မူကား၊
စ-ကြဉ်ထား၍၊ မှတ်သား လေးဆယ်၊ နှစ်ခုကယ်၊ မှီဘွယ်ဟဒယ ရံခါ။

(လောဘမူ, မောဟမူ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, ဝိပါက်ကြဉ်သော အရူပ, သောတာပတ္တိ မဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာအားဖြင့် ၄၂–ခု)

* ။ အမှီမရှိ၊ အရူပိ၊ ဖြစ်ဘိအရူသာ။

* ။ လေးဆယ့်သုံးမှာ၊ အမြဲသာနှင့်၊ ရုံခါလေးနှစ်၊ မမှီလစ်၊ လေးဆစ် အရူပါ။

ပကိဏ်းပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

စိတ္တပိုင်း

* ။ သက်တမ်း တဒါ၊ အပ္ပနာ၊ သမ္ဗာဇောနှင့် ပုဂ် ဘုံ စိတ်။

စိတ်သက်ဆိုင်ရာ

* ။ စိတ်တစ်ခုသက်၊ ဖြစ်, တည်, ပျက်၊ သုံးချက် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်သိ။

* ။ ကုဋေသိန်းမျှ၊ ဖြစ် ပျက်ကြ၊ မြန်လှ လျှပ်တစ်ပြက်တွင်း။

* ။ ဆယ့်ခုနစ်ချက်၊ စိတ်ပေါင်းတွက်၊ ရုပ်သက်မှတ်ကုန်ကြ။

* ။ အတိမဟန်၊ တစ်ချက်လွန်၊ မဟန်နှစ်, သုံးချ။

* ။ လေးစ ကိုးထိ၊ ပရိတ်သိ၊ အတိ ဆယ်စ ဆယ့်ငါးကျ။

* ။ စက္ခာလောက၊ ရူပထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ မြင် သိဖို့။

* ။ သောတာကာသ၊ သဒ္ဒထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ ကြားသိဖို့။

* ။ ဃာနဝါတ၊ ဂန္ဓထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ နံသိဖို့။

* ။ ဇိဝှါအာပ၊ ရသထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ လျက်သိဖို့။

* ။ ကာယပထ၊ ဖောဋ္ဌထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ ထိသိဖို့။

* ။ အာရုံခိုက်ကြား၊ ရှေ့ပြေး ငါးနှင့်၊ ဇောကား ခုနစ်၊ နောက်လိုက်နှစ်၊ ဖြစ်ကြတစ်သင်း၊ ဇောလိုရင်း။ (ဒီ)

* ။ စိတ်မျိုး သတ္တာ၊ စုဒ္ဒ ကြိမ်မှာ။ ပဉ္စ ပေါင်းရေး၊ ငါးလေး ကာမာ။ ဆယ်ကြိမ် သုံးမျိုး၊ မှတ်ရိုးစိတ္တာ။ လေးဆယ့်တစ်၊ ကျယ်ဖြစ် မနောဒွါ။

တဒါရုံဆိုင်ရာ

* ။ ကာမဆိုင်ရာ၊ ပုဂ္ဂလာနှင့်၊ ဇောပါအာရုံ၊ သုံးချက်စုံမှ၊ တဒါကျ၊ နှစ်ဝ အတိ ဝိဘူသိ။

* ။ ဇောနောင်တဒါ၊ ဖြစ်ပုံမှာကား၊ ကြိယာသော၊ နောက်၌ သောတည်း၊ ဒေါ ဥ ကြို၊ နောက် ဥသိ၊ ကုန်ဘိ လော မော ကု။

* ။ ဒေါေဇာနောက်တွင်၊ ရုံ ဘဝင်၊ ဥပင် ဖြစ်ရမည်။

* ။ သောနှင့်သန္တေ၊ နေခဲ့ပေ၍၊ ဇောလေဒေါသ၊ ရုံမကျ၊ ဖြစ်ရ ဥသံ ဧည့်အာဂန်။

* ။ အနိဋ္ဌာရုံ၊ အကုဝိ၊ ကုဝိက္ကုဣာ သောတိမှာ။

အပ္ပနာဆိုင်ရာ

* ။ မဲဟာကု ကြိ၊ ရှစ်ဉာဏ်ရှိကား၊ ပရိ, ဥပ၊ နု, ဂေါတြ၊ လေး၀ ပွနာရေး။

* ။ စျာန် မဂ် ဖလံ၊ အဘိညာဏ်၊ တစ်ဖန်နိရောဓ။

* ။ ကုသိုလ်နောက်ဘက်၊ ပွနာဆက်ဖို့ မဟာဂ်ကုသိုလ်၊ မဂ် အောက်ဖိုလ်၊ မိန့်ဆို လေးလေး သော, ဥ ရွေး။

* ။ ကြိယာနောက်ဘက်၊ ပွနာဆက်ဖို့ မဟာဂ်ကြိ၊ ဟတ်ဖိုလ်သိ၊ ခွဲဘိ သော, ဥ ဆယ့်လေးခု။

သမ္ဘာဇောဆိုင်ရာ

* ။ ကာမဇောသိ၊ ပကတိခါ၊ ခွန်, ခြောက်ဖြာနှင့်၊ မရဏာ ငါး၊ ဘုရားတန်ခိုး၊ ပြဲချိန်မျိုးကား၊ လေးနှင့်ငါးတည်း၊ ရှေ့သွား–ပွနာ၊ လေး, သုံးဖြာ၊ ဇောရာအကြိမ်ပေါင်း။

* ။ ဇောမဟဂ္ဂတ၊ ရ ကာစ နှင့်၊ တစ်ဝံ ဘိညာ၊ တစ်ကြိမ်သာတည်း၊ နေဝါနိရှေး၊ နှစ်ကြိမ် ရွေး၊ မှတ်ရေးသမာ ကြိမ်များစွာ။

* ။ နိရောဓမှ၊ ထ ကာစ ဖိုလ်၊ မဂ်စိတ်ကိုလျှင်၊ မိန့်ဆိုတစ်ကြိမ်၊ နှစ်, သုံးကြိမ်မှာ၊ မဂ္ဂါနန္တရ၊ ဖိုလ်ဇောချ၊ များလှသမာ ဖိုလ်ဇောဖြာ။

ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

* ။ အကုသလ၊ ဟသိတ–ကြဉ်၊ အဟိတ်ဝင်၍၊ ထို့ပြင် ကာကု၊ သုံးခွန်စု၊ ရမှု ဒုဂ္ဂတိ အဟိတ်။

* ။ ဝိပ်မဟာဝိ၊ ထပ်ရရှိ၊ သု, ဒွိ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။

* ။ အကုသလ၊ ဟသိတ–ကြဉ်၊ အဟိတ်ဝင်၍၊ ထို့ပြင်မဟာ၊ ကု, ဝိပါ၊ တိမှာ လေးဆယ့်ငါး။

* ။ မဂ္ဂဋ္ဌာန်မှာ၊ သူ့ဆိုင်ရာ၊ မဂ္ဂါတစ်ခုစီ။

* ။ ဒိဋ္ဌသံ, ဝိစိ၊ သောပယ်ဘိ၍၊ ဒေါ–ဒွိ အနာ၊ ထပ်ပယ်ကာ၊ ဆိုင်ရာဖိုလ်ယူ တိဟိတ်တူ။

* ။ အဟိတ်မဟာ၊ ဝိ, ကြိယာနှင့်၊ ဆိုင်ရာဖိုလ်ထား၊ သုံးဆယ့်ငါး၊ ရဟြားရဟန္တာ။

* ။ စျာန်ရ တိ သေက်၊ ကုသိုလ်လုစ်၊ အသေက်ကြိ မဟာဂ်သိ။

ဘုံစိတ်ရ

* ။ မဟာဂ်–ဝိကြဉ်၊ ကာမတွင်၊ စိတ်လျှင် ရှစ်ဆယ်သာ။

၄၆၆၉

* ။ ဒေါ ဃာနာဒိ၊ မဟာဝိနှင့်၊ အရူပိလေး၊ ကြဉ်ရေးနှစ်ဆယ်၊ ရူပဝယ်၊ မှတ်ဖွယ် ခြောက်ဆယ့်ကိုး။
* ။ လော, မော ဆယ်ဖြာ၊ မနောဒွါနှင့်၊ မဟာကု ကြိ၊ မှတ်သိ အရူ၊ လောကုတ်မူကား၊ စ–ကြဉ်ထား၍၊ မှတ်သား လေးဆယ်၊ ခြောက်ခုကယ်၊ ဘုံဝယ်အရူပ။
* ။ စိတ်, စေမရ၊ အသည၊ ရုပ်မှ သက်သက်နေ။
* ။ ဒေါ,ဃာနာဒိ၊ မဟာဝိမှာ၊ ကာမသာသိ၊ ရူ, ရူဝိမှာ၊ ရူ, ရူသာ၊ ဆိုင်ရာ ဘုံဖြစ်စိတ်။

ဝီထိပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ဝီထိမုတ်ပိုင်း

* ။ ဘုံ, သန်, ကံ, စု၊ လေးစီပြု၊ လေးခု ဝီထိမုတ်။

ဘုံဆိုင်ရာ

* ။ အပါယ်လေး၀၊ မနုဿနှင့်၊ ဒေဝခြောက်ထပ်၊ ဆယ့်ခြောက်ရပ် ရူ၊ အရူမူ၊ လေးဆူ ဘုံလုစ် သုံးဆယ့်တစ်။
* ။ ငရဲ, တိရိစ်၊ ပြိတ်, အသုရာ၊ ပါယ်လေးရွာ၊ ချမ်းသာမရှိမှတ်။
* ။ စ, တာ, ယာ, တု၊ နိမ်, ပ–ရှု၊ ခြောက်ခု နတ်ဒေဝါ။
* ။ ပ ဒု တ ရပ်၊ သုံးစီမှတ်၍၊ ဝေဟပ် အသဉ်၊ သုဒ်ငါးအင်ကား၊ စ ဈာန်ထား၊ မှတ်သား ရူဘုံ တစ်ဆယ့်ခြောက်။
* ။ အဝိ, အတပ်၊ သုဒဿ နှစ်ရိပ်၊ အကနိဋ္ဌ၊ ငါးစိပ် သုဒ္ဓါဝါ။
* ။ သိဋ္ဌိဝ်း, ကာဠ၊ သံဃာဟနှင့်၊ ရောရုဝနှစ်၊ တာပန်နှစ်၊ နောက်လုစ် အဝီစိ။
* ။ သောင်းငါးထောင်စီ၊ သချာမည်၊ ရှစ်လီ ပယ်သုရာ။ (ဘောဒနီ)
* ။ အထပ်တိုင်းမှာ၊ ဘင်, ပြာ, လက်, သန်၊ ကြိမ်ပိုက်ရံ၊ ငါးတန် ဥဿဒ။ (တီ)
* ။ အပါယ်ဘုံသား၊ လူအများနှင့်၊ အခြား ဝိနိပါတိ၊ မြဲမရှိ၊ မှတ်ဘိ သက်တမ်းမှာ။

ဘုံပုဂ္ဂိုလ်

* ။ ဒု သု ဒွိ တိ၊ ရှစ် အရိ၊ ပေါင်းဘိပုဂ္ဂိုလ် ဆယ့်နှစ်ယောက်။
* ။ အပါယ်မှာ ဒု၊ လူ, စတုမှာ၊ ဒု မပါ၊ ငါးဖြာထက်နတ် ဒု, သုလပ်။
* ။ ဝေဟပ်တိုင်မှာ၊ ဆယ်ပြဟ္မာတွင်၊ ရိယာ တိပု၊ အသဉ် သု၊ သုံးခု ရိဖျား သုဒ္ဓါငါး။
* ။ သောမက်မပါ၊ အရိယာနှင့်၊ တိပါ ရှစ်ဆူ၊ ဘုံအရူ၊ ပေါင်းမူ နှစ်ရာတစ်ဆယ့်လေး။

* ။ အပါယ်, သညာ၊ ရိယမပါ။
  ပုထုမဖြစ်၊ ငါးဆစ် သုဒ္ဓါ။
  အကြွင်းဘုမ္မိ၊ ပု, ရိ ရောရာ။
  သဉ် ရုပ်မျှ၊ နာမ်မျှ အရူပါ။

ကံ+ပဋိသန္ဓေဆိုင်ရာ

* ။ ဇနကနှင့်၊ ဥပ သုံးဖြာ၊ ထမ်, ပီ, ဃာ၊ လေးဖြာ ကိစ္စ ကံဘေဒ။
* ။ ဂရု, အာသန်၊ အာစိဏ္ဏံနှင့်၊ တဖန် ကဋတ်၊ လှည့်ကြိမ်မှတ်၊ လေးရပ် ကံအပြား။
* ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မ၊ ဥပဇ္ဇပါ၊ အပရာ၊ တစ်ဖြာ အဟောသိ။ (ဥပပဇ္ဇ=ဥပဇ္ဇ)
* ။ အကု ကာကု၊ ရူ, ရူ ကု၊ လေးခုအဘိကမ်။
* ။ ကြောင်းပယ် အကိရိ၊ ကျိုးပယ်ဘိမူ နတ္ထိယူ၊ နှစ်ဆူပယ်မူ အဟေတု။

အကုသိုလ်ကံ

* ။ သတ်မှု, ခိုးမှု၊ ကာမေသု၊ သုံးခု ကာယကံ။
* ။ မုသာ, ပိသု၊ ဖရု, သမ္ဖပ်၊ ဤလေးရပ်၊ မှတ်အပ်ဝစီကံ။
* ။ ဘိဇ္ဈာ, ဗျာပါ၊ ဒိဋ္ဌိပါ၊ သုံးဖြာ မနောကံ။
* ။ ကိုယ်တိုင် တိုက်တွန်း၊ ချီးမွမ်း စိတ်တူ၊ ပွားပြန်မူ၊ မှတ်ယူ လေးဆယ်ပြား။ (တီ)
* ။ ကာမေ ဘိဇ္ဈာ၊ ဒိဋ္ဌိမှာ၊ ဖြစ်လာ လောဘကြောင့်။
* ။ ပါဏ, ဗျာပါ၊ ဖရုသာ၊ ဖြစ်လာ ဒေါသကြောင့်။
* ။ ပိသု, မုသာ၊ သမ္ဖပ္ပါ၊ ဒိန္နာ နှစ်ပါးကြောင့်။

* ။ ဥဒ္ဓစ္စချန်၊ အကုကံကား၊ ဥသံအကု၊ ပါယ်သန်ပြု၊ ဖြစ်မှု ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်။
* ။ ပဝတ္တိခါ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာပင်၊ ရူ ကာတွင်၊ ခုနစ်အင်သိ အကုဝိ။

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံ

* ။ ပုညကြိ၊ သုစရိတ်၊ မှတ်သိကျဉ်း, ကျယ်၊ သုံးနှင့် ဆယ်၊ ရှစ်သွယ်စိတ်ဓာတ် ကာကုမှတ်။
* ။ ဒါန, သီလာ၊ ဘာဝနာနှင့်၊ တစ်ဖြာ အပ၊ ဝေ ဝစ္စသိ၊ ပတ္တိ, ပတ္တာ၊ ဓမ္မာနှစ်ခု၊ ဒိဋ္ဌိဇု၊ ဆယ်ခု ပုညကြိယ။
* ။ ဒါနဝင်ဘိ၊ ပတ္တိ, ပတ္တာ။ သီလခေါ်ရ၊ အပ, ဝေယျာ။
  ဓမ္မနှစ်ခု၊ ဥဇု, ဘာဝနာ။ ဒိဋ္ဌိဇု သုံးခုလုံး၌ပါ။
* ။ ကာ ကု ရှစ်တန်၊ တိ ဒွိကံကြောင့်၊ ကိုးသန်ကာသု၊ အကျိုးပြု၏၊ နှစ်ခု ကာ ရူ၊ ဆယ့်ခြောက် ဆူ၊ မှတ်ယူ ပဝတ္တိအကျိုး။
* ။ ဉာဏ်ယှဉ် တိဟိတ်၊ ဉာဏ် ကင်းဆိတ်၊ ဒွိဟိတ် ကုသိုလ်မျိုး။
* ။ ကုသိုလ်ခြံရံ၊ ဥက္ကဋ္ဌ၊ အကုရံက ဩမက။
* ။ တိ, ဒွိနှစ်ရပ်၊ ဥက်, ဩမှတ်၍၊ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်မှ၊ ဆင့်တူရ၊ လျော့ကျ–ဩမာ သန္ဓေခါ။
* ။ ပဝတ္တိဟူ၊ သန္ဓေတူ၊ ကျန်မှုနိမ့်ကျ၊ အကုန်ရ။

ရူ+အရူပ ကုသိုလ်ကံ

* ။ ရူ ရူ နှစ်တန်၊ မနောကံသာ၊ ဘာဝနာ၊ တူစွာ ကျိုးပေး ဘုံနှင့်ရွေး။
* ။ ပ ဈာန် ကံကား၊ ပ ဘုံသွား၏၊ နှစ်ပါး ဒု–တ၊ ဒု–တွင်ကျ၍၊ စ–မ–တ–စာ၊ အရူပါ၊ မှတ်ပါစဉ်တိုင်းသိ။
* ။ အနာဂါမ်များ၊ သုဒ္ဓါသွား၊ ငါးဣန္ဒြေ စဉ်တိုင်းသိ။
* ။ သမာပတ်ရှစ်၊ ရတုံလစ်၊ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ ဘုံ၌ဖြစ်။

ပဋိသန္ဓေဆိုင်ရာ

* ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၊ သန္ဓေမှာ၊ မဟာဝိပါက် ပထမ။

စုတိဆိုင်ရာ

* ။ အာယု, ကမ္မ၊ ဥဘယနှင့်၊ ခယ–သုံးထွေ၊ ဥပစ္ဆေ၊ အသေမရဏ လေးမျိုးပြ။

* ။ အာယုက္ခယ၊ မြတ်ဗုဒ္ဓသိ၊ စုတိမှာမူ၊ အများတူ၊ ရုံယူ ကံ, ကမ္မနိ, ဂတိနိ။

* ။ ကျောင်းကန် ဘုရား၊ စေတီများနှင့်၊ သားငါး ဥစ္စာ၊ သူ့အိမ်ရာ၊ များစွာ ဥပ–လဒ်။

* ။ ကျောင်းဆောက်လှူခန်း၊ ဆွမ်း သင်္ကန်းတည့်၊ ပန်းနှင့်ဘုရား၊ သားငါးတို့တွက်၊ လက်နက် လှံ့ကန်၊ ခြံရံဟူသမျှ၊ အဝဝ၊ ဥပကရဏမှတ်။ (အခြေပြု)

* ။ တိုက်ရိုက်ကပ်၍၊ ရအပ်လေမည့်၊ အမိဝမ်းရေ၊ ငရဲပြည်နှင့်၊ တောင်ခြေ မြစ်ကမ်း၊ နတ် ဘုံနန်းဟု၊ အစုစု ဥပလဘိတဗ်။

* ။ တွင်းပ သုံးဆောင်၊ မြားမြောင်စွာလှ၊ ခွေး လင်းတ ကျီး၊ ငရဲမီးနှင့်၊ နတ်သမီး ဝေဆာ၊ ပဒေသာ–ဟု၊ အစုစု၊ ဥပဘောဂမှတ်။ (အခြေပြု)

* ။ မိုရာဝတ္ထု၊ အားနည်းမှုကြောင့်၊ ငါးခုမျှသာ၊ စောနိုင်ရှာ၊ မရဏာသန္ဓော။

* ။ ဇောနောင်တစ်ဖြာ၊ ရုံနောက်မှာနှင့်၊ နှစ်ဖြာနောက်တွင်၊ ဘဝင်ဝင်၊ လေးအင်စုတိ၊ ဖြစ်ပုံသိ။

* ။ အဝိဇ္ဇာနှင့်၊ တဏှာရင်းခံ၊ အကြောင်းကံကြောင့်၊ တစ်ဖန်သန္ဓေ၊ စုနောက်နေ၊ မှတ်လေ ကြား မရှိ။

* ။ အစ ပဋိ၊ ဆုံး စုတိနှင့်၊ လယ်ရှိ ဘဝင်၊ တူသုံးအင်၊ ထင်–မြင်အာရုံပြား။

* ။ ဘုံ, ဇာတ်, သမ်, သင်၊ အာ ငါးအင်၊ သန်, ဘွင်, စု မပြား။

* ။ ကံ, ကမ္မနိ၊ ဂတိနိ၊ တြိ အာရုံများ။

* ။ သန္ဓေကာမ၊ အာရုံပြမူ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ပွန်, တိတ် ရုံ ဆ၊ ခြောက်ဒွါရသိ၊ ဂတိ ပွန် ရူ၊ မနောယူ၍၊ ကံမူတိတ်–ဓမ်၊ မနောဒွါ၊ ထင်ရန်သုံးမျိုးပြား။
(ကာမပဋိသန္ဓေသည်–ပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်၊ အာရုံ (၆) ပါး (၆) ဒွါရဆိုင်ရာ ကမ္မနိမိတ် အာရုံကိုငင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်–ရူပါရုံ၊ မနောဒွါရဆိုင်ရာ ဂတိနိမိတ်ကိုငင်း၊ အတိတ်–ဓမ္မာရုံ၊ မနောဒွါရ ဆိုင်ရာ ကံအာရုံကိုငင်း အာရုံပြုသည်။)

* ။ ရူ ရူသန္ဓိ၊ ကမ္မနိသာ၊ ရူ အာကာနှင့်၊ ကိဉ်မှာ ညတ်ပေ၊ ဝိညာ, နေ၊ ခွဲဝေမဟဂ္ဂုတ်။
(ရူပ ပဋိသန္ဓေနှင့် အာကာ အာကိဉ် ပဋိသန္ဓေသည် ပညတ် ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည်၊ ဝိညာ, နေဝါ–ပဋိသန္ဓေသည် မဟဂ္ဂုတ်ကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုသည်။)

* ။ အသဉ် သန်မှာ၊ ရုပ်ချည်းသာနှင့်၊ နာမ်သာ အရူ၊ အကြွင်းမူ၊ နှစ်ဆူ နာမ် ရုပ်ရော။
* ။ အရူစုနောက်၊ သူ့အောက်မပါ၊ အရူပါ၊ ကာမာ–တိဟိတ်နှောင်း။
* ။ ရူစုတ်နောက်၊ အဟိတ်ဖျောက်၍၊ ထို့နောက်ကာတိ၊ နှောင်းကုန်သိ၊ အ, ဒွိ နောက်မှာ ကာမသာ။
* ။ အသညဘုံ၊ စုတိတုံက၊ ကာမဒွိဟိတ်၊ တိဟိတ် သန္ဓေ၊ ရှစ်ခုနေ၏။
* ။ ဗြဟ္မာ့ဘုံနေ၊ ရိယာတွေ၊ အောက်ပြည် မဆင်းပြီ။
* ။ နေဝါ ဝေဟပ်၊ ကနိဋ္ဌရပ်မှာ၊ အရိယာ၊ နေရာ မပြောင်းပြီ။

ဝီထိမုတ်ပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ရုပ်ပိုင်း

* ။ ဘူတ, ပသာ၊ ဝိသယာနှင့်၊ ဘာဝါ, ဟဒယ၊ ဇီဝိတ, အာ၊ ဆယ့်ရှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါနိပ္ဖန္န။
* ။ ပရိစ္ဆေဒ၊ ဝိညတ်ဒွနှင့်၊ ပဉ္စ ဝိကာ၊ လက္ခဏာ၊ ဆယ်ဖြာ အနိပ္ဖန်။
* ။ မြေ + ရေ, မီး+လေ၊ တူမိတ်ဆွေ၊ မြေ+လေ, မီး+ရေ ရန်သူတွေ။
* ။ အာပေါဓလေ၊ လွန်သိမ်မွေ့၍၊ တွေ့ထိမရ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ၊ အရသူမဝင်။
* ။ ရာ–နီ, နက်–ဒေါ၊ သားဆေး–မော၊ ပသော–ကြည်ပွင့်, နည်းသူ–ငုံ။ (ပရမတ္ထစက္ခု)
* ။ ကာယ, ဘာဝ၊ ဇီဝိတနှင့်၊ သုက္က တစ်ထွေ၊ သွေး, သည်းခြေ၊ ခြောက်ထွေကိုယ်မှာ အနှံ့ဖြာ။
* ။ တစ်ကိုယ်လုံးဖြစ်၊ ဆယ့်နှစ် အထည်၊ အခြယ် ခြောက်ဆူ၊ အမူ ရုပ်ငါး၊ ရန်လေးပါးနှင့်၊ ပိုင်းခြား ရုပ် တစ်၊ နှစ်ဆယ့်ရှစ်သည်၊ မှတ်လစ်ရုပ်ပေါင်း အရေအတွက်တည်း။ (ဒီ)

တစ်ကိုယ်လုံးဖြစ် ဆယ့်နှစ်အထည်

* ။ ပ အာ တေ ဝါ၊ ဆင်း နံ့ဖြာ၊ ရသာ ဆီသြဇ။
* ။ အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ ခွဲမရ၊ ဖြစ်ကြနေရာတိုင်း။
* ။ ဇီဝိ ကာယ၊ ထိ, ပုမ၊ လေးဝ ထည်ကိုယ် ကိုယ်လုံးစို။

အခြယ်ခြောက်ဆူ

* ။ စက် သော ဃာန၊ ဇိ ဟဒ၊ သဒ္ဒ ခြယ်လှယ်ရုပ်။

အမှူရုပ်ငါး

* ။ ကိုယ် နူတ်မူယာ၊ လဟုတာ၊ မု ပါ ကမ္မဉ် မူငါးအင်။
* ။ ဥ သန် ဇရ၊ အနိစ္စ၊ လေးဝရန်သူရုပ်။
* ။ ပရိစ္ဆေဒ၊ ပိုင်းခြားပြ၊ အာကာသလည်းခေါ်။

စာတ်ကြီး ၄–ပါးဆိုင်ရာ

* ။ ဆံပင်အစ၊ ဦးနှောက်ကျ၊ ဝီသ ပထဝီဓာတ်လွန်။
* ။ သည်းခြေမှစ၊ ကျင်ငယ်ကျ၊ ဒွါဒ အာပေါလွန်။
* ။ သန္တပ္ပန၊ ဇီရဏနှင့်၊ ဍာဟ တစ်ဖြာ၊ ပါစကာ၊ လေးဖြာ တေဇောလွန်။
* ။ ဥဒ္ဓင်္ဂမ၊ အဓောဂနှင့်၊ ကုစ္ဆိဋ္ဌ, ကောဋ္ဌာ၊ အင်, အဿာ၊ ခြောက်ဖြာ ဝါယောလွန်။
* ။ ပထဝီ နှစ်ဆယ်၊ ဆယ့်နှစ်သွယ် အာပေါ၊ လေး တေဇော နှင့်၊ ဝါယော ခြောက်ဆစ်၊ လေးဆယ့်နှစ်၊ မှတ်လစ် ရုပ်ကြီးပေါင်း။

ရူပဝိဘာဂ

* ။ ရုပ်မှန်သမျှ၊ သာသဝနှင့်၊ ကာမ အနာ၊ အပ္ပဟာတပ်၊ အဟိတ်မှတ်၍၊ တစ်ရပ်သပ္ပစ်၊ လောကီဖြစ်၊ မှတ်လစ်သခ်တ။
* ။ စက် သော ဃာ ဇိ၊ ကာငါးလီ၊ အမည်အစ္ဈ ပသာဒ။
* ။ စက် သော ဃာ ဇိ၊ ကာ ဟဒီ၊ ခြောက်လီ ဝတ္ထုရုပ်။
* ။ ငါးပသာဒ၊ ဝိညတ်ဒွ၊ သတ္တ ဒွါရရုပ်။
* ။ ရူပ သဒ္ဒ၊ ဂန် ရသနှင့်၊ ဖောဋ္ဌ သုံးဖြာ၊ ပ တေ ဝါ၊ သတ္တာဝိသယ။
* ။ ပသာ ဘာဝ၊ ဇီဝိတ၊ ရှစ်ဝ ဣန္ဒြိယရုပ်။
* ။ ပသာ ဝိသယ၊ ဆယ့်နှစ်ဝမှာ၊ ရုပ်ဩဠာ၊ တစ်ဖြာ သပ္ပဋိဃမှတ်။
* ။ ဥပါဒိန္န၊ ကမ္မဇ၊ ရူပ သနိဒဿန။
* ။ ပသာငါးစုံ၊ ရောက်အာရုံဟု၊ ဆိုတုံမဟာ၊ ဋ္ဌကထာ၊ သစ် မှာ စက်, သော မရောက်ပြော။

ရူပသမုဋ္ဌာန်

* ။ အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ အာကာသ၊ ဖြစ်ရ ကံ စိတ် ဥ ဟာကြောင့်။
* ။ ဇီဝိ ကာယ၊ ထိ ပုမနှင့်၊ စ သော ဃာ ဇိ၊ ဟဒယီ၊ ကိုးလီ ကံသက်သက်။
* ။ စိတ်, ဥ သဒ္ဒ၊ ဝိညတ်ဒွမှာ၊ စိတ်ကြောင့်သာ၊ သုံး–တာ စိတ်, ဥ, ဟာ။

* ။ ဇီဝိ, ကာယ၊ ထီ, ပုမနှင့်၊ စ, သော, ဃာန၊ ဇိ, ဟဒ သိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်ရှစ်ဖြာ၊
မှတ်ပါ ကမ္မဇ။
* ။ ဝိညတ်, သဒ္ဒါ၊ လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်ငါးဖြာ၊ မှတ်ပါ စိတ္တဇ။
* ။ သဒ်, လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်သုံးဖြာ၊ မှတ်ပါ ဥတုဇ။
* ။ လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ အာဟာရဇ။
* ။ ကံကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၊ ဆယ့်ရှစ် ကမ္မဇာ။ စိတ္တဇကား၊ ဆယ့်ငါး မှန်စွာ။
တစ်ဆယ့်သုံးခု၊ ဥတုဇမှာ။ ဟာ ဆယ့်နှစ်၊ တွက်စစ် စတုဇာ။
* ။ ရုပ်သဘောမျှ၊ လေးဝ ရန်မှာ။ အကြောင်းမရှိ၊ ဖြစ်ဘိသေချာ။
မှတ်ရုံ, ပိုင်းခြား၊ ရန်များ, အာကာ။ ကလာပ်တွင်း၊ မသွင်းထားရှာ။

ကလာပ်

* ။ ဖြစ်, ပျက်, မှီရာ၊ တူ သုံးဖြာ၊ အင်္ဂါကလာပ်များ။
* ။ ကလာပ်ပေါင်းကွယ့်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်ဖြာ။ ကမ္မဇ ကိုး၊ ခြောက်မျိုး စိတ္တာ။
လေး ဥတုဇ၊ နှစ်ဝ အာဟာ။ တွင်း ကုန်ဖြစ်၊ ပြင်–နှစ် ဥ–စ သာ။

ရူပပဝတ္တိက္ကမ

* ။ နှစ်ဆယ့်ငါးခု၊ ကာ ရူကု၊ အကုတိတ်ကံ၊ ရုပ်ဖြစ်ရန်။
* ။ ပဋိဥမှ၊ ကမ္မဇတို့၊ အစပြု၍၊ စုတိရှေးဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်၏၊ ဥပါဒ်ထိအောင်၊ ဖြစ်ဘိ
မဆိုင်း၊ ခဏတိုင်း၊ နောက်ပိုင်း စုတိအတူချုပ်။
* ။ အာယု, ဥသ္မာ၊ ဝိညာဏာ၊ ကိုယ်မှာ ကင်းပြတ် သေဆုံးလတ်။
* ။ ရုပ်စိတ္တဇ၊ ဒုတိယ ဥ၊ အစပြုကာ၊ စုနောင်မှာဝယ်၊ ခဏငယ်မှတ်ဖွယ်လေးဆယ့်ရှစ်။
* ။ အေး ပူနှစ်ရုပ်၊ တေဇောဓာတ်မှာ၊ ဥတုသာ၊ သြဇာ အာဟာရ။
* ။ ပဋိ ဋ္ဌိမှ၊ ဥတုဇတို့၊ အစပြု၍၊ စုကျေပြီးနောင်၊ အလောင်းကောင်၊ တိုင်အောင် ဆက် လက်ဖြစ်။
* ။ သြဇာပြန့်ရာ၊ အစဖြာ၍၊ အာဟာရုပ်များ၊ စုနောက်ပါး၊ ချုပ်ကြားဆက်လက်သိ။
* ။ မနောဓာတုံ၊ ဓာဒါရုံနှင့်၊ တစ်ဖု ရူ–ဝိ၊ ဆယ့်ကိုးရှိ၊ ဖြစ်ဘိ ရုပ်ကိုသာ။
* ။ အပ္ပနာရောက်၊ ဇော–နှစ်ခြောက်၊ ခိုင်ထောက် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း။
* ။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန၊ ဇော ကာမနှင့်၊ နှစ်ဝ ဘိညာ၊ ဒွတ္တိံ သာ၊ နှစ်ဖြာဝိညတ် ကိုလည်းတတ်။

* ။ သောမနသ် ဆယ့်သုံး၊ ရယ်ရှင် ပြုံး၊ ငိုမှုန်း မဲ့ရွဲ ဒေါ–ဇော နဲ့။
* ။ ပုထုဇန် ရှစ် ၊ ခြောက်ခု သေက်၊ ငါးဆစ် ရဟန္တာ။
* ။ အရူပိပါ၊ ဒွေပဉ္စာနှင့်၊ ရဟန္တာစုတိ၊ သန်ပဋိ၊ ကြဉ်ဘိ ရုပ်ဖြစ်စေ။
* ။ ဂဗ္ဘသေယျက၊ သန္ဓေစ၌၊ ကာယ,ဘာ,ဝတ်၊ သုံး–ကလာပ်၊ မှတ်အပ် ကလလရေကြည်။
* ။ သံသေ ဥပပါတ်၊ ကာ ဘာ ဝတ်၊ နောက်ထပ် စက် သော ဃာ ဇီတိုး။
* ။ ရုပ်အားလုံးရ၊ ကာမဘုံမှာ။ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်၊ ဖြစ်ထိုက်သင့်စွာ။
အမူငါးဝ၊ သဒ္ဒ ဇရာ။ အနိစ္စ၊ မရ သန္ဓေခါ။
* ။ ဝိကာ, သဒ်, ဇ၊ အနိစ္စတို့၊ မရ သန္ဓေ၊ တထွေ စုတိ၊ ဥ, သဒ်, ဝိ၊ မရှိ ခုနှစ်ဖြာ။
* ။ ဃာ ဇိ ကာယ၊ ဘာဝ ကြဉ်ပါ။ နှစ်ဆယ့်သုံးမျှ ရူပဘုံမှာ။
ဇီဝိ ဝတ္ထု၊ စက္ခု သောတာ။ ကံကလာပ်၊ လေးရုပ်သန္ဓေခါ။
* ။ ဇီဝိ နဝ၊ ကေသန်မှာ။ လဟုတာဒိ၊ တြိ အာကာ။
လက္ခဏာ လေး၊ ပေါင်းရေးရှစ်ဖြာ။ ဆယ့်ခုနစ်၊ ရုပ်ပြစ်အသညာ။

နိဗ္ဗာန်အခန်း

* ။ မဂ်ဉာဏ်လေးခု၊ မျက်မှောက်ပြုရာ၊ မဂ်, ဖိုလ် အာဖြစ်၊ လောကုတ်စစ်ကို၊ ဆိုးညစ်ဝါန၊ တဏှာမှ၊ ထွက်ရ မြတ်နိဗ္ဗာန်။
* ။ သဉပါဒိ၊ ခန်ကြွင်းရှိ၍၊ မရှိလေရာ၊ အနုပါဟု၊ နိဗ်–နှစ်ခု၊ ပြားမှု ကာရဏာပရိယာယ်။
* ။ သုညကင်းဆိတ်၊ အနိမိတ္တ၊ ပုံဟန်မရှိ၊ အပ္ပဏိဟိ၊ မရှိတောင့်တ၊ နိဗ် သုံးဝ၊ ပြားကြ ခြင်းအရာ။
* ။ အစ္စု အစ္စန်၊ အသင်္ခ နှင့်၊ ပဒံ အနုတ်၊ နိဗ်ဂုဏ်ပုဒ်၊ ဖွင့်ထုတ်သဂြိုဟ်ကျမ်း။

ရုပ်ပိုင်းပြီး၏။

* * * *

သမုစ္စည်းပိုင်း

* ။ အာရုံသိကြား၊ စိတ်ကားတစ်ဖြာ။ စေ ပညာဒွိ၊ နာမ် တိပညာ။
နိပ္ဖန် ဆယ့်ရှစ်၊ နိဗ်–တစ် ပေါင်းပါ။ သတ္တတိ၊ ဒွေသိ ဝတ်ဓမ္မာ။
* ။ အကု မိဿ၊ ဗော သဗ္ဗ၊ လေးဝသမုစ္စည်း။

အကုသလသင်္ဂဟ

* ။ အာ, ဩ, ယော, ဂန်၊ ဥ, နီမှန်၊ နု, သံ, ကိလေ ကိုးဌာနေ။

* ။ အာ သြ ယောဂ၊ ဂန္ထ ဥပါ။ လေးပါးစီထား၊ နီ–ကား ခြောက်ဖြာ။
အနုသယ၊ သတ္တမှန်စွာ။ ဆယ်စီဟော၊ သံယော ကိလေသာ။
* ။ ကာမ, ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌိ, အ၊ ပြားကြ အာ, သြ, ယော။
* ။ အဘိဇ် ဗျာ သီ၊ ဣဒံမှီ၊ လေးလီ ဂန္ထပြား။
* ။ ကာ ဒိဋ္ဌ သီ အတ်၊ စွဲလမ်းတတ်၊ လေးရပ် ဥပါဒါန်။
* ။ ကာမစ္ဆန္ဒ၊ ဗျာပါဒနှင့်၊ ထိန မိဒ္ဓ၊ ဥဒ် ကုက် ပါ ဝိ၊ အဝိဇ်သိ၊ ခြောက်ရှိ နီဝရဏ။
* ။ ကာမ, ဘဝ၊ ပဋိဃနှင့်၊ မာန, ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိ, အဝိဇ္ဇာ၊ ခုနစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ နုသယ။
* ။ ကာမ, ဘဝ၊ ပဋိဃနှင့်၊ မာန, ဒိဋ္ဌိ၊ သီ, ဝိစိ, ဣဿ၊ မစ်, အဝိဇ်၊ ဆယ်စိတ် အဘိသံ။
* ။ ဘဝအစား၊ ရူ, ရူပွား၍၊ နှစ်ပါး ဣဿ, မစ်၊ ပြောင်း ဥဒ္ဓစ်၊ သံ–ဖြစ် သုတ္တန်နည်း။
* ။ လော, ဒေါ, မော, မာ၊ တစ်ဖြာ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိ, ထိ, ဥဒ်, အ၊ နောတ္တပ္ပ၊ ဆယ်ဝ ကိလေသာ။

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

* ။ ဘိဇ္ဈာကာမ၊ ဘဝ လောဘာ။
ဗျာပါ ပဋိ၊ တွေ့ရှိ ဒေါသာ။
ဣဒံ သီလ၊ အတ္တဝါဒါ။
ခြင်းရာမျှ၊ ကွဲကြ ဒိဋ္ဌိ သာ။
* ။ အာ သြ ယောဂ၊ ဂန္ထ လေးဖြာ။
တရားကိုယ်များ၊ သုံးပါးစီသာ။
ဥ–နှစ် နီ–ရှစ်၊ ခြောက်ဆစ် နုမှာ။
သံယော ကိုး၊ ဆယ်မျိုး ကိလေသာ။
* ။ လော–ကိုးမည်ရှိ၊ဒိဋ္ဌိ ရှစ်မည်၊ခုနစ်မည် မောဟ၊ ငါးဝ ဒေါသာ၊ကခါလေးထုတ်၊ မာနဒွစ္စ၊ သုံးမည်ရဏ၊ ထိန နှစ်မည်၊ကြွင်းသည် ခြောက်ဝ၊ တစ်မည်ရ ပေါင်းက စုဒ္ဒသ။ (ရှေး)
* ။ နာမ် တေပည်၊ ရုပ် နိပ္ဖန်နှင့်၊ လက္ခဏ ကို၊ သန္တာန် နှစ်ထွေ၊ ဆယ်ကိလေများ၊ ဆက် မြှောက်ပွား၊ မှတ်သာ ကိလေသာ ထောင့်ငါးရာ။

မိဿကသင်္ဂဟ

* ။ ခြောက်ဖြာ ဟေတု၊ ခုနစ်ခု ဈာနင်၊ မဂ္ဂင် ဆယ့်နှစ်၊ နှစ်ဆယ့်နှစ် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ် ကိုးထွေနှင့်၊ မှတ်လေ ဓိ ပတိ၊ လေးစီသာ၊ ရောရာမိဿက။

* ။ လော ဒေါ မောဟ၊ အ–နှင့်ပြ၍၊ ကြောင်း ဆ ဟေတု၊ ရှေ့သုံးခုမှာ၊ အကုသာ၊ ကု ဗျာ နောက်သုံးခု။
* ။ တက်, စာ, ပီ, ဇေ၊ ဝေ သုံးထွေ သော၊ ဒေါ ဥ နော၊ မှတ်လော ဈာနင် ခုနစ်ပါး။
* ။ ဒိဋ္ဌိ, သင်, ဝါစာ၊ ကမ္မန်, အာနှင့်၊ ဝါယာ, သတိ၊ သမာဓိ၊ ရှစ်သိ သမ္မာမဂ္ဂင်များ။
* ။ ဒိဋ္ဌိ, သင်, ဝါယာ၊ နောက် သမာ၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင် လေး။
* ။ စက်, သော, ဃာ, ဇိ၊ ကာယ, ထိနှင့်၊ ပု, ဇီ, မန၊ ဝေ ငါးဝပါ၊ သဒ္ဓါ, ဝီရိ၊ သတိ, သမာ၊ ပညာ, အနဉ်၊ အဉ်နှစ်အဉ်၊ ပေါင်းလျှင် ဣန္ဒြိယ ဗာဝီသ။
* ။ သဒ္ဓါ ဝီရိ၊ သတိ သမာ၊ ပညာ တစ်လီ၊ ဟိရီ ဩတ္တပ်၊ အ နှင့် ကပ်၊ ကိုးရပ် ဗိုလ်အပြား။
* ။ ဆန် ဝီရိယံ၊ စိတ် ဝီမံ၊ လေးတန် ဓိပတိ။
* ။ ကဗဠီ ဖဿ၊ စေ ဝိဉ် မှတ်၊ လေးရပ် အာဟာရ။

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

* ။ အနဉ် စ မဂ်၊ ခြောက်ချက်လယ်မှာ။
အညိန္ဒြိ၊ ဆုံးသိ အညာ။
ဇော ဒွိနှင့် တိ၊ အဝိ ဇော။
ဈာန်မရ၊ ပဉ္စဝိညာဏာ။
* ။ အဟိတ် ဆယ့်ရှစ်၊ မဖြစ် မဂ္ဂါ။
မယှဉ် ဝီရိ၊ မရှိဗလာ။
အဝီရိစိတ်၊ စိကိစ်ဇော။
ကျန် မရ၊ မဂ္ဂ ဗိုလ်လည်းပါ။
* ။ မဂ္ဂင် သမ္မာ၊ သောစိတ်မှာ၊ မိစ္ဆာအကုသိုလ်။
* ။ တရားကိုယ်များ၊ မှတ်သားဘို့ရာ။
ဟိတ်–ခြောက်, ဈာ–ငါး၊ မဂ်ကား ကိုးဖြာ။
ကျန် ဆယ့်ခြောက်ပါး၊ ကိုးပါး ဗိုလ်မှာ။
လေးစီရ၊ နှစ်ဝ ဓိနှင့်အာ။

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ

* ။ သတိ သမ္မပ်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့၊ လေးရပ်စီသာ၊ ဣန်-ဗိုလ်မှာကား၊ ငါးစီထား၍၊ ခုနစ်ပါး
ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ်ရှစ်အင်၊ ပေါင်းလျှင် ဗောဓိ သုံးဆွန်ရှိ။
* ။ ကာယ, ဝေဒနာ၊ စိတ်, ဓမ္မာ၊ လေးဖြာ နုပဿ် သတိမှတ်။
* ။ အကုပယ်ရှား၊ မဖြစ်ပွားဘို့၊ ကုမျှားဖြစ်စေ၊ တိုးပွားစေ၊ လေးထွေသမ္မပ် အားထုတ်အပ်။
* ။ ဆန်, ဝီရိယံ၊ စိတ်, ဝီမံ၊ လေးတန် ဣဒ္ဓိပါဒ်။
* ။ သဒ္ဓါ, ဝီရိ၊ သတိ, သမာ၊ ပညာပါ၊ ငါးဖြာ ဣန်နှင့်ဗိုလ်။
* ။ သတိ, ဓမ္မ၊ ဝီရိယ, ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ, သမာ၊ ဥပေက္ခာ၊ သတ္တာ သမ္ဗောဇ္ဈင်။
* ။ ဝတ္တ, ဂန္ထ၊ မုတင်္ဂနှင့်၊ ဈာန, ဝိပဿ်၊ တစ်ရပ် နဝကမ်၊ ဗြဟ္မာပြန်၊ ငြိမ်းရန်အကု ခုနစ်ခု။

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

* ။ သတိပဋ္ဌာ၊ သတိသာ၊ ဝီ သာ သမ္မပ္ပဓာန်မှတ်။
* ။ လုံးစုံဗောဓိ၊ ရရှိ ကုတ်မှာ။ ဝိတက်, ပီတိ၊ မရှိချို့မှာ။
ဝိသုဒ္ဓိ ဆ၊ ဖြစ်က ကီမှာ။ သောဘန၊ ဇောမျှရထိုက်ပါ။
* ။ သမ္မပ်, ဣဒ္ဓိ၊ ကုသာရှိ၍၊ သတိ, ဣန်, ဗ၊ ဗော, မဂ္ဂ၊ ရကြ သော-ဇောကုန်။
* ။ ဝီရိ ကိုးဖြစ်၊ သတိ ရှစ်တည်း၊ ငါးဆစ် ပညာ၊ ဧ လေးဖြာနှင့်၊ သဒ္ဓါ နှစ်တန်၊ ဆန်,စိတ်,
ပီ, ပဿ်၊ တတ်, တက်, ဝိရတီ၊ တစ်ဌာစီထား၊ ဆယ့်လေးပါး၊ မှတ်သား တရားကိုယ်။
* ။ စင်ကြယ် ပူဆွေး၊ ငိုကြွေးကင်းရန်။ ကိုယ်, စိတ်ဆင်းရဲ၊ အမြဲချုပ်ရန်။
မဂ်ဉာဏ်သို့ရောက်၊ မျက်မှောက်နိဗ္ဗာန်။ စသည်ကျိုး၊ ပွားတိုး သတိပဋ္ဌာန်။

သဗ္ဗသင်္ဂဟ

* ။ ခန်, အာ, မာ, သစ်၊ ဤလေးဆစ်၊ မှတ်လစ် သဗ္ဗသင်္ဂဟ။
* ။ ပွန်, ကိတ်, နာဂတ်၊ အဇ္ဈတ်, ဗဟိ၊ ဩဠာရိက၊ သုခုမနှင့်၊ ဟီန, ပဏီတော၊ ဒူရေ, သန္တိက၊
ဆယ့်တစ်ဝပြား၊ တရာ မျှား၊ ပေါင်းထား ခန္ဓာခေါ်။
* ။ ရုပ်, ဝေဒနာ၊ သညာ, သင်္ခါ၊ ဝိညာ-ငါးခု၊ ခန္ဓာ, ဥ။
* ။ ရေမြှုပ် ရုပ်သာ၊ ဝေမှာ ရေပွက်၊ သညာက် တံလှပ်၊ တစ်ရပ် သင်္ခါ၊ ငှက်ပျောသာ၊ ဝိညာ
မျက်လှည့်**သွင်**။

* ။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ လောကီသာ၊ ခန္ဓာ ကီ, ကုတ် နှစ်ပါးထုတ်။

* ။ ဒွါရ ခြောက်စုံ၊ အာရုံ ခြောက်ခု၊ ကွဲပြားမှု၊ နှစ်ခု ဆယ်ဝ အာယတန။

* ။ ဒွါရ, အာရုံ၊ ဆယ့်နှစ်စုံတွင်၊ စိတ်ဝိညာဏ်များ၊ သတ္တပွား၊ ဓာတ်ကား တစ်ဆယ့်ရှစ်။

* ။ စေ သုခုမ၊ နိဗ္ဗာန၊ ဓမ္မ အာနှင့် ဓာတ်။

* ။ ဒု, သ, နိ, မဂ်၊ မှန် လေးချက်၊ မိန့်မြွက် သစ္စာများ။

* ။ သမုဒယ၊ လောဘတဏှာ။ ကြွင်း စိတ် စေ ရုပ်၊ ကီထုတ်ဒုက္ခာ။
နိဗ္ဗာန် နိရောဓ၊ မဂ်လော မဂ္ဂါ။ ကြွင်းလောကုတ်၊ ဝိမုတ်သစ္စာမှာ။
(မဂ်စိတ်လေးခု၌ ရှိသော လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာ။)

သမုစ္စည်းပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ပစ္စည်းပိုင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

* ။ ပဋိစ္စမှာ၊ ကြောင်း, ကျိုးသာ၊ ပဌာ သတ္တိ အပိုသိ။

* ။ ဖြစ်စေ တည်စေ၊ ဤနှစ်ထွေ၊ ခေါ်လေ ကျေးဇူးပြု။

* ။ နှစ်ပါး အတိတ်၊ အဝိဇ်, သင်္ခါ။ နာဂတ် ဆုံးဒွိ၊ ဇာတိ ဇ, မာ။
ဝိညာဏ်အစ၊ ဘဝတိုင်မှာ။ ပွန် ရှစ်ဝ၊ အင်္ဂ ဆယ့်နှစ်ဖြာ။

* ။ သုံးပါး အစပ်၊ လေးရပ် အလွှာ။ ငါးပါးစီရ၊ ဝီသ ခြင်းရာ။
မူလ နှစ်ပါး၊ ဝဋ်ကား သုံးဖြာ။ ကျိုးဆက်မျှ၊ သောစ အင်မပါ။

* ။ အင်္ဂါဆယ့်နှစ်၊ သုံးဆစ် ကာလ၊ သုံးဝအစပ်၊ လေးရပ် အလွှာ၊ ခြင်းရာ နှစ်ဆယ်၊
ဝဋ် သုံးသွယ်နှင့်၊ နှစ်သွယ် မူလ၊ ခုနစ်ဝ၊ သိကြ ပဋိစ်မှာ။

* ။ ကိလေ, ကမ္မ၊ ဝိပါက၊ သုံးဝ ဝဋ်အပြား။

* ။ ဇရာ, မရဏ၊ သောက စဖြာ။ နိပ်စက်လေက၊ ဖြစ်ရ သဝါ။
အာသဝရှိ၊ မသိဖြစ်လာ။ ဆက်မပြတ်၊ ရဟတ်ချားပမာ။

* ။ အကြောင်းရှိကြား၊ ကျိုးများပေါ်လာ။ လောကီသက်သက်၊ ဖြစ်ပျက်ဒုက္ခာ။
အစ မရှိ၊ လည်ဘိချာချာ။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၊ ဟောပြပဋိစ္စာ။

* ။ ပုညာ, ပုည၊ အာနဉ္စ၊ သုံးဝသင်္ခါရာ။
* ။ တဏှာသုံးစုံ၊ အာရုံ ခြောက်ခု၊ နှစ်စုသန္တာန်၊ သုံးတန်ကာလ၊ ဆက်မြှောက်က၊ တရာ့ ရှစ်ပါး တဏှာပွား။
* ။ အတိတ်စေတနာ၊ သင်္ခါရာ၊ ကမ်မှာ ပစ္စုပ္ပန်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကျဉ်းလင်္ကာ

အာသဝပွား၊ အမှားမြင်ကာ၊ အဝိဇ္ဇာကြောင့်၊ ချမ်းသာလိမ့်နိုး၊ ရည်မျှော်ကိုးလျက်၊ သုံးမျိုးမှုကံ၊ ပြုစီမံ၍၊ ဝိညာဏ်တွယ်စပ်၊ နာမ်ရုပ်ကပ်လျက်၊ ခြောက်ရပ် အာယတန၊ ဖဿ ခြောက်ဖြာ၊ ဝေဒနာကြောင့်၊ တဏှာခြောက်တန်၊ ဥပါဒါန်နှင့်၊ ဖြစ်ရန်အကြောင်း၊ ကံဆင့်လောင်း၍၊ ဆိုးကောင်းဘဝ၊ ဖြစ်ရပြန်ရာ၊ အို, နာ, သေရေး၊ ပူအဆွေးနှင့်၊ ငိုကြွေးကိုယ်နွမ်း၊ စိတ်မချမ်းမြ၊ ပင်ပန်းရ၏၊ ထိုမှ အာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာ စ၊ ဖြစ်ပြန်ကြသည်၊ လုံးဝ ဆင်းရဲစု သက်သက် မျှသာတည်း။

ပဋ္ဌာန်းနည်း

* ။ အာသ, ဥ, ရေ၊ ဈာ, ကမ္မေ၊ ဟာရေ, ဣန္ဒြိ၊ ရှစ်ပါးသိ။ (ရှေးဆရာ)
* ။ ဆယ့်ငါ သဟာ၊ ရှစ်ဝ အာနှင့်၊ ခုနစ်ဖြာ နန်၊ ခြောက်တန် ဝတ္ထု၊ လေးခု ပဉ္စာ၊ သုံးဖြာ ဟာရော၊ တယော ဣန္ဒြိ၊ ဒွိ ပကတူ၊ တစ်ခုမူ ကမ်၊ မျိုးကိုးတန်၊ ဆောင်ရန် နှုတ်တက် အာဂုံတည်း။ (ရှေးလင်္ကာ)

အာရမ္မဏမျိုး

* ။ အာ, အခိ, နိဿ၊ ဥ, ပု, ဝိပ်၊ နောက်ပိတ် အတ်, အဝိ။
* ။ အာဓိ, အာပု၊ ဝတ္ထာရှု၊ သုံးခု အာ–အုပ်စု။
* ။ ဓိ, ဥ နှစ်ရပ်၊ အာဓိမှတ်၍၊ ပု, အတ်, အဝိ၊ အာပုသိ၊ ဝိပ်, နိထပ်ထား ဝတ္ထာငါး။
* ။ စိတ်, စေ ရုပ၊ နိဗ္ဗာန, ဥ တ်၊ ရုံခြောက်ရပ်ကား၊ စိတ်, စေ အား၊ ပြုပြား အာသတ္တိ။
* ။ လေးမြောက်ပြုအင်၊ ရုံခြောက်ရပ်ကား၊ ရှစ်ပါး လောဘာ၊ ရှစ်မဟာကု၊ လေးခု မဟာ၊ ကြိယာသမ်၊ လောကုတ္တံ၊ ပြုရန် အာဓိ–သုံး။
* ။ ပွန် နိပ္ပန္န၊ ရုပ် ဈာရသည်၊ ကာမ မနော၊ ဘိဉ် စက် သော၊ တယော အာပု ကျေးဇူးပြု။
* ။ စုတိရှေ့ဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်နှင့်၊ တူဖြစ်ဟဒယ၊ ဝတ္ထုကကား၊ မရဏာသန်၊ မနောဒွါရှိ၊ စိတ်ဝီထိအား၊ ဝတ္ထာ ငါး၊ မှတ်သားကျေးဇူးပြု။

သဟဇာတမျိုး

* ။ ဟေ, မိ, သဟ၊ အဉ်, နိ, ကမ်၊ ဝိပ်, ဟာ, ဣန်, ဈာန်။
* ။ မဂ်, သမ်, ဝိပ်, အတ်၊ အဝိမှတ်၊ သဟတ် ဆယ့်ငါးတန်။
* ။ ဟေ, မိ, ကံ, ဟာ၊ ဣန်နှင့်ဈာ၊ မဂ္ဂါ သတ္တ ငယ်သဟ။
* ။ ဟေတု ခြောက်ဆစ်၊ လေးမိ တစ်သာ၊ စေတနာနှင့်၊ နာမ် ဟာ သုံးဝ၊ အဋ္ဌ ဣန်နာမ်၊ ငါးတန် ဈာနင်၊ မဂ္ဂင် ကိုးပါး၊ ပစ္စည်းများကား၊ ယှဉ်ကြားဓမ္မ၊ စိတ္တဇနှင့်၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။
* ။ သဟ, နိသ်, အတ်၊ အဝိမှတ်၊ လေးရပ် သဟကြီး။
* ။ နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအားနှင့်၊ ရုပ်များစိတ္တဇ၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။
* ။ မဟာဘုတ်များ၊ ချင်းချင်းအားနှင့်၊ ရုပ်များ ဥပါ၊ ဖြစ်ဘို့ရာ၊ မှန်စွာကျေးဇူးပြု။
* ။ ပဋိသန္ဓေ၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ သုံးစုသဟကြီး။
* ။ အညဝိပါ၊ သံ ဝိပ်မှာ၊ လေးဖြာ သဟလတ်။
* ။ နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအားတည်း၊ ဘုတ်များမဟာ၊ ချင်းချင်းသာပင်၊ ပဋိသန္ဓေ၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ သုံးစု အညမှာ။
* ။ ဝိပါက်နာမ်များ၊ချင်းချင်းအားနှင့်၊ရုပ်များစိတ္တဇ၊ကမ္မဇသန်၊ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။
* ။ ပဋိသန္ဓေ၊ နာမက္ခန်ကား၊ ဝတ္ထုအား၊ ပြုကြားဝိပါက်၊ နောက်တစ်ချက်။
* ။ နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအား၊ ပြုကြားသမ္ပယုတ်။
* ။ အရူဝိပါ၊ ဒွေးပဉ္စာထား၊ စိတ်, စေများကား၊ ရုပ်များစိတ္တဇ၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။
* ။ ပဋိသန္ဓေ၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ နှစ်ခု သဟဝိပ်။

အာနန္တရမျိုး

* ။ နန်, နန်, ဥပ၊ အာသေဝနှင့်၊ ကမ္မ နတ္ထိ၊ ဝိ–ကိုထည့်၊ ခွန်ရှိ အနန်မျိုး။
* ။ ခြားမဲ့ချုပ်သွား၊ စိတ်, စေများကား၊ နောက်ပါးဖြစ်လာ၊ နာမ်ခန္ဓာအား၊ အနန် ငါး၊ မှတ်သားကျေးဇူးပြု။
* ။ ရှေးရှေးဖြစ်ကြား၊ ကိစ္စောများကား၊ ဖိုလ်များဖယ်ထား၊ နောက်ဇောအား၊ ပြုကြား နန်, သေ--ခြောက်။

* ။ မဂ်၌ယှဉ်လာ၊ စေတနာသည်၊ မဂ္ဂါနန္တရ၊ ဖိုလ် လေး၀၊ ပြုကြ နန်, ကမ်–ခြောက်။

ဝတ္ထုမျိုး

* ။ နိ, ပု, ဣန္ဒြေ၊ ဝိပ်, အတ္ထိ၊ အဝိ ဝတ္ထု ခြောက်။

* ။ ဝတ္ထုခြောက်ပါး၊ သတ်ဝိဉ်အား၊ ဣန်ထားဝတ်ငါးပြု။

* ။ ပဉ်ဝတ္ထုကား၊ ပဉ်ဝိဉ်အား၊ ပြုငြားဝတ္ထုခြောက်။

ပစ္ဆာမျိုး

* ။ ပစ္ဆာ, ဝိပ်, အတ်၊ အဝိမှတ်၊ လေးရပ် ပစ္ဆာမျိုး။

* ။ နောက်နောက်ဖြစ်ငြား၊ စိတ်, စေမျှားကား၊ ရှေ့ဖျားသန္ဓေ၊ စ–ပြုလေ၍၊ လေးထွေ ဧ စ၊ ရုပ်ကာယအား၊ ပစ် လေးပါး၊ မှတ်သားကျေးဇူးပြု။

ရုပ်အာဟာရမျိုး

* ။ ဟာ, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ မှတ်သိရုပ်ဟာမျိုး။

* ။ ကဗဠီကာရ၊ အာဟာရဖြစ်၊ ဩဇာစစ်သည်၊ ကြွင်းလစ်ကာယ၊ စတုဇ၊ သုံးဝရုပ်ဟာပြု။

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး

* ။ ဣန်, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ မှတ်သိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး။

* ။ ရုပ်ဇီဝိတ၊ ကမ္မဇကြွင်း၊ ကလာပ်တွင်း၊ တြင်း ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယပြု။

ပကတူပမျိုး

* ။ ဥပနှင့် ကမ်၊ ဤနှစ်တန်၊ မှတ်ရန်ပကတူ။

* ။ စိတ်, စေ, ရုပ်, ညတ်၊ ဗလဝတ်ကား၊ စိတ်, စေအား၊ ပြုငြားပကတူ။

* ။ သဒ္ဓါစဖြာ၊ ကုသလာနှင့်၊ ရာဂါစပြု၊ အကုစုန္ဓော၊ ဥတုဘောဇနံ၊ ပုဂ္ဂလံ သေနာ၊ သု, ဒုက္ခာစ၊ တွင်း, ပြင်မှ၊ များလှပကတူ။

နာနက္ခဏိကကမ္မ

* ။ ကိတ်ကု, အကု၊ ကမ် စေစုသည်၊ ခြားမှုဝိပါ၊ ကမ္မဇာ၊ နာနာကမ္မပြု။

သဟပုရေမိဿက

* ။ နိသ်, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ ရောဘိ သဟပုရေမိသ်။

* ။ ကုနှင့် အကု၊ ဟ–ဝတ္ထုကား၊ နာမ်ချင်းအား၊ ပြုငြား သဟပုရေမိသ်။

ပစ္စာဟာရ, ပစ္စာဇာတိဖြွယမိသက

* ။ အတ္ထိ, အဝိ၊ နှစ်စီသိ၊ ရောဘိပစ်ဟာ, ပစ်ကြန်မိသ်။

* ။ ကု, အကုပါ၊ ရုပ်ဩဇာက၊ ရှေးကာယ၊ ပြုကြ ပစ်ဟာမိသ်။

* ။ ကု, အကုဒ္ဓိ၊ ရုပ်ဇီမ္မိ က၊ ကမ္မဇ၊ ပြုကြ ပစ်ကြန်မိသ်။

အတ္ထိ, အဝိဂတ (၅) မျိုး

* ။ သ, ပု, ပစ္ဆာ၊ ရုပ်အာဟာနှင့်၊ ရူပါဇီဝိ၊ ငါးပါးရှိ၊ အတ္ထိ အဝိဂတမှတ်။

နာမ်သည် နာမ်အား (၆) ပစ္စည်း

* ။ နန်, နန်နှစ်ရပ်၊ သေ, သမ်, နတ်၊ ဝိဂတ်ခြောက်ပါး နာမ်နာမ်အား။

နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား (၅) ပစ္စည်း

* ။ ဟေ, ကမ်, ဝိပါ၊ ဈာ, မဂ္ဂါ၊ ငါးဖြာနာမ်က နာမ်ရုပ်အား။

နာမ်က ရုပ်အား (၁) ရုပ်က နာမ်အား (၁) ပစ္စည်း

* ။ နာမ်က ရုပ်အား၊ ပစ္ဆာထား၊ နာမ်အား ရုပ်က ပု-ဧကေ။

ပညတ်နာမ်ရုပ်က နာမ်အား (၂) ပစ္စည်း

* ။ နာမ် ရုပ် ပညတ်၊ နာမ်အားတပ်၊ နှစ်ရပ် အာနှင့်ဥ။

နာမ်ရုပ်က နာမ်ရုပ်အား (၉) ပစ္စည်း

* ။ နာမ်, ရုပ် နှစ်ဝ၊ ချင်းချင်းကျမှာ၊ ဓိ, သ, အဉ်, နိသ်၊ ဟာ, ကြန်, ဝိပ်၊ နောက်ပိတ် အတ်, အဝိ။

၄-ပစ္စည်း၌ ပစ္စည်းအားလုံးဝင်ပုံ

* ။ အာ, ဥ, ကမ်, အတ်၊ ဤလေးရပ်တွင်၊ အကုန်ဝင်၊ ထိုပြင် ကိုးမျိုးထား။

* ။ ပဋ္ဌာန်းအားလုံး၊ ကျဉ်းချုံးယူရာ။ နှစ်ဆယ့်လေးပါး၊ မျိုးကား ကိုးဖြာ။
ခေါင်းဆောင် ရှစ်ခု၊ စတု ကျဉ်းမှာ။ ဥ တ်, နာမ်, ရုပ်၊ အချုပ် သုံးပါးသာ။

သန္တာနဝိဘာဂ-* ။ သဟ, ည, နိ၊ အတ်, အဝိမှာ၊ ဗဟိဒ္ဓါ၊ သဗ္ဗာ အဇ္ဈတ္တာ။

ကာလဝိဘာဂ- * ။ အနန် နှစ်ထွေ၊ နတ်, ဝိ, သေ ငါး၊ တီတေ ထား၍၊ ကမ်ကား ပွန်တီ၊
တစ်လီမှတ်ရှု၊ အာ, ဓိ, ဥ မှာ၊ သုံးကာလာ၊ တစ်ဖြာ ဝိမုတ် ကြွင်းပစ္စုပ်။

ပညတ်အပြား

* ။ သဒ္ဒပညတ်၊ သိစေတတ်၊ အတ်ဥ တ် သိစေအပ်။

သဒ္ဒပညတ်

* ။ ဖဿ, မောင်ဝ၊ ဉာဏ ရှိသူ။ သူ့စိတ်, နာမ် ရုပ်၊ ကိုတုတ် မဖြူ။
ဝိဇ္ဇနှင့် အ၊ ဝိဇ်, အ ပြန်ယူ။ ဝိဇ် ဝိဇ္ဇ၊ အ အ သဒ် ခြောက်ဆူ။
* ။ ပထမစိတ်၊ ပုံရိပ်, ဒသံ။
လွန်ပြီး အတိတ်၊ ဒုစိတ် သိပြန်။
တတိ စိတ်က၊ သိရ နာမံ။
စတုတ္ထ၊ အတ္ထ ပညတ္တံ။

အတ္ထပညတ်

* ။ ဘုတ်များ ဖောက်ပြန်၊ ပုံသဏ္ဌာန်နေ၊ စွဲ၍ပေ၊ တောင်, မြေ, မြစ်စ, သဏ္ဌာန။
* ။ ဆောက်ဦပေါင်းစပ်၊ စွဲပညတ်သည့်၊ ဇရပ် အိမ် လှည်း၊ ရထားတွဲ၊ ခေါ်မြဲ သမူဟ။
* ။ ခန္ဓာ ငါးရပ်၊ စွဲပညတ်သည့်၊ လူ,နတ်,ကျား,မ၊ ပုဂ္ဂိုလ်စ၊ ခေါ်ကြ သတ္တပညတ်တည်း။
* ။ နေ လထွက်ဝင်၊ စွဲ၍ပင်၊ ခေါ်ငင် ဒိသာကာလာဒိ။
* ။ ကိုင်တွယ်တွေ့ထိ၊ မရရှိရာ၊ စွဲ၍သာ၊ တွင်းပါဂူစ၊ အာကာသ။
* ။ ပွားများအားထုတ်၊ မဟာဘုတ်စ၊ စွဲခေါ်ကြ၊ ကသိဏ နိမိတ္တာဒိ။

ပစ္စည်းပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

* ။ သီလ, သမာ၊ ပညာပါ၊ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်။
* ။ လွန်ကျူး ဖြစ်ပေါ်၊ ကိန်းဝပ်သော်၊ သုံးဖော် ကိလေသာ။
* ။ လွန်ကျူး သီလ၊ သမထ ဖြစ်ပေါ်၊ ကိန်းသော် ပညာ၊ သတ်ပယ်ခွာ၏။

သီလသိက္ခာ

* ။ ပါတိမောက္ခ၊ ဣန္ဒြိယနှင့်၊ အာဇီဝပါ၊ ပစ္စယာ၊ လေးဖြာ သီလပြား။

သမာဓိသိက္ခာ

* ။ ကသိုဏ်း အသု၊ အနုဆယ်စီ၊ လေးစီ အပ္ပ၊ အာရုပ္ပနှင့်၊ စေတီသာ၊ သညာ, ဝဝတ္ထာန်၊
လေးဆယ်မှန်၊ မှတ်ရန် သမထ။

* ။ ပ, အာ, တေ, ဝါ၊ နိ, ပီတာနှင့်၊ တစ်ဖြာလော, ဩ၊ အာ, အာလော၊ ပြန့်ပြော ဆယ်ကသိုဏ်း။

* ။ ဥဒ္ဓု, ဝိနီ၊ တလီဝိပုဗ်၊ ဝိစ္ဆိဒ်ထုတ်ပါ၊ ဝိက္ခာ, ဝိက္ခိတ်၊ ဟတဝိက်မှတ်၊ လော, ပု, အဋ္ဌိ၊ ဆယ်ရပ် အသုဘ။

* ။ ဗုဒ္ဓ, ဓမ္မ၊ သံ, သီလနှင့်၊ စာဂ, ဒေဝတာ၊ ဥ, မ, ကာ၊ အာနာ ဆယ်အနုသ်။

* ။ မေတ္တာ–ကရု၊ မုဒိ–ဥ၊ လေးခု ဗြဟ္မစိုရ်၊ အပ္ပမညာလည်းဆို။

* ။ ဘေးရန်, ကြောင့်ကြ, ဆင်းရဲပ၍ ကာယနှစ်လုံး ရွှင်ပြုံးကြပါစေ။

* ။ အနောမိသ် ငါး၊ ဩဓိသ်ကား ခွန်၊ ဆယ့်နှစ်တန်၊ လေးတန် နှု–လှစ် လေးဆယ့်ရှစ်။

* ။ ချမ်းသာ အိပ်, နိုး၊ အိပ်မက်ဆိုးကင်း၊ ချစ်ခြင်းလူ, နတ်၊ နတ်စောင့်တတ်လျက်၊ လက် နက်, မီး, ဆိပ်၊ ကင်းဆိတ် မငြိ၊ သမာဓိတည်၊ မျက်နှာကြည်၍၊ သေသည်မတွေဝေ၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်လား၊ ဆယ့်တစ်ပါး၊ ကျိုးများမေတ္တာရှင်။

၁။ ကြောက်တတ်, မကြောက်တတ်၊	နှစ်ရပ်များစွာ၊ သတ္တဝါ၊	ချမ်းသာကိုယ်စိတ် မြဲပါစေ။	ဥပါဒ်ရန်ဘေး၊ ကင်းစင်ဝေး၊ ငြိမ်းအေးကြပါစေ။
၂။ မြင်အပ်, မမြင်အပ်၊	နှစ်ရပ်များစွာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။
၃။ ဝေးနေ, နီးနေ၊	နှစ်ထွေများစွာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။
၄။ ဘဝဇာတ်ဆုံး၊	မဆုံး များစွာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။
၅။ ရှည်, တို, အလတ်၊	သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။
၆။ ကြီး, ငယ်, အလတ်၊	သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။
၆။ ဆူ, ကြုံ, အလတ်၊	သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊	။	။

၇။ လူအချင်းချင်း၊ လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ကင်းရှင်းကြပါစေ။

၈။ အထင်သေးခြင်း၊ အချင်းချင်း၊ ကင်းရှင်းကြပါစေ။

၉။ ဆင်းရဲလိုခြင်း၊ အချင်းချင်း၊ ကင်းရှင်း ကြပါစေ။

* ။ ကြောက်, မြင်, ဝေး, ဆုံး၊ နှစ်လေးလုံး၊ သုံး, သုံး ရှည်, ကြီး, ဆူ။

* ။ စွမ်းနိုင်, ဖြောင့်မတ်၊ ပိုလတ်ဖြောင့်စေ။	သက္ကော, ဥဇူ စ, သုဟုဇူ စ၊
ဆိုလွယ်, နူးညက်၊ မတက်မာန်တွေ။	သုဝစော စဿ, မုဒု, အနတိမာနီ။
ရောင့်ရဲသမူ၊ ပြုစုလွယ်စေ။	သန္တုဿကော စ, သုဘရော စ၊
ကိစ္စသေး၊ သက်မွေး ပေါ့ပါးစေ။	အပ္ပကိစ္စော စ, သလ္လဟုကဝုတ္တိ။
ဣန္ဒြေ ငြိမ်သက်၊ ရင့်ကျက် ဉာဏ်တွေ။	သန္တိန္ဒြိယော စ, နိပကော စ၊
မကြမ်းတမ်းဘဲ၊ မစွဲ မျိုးဆွေ။	အပ္ပဂဗ္ဘော, ကုလေသွနနုဂိဒ္ဓေါ။
ကဲ့ရဲ့ဘွယ်ဟုတ်၊ သေးနုပ်ပါစေ။	န စ ခုဒ္ဒမာစရေ ကိဉ္စိ၊
မပြုဘဲ၊ ရှောင်လွှဲ နိုင်ကြစေ။	ယေန ဝိညူ ပရေ ဥပဝဒေယျုံ။

* ။ ပိုးစာ, ဓာတ်မီး၊ ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်၊ တစ်သွယ်သွေးသား၊ ဖြစ်လေကြောင်းသည်၊ ငါးပါးအစု ခွဲဝေတည်း။ (ရှေး)
* ။ အာကာ, ဝိညာ၊ အာကိဉ္စပါ၊ တစ်ဖြာနေဝ အာရုပ္ပ။
* ။ ရာ, ဒေါ, မော, တက်၊ တစ်ချက်သဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓိပါ၊ ခြောက်ဖြာစရိုက်ပြား။
* ။ အသု, ကာယ၊ သင့်ရာဂတည်း၊ လေးဝရှောင်မှာ၊ ပွမညာကား၊ ဒေါသတား၍၊ နှစ်ပါး မော, တက်၊ အာနာဖျက်၏၊ ခြောက်ချက် ဗုဒ်စ၊ သဒ္ဓါမျှလျက်၊ ဉပ မရဏာ၊ ဝ, သညာ၊ သင့်ရာ ဗုဒ္ဓိမှတ်။
* ။ ပ, အာ, တေ, ဝါ၊ အာကာ, အာနှင့်၊ လေးဖြာ အရူ၊ ဤဆယ်ဆူ၊ မှတ်ယူအများဆိုင်။

ဘာဝနာ

* ။ ပရိကမ္မ၊ လုပ်ငန်းစနှင့်၊ နီးကဥပစာ၊ ဈာန်ရလာ၊ မှတ်ပါအပ္ပနာ။
* ။ ပရိကမ္မ၊ ဥဂ္ဂဟနှင့်၊ တစ်ဝပဋိဘာ၊ ဤသုံးဖြာ၊ ထင်လာနိမိတ်ပြား။
* ။ ပရိကမ်တွင်၊ ပ ဥဂ်ထင်၍၊ ဥ လျှင် ပဋိဘာ၊ ထင်မြင်လာ၊ အပ္ပနာဆက်လက်ဖြစ်။
* ။ ကသိုဏ်း အာနာ၊ ဈာန်ငါးဖြာတည်း၊ ကာယာ အသု၊ ပ ဈာန်ပြု၍၊ သုံးခု မေတ်စ၊ ဈာန်လေးဝနှင့်၊ ပဉ္စမ ဥ၊ အရူစုမှာ၊ သူ့ဆိုင်ရာ၊ ဆယ်ဖြာ ဈာန်မရ။
* ။ အစွမ်းထက်အောင်၊ ပြုလုပ်ဆောင်၊ အခေါ်ဝသီဘော်။
* ။ အာဝဇ် သမာ၊ အဓိဋ္ဌာနှင့်၊ ဝုဋ္ဌာနလုစ်၊ ပစ္စဝေက်၊ ငါးဆစ်ဝသီဘော်။
* ။ ဝသီဘော်များ၊ လေ့လာပွားက၊ ဈာန်များစွမ်းထက်၊ ထက်လှမ်းတက်နိုင်၊ လိုတိုင်းပိုင်၏။

* ။ စ သော ဣန္ဒြေ ပ၊ ပုဗ် ယ အ ဟု၊ သတ္တဘိညာ၊ ငါးဖြာဖြစ်က၊ ယနှင့် အ–ကို၊ စ–၌သွင်းယူ၊ ခြောက်မူအာသဝက်၊ ထိုဝယ်စွက်၊ သုံးချက်နားလည်စေ။ (ဘခြေပြုသဂြိုဟ်)

ပညာသိက္ခာ

* ။ သီလ စိတ္တာ၊ ဒိဋ္ဌိ ကင်္ခါနှင့်၊ မဂ္ဂါ ပဋိ၊ ဉာဏသိ၊ သုဒ္ဓိ ခုနစ်ပါး။

* ။ ပါ ဣန် အာ ပစ်၊ လေးဆစ်သီလ၊ စင်ကြယ်မှု၊ သီလဝိသုဒ္ဓိ။

* ။ ဥပစာရာ၊ အပ္ပနာထိ၊ သမာဓိရ၊ စင်ကြယ်မှု၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။

* ။ နာမ် ရုပ်ပေါ်မှာ၊ လက္ခဏာနှင့်၊ ရသာ, ပစ္စု၊ သိမ်းဆည်းမှု၊ မှတ်ရှု ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။

* ။ နာမ်ရုပ်ကြောင်းတိုင်၊ သိမ်းဆည်းနိုင်က၊ ပါယ်မကျဘဲ၊ စူဠသောတာ၊ ခေါ်နိုင်ပါ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ။

* ။ ဖြစ်ဖူးသလား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ ငါအား ဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူ ဖြစ်၍ ဖြစ်သနည်း၊

* ။ ဖြစ်လတ္တံ့လား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ ငါ့အားဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူဖြစ်၍ ဖြစ်သနည်း၊

* ။ ဖြစ်ဆဲဟုတ်လား၊ မဟုတ်လားနှင့်၊ ငါ့ကားဘယ်သူ၊ ဘယ်မူ ခြင်းရာ၊ ဘယ်ကလာလို့၊ အဘယ်သို့သွား၊ ဤခြောက်ပါး၊ ယုံမှား ပစ္စုပ္ပန်။

* ။ သီ, စိတ်, ဒိဋ္ဌိ, ကင်၊ ဤလေးအင်၊ ဉာဏ်စဉ်မရောက်သေး။

* ။ သမ္မ, ဥဒ၊ ဘင်, ဘယ နှင့်၊ အာဒီ, နိဗ္ဗိ၊ မုစ္စိ, ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါ, အနု၊ ဤဆယ်ခု၊ မှတ်ရှု ဉာဏ်စဉ်များ။

* ။ အဝိဇ္ဇာ,တဏှာ၊ ကံ,အာဟာနှင့်၊ တစ်ဖြာ ဖဿ၊ နာမ်ရုပ်ပြ၊ မှတ်ကြ ပစ္စယ အကြောင်း။

* ။ အရောင်, ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ, သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယာ, သုခ၊ ဉာဏ, သတိ၊ နိကန္တိ, ဥပေက္ခာ၊ ဆယ်ဖြာ ဝိပဿ ညစ်ညူးလတ်။

* ။ သမ္မသန၊ ဥဒယဉာဏ်၊ အမြင်သန်၊ လမ်းမှန်မြင်သိ မဂ္ဂါဝိ။

* ။ ဥဒယဉာဏ်၊ အခြေခံပြီး၊ ကိုးတန်ဉာဏ်များ၊ ကျင့်ကြံပွား၊ မှတ်သားပဋိ ဝိသုဒ္ဓိ။

* ။ မဂ်ဖြစ်နီးလာ၊ အနိစ္စာဒိ၊ အာရုံရှိ၊ ပရိ, ဥ, နု ဝိသုံးခု။

* ။ ထွတ်ထိပ်ရောက်မူ၊ သင်္ခါရုနှင့်၊ အနုလောမ၊ ဒွေဉာဏ၊ ခေါ်ကြ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ။

* ။ ပုထုဇဉ်နွယ်၊ ချိုးနှိမ်ပယ်၍၊ ရိနွယ်ဖြစ်စေ၊ ကြောင်းနှစ်ထွေကြောင့်၊ ခေါ်လေ ဂေါတြဘူ၊ မြတ်နိဗ္ဗူ၊ ရှုယူမဂ်ရှေ့သွား။

* ။ ပဋိဉာဏ၊ စခန်းက ကျော်၊ မဂ်ဖြစ်ပေါ်၊ မိန့်သော် ဉာဏ ဒဿန။

* ။ သိ ပယ် ဆိုက် ပွား၊ ကိစ်လေးပါး၊ ကျယ်ကား–ဆယ့်ခြောက်ချက်။
* ။ မှောင်ပယ်လင်းပြု၊ ဆီခန်းမှု၊ မှတ်ရှုမီးစာကုန်။
* ။ သောတာပတ္တိ၊ ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိနှင့်၊ ပဋိ ကာမ၊ နာပယ်ချ၊ အရ ကြွင်းကျန်ပယ်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၁၉)တန်

* ။ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ မြဲသုံးတန်နှင့်၊ ပယ်ကျန်ရံခါ၊ ပစ်ငါးဖြာ၊ ကျယ်မှာဆယ့်ကိုးတန်။

ဉာဏ်စဉ် (၁၆)ပါး

* ။ နာမရူပ၊ ပစ္စယစွက်၊ အောက်နှစ်ချက်နှင့်၊ ဂေါ, မဂ်, ဖိုလ်, ပစ်၊ ထက်လေးဆစ်၊ ပေါင်းလစ် ဉာဏ်စဉ်ဆယ့်ခြောက်ပါး။
* ။ သဒ္ဓါ အနိစ်၊ အနိမိတ်သိ၊ သမာဓိ မှာ၊ ဒုက် အပ် သာ၊ ပညာ အနတ် သုညမှတ်။
* ။ သောတာ သက၊ ဆယ့်နှစ်ဝ စီ၊ စတုဝီ အနာ၊ ရဟန္တာနှစ်၊ မဂ်လေးဆစ်တွေး၊ ငါးဆယ့်လေးကို၊ မြွောက်ရေး မုရ၊ သဒ်, ပဉ္စ၊ တစ်ရာ့ရှစ်ယောက် ရိယာမြောက်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းပြီး၏။

* * * *

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်ကျမ်း

ပထာမ

*   ။ *အဘိဓမ်များ၊ ဟောဖော်ကြားသည့်၊ ဘုရားမြတ်စွာ၊ ဆယ်ဓမ္မာနှင့်၊ သံဃာတော်မြတ်၊ ငါဦးညွတ်။*

အဘိဓမ္မတ္ထများကို ဖော်ထုတ်ဟောကြားသည့် မြတ်စွာဘုရားကိုလည်းကောင်း၊ မဂ်လေးတန်, ဖိုလ်လေးတန်, နိဗ္ဗာန်, ပရိယတ် ဆယ်ဖြာသော တရားတော်မြတ်ကိုလည်းကောင်း၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား သမ္မုတိ, ပရမတ် နှစ်ရပ်သော သံဃာတော်မြတ်ကိုလည်းကောင်း ငါသည် ဦးညွတ်ရိုကျိုး ရှိခိုးပါသည်။

ဘုရားစကားတော်

သတ္တဝါဝေနေယျများအတွက် မြတ်ဗုဒ္ဓဟောကြားပညတ်ခဲ့သည့် အရာများသည် အချုပ်အားဖြင့် ဓမ္မ, ဝိနယ နှစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ (ဒီ။ ၂-၁၂၆)

ဆောင်ထားရမည့် ဓမ္မနှင့် ရှောင်ရှားရမည့် ဝိနယဟု အဆိုရှိခဲ့သည်၊ ရဟန်းတော်များအတွက် ပညတ်ခဲ့သည့် ဝိနည်းပိဋကမှာ ဝိနယဖြစ်ပြီး၊ သုတ္တန်, အဘိဓမ္မာ ပိဋက လာတရားအားလုံးကား ဓမ္မဖြစ်သည်။

သုတ္တန္တဓမ္မ, အဘိဓမ္မ ဓမ္မဟု ဓမ္မနှစ်စား ကွဲပြားပုံကို သတိပြုပါ။

ဓမ္မ, အဘိဓမ္မ

၁။ ဓမ္မ–သာမန်တရား။

၂။ အဘိဓမ္မ–သာလွန်ထူးကဲသောတရား။

သတ္တဝါများနှင့် သင့်လျော်ရုံလိုအပ်သလောက်သာ သာမန်ဟောအပ်သော သုတ္တန်တရားတော်များကို ဓမ္မဟု ခေါ်သည်။

ပုဂ္ဂိုလ်အကြိုက်မလိုက်ပဲ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ သုတ္တန်ထက် သာလွန်ထူးကဲစွာ ဟောအပ်သော တရားများကိုတော့ အဘိဓမ္မဟု သတ်မှတ်ထားသည်။

အဘိဓမ္မတ္ထ

အဘိဓမ္မာပိဋကတ်တရားအားလုံး၏ အချုပ်မှာ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ် အားဖြင့် ငါးမျိုးသာ ဖြစ်သည်၊ ယင်းအဘိဓမ္မတ္ထငါးမျိုးအနက်–

ပရမတ္ထ

စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်လေးမျိုးသည် မိမိသဘောမှ မဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ မှန်ကန်တည့်မတ်မြတ်သောကြောင့် ပရမတ္ထမည်သည်၊ မြတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်လည်း ပရမတ္ထမည်သည်၊ ယင်းပရမတ္ထ၌ ပညတ် မပါဝင်ပါ။

	အဘိဓမ္မတ္ထ–၅	ပရမတ္ထ–၄
၁	စိတ်	စိတ်
၂	စေတသိက်	စေတသိက်
၃	ရုပ်	ရုပ်
၄	နိဗ္ဗာန်	နိဗ္ဗာန်
၅	ပညတ်	

* ။ *စိတ်, စေတသိက်၊ ရုပ်, နိဗ်, ညတ်ပါ။ အဘိဓမ္မ၊ အတ္ထငါးဖြာ။*
မဖောက်ပြန်တတ်၊ အမြတ်လေးဖြာ။ ပရမတ်၊ ပညတ် သူမပါ။

စိတ် = အာရုံကို သိတတ်သောသဘော၊

စေတသိက် = စိတ်၌ မှီတွယ်၍ ဖြစ်တတ်သောသဘော၊

ရုပ် = အချမ်း, အပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သောသဘော၊
(မိမိသဘောမှ မပြောင်းလွဲသည်ကို ပရမတ္ထ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်သည့်သဘောကို ရုပ်ဟုခေါ်သည်၊)

နိဗ္ဗာန် = ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော။

စိတ်အကြောင်း

အာရုံကိုသိတတ်သောတရားသည် **စိတ်**မည်သည်၊ ယင်းစိတ်သည် မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်အတွင်း ကုဋေတစ်သိန်းမျှ ဖြစ်ပျက်သည်အထိ လျင်မြန်သည်၊ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂–၃၁) ထိုစိတ်များသည် သူ့သဘာဝအတိုင်း စိတ္တနိယာမအားဖြင့် စနစ်တကျ အစီအစဉ်နှင့် ဖြစ်ကြသည်။

စိတ္တနိယာမ

တစ်ဘဝအတွက် အစဦးဆုံး ပဋိသန္ဓေစိတ်, ထိုနောက် ဘဝင် (၁၆)ကြိမ်, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဘဝနိကန္တိကလောဘဇော (၇)ကြိမ် ဖြစ်ကြပြီးလျှင် ဘဝမဆုံးမချင်း ဘဝင်စိတ်နှင့် ဝီထိစိတ်တို့ အကြောင်းအားလျော်စွာ တစ်လှည့်စီ ဖြစ်နေကြသည်၊ ဘဝဆုံးသောအခါ စုတိစိတ် ဖြစ်သည်။

တစ်ဘဝအတွင်းစိတ်ဖြစ်စဉ်

ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် ၁၆ မ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ ဘဝင်/ဝီထိ စုတိ

ပဝတ္တိ

ပဋိသန္ဓေ စုတိ

* ။ *ပဋိနောက်တွင်၊ ဘဝင်ဆယ့်ခြောက်၊ အမြဲရောက်ကာ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဇောလောဘတို့၊ ဖြစ်ကြပြီးလျှင်၊ ဘွင်ဝီထိ၊ လှည့်စီသိ၊ စုတိအဆုံးနေ။*

ဝီထိ(စိတ်တန်းများ)

လောက၌ အဓိကလုပ်ငန်းများကို အကြီးအကဲဖြစ်သူ ဘုရင် (သို့မဟုတ်) သမ္မတကသာ စီမံခန့်ခွဲရသည်၊ ထိုအကြီးအကဲ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထံ သွားရောက်သောအခါ အပြင်ကင်း, တံခါးပေါက်, အတွင်းလက်ခံသူ, စစ်ဆေးသူ, အကြီးအကဲထံ ဝင်ရောက်ခွင့် ဆုံးဖြတ်ပေးသူ, အကြီးအကဲ၏ အဓိကဆောင်ရွက်ပေးမှု, နောက်ဆက်တွဲ အလ္လာပ+သလ္လာပ ပြောဆိုမှုများ အဆင့်ဆင့် ဆောင်ရွက်ရသကဲ့သို့ ကောင်းမှု, မကောင်းမှု ဇောစိတ်များ အဓိကလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပဉ္စဝိညာဉ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း, သန္တီရဏ, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန ဟူသော ရှေ့ပြေးငါးချက်နှင့် နောက်လိုက် တဒါရုံတို့ စီတန်း၍ ဖြစ်ကြသည်၊ ထိုစိတ်တန်းများကို **ဝီထိစိတ်**ဟု ခေါ်သည်။

စိတ္တနိယာမ

ဒွါရ ၆-ပါး၌ စိတ်များဖြစ်ပုံ

		အဆင့်ဆင့် တာဝန်	စိတ်အမည် ပါဠိ	မြန်မာ	သင်္ကေတ	သဘောတရား
ရှေ့ပြေး ၅-ချက်	၁	အပြင်ကင်း	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	ပ	စုံစမ်းဆောက်လှမ်း
	၂	တံခါးပေါက်	(စက္ခု)ဝိညာဏ	(စက္ခု) ဝိညာဉ်	စ	မြင်သိစိတ်
	၃	အတွင်းလက်ခံ	သမ္ပဋိစ္ဆန	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း	သံ	လက်ခံစိတ်
	၄	စစ်ကြော	သန္တီရဏ	သန္တီရဏ	ဏ	စစ်ကြော
	၅	ဆုံးဖြတ်	ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန	ဝုဋ္ဌော	ဝု	အရာရှိထံပို့ပေးရန်ဆုံးဖြတ်
ဇောပိုင်း	၆	ပဓာနလုပ်ငန်း	ဇဝန	ဇော	ဇ	အောင်မြင်သည်အထိ အကြိမ်ကြိမ် လုပ်ဆောင်
နောက်လိုက်	၇	နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်း	တဒါရမ္မဏ	တဒါရုံ	ရုံ	နောက်ဆက်တွဲဆောင်ရွက်

၁	မြင်သိစိတ်တန်း:	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
၂	ကြားသိစိတ်တန်း:	ပ	သော	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
၃	နံသိစိတ်တန်း:	ပ	ဃာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
၄	လျက်သိစိတ်တန်း:	ပ	ဇိ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
၅	ထိသိစိတ်တန်း:	ပ	ကာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
၆	တွေးသိစိတ်တန်း:	မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ					ရုံ	ရုံ

သောတဝိညာဉ်=သော၊ ဃာနဝိညာဉ်=ဃာ၊ ဇိဝှါဝိညာဉ်=ဇိ၊ ကာယဝိညာဉ်=ကာ

ဇော ၇-ကြိမ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ်ဖြစ်။

ဝီထိစိတ်များဖြစ်နေပုံ

* ။ *ဆင်ခြင်, မြင်သိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်, ဆုံးဖြတ်၊ ဇော, ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။*

* ။ *ဆင်ခြင်, ကြားသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်, ဆုံးဖြတ်၊ ဇော, ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။*

* ။ *ဆင်ခြင်, နံသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်, ဆုံးဖြတ်၊ ဇော, ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။*

* ။ *ဆင်ခြင်, လျက်သိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်, ဆုံးဖြတ်၊ ဇော, ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။*

* ။ *ဆင်ခြင်, ထိသိ၊ လက်ခံဘိ၍၊ စိစစ်, ဆုံးဖြတ်၊ ဇော, ရုံမှတ်၊ စိတ်ဓာတ်နိယာမ။*

* ။ *ဆင်ခြင် ဇော, ရုံ၊ စိတ်သုံးစုံ၊ မှတ်တုံတွေးစိတ်တန်း။*

ဘုံစိတ်အပြား

စိတ်သည် ကာမာဝစရ, ရူပါဝစရ, အရူပါဝစရ, လောကုတ္တရာဟု ဘူမိဘေဒ (ဘုံအပြား) အားဖြင့် လေးမျိုးရှိသည်၊ ကာမာဝစရစိတ်သည်လည်း အကုသိုလ်, အဟိတ်, ကာမာဝစရ သောဘန အားဖြင့် သုံးမျိုးကွဲပြားပြန်သည်။

* ။ *ကာမ, ရူပ၊ အရူပနှင့်၊ တစ်ဝ လောကုတ်၊ လေးပါးထုတ်၊ အချုပ်ဘုံစိတ်ပြား။*

* ။ *အကု, အဟိတ်၊ ကာသော စိတ်နှင့်၊ ရူစိတ်, အရူ၊ လောကုတ်ဟူ၊ မှတ်ယူစိတ်စဉ်ထား။*

စိတ်အမျိုးအစား မှတ်သားပုံ

စိတ်ကို အဓိကလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော ဇောစိတ်နှင့် အကြောင်းကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ် ရသော အကျိုးဝိပါက်စိတ်များဟု နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

ဇောစိတ်များသည်လည်း မကောင်းသော အကုသိုလ်ဇော, ကောင်းသော သောဘနဇော ဟု နှစ်မျိုးကွဲပြားသည်။

သောဘနဇောများကိုလည်း အကျိုးလိုအပ်သူ ပုထုဇဉ်, သေက္ခသန္တာန်မှာ ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်ဇော၊ အကျိုးမလိုအပ်သူ ဘုရား, ရဟန္တာသန္တာန်မှာ ဖြစ်လျှင် ကြိယာဇောဟု နှစ်မျိုးခွဲ ခြားရမည်။

ဝိပါက်စိတ်များမှာကား သောဘနဇောများ၏ အကျိုးဂိပါက်များနှင့် အစွမ်းသတ္တိမပါ သော အဟိတ်ဝိပါက်များဟု နှစ်ပိုင်းရှိသည်၊ အာဝဇ္ဇန်းဒွေးသည် ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ပေါ် ဘို့ စတင် ဦးဆောင်ရသဖြင့် အပြုသဘောပါ၍ ကြိယာဖြစ်သော်လည်း အစွမ်းသတ္တိမရှိရကား ဇောမဟုတ် သော အဟိတ်ကြိယာသာ ဖြစ်ရသည်။

အကုသိုလ်စိတ်

မကောင်းမှုအကုသိုလ်ဇောစိတ်များသည် လောဘအရင်းခံကြောင့် ဖြစ်ရသော လောဘမူစိတ်၊ ဒေါသအရင်းခံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဒေါသမူစိတ်၊ လောဘ ဒေါသ အရင်းခံမပါ မောဟအရင်းခံကြောင့်သာ ဖြစ်ရသော မောဟမူစိတ်ဟူ၍ သုံးမျိုးကွဲပြားသည်။

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂

လောဘမူစိတ် (၈)	၁	သောမနဿ သဟဂုတ်	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိက
	၂	။	။ ။	သ ။
	၃	။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၄	။	။ ။	သ ။
	၅	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	။ သမ္ပယုတ်	အ ။
	၆	။	။ ။	သ ။
	၇	။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၈	။	။ ။	သ ။
ဒေါသမူ	၁	ဒေါမနဿသဟဂုတ်	ပဋိဃသမ္ပယုတ်	အ ။
	၂	။	။	သ ။
မောဟမူ	၁	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်	
	၂	။	ဥဒ္ဓစ္စ ။	

* ။ *လောဘမူကွင်၊ ဝေ ဒိဋ္ဌိ သင်၊ ပွားလျှင် စိတ်ရှစ်ပါး။*
* ။ *ဒေါမနဿ၊ ပဋိဃ သမ်၊ အရင်းခံ၊ နှစ်တန်သင်ပွား ဒေါစိတ်များ။*
* ။ *ဥ သဟဂုတ်၊ ဝိစိ ဥဒ်၊ ယှဉ်ထုတ် မောမူဒွေ။*
* ။ *လောရှစ် ဒေါနှစ်၊ မောလည်းနှစ်၊ ဆယ့်နှစ် အကုသိုလ်။ (လယ်တီ)*
* ။ *သော လေး၊ ဒေါနှစ်၊ ခြောက် ဥပေက်၊ ဆယ့်နှစ်အကုသိုလ်။*

ဆိုရိုး

အကုသိုလ်စိတ်သည် မူလဘေဒအားဖြင့် လောဘမူစိတ် ၈–ခု၊ ဒေါသမူစိတ် ၂–ခု၊ မောဟမူ
စိတ် ၂–ခု ပေါင်း ၁၂–ခု။

လောဘမူစိတ်သည်–သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊
သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊
(ပ)
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊ ပေါင်း ၈–ခု။

ဒေါသမူစိတ်သည် –ဒေါမနဿသဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊
ဒေါမနဿသဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ်သသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊ပေါင်း ၂–ခု။

မောဟမူစိတ်သည် –ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ် ၁–ခု၊
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ် ၁–ခု၊ ပေါင်း ၂–ခု။

အကုသိုလ်စိတ်သရုပ်ခွဲ

အကုသိုလ်စိတ်သည် **ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်** –––

သောမနဿ ၄–ခု
ဒေါမနဿ ၂–ခု
ဥပေက္ခာ ၆–ခု ပေါင်း ၁၂–ခု။

အကုသိုလ်စိတ်သည် **သင်္ခါရဘေဒအားဖြင့်** –––

အသင်္ခါရိက ၅–ခု
သသင်္ခါရိက ၅–ခု
သင်္ခါရဝိမုတ် ၂–ခု ပေါင်း ၁၂–ခု။

လောဘမူစိတ် ၈–ပါး– လောဘမူစိတ်သည် ဝေဒနာ၊ သမ္ပယောဂ၊ သင်္ခါရအပြားတို့ကြောင့် ၈–ပါး ပြားရသည်။

ဒေါသမူစိတ် ၂–ပါး– ဒေါသမူစိတ်သည် သင်္ခါရအပြားကြောင့် ၂–ပါး ပြားရသည်။

မောဟမူစိတ် ၂–ပါး– မောဟမူစိတ်သည် သမ္ပယောဂအပြားကြောင့် ၂–ပါး ပြားရသည်။

အကုသိုလ်= ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် အကုသိုလ်မည်သည်၊ အကုသိုလ်သည် အပြစ်ရှိခြင်း၊ မကောင်းသော အကျိုးကို ပေးခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသည်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈

အကုသလဝိပါက် ၇	၁	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	စက္ခုဝိညာဉ်
	၂	။ ။	သောတ ။
	၃	။ ။	ဃာန ။
	၄	။ ။	ဇိဝှါ ။
	၅	ဒုက္ခ ။	ကာယ ။
	၆	ဥပေက္ခာ ။	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း
	၇	။ ။	သန္တီရဏ
အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈	၁	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	စက္ခုဝိညာဉ်
	၂	။ ။	သောတ ။
	၃	။ ။	ဃာန ။
	၄	။ ။	ဇိဝှါ ။
	၅	သုခ ။	ကာယ ။
	၆	ဥပေက္ခာ ။	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း
	၇	သောမနဿ ။	သန္တီရဏ
	၈	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	။
အဟိတ်ကြိယာ ၃	၁	ဥပေက္ခာ ။	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း
	၂	။ ။	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း
	၃	သောမနဿ ။	ဟသိတုပ္ပါဒ်

* ။ *စက်, သော, ဃာန၊ ဇိ, ကာယနှင့်၊ သမ္ပ, သန္တီ၊ ခုနစ်လီ၊ အမည်အကုဝိ။*

* ။ *သန္တီသော ဥ၊ နှစ်ခုပွားကာ၊ ရှေးနည်းသာ၊ ရှစ်ဖြာအဟိတ်၊ ကု ဝိ စိတ်။*

* ။ *ပဉ်, မနောဒွါ၊ အာနှစ်ဖြာရှိ၊ နောက်ဟသိ၊ ကြိအဟိတ် သုံးပါးစိတ်။*

* ။ *တစ်စီ သု, ဒု၊ သောနှစ်ခုနှင့်၊ ဥမှာဆယ့်လေး၊ အဟိတ်တွေး၊ ပေါင်းရေးဆယ့်ရှစ်ပါး။*

၇, ၈, ၃–ပါး– စက္ခုအစရှိသောမှီရာ, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းအစရှိသော ကိစ္စအပြားကြောင့် အကုသလဝိပါက် ၇–ပါး၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈–ပါး ပြားရသည်၊ အာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ကိစ္စအပြားကြောင့် အဟိတ်ကြိယာ ၃–ပါး ပြားရသည်။ **ဝိပါက**=အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ ရင့်ကျက်သောအကျိုး။ **အဟိတ်စိတ်**=ယှဉ်ဖေါ် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်ဟိတ်မရှိသောစိတ်၊ **အကုသလဝိပါက်**= အကုသိုလ်၏အကျိုး၊ **ကြိယာ** = အကျိုးမရ ပြုရုံမျှဖြစ်သောစိတ်။

ဆိုရိုး

အကုသလဝိပါက်စိတ်သည် --ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ၁-ခု၊
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဉ်စိတ် ၁-ခု၊
(ပ)
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၇-ခု။

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်သည် --ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ၁-ခု၊
(ပ)
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၈-ခု။

အဟိတ်ကြိယာစိတ်သည် -- ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ၁-ခု၊
(ပ)
သောမနဿသဟဂုတ် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၃-ခု။

အဟိတ်စိတ်သရုပ်ခွဲ

အဟိတ်စိတ်သည် **ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်---**
သုခ ၁-ခု၊ ဒုက္ခ ၁-ခု၊ သောမနဿ ၂-ခု၊ ဥပေက္ခာ ၁၄-ခု ပေါင်း ၁၈-ခု။
ဇာတိဘေဒအားဖြင့်--- ဝိပါက် ၁၅-ခု၊ ကြိယာ ၃-ခု ပေါင်း ၁၈-ခု။

အဟိတ်စိတ်၌ ---- စက္ခုဝိညာဉ်ခွေး၊ သောတဝိညာဉ်ခွေး၊ ဃာနဝိညာဉ်ခွေး၊ ဇိဝှါဝိညာဉ်ခွေး၊
ကာယဝိညာဉ်ခွေး အားဖြင့် **ခွေးပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀။**

စက္ခုဝိညာဉ်ခွေး = အကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ်+အဟိတ်ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ်=၂။
(သောတဝိညာဉ်ခွေး စသည် နည်းတူ)

အာဝဇ္ဇ န်းခွေး = ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း+မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း= ၂။

အသောဘနစိတ်သည် အကုသိုလ် ၁၂-ခု၊ အဟိတ် ၁၈-ခု၊ ပေါင်း ၃၀-ခု။
ဇာတိဘေဒအားဖြင့်---- အကုသိုလ် ၁၂-ခု၊ ဝိပါက် ၁၅-ခု၊ ကြိယာ ၃-ခု၊ ပေါင်း ၃၀-ခု။ (အသောဘန=သောဘန မဟုတ်သောစိတ်)
ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့် ---- သုခ ၁-ခု၊ ဒုက္ခ ၁-ခု၊ သောမနဿ ၆-ခု၊
ဒေါမနဿ ၂-ခု၊ ဥပေက္ခာ ၂၀-ခု၊ ပေါင်း ၃၀-ခု။

သင်္ခါရ-ဝိထိမုတ်ပိုင်း ကမ္မစတုက္က၌ အဟိတ်စိတ်ကို အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက ၂-မျိုးလုံး၏ အကျိုး၌ ပြထားသောကြောင့် သင်္ခါရအလွတ် ဖြစ်သည်။

ကာမာဝစရသောဘနစိတ်

* ။ ဝေဒနာ ဉာဏ်၊ သင်္ခါရ်နှင့်၊ တစ်ဖန် ကု, ဝိ၊ ကြိမ်ဖြောက်ပွား၊ ကာသောဘား၊ မှတ်သား နှစ်ဆယ့်လေး။

ကာမာဝစရသောဘန ၂၄

မဟာကုသိုလ်စိတ်	၁	သောမနဿ သဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိက
	၂	။ ။	။ ။	သ ။
	၃	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၄	။ ။	။ ။	သ ။
	၅	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	။ သမ္ပယုတ်	အ ။
	၆	။ ။	။ ။	သ ။
	၇	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၈	။ ။	။ ။	သ ။
မဟာဝိပါက်စိတ်	၁	သောမနဿ ။	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အ ။
	၂	။ ။	။ ။	သ ။
	၃	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၄	။ ။	။ ။	သ ။
	၅	ဥပေက္ခာ ။	။ သမ္ပယုတ်	အ ။
	၆	။ ။	။ ။	သ ။
	၇	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၈	။ ။	။ ။	သ ။
မဟာကြိယာစိတ်	၁	သောမနဿ သဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အ ။
	၂	။ ။	။ ။	သ ။
	၃	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၄	။ ။	။ ။	သ ။
	၅	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	။ သမ္ပယုတ်	အ ။
	၆	။ ။	။ ။	သ ။
	၇	။ ။	။ ဝိပ္ပယုတ်	အ ။
	၈	။ ။	။ ။	သ ။

ဆိုရိုး

မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် ---သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊ (ပ)

ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု၊ ပေါင်း ၈–ခု။

(မဟာဝိပါက်စိတ်, မဟာကြိယာစိတ်တို့လည်း နည်းတူ)

မဟာ=အခြားသော မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်တို့ထက် အရေအတွက် များသောကြောင့် ကာမသောဘနစိတ်များကို မဟာတပ်၍ ဆိုသည်။

သောဘန= တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သောကြောင့် သဒ္ဓါ–စသော စေတသိက်များသည် သောဘနမည်သည်၊ ယင်း သောဘနစေတသိက်တို့နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် စိတ်လည်း သောဘနမည်သည်။

ကာမာဝစရသောဘနစိတ်သည် ဝေဒနာ,ဉာဏ်,သင်္ခါရ ၂–ပါးစီပြားခြင်းကြောင့် ၈–ပါးပြားသည်၊ယင်း၈–ပါးသည်ပင် ကုသိုလ်, ဝိပါက်,ကြိယာ ၃–ပါးပြားခြင်းကြောင့် ၂၄–ပါးပြားသည်။ (၂× ၂× ၂=၈ × ၃=၂၄)

(က)ဇာတိဘေဒအားဖြင့်–မဟာကုသိုလ်၈၊ မဟာဝိပါက်၈၊ မဟာကြိယာ၈၊ ပေါင်း ၂၄–ခု။

(ခ) **ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်**–– သောမနဿ ၁၂–ခု၊ ဥပေက္ခာ ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၂၄–ခု။

(ဂ) **သင်္ခါရဘေဒအားဖြင့်** –– အသင်္ခါရိက ၁၂–ခု၊ သသင်္ခါရိက ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၂၄–ခု။

(ဃ) **ဉာဏဘေဒအားဖြင့်**–ဉာဏသမ္ပယုတ် ၁၂–ခု၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၂၄–ခု။

(သာယာ ဝ,ပြောအောင်နှင့် ဖော်မွတ်ခေါင်းပါးအောင် ၂–မျိုးလုံးကိုပင် မိုးကပြုသကဲ့သို့ ဉာဏသမ္ပယုတ်, ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ဟူသော ဉာဏ်အပြား ၂–မျိုးလုံးကိုလည်း ဉာဏ်ကပင် ပြုသည်)

ကာမစိတ်သရုပ်ခွဲ

ကာမစိတ်သည် –

(က) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ခု၊ အဟိတ်စိတ် ၁၈–ခု၊ ကာမာဝစရသောဘနစိတ် ၂၄–ခု၊ ပေါင်း ၅၄–ခု။

(ခ) **ဇာတိဘေဒအားဖြင့်** ––– အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ခု၊ ကုသိုလ်စိတ် ၈–ခု၊ ဝိပါက် စိတ် ၂၃–ခု၊ ကြိယာစိတ် ၁၁–ခု၊ ပေါင်း ၅၄–ခု။

(ဂ) **ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်** –––သုခ ၁–ခု၊ ဒုက္ခ ၁–ခု၊ သောမနဿ ၁၈–ခု၊ ဒေါမနဿ ၂–ခု၊ ဥပေက္ခာ ၃၂–ခု၊ ပေါင်း ၅၄–ခု။

* ။ *အကု ဆယ့်နှစ်၊ ကာကု ရှစ်တည်း၊ ဆယ့်တစ် ကြိ၊ ကာမဝိ၊ မှတ်သိ နှစ်ဆယ့်သုံး။*

* ။ *သု–တစ်, ဒု–တစ်၊ သော–ဆယ့်ရှစ်၊ ဒေါ–နှစ် ဥပေက် သုံးဆယ့်နှစ်။*

ကာမစိတ်၅၄–ပါးသရုပ်ခွဲ

အကုသိုလ်စိတ်	၁၂
အဟိတ်စိတ်	၁၈
ကာမာဝစရသောဘနစိတ်	၂၄
ပေါင်း	၅၄

ဇာတိဘေဒ

အကုသိုလ်	၁၂
ကာမကုသိုလ်	၈
ကာမဝိပါက်	၂၃
ကာမကြိယာ	၁၁
ပေါင်း	၅၄

ဝေဒနာဘေဒ

သုခ သဟဂုတ်	၁
ဒုက္ခ သဟဂုတ်	၁
သောမနဿ ။	၁၈
ဒေါမနဿ ။	၂
ဥပေက္ခာ ။	၃၂
ပေါင်း	၅၄

ကာမစိတ် ၅၄–ပါး

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂	အဟိတ်စိတ် ၁၈	ကာမာဝစရသောဘနစိတ် ၂၄
လောဘမူစိတ် ၈	အကုသလဝိပါက် ၇	မဟာကုသိုလ် ၈
ဒေါသမူစိတ် ၂	အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈	မဟာဝိပါက် ၈
မောဟမူစိတ် ၂	အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃	မဟာကြိယာ ၈
အကုသိုလ်+အဟိတ်= အသောဘနစိတ် ၃၀		

ကာမဝိပါက်

ကာမဝိပါက်သည်– အကုသလဝိပါက် ၇–ခု၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈–ခု၊ မဟာဝိပါက် ၈–ခု၊ ပေါင်း ၂၃–ခု။

ကာမကြိယာ

ကာမကြိယာသည်– အဟိတ်ကြိယာ ၃–ခု၊ မဟာကြိယာ ၈–ခု၊ ပေါင်း ၁၁–ခု။

ကာမသောမနဿ

ကာမသောမနဿသည်– လောဘမူသောမနဿ ၄–ခု၊ အဟိတ်သောမနဿ ၂–ခု၊ ကာမာဝစရသောဘန သောမနဿ ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၁၈–ခု။

ကာမဥပေက္ခာ

ကာမဥပေက္ခာသည်– အကုသိုလ် ဥပေက္ခာ ၆–ခု၊ အဟိတ် ဥပေက္ခာ ၁၄–ခု၊ ကာမာဝစရသောဘန ဥပေက္ခာ ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၃၂–ခု။

ရူပစိတ် (၁၅)

ရူပကုသိုလ်–၅	၁	တက်၊ စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	ဈာန်အင်္ဂါ	၅–ပါးနှင့်	တကွဖြစ်သော	ပဌမဈာန်စိတ်
	၂	စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၄–ပါး	။	ဒုတိယဈာန်စိတ်
	၃	ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၃–ပါး	။	တတိယဈာန်စိတ်
	၄	သု၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	စတုတ္ထဈာန်စိတ်
	၅	ဥ၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	ပဉ္စမဈာန်စိတ်
ရူပဝိပါက်–၅	၁	တက်၊ စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	ဈာန်အင်္ဂါ	၅–ပါးနှင့်	တကွဖြစ်သော	ပဌမဈာန်စိတ်
	၂	စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၄–ပါး	။	ဒုတိယဈာန်စိတ်
	၃	ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၃–ပါး	။	တတိယဈာန်စိတ်
	၄	သု၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	စတုတ္ထဈာန်စိတ်
	၅	ဥ၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	ပဉ္စမဈာန်စိတ်
ရူပကြိယာ–၅	၁	တက်၊ စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	ဈာန်အင်္ဂါ	၅–ပါးနှင့်	တကွဖြစ်သော	ပဌမဈာန်စိတ်
	၂	စာ၊ ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၄–ပါး	။	ဒုတိယဈာန်စိတ်
	၃	ပီ၊ သု၊ ဧ	။	၃–ပါး	။	တတိယဈာန်စိတ်
	၄	သု၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	စတုတ္ထဈာန်စိတ်
	၅	ဥ၊ ဧ	။	၂–ပါး	။	ပဉ္စမဈာန်စိတ်

ဈာန်အင်္ဂါ–၅ – ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ (ဥပေက္ခာ), ဧကဂ္ဂတာ။

ဆိုရိုး– ရူပကုသိုလ်သည် ဝိတက်,ဝိစာရ,ပီတိ,သုခ,ဧကဂ္ဂတာဈာန်အင်္ဂါ၅–ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပဌမဈာန်စိတ် ၁–ခု၊ –––– ဥပေက္ခာ,ဧကဂ္ဂတာဈာန်အင်္ဂါ ၂–ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန် ၁–ခု အားဖြင့် ၅–ပါး။ (ရူပဝိပါက်, ရူပကြိယာ နည်းတူ)

ဝေဒနာဘေဒ– သောမနဿ ၄–ပါးစီ (၄×၃) –၁၂။ ဥပေက္ခာ ၁–ပါးစီ (၁×၃) –၃။

* ။ *တက်, စာ, ပီ, သု၊ ဧကဂ်စုတွင်၊ တစ်ခုစီပယ်၊ အဆုံးဝယ်၊ နှစ်သွယ် ဥနှင့် ဧ။*

* ။ *ပ, ဒု, တ, စ၊ ပဉ္စမ၊ ငါးဝဈာန်အပြား။*

* ။ *ယှဉ်ပုံကွဲပြား၊ ငါးပါးအင်္ဂါ။ ဈာန်ငါးပါးကွဲ၊ စိတ်လည်း ငါးဖြာ။*
ကု ဝိ ကြိ၊ ပွားဘိထပ်ကာ။ ဆယ့်ငါးပါး၊ ဖြစ်ကြောင်းရူစိတ်မှာ။

ရူပစိတ်သရုပ်ခွဲ

ဈာန်အင်္ဂါဟူသည် ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာတည်းဟူသော အစိတ်အစိတ်တည်း။

ဈာန်ဟူသည် ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါအပေါင်းတည်း။

ဈာန်စိတ်ဟူသည် ဈာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်တည်း။

ရူပစိတ်သည် –– ဈာန်အင်္ဂါယှဉ်ပုံ ၅–မျိုးပြားခြင်းကြောင့် ဈာန် ၅–မျိုးပြားသည်၊ ဈာန် ၅–မျိုး ပြားခြင်းကြောင့် ဈာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်လည်း ၅–မျိုး ပြားရသည်၊ ဈာန်စိတ် ၅–မျိုးသည်ပင် ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ ၃–မျိုးပြားခြင်းကြောင့် ၁၅–ပါးပြားရသည်။

ရူပစိတ်သည် **ဇာတိဘေဒအားဖြင့်**––ကုသိုလ် ၅–ခု၊ဝိပါက် ၅–ခု၊ကြိယာ ၅–ခု၊ပေါင်း ၁၅–ခု။

ဈာနဘေဒအားဖြင့် ––– ပဌမဈာန် ၃–ခု၊ ဒုတိယဈာန် ၃–ခု၊ တတိယဈာန် ၃–ခု၊ စတုတ္ထဈာန် ၃–ခု၊ ပဉ္စမဈာန် ၃–ခု၊ ပေါင်း ၁၅–ခု။

ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်–––သောမနဿ ၁၂–ခု၊ ဥပေက္ခာ ၃–ခု၊ ပေါင်း ၁၅–ခု။

အရူပစိတ်–၁၂ (ပဉ္စမဈာန်, ဥပေက္ခာဝေဒနာ)

ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာဈာန်အင်္ဂါ ၂–ပါးနှင့်ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ပဉ္စမဈာန်နှင့် ဈာန်အင်္ဂါတူမျှသောကြောင့် အရူပစိတ်ကို ပဉ္စမဈာန်၌သွင်းယူရသည်။

၁	အာကာသာနဉ္စာယတန	ကုသိုလ်	ဝိပါက်	ကြိယာ	၃
၂	ဝိညာဏဉ္စာယတန	။	။	။	၃
၃	အာကိဉ္စညာယတန	။	။	။	၃
၄	နေဝသညာနာသညာယတန	။	။	။	၃

* ။ *အာကာ ဝိညာ၊ အာကိဉ်ပါ၊ တစ်ဖြာနေဝ အရူပ။*

* ။ *ကောင်းကင်စသား၊ ရုံများလေးဖြာ၊ မတူကွဲလွဲ၊ စိတ်လည်း လေးဖြာ။*
ကု, ဝိ, ကြိ၊ ပွားဘိထပ်ကာ၊ ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဖြစ်ငြား အရူပါ။

ဆိုရိုး

အရူပကုသိုလ်စိတ်သည်– အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁–ခု၊
ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁–ခု၊
အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁–ခု၊
နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်စိတ် ၁–ခု၊ ပေါင်း ၄–ခု။

(အရူပ ဝိပါက်, ကြိယာ နည်းတူ)

အရူပစိတ်သရုပ်ခွဲ

အရူပစိတ်သည် ကောင်းကင်စသောအာရုံ ၄–မျိုးပြားခြင်းကြောင့် စိတ်၄–မျိုးပြားသည်၊ ယင်းစိတ်၄–မျိုးသည်ပင် ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ ၃–မျိုးပြားခြင်းကြောင့် ၁၂–ပါးပြားသည်။

အရူပစိတ်သည် **ဇာတိဘေဒ**အားဖြင့် ကုသိုလ် ၄–ခု၊ ဝိပါက် ၄–ခု၊ ကြိယာ ၄–ခု၊ ပေါင်း ၁၂–ခု။ **အရူပစိတ်**သည် **ဈာန်အားဖြင့်** ပဉ္စမဈာန် ဖြစ်သည်၊ **ဝေဒနာ**အားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဖြစ်သည်။

မဟဂ္ဂုတ်(ရူပ+အရူပ)စိတ်သရုပ်ခွဲ

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သည်–ဘူမိဘေဒအားဖြင့် ရူပစိတ် ၁၅–ခု၊ အရူပစိတ် ၁၂–ခု၊ ပေါင်း ၂၇–ခု။

ဇာတိဘေဒအားဖြင့် ကုသိုလ် ၉–ခု၊ဝိပါက် ၉–ခု၊ကြိယာ ၉–ခု၊ပေါင်း ၂၇–ခု။

ဈာနဘေဒအားဖြင့် ပထမဈာန် ၃–ခု၊ ဒုတိယဈာန် ၃–ခု၊ တတိယဈာန်၃–၊ ခု၊ စတုတ္ထဈာန် ၃–ခု၊ ပဉ္စမဈာန် ၁၅–ခု၊ ပေါင်း ၂၇–ခု။

ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့် သောမနဿ ၁၂–ခု၊ ဥပေက္ခာ ၁၅–ခု၊ ပေါင်း၂၇–ခု။

မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်တတ်, မြတ်သော ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့ရအပ် ရောက်အပ်သောကြောင့် ရူပ, အရူပစိတ်တို့ကို **မဟဂ္ဂုတ်** ဟုခေါ်သည်။

			အာရုံ	အာရမ္မဏိကစိတ်
အတိက္ကမိတဗ္ဗ		၁	ကသိုဏ်းပညတ်	
အတိက္ကမိတဗ္ဗ	အာလမ္ဗိတဗ္ဗ	၂	ကောင်းကင်ပညတ်	အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်
အတိက္ကမိတဗ္ဗ	အာလမ္ဗိတဗ္ဗ	၃	ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်	ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်
အတိက္ကမိတဗ္ဗ	အာလမ္ဗိတဗ္ဗ	၄	နတ္ထိဘောပညတ်	အာကိဉ္စညာယတနစိတ်
	အာလမ္ဗိတဗ္ဗ	၅	တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်	နေဝသညာနာသညာယတနစိတ်

* ။ *ကသိုဏ်း, အာကာ၊ ပထမာရုပ်၊ နတ္ထိထုတ်၍၊ တ, ရုပ်ရှုံငါ၊ လေးစီထား၊ ရှေ့ကားအတိ နောက်လမ္ဗိ။*

လောကီစိတ်သရုပ်ခွဲဆိုရိုး **လောကီစိတ်သည်–**

ဘူမိဘေဒအားဖြင့် ကာမစိတ် ၅၄၊ ရူပစိတ် ၁၅၊ အရူပစိတ် ၁၂၊ ပေါင်း ၈၁။

ဇာတိဘေဒအားဖြင့် ကုသိုလ် ၁၇၊ အကုသိုလ် ၁၂၊ ဝိပါက် ၃၂၊ ကြိယာ ၂၀၊ ပေါင်း ၈၁။

ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့် သုခ ၁၊ ဒုက္ခ ၁၊ သောမနဿ ၃၀၊ ဒေါမနဿ ၂၊ ဥပေက္ခာ ၄၇၊ပေါင်း ၈၁။

လောကုတ္တရာစိတ် (၈) (သောမနဿ + ဥပေက္ခာ ၂–ပါးဆိုင်)

	မဂ်စိတ်–၄	ဖိုလ်စိတ်–၄
၁	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်	သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ်
၂	သကဒါဂါမိ ။	သကဒါဂါမိ ။
၃	အနာဂါမိ ။	အနာဂါမိ ။
၄	အရဟတ္တ ။	အရဟတ္တ ။

၁–ကြိမ်ဖြစ်ရုံမျှဖြင့် ကိလေသာပယ်သတ်မှုကိစ္စ ပြီးသည်အတွက် မဂ်စိတ် ၁–ကြိမ်သာဖြစ်သောကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်၌ ကြိယာမရှိ။

* ။ *သောတာ, သက၊ အနာ, အ တို့၊ မဂ္ဂ, ဖလာ၊ လေးစီသာ၊ ရှစ်ဖြာ လောကုတ္တရာစိတ်။*

* ။ *မဂ်လေးပါးကွဲ၊ စိတ်လည်းလေးဖြာ၊ မဂ်၏ အကျိုး၊ လေးမျိုး ဖလာ။*

အကျဉ်း ရှစ်ပါး၊ ဈာန်ငါး ပွားကာ၊ လေးဆယ်ပါး၊ ကျယ်ထား လောကုတ္တရာ။

လောကုတ္တရာ အကျယ် –၄၀– ပြားပုံ

တစ်ခုတစ်ခုသောလောကုတ္တရာစိတ်			ဈာန် ၅–ပါးနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်					
မဂ်စိတ်–၂၀	၁	သောတာပတ္တိမဂ်	ပဌမဈာန်	ဒု ဈာန်	တ ဈာန်	စ ဈာန်	ပဥ္စမဈာန်	၅
	၂	သကဒါဂါမိ ။	။	။	။	။	။	၅
	၃	အနာဂါမိ ။	။	။	။	။	။	၅
	၄	အရဟတ္တ ။	။	။	။	။	။	၅
ဖိုလ်စိတ်–၂၀	၁	သောတာပတ္တိဖိုလ်	။	။	။	။	။	၅
	၂	သကဒါဂါမိ ။	။	။	။	။	။	၅
	၃	အနာဂါမိ ။	။	။	။	။	။	၅
	၄	အရဟတ္တ ။	။	။	။	။	။	၅

ပဌမဈာန်သောတာပတ္တိမဂ်, ဒုဈာန်–, တဈာန်–, စဈာန်–, ပဥ္စမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်အားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅–ပါး စသည်ဖြင့် ရေတွက်လေ။

ဆိုရိုး

လောကုတ္တရာကုသိုလ်သည် အကျဉ်းအားဖြင့် --- သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ (ပ)
အရဟတ္တမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၄-ခု။

လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်သည် အကျဉ်းအားဖြင့်--- သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် ၁-ခု၊ (ပ)
အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၄-ခု။

အကျယ်အားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် --- ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပထမဈာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ (ပ) ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော ပဉ္စမဈာန်သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၅-ခု။

ကြွင်းသော မဂ်စိတ်, ဖိုလ်စိတ်တို့ကိုလည်း ဤနည်းတူ ဆိုလေ။

လောကုတ္တရာစိတ်အဆင့်ဆင့်ကွဲပြားပုံ

မဂ် ၄-ပါးပြားခြင်းကြောင့် မဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ် ၄-မျိုးပြားသည်၊ မဂ်စိတ် ၄-မျိုး ပြားခြင်းကြောင့် မဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ် ၄-မျိုးပြားရသည်၊ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါးပြားခြင်းကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးပြားရသည်၊ လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း ၈-ပါးသည်ပင် ဈာန် ၅-ပါးစီပြားခြင်းကြောင့် (၈ × ၅) ၄၀ ပြားရသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်သရုပ်ခွဲ

လောကုတ္တရာစိတ်သည် **ဇာတိဘေဒအားဖြင့်** ကုသိုလ်အကျဉ်း ၄-ပါး၊ အကျယ် ၂၀-ပါး၊ ဝိပါက် အကျဉ်း ၄-ပါး၊ အကျယ် ၂၀-ပါး၊ ပေါင်း အကျဉ်း ၈-ပါး အကျယ် ၄၀-ပါး။

လောကုတ္တရာစိတ်သည် **ဈာနဘေဒအားဖြင့်** ပထမဈာန် ၈-ပါး၊ (ပ) ပဉ္စမဈာန် ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၄၀-ပါး။

လောကုတ္တရာစိတ်သည် **ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့်** သောမနဿ ၃၂-ပါး၊ ဥပေက္ခာ ၈-ပါး၊ ပေါင်း ၄၀-ပါး၊

မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာသရုပ်ခွဲ

မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်သည် **ဈာနဘေဒအားဖြင့်** ပထမဈာန် ၁၁-ပါး၊ ဒုတိယဈာန် ၁၁-ပါး၊ တတိယဈာန် ၁၁-ပါး၊ စတုတ္ထဈာန် ၁၁-ပါး၊ ပဉ္စမဈာန် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၆၇-ပါ။

ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့် သောမနဿ ၄၄-ပါး၊ ဥပေက္ခာ ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၆၇-ပါ။

လောကီလောကုတ္တရာ ဈာန်စိတ်သရုပ်ခွဲ

		စိတ်အမျိုးအစား	ဈာန်အမျိုးအစား ပထမ	ဒုတိယ	တတိယ	စတုတ္ထ	ပဉ္စမ	
မဟဂ္ဂုတ် ၂၇	ရူပါဝစရ	ရူပါဝစရ ကုသိုလ်	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		။ ဝိပါက်	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		။ ကြိယာ	၁	၁	၁	၁	၁	၅
	အရူပါဝစရ	အရူပါဝစရ ကုသိုလ်					၄	၄
		။ ဝိပါက်					၄	၄
		။ ကြိယာ					၄	၄
လောကုတ္တရာ ၄၀	မဂ်စိတ်	သောတာပတ္တိမဂ်	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		သကဒါဂါမိ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		အနာဂါမိ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		အရဟတ္တ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
	ဖိုလ်စိတ်	သောတာပတ္တိ ဖိုလ်	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		သကဒါဂါမိ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		အနာဂါမိ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		အရဟတ္တ ။	၁	၁	၁	၁	၁	၅
		ဈာန်စိတ်ပေါင်း	၁၁	၁၁	၁၁	၁၁	၂၃	၆၇

* ။ *ရူ, ကုတ်စိတ်များ၊ ဈာန်ကား ငါးဖြာ။ အရူဈာန်၊ ပဉ္စမသာ။*
ဆယ့်တစ်စီပြု၊ ပ, ဒု, တ, စ။ နှစ်ဆယ့်သုံး၊ အဆုံး ပဉ္စမာ။

စိတ်အားလုံးသရုပ်ခွဲဆိုရိုး

စိတ်သည် ဇာတိဘေဒအားဖြင့် အကုသိုလ်–၁၂၊ ကုသိုလ် အကျဉ်း–၂၁ အကျယ်–၃၇၊ ဝိပါက် အကျဉ်း–၃၆ အကျယ်–၅၂၊ ကြိယာ–၂၀၊ ပေါင်း အကျဉ်း–၈၉၊ အကျယ်–၁၂၁။

ဘူမိဘေဒအားဖြင့် ကာမစိတ်–၅၄၊ ရူပစိတ်–၁၅၊ အရူပစိတ်–၁၂၊ လောကုတ္တရာ အကျဉ်း –၈, အကျယ်–၄၀၊ ပေါင်း အကျဉ်း–၈၉ အကျယ်–၁၂၁။

ဝေဒနာဘေဒအားဖြင့် သုခ–၁၊ ဒုက္ခ–၁၊ သောမနဿ–၆၂၊ ဒေါမနဿ–၂၊ ဥပေက္ခာ –၅၅၊ ပေါင်း ၁၂၁။

စိတ်ပိုင်းသရုပ်ခွဲ ဇယား

စိတ်အမျိုးအစား		ဇာတိဘေဒ				ဝေဒနာဘေဒ					သမ္ပယောဂ ဘေဒ		သင်္ခါရဘေဒ	
		ကု	အကု	ဝိ	ကြိ	သု	ဒု	သော	ဒေါ	ဥ	သမ္ပ	ဝိပ္ပ	အသင်္ခါ	သသင်္ခါ
အကုသိုလ်စိတ်	၁၂		၁၂					၄	၂	၆	၈	၄	၅	၅
အဟိတ်စိတ်	၁၈			၁၅	၃	၁	၁	၂		၁၄		၁၈		
ကာမာဝစရသောဘနစိတ်	၂၄	၈		၈	၈			၁၂		၁၂	၁၂	၁၂	၁၂	၁၂
ကာမစိတ်အပေါင်း	၅၄	၈	၁၂	၂၃	၁၁	၁	၁	၁၈	၂	၃၂	၂၀	၃၄	၁၇	၁၇
ရူပါဝစရစိတ်	၁၅	၅		၅	၅			၁၂		၃	၁၅			
အရူပါဝစရစိတ်	၁၂	၄		၄	၄					၁၂	၁၂			
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်အပေါင်း	၂၇	၉		၉	၉			၁၂		၁၅	၂၇			
လောကီစိတ်အပေါင်း	၈၁	၁၇	၁၂	၃၂	၂၀	၁	၁	၃၀	၂	၄၇	၄၇	၃၄	၁၇	၁၇
လောကုတ္တရာအကျဉ်း	၈	၄		၄				၈						
။ အကျယ်	၄၀	၂၀		၂၀				၃၂		၈	၄၀			
စိတ်အပေါင်းအကျဉ်း	၈၉	၂၁	၁၂	၃၆	၂၀	၁	၁	၃၈	၂	၄၇	၄၇	၃၄		
။ အကျယ်	၁၂၁	၃၇	၁၂	၅၂	၂၀	၁	၁	၆၂	၂	၅၅	၈၇	၃၄	၁၇	၁၇

ဇာတိဘေဒ

* ။ *အကု ဆယ့်နှစ်၊ နှစ်တစ် ကုမှာ။ သုံးဆယ့်ခြောက် ဝိ၊ ကြိ ဝီသာ။*
ကျဉ်း ရှစ်ဆယ့်ကိုး၊ တစ်မျိုးကျယ်မှာ။ ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ တိုးကြ ကု, ဝိမှာ။

ဘူမိဘေဒ

* ။ *ငါးဆယ့်လေး၀၊ စိတ်ကာမနှင့်၊ ရူပဆယ့်ငါး၊ **ဆယ့်နှစ်ပါး**ဟူ၊ စိတ်အရူတည်၊*
*ရှစ်ဆူလေးဆယ်၊ ကုတ် ကျဉ်း, ကျယ်၊ မှတ်ဖွယ် **ဘုံစိတ်**ပြား။*

* ။ *သု, ဒု, ဝေကား၊ တစ်ပါးစီသာ၊ သော ခြောက်ဆယ့်**နှစ်၊ ဒေါ**နှစ်မှန်စွာ။*
*ဥ–ငါးဆယ့်ငါး၊ ဖြစ်ကြောင်းသုံးဖြာ၊ သောနှင့်ဒေါ ရောနှော **သု, ဒု**မှာ။*

စိတ်ပိုင်းပြီး၏။

* * * *

စေတသိက်ပိုင်း

စေတသိက်အကြောင်း

စိတ်၌မှီတွယ် စိတ်ကို ခြယ်လှယ်တတ်သော သဘောတရားများကို **စေတသိက်**ဟု ခေါ်သည်၊ စိတ်သည် အခံပိတ်ကားနှင့်တူ၍ စေတသိက်သည် ပန်းချီဆေးနှင့်တူသည်။

သမ္ပယောဂ လက္ခဏာ

စေတသိက်များ စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲနိုင်ဖို့ ဖော်ပြပါအချက်များ လိုအပ်သည်။

၁။ ဧကုပ္ပါဒ – အတူတကွဖြစ်ခြင်း။

၂။ ဧကနိရောဓ – အတူတကွချုပ်ခြင်း။ (ဧကနိရောဓသဒ္ဒါဖြင့် စိတ်နှင့် အတူဖြစ်ပြီး နောက်ကျမှချုပ်သော စိတ္တဇရုပ်ကို နှစ်စေသည်)

၃။ ဧကာလမ္ဗဏ – အာရုံတူခြင်း။ (ဧကာလမ္ဗဏသဒ္ဒါဖြင့် စိတ်နှင့် အဖြစ်, အပျက်တူသော်လည်း အာရုံကိုမယူတတ်သော ဝိညတ်ဒွေကို နှစ်စေသည်)

၄။ ဧကဝတ္ထုက – မှီရာတည်ရာတူခြင်း။ (ရှေးအင်္ဂါ ၃–ပါးပြည့်စုံလျှင် ဧကဝတ္ထုက ဖြစ်တော့သည်ဟု သိစေရန် ဧကဝတ္ထုကသဒ္ဒါကိုဆိုသည်)

(အဆိုပါ ၄–ချက်တွင် ဧကဝတ္ထုက လက္ခဏာကို အရူပဘုံ၌ မရ။)

॥ *အတူလေးချက်၊ ဖြစ်, ပျက်, ရုံ, မှီ။*
စိတ်၌ယှဉ်ကြ၊ ခြယ်သ ပြန်ပြီ။
သော, အကု, ည၊ သုံးဝ ရာသီ။
ငါးဆယ့်နှစ်၊ မှတ်လစ်စေတသီ။

စေတသိက်အုပ်စုများ

စေတသိက်များကို ဝင်မအုပ်စုကြီးသုံးရပ် သတ်မှတ်နိုင်သည်၊ ထိုအုပ်စုများကို ရာသိ အမည်ဖြင့် သုံးစွဲကြသည်။

၁။ **သောဘနရာသိ** – (တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သောအုပ်စု)

၂။ **အကုသလရာသိ** – (ယုတ်ညံ့သောအုပ်စု)

၃။ **အညသမာနရာသိ** – (အကောင်း,အဆိုးနှစ်မျိုးလုံးနှင့်ဆက်ဆံနိုင်သောအုပ်စု)

သောဘနရာသီ

သောဘနစေတသိက်များကို--

၁။ ပညာ

၂။ ဗြဟ္မစိုရ်

၃။ ဝိရတီ

၄။ သောဘနသာဓာရဏဟု လေးမျိုးခွဲပြီး မှတ်သားရမည်။

* *။ ပညာ ဗြဟ္မစိုရ်၊ ဝိ သောကို၊ မိန့်ဆိုသောဘန ကောင်းမြတ်လှ။*

* *။ အသိ အလိမ္မာ၊ ဉာဏ် ပညာ၊ ဝိဇ္ဇာ အမောဟ။ (တီ)*

ပညာ

သိမြင်တတ်သော သဘောတရားသည် **ပညာ**၊ ယင်းပညာကို အသိ, ဉာဏ်, ဝိဇ္ဇာ, အမောဟ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုးတပ်ကြသည်။

အနိစ္စအစရှိသောအစွမ်းဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းလက္ခဏာရှိသည်။

ဗြဟ္မစိုရ်

မြင့်မြတ်သူတို့ ကျင့်သုံးသည့်တရားများကို **ဗြဟ္မစိုရ်**ဟုခေါ်သည်၊ မည်သည့်သတ္တဝါဟု သတ်မှတ်ချက်မရှိလောက်အောင် ကျယ်ပြန့်သောကြောင့် **အပ္ပမညာ**ဟုလည်း အမည်ရသည်။

* ထိုဗြဟ္မစိုရ်များမှာ–

၁။ **မေတ္တာ** – အတိုင်းမသိသောသတ္တဝါများကို အကျိုးလိုလားသောအားဖြင့် ချစ်ခြင်း သဘော။

၂။ **ကရုဏာ** – ဒုက္ခရောက်နေသူများကို သနားခြင်းသဘော။

၃။ **မုဒိတာ** – ချမ်းသာသုခပြည့်ဝသူ, ကိုယ့်ထက်သာသူများကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း သဘော။

၄။ **ဥပေက္ခာ** – မိတ်ဆွေ ရန်သူ မခွဲခြားဘဲ သတ္တဝါအားလုံးကို ချစ်, မုန်း မပြု လျစ်လျူရှုခြင်းသဘော။

* *။ မေတ္တာ ကရု၊ မုဒိ ဥ၊ လေးခု ဗြဟ္မစိုရ်၊ အပ္ပမညာလည်းဆို။*

စေတသိက် (၅၂) ပါး

စေတသိက်အမျိုးအစား			သဘောလက္ခဏာ
အညသမာန်း ၁၃	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ ၇	ဖဿ	အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း (ချဉ်သီးစားသည်ကို မြင်၍ သွားရည်ယိုခြင်း စသည်နှင့်တူ)
		ဝေဒနာ	အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်း (အရသာကောင်းကို အစိုးတရခံစားသော မင်းနှင့်တူ)
		သညာ	အာရုံ၏သဘောကို မှတ်သားခြင်း, အမှတ်ပြု၍သိခြင်း(လက်သမားခဲမှတ်နှင့်တူ)
		စေတနာ	အာရုံ၌သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုစေ့ဆော်ခြင်း(တပည့်ကြီး,လက်သမားကြီး,ဗိုလ်မှူးနှင့်တူ)
		ဧကဂ္ဂတာ	တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ တည်ကြည်ခြင်း,မပျံ့လွင့်ခြင်း
		ဇီဝိတိန္ဒြေ	တကွဖြစ်ဘက်နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၌ အစိုးရခြင်း
		မနသိကာရ	အာရုံ၌ နှလုံးသွင်းခြင်း(အာဇာနည်မြင်းတို့ကို ယှဉ်စပ်ပေးသော ရထားထိန်းနှင့် တူသည်)
	ပကိဏ္ဏက ၆	ဝိတက်	သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေ့ရှုတင်ပေးခြင်း, ကြံစည်ခြင်း
		ဝိစာရ	အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို သုံးသပ်စေခြင်း
		အဓိမောက္ခ	အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း (မြဲခိုင်သောတံခါးတိုင်နှင့်တူ)
		ဝီရိယ	သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့ခိုင်စေခြင်း, အားထုတ်ခြင်း
		ပီတိ	အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်း (ချမ်းသာမခံစားရမီ ရှေးဦး နှစ်သက်ခြင်းနှင့် တူ)
		ဆန္ဒ	ပြုလိုကာမျှဖြစ်သော (ပစ်ပိုမြားကိုနိုက်ယူသောလေးသမားနှင့်တူ)
အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄		မောဟ	အာရုံ၏သဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း, မသိမလိမ္မာမိုက်မဲတွေဝေခြင်း
		အဟိရိက	ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မရှက်ခြင်း (မစင်စားရမှာမရှက်သော ဂါမဝက်နှင့်တူ)
		အနောတ္တပ္ပ	ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မလန့်ခြင်း (မီးကိုမကြောက်လန့်သော ပိုးပလုံနှင့်တူ)
		ဥဒ္ဓစ္စ	စိတ်၏မငြိမ်သက်ခြင်း, ပြန့်လွင့်ခြင်း (ကျောက်ခဲခတ်မိ၍ လွင့်တက်သောပြာမှုန့်)
		လောဘ	အာရုံ၌ငြိသောအားဖြင့် တပ်မက်ခြင်း, လိုချင်ခြင်း(မျောက်နဲ့စေးနှင့်တူသည်၊)
		ဒိဋ္ဌိ	မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း,ရှုမြင်ခြင်း(မျက်စိလည်သူ, လမ်းမှားသူနှင့်တူသည်)
		မာန	မိမိကိုယ်ကို ငါသာလျှင်မြတ်၏ဟု မှန်ကင်းကဲ့သို့ထောင်လွှားခြင်း
		ဒေါသ	ကြမ်းတမ်းသောအားဖြင့် ပြစ်မှားခြင်း (ထိခိုက်ခံရသော မြွေဟောက်နှင့်တူ)
		ဣဿာ	သူတပါးစည်းစိမ်ကို ငြူစူခြင်း, မနာလိုမရှုစိမ့်ခြင်း (မီးလျှံနှင့်တူ)
		မစ္ဆရိယ	မိမိစည်းစိမ်ကို လျှို့ဝှက်ခြင်း, ဝန်တိုခြင်း (ခါးစပ်သော အရသာနှင့်တူ)
		ကုက္ကုစ္စ	ပြုအပ်ပြီးသောဒုစရိုက်, မပြုလိုက်မိသောသုစရိုက်တို့ကို အာရုံပြု၍ အဖန်တလဲလဲစိုးရိမ်ခြင်း,နောင်တ ပူပန်ခြင်း(တာဝန်မကျေပွန်သဖြင့် ပူပန်နေသူနှင့်တူ)
		ထိန	စိတ်၏မခံ့ခြင်း, လေးလံထိုင်မှိုင်းခြင်း(နေယိုသောကြာ, ပျင်းရိသူနှင့်တူ)
		မိဒ္ဓ	စေတသိက်၏မခံ့ခြင်း, ॥ (မီးထိသော ကြာ, အားအင်ချိနဲ့သူ လူမမာနှင့်တူ)
		ဝိစိကိစ္ဆာ	အာရုံကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း, ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်း (လမ်းနှစ်ခွရောက်နေသူနှင့်တူ)

သောဘနစေတသိက် (၂၅)

စေတသိက်အမျိုးအစား		သဘောလက္ခဏာ
သောဘနသာဓာရဏ ၁၉	သဒ္ဓါ	ဘုရားစသောကောင်းသောအာရုံ၌သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုကြည်စေခြင်း
	သတိ	॥ ॥ အောက်မေ့စေခြင်း
	ဟိရီ	ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ရှက်ခြင်း (မိမိဂုဏ်ကိုထိန်းသော အမျိုးကောင်းသမီးနှင့်တူ)
	ဩတ္တပ္ပ	ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ လန့်ခြင်း(ကိုယ်ဝန်တည်မှာကိုကြောက်သောပြည်တန်ဆာမနှင့်တူ)
	အလောဘ	အာရုံ၌ငြိသောအားဖြင့် မတပ်မက်ခြင်း (ရေမတင်သော ပိန်းကြာပက်နှင့်တူ)
	အဒေါသ	ကြမ်းတမ်းသောအားဖြင့် မပြစ်မှားခြင်း(လိုက်လျောတတ်သောမိတ်ဆွေနှင့်တူ)
	တတြမဇ္ဈတ္တတာ	ထိုထိုသို့သောအာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို လျစ်လျူရှုစေခြင်း
	ကာယပဿဒ္ဓိ	စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းခြင်း (စမ်းရေ၌ချထားအပ်သောငါးနှင့်တူ)
	စိတ္တပဿဒ္ဓိ	စိတ်၏ ငြိမ်းခြင်း ॥
	ကာယလဟုတာ	စေတသိက်တို့၏ ပေါ့ပါးခြင်း (လေ၌လွင့်သောဝါဂွမ်းနှင့်တူ)
	စိတ္တလဟုတာ	စိတ်၏ ပေါ့ပါးခြင်း ॥
	ကာယမုဒုတာ	စေတသိက်တို့၏ နူးညံ့ခြင်း (မိုက်ထုတ်ပြီးသောရွှေစင်နှင့်တူ)
	စိတ္တမုဒုတာ	စိတ်၏ နူးညံ့ခြင်း ॥
	ကာယကမ္မညတာ	စေတသိက်တို့၏အမှု၌ကောင်းသောအဖြစ်လျှင်(အပူပေးထားသောရွှေစင်နှင့်တူ)
	စိတ္တကမ္မညတာ	စိတ်၏အမှု၌ ကောင်းသောအဖြစ်လျှင် ॥
	ကာယပါဂုညတာ	စေတသိက်တို့၏ လေ့လာပြွမ်းတီးခြင်း(ရေနက်ထဲရောက်နေသောမိကျောင်းနှင့်တူ)
	စိတ္တပါဂုညတာ	စိတ်၏ လေ့လာပြွမ်းတီးခြင်း ॥
	ကာယုဇုကတာ	စေတသိက်တို့၏ ဖြောင့်စွာဖြစ်ခြင်း(ကျွမ်းကျင်သောလေးသမားပစ်အပ်သောမြားနှင့်တူ)
	စိတ္တုဇုကတာ	စိတ်၏ ဖြောင့်စွာဖြစ်ခြင်း ॥
ဝိရတီ ၃	သမ္မာဝါစာ	အာဇီဝဟေတုကိုမငဲ့မူ၍ ဝစီဒုစရိုက်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
	သမ္မာကမ္မန္တ	॥ ကာယဒုစရိုက်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
	သမ္မာအာဇီဝ	အာဇီဝဟေတုကိုငဲ့သည်ဖြစ်၍ ဝစီဒုစရိုက် ၄၊ ကာယဒုစရိုက် ၃–မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (အဆိပ်သီးကို မစားဝံ့သူနှင့်တူ)
အပ္ပမညာ	ကရုဏာ	အတိုင်းမသိသော ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားခြင်း
	မုဒိတာ	အတိုင်းမသိသောသုခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်း
ပညာ	ပညာ	အနိစ္စအစရှိသောအခွင့်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (အလင်းရောင် [illegible]နှင့်တူ)

ဝိရတီ

ဝိရတီဟူသည် စောင့်စည်းခြင်း, ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော။

ထိုဝိရတီမှာ–

၁။ **သမ္မာဝါစာ** – အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုနှင့် မပတ်သက်သော ဝစီဒုစရိုက်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

၂။ **သမ္မာကမ္မန္တ** – အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုနှင့် မပတ်သက်သော ကာယဒုစရိုက်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

၃။ **သမ္မာအာဇီဝ** – အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုနှင့် ပတ်သက်သော ကာယဒုစရိုက်သုံးပါး ဝစီဒုစရိုက်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

* ။ *သမ္မာနောက်မှာ၊ ဝါစာ ကမ္မန်၊ အာဇီဝ်၊ သုံးတန် ဝိရတီ။*

သောဘနသာဓာရဏ

သောဘနစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် **သောဘနသာဓာရဏ** မည်သည်။

(ဆိုရိုး– သရုပ်, သဘောလက္ခဏာတို့ကို ဇယားအတိုင်းဆိုလေ)

* ။ *သဒ္ဓါ, သတိ၊ ဟိရီ, ဩတ္တပ္ပ၊ အလောဘနှင့်၊ အဒေါသ၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာ။*

* ။ *ပဿဒ်, လဟု၊ မုဒု, ကမ္မည်၊ ပါဂုဉ်ယှဉ်၊ ထို့ပြင်ဥဇုကတာ။ (တီ)*

သောဘန စေတသိက်ပေါင်းမှာ– ၂၅–ပါးဖြစ်သော်လည်း မေတ္တာနှင့် အဒေါသ၊ ဥပေက္ခာနှင့် တတြမဇ္ဈတ္တတာတို့ အတူတူဖြစ်၍ ၂၅ ပါးသာ ဖြစ်သည်။

* ။ *ပညာ တစ်ဝ၊ ဗြဟ္မ လေးဖြာ၊ ဝိရ–သုံးမျိုး၊ ဆယ့်ကိုး သောသာ။*
နှစ်ဆယ့်ငါးပါး၊ နှစ်ပါး နှစ်ခါ၊ တင့်တယ်လတ်၊ ကောင်းမြတ်သောဘနာ။

အကုသလရာသိ

ဆိုးညစ်ယုတ်မာသော အကုသိုလ်စိတ်ဓာတ်များဖြစ်အောင် ခြယ်လှယ်ပေးသော စေတသိက်များကို အကုသိုလ်စေတသိက်ဟုခေါ်သည်။ (ဆိုရိုး– သရုပ်, သဘောလက္ခဏာတို့ကို ဇယားအတိုင်းဆိုလေ)

* ။ *မော, ဟိ, နောတ်, ဥဒ်၊ မောစတုက်၊ လော ဒိဋ္ဌ မာန၊ လောတိက။*
ဒေါ, ဣသ်, မစ်, ကုက်၊ ဒေါစတုက်၊ ထိ, မိ, ဝိစိ အဆုံးသိ။

အညသမာနရာသိ

စိတ်အားလုံးနှင့်ဆက်ဆံသောကြောင့် **သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ**မည်သည်။

* ။ *ဖဿ, ဝေ, သည ်, စေ၊ ဧ, ဇီ, မန၊ ခုနစ်ဝ၊ သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ။*

(ဆိုရိုး– သရုပ်, သဘောလက္ခဏာတို့ကို ဇယားအတိုင်းဆိုလေ)

စိတ်အားလုံးမဟုတ်ဘဲ အချို့စိတ်များနှင့်သာ ပြိုးပြွမ်းယှဉ်သောကြောင့် **ပကိဏ်း** မည်သည်။

* ။ *တက်, စာ, အဓိ၊ ဝီ, ပီတိ၊ မှတ်သိ ဆန္ဒ ပကိဏ္ဏက။*

(ဆိုရိုး– သရုပ်, သဘောလက္ခဏာတို့ကို ဇယားအတိုင်းဆိုလေ)

ဤသဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ ၇–ပါး, ပကိဏ်း ၆– ပါးအားဖြင့် ၁၃–ပါးတို့သည် အကောင်း (သောဘန), အဆိုး(အကုသိုလ်) နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ယှဉ်တွဲနိုင်ခြင်းကြောင့် **အညသမာန်း**မည်သည်။

* ။ *ကောင်း, ဆိုးတိုင်းမှာ၊ သူတို့ပါ၊ ဆယ်ဖြာ သုံးဝ အညသမာန။*

စေတသိက်နှင့် ဥပမာများ

၁။ ဖဿ– ချဉ်သီးစားသည်ကို မြင်ရသူမှာ သွားရည်ယိုခြင်း စသည်နှင့်တူခြင်း၊

၂။ ဝေဒနာ– ကောင်းသောအရသာကို အစိုးတရ ခံစားသော မင်းနှင့်တူသည်၊

၃။ သညာ– နောင်သိဖို့ရန်မှတ်ထားသော လက်သမားခဲမှတ် စသည်နှင့်တူသည်၊

၄။ စေတနာ– တပည့်ကြီး, လက်သမားခေါင်းဆောင်, လယ်ပိုင်ရှင်, ဗိုလ်မှူးတို့နှင့်တူသည်၊

၅။ ဧကဂ္ဂတာ– အခြင်ရနယ် စသည်တို့၏ စုဝေးရာအိမ်၏ အထွဋ်အချက်နှင့်တူသည်၊

၆။ ဇီဝိတိန္ဒြေ– ကြာ စသည်ကို စောင့်ရှောက်သော ရေနှင့်တူသည်၊

၇။ မနသိကာရ– အာဇာနည်မြင်းတို့ကို ယှဉ်စပ်ပေးသော ရထားထိန်းနှင့်တူသည်၊

၈။ ဝိတက်– မင်းထံပို့ပေးသော မင်းကျွမ်းဝင်သူ, ပထမဆုံးမြည်သော ခေါင်းလောင်းသံ, ကောင်းကင်ပျံတက်သော ငှက်၏ အတောင်ခတ်ခြင်းနှင့် တူသည်၊

၉။ ဝိစာရ– ဆက်လက်မြည်သောခေါင်းလောင်းငြီးသံ, ကောင်းကင်ပျံတက်ပြီးသောငှက်၏ အတောင်ဆန့်တန်းရစ်ဝဲခြင်းနှင့်တူသည်၊

၁၀။ အဓိမောက္ခ– လှုပ်ရှားမယိုင် မြဲခိုင်သောတံခါးတိုင်, ကျောက်စာတိုင်နှင့်တူသည်၊

၁၁။ ဝီရိယ– အိမ်အိုကို ကျားကန်ပေးသော ထောက်တိုင်, နွားလားဥသဘနှင့်တူသည်၊

၁၂။ ပီတိ–နေပူထဲသွားရ၍ ခရီးပန်းနေသူအား အရိပ်နှင့်ရေကိုတွေ့ရ၍ ချမ်းသာမခံစားရမီ ရွှေဦး နှစ်သက်ခြင်းနှင့် တူသည်၊

၁၃။ ဆန္ဒ– ပစ်ဖို့မြားကိုနှိုက်ယူသော လေးသမားနှင့်တူသည်၊

မောဟ – အမိုက်မှောင်နှင့်တူသည်၊

အဟိရိက – မစင်စားရမှာမရှက်သော ကျွဲဝက်နှင့်တူသည်၊

အနောတ္တပ္ပ – မီးကိုမကြောက်လန့်သော ပိုးဖလံနှင့်တူသည်၊

ဥဒ္ဓစ္စ – ကျောက်ခဲပစ်ချမှုကြောင့် လွင့်တက်သော ပြာမှုန့်, လေခတ်သော တံခွန်နှင့် တူသည်၊

လောဘ – မျောက်ကို ဖမ်းသောမျောက်ချဲစေးနှင့်တူသည်၊

ဒိဋ္ဌိ – မျက်စိလည်သူ, လမ်းမှားသူနှင့်တူသည်၊

မာန – ထိပ်ဖျား၌နေသောမှန်ကင်း, အလံတံခွန်နှင့်တူသည်၊

ဒေါသ – တုတ်ပြင့်ပုတ်ခတ်ခံရသော မြွေပွေးမြွေဟောက်, တောမီးနှင့်တူသည်၊

ဣဿာ – မီးလျှံနှင့်တူသည်၊

မစ္ဆရိယ – ခါးစပ်သောအရသာနှင့်တူသည်၊

ကုက္ကုစ္စ – တာဝန်မကျေပွန်သဖြင့် ပူပန်နေသူနှင့်တူသည်၊

ထိန – နေထိသော ကြာ, ပျင်းရိသူနှင့်တူသည်၊

မိဒ္ဓ – မီးထိသော ကြာ, အားအင်ချိနဲ့သူ လူမမာနှင့်တူသည်၊

ဝိစိကိစ္ဆာ – လမ်းနှစ်ခွရောက်နေပြီး မဝေခွဲနိုင်သူနှင့်တူသည်၊

သောဘနသာဓာရဏ

သဒ္ဓါ – ရေကိုကြည်စေတတ်သော ပတ္တမြား, လက်, ဥစ္စာ, မျိုးစေ့နှင့်တူသည်၊

သတိ – တံခါးစောင့်, ဘဏ္ဍာစိုးနှင့်တူသည်၊

ဟိရီ – အမျိုးကောင်းသမီးနှင့်တူသည်၊

ဩတ္တပ္ပ – ကိုယ်ဝန်တည်မှုကိုကြောက်လန့်သောပြည့်တန်ဆာမနှင့်တူသည်၊

အလောဘ – ပိန်ကြာဖက်ပေါ်မှရေ, ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာနှင့်တူသည်၊

အဒေါသ – လိုက်လျောတတ်သော မိတ်ဆွေ, ပူလောင်မှုကို ငြိမ်းအေးစေသော စန္ဒကူးနံ့သာရေနှင့်တူသည်၊

တတြမဇ္ဈတ္တတာ – အညီအမျှသွားနေသော မြင်းများအပေါ်၌ ဗျာပါဒမပြု, လျစ်လျူရှုနေသော ရထားထိန်းနှင့်တူသည်၊

ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ –အေးမြသောစမ်းရေ၌ချထားအပ်သောငါးနှင့်တူသည်၊

ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ –လေ၌လွင့်သောဝါဂွမ်းနှင့်တူသည်၊

ကာယမုဒုတာ,စိတ္တမုဒုတာ –အညစ်အကြေးကင်းစင်အောင် မိုက်ထုတ်ပြီးသောရွှေစင်နှင့်တူသည်၊

ကာယကမ္မညတာ, စိတ္တကမ္မညတာ –လက်ဝတ်တန်ဆာလုပ်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်အောင် အပူပေးထားသောရွှေစင်နှင့်တူသည်၊

ကာယပါဂုညတာ, စိတ္တပါဂုညတာ– ရေနက်ထဲ ရောက်နေသော မိကျောင်းနှင့်တူသည်၊
ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ– ကျွမ်းကျင်သော လေးသမားပစ်အပ်သော မြှားနှင့်တူသည်၊
သမ္မာဝါစာ – ရဲတောက်နေသော သံတွေခဲကို မကိုင်ဝံ့သူနှင့်တူသည်၊
သမ္မာကမ္မန္တ – မစင်ပေသော သံတွေခဲကို မကိုင်ဝံ့သူနှင့်တူသည်၊
သမ္မာအာဇီဝ – အဆိပ်သီးကို မစားဝံ့သူနှင့် တူသည်၊
ကရုဏာ – ရောဂါရနေသောသားကို မြင်ရသော မိဘတို့နှင့်တူသည်၊
မုဒိတာ – သားသမီး၏ အောင်မြင်ပြည့်စုံမှုကို ဝမ်းမြောက်နေသောမိဘနှင့်တူသည်၊
ပညာ – အလင်းရောင်, ဆီမီးနှင့်တူသည်၊

အထူးများ

၁။ က။ **ဝိတက်** – အာရုံ၌ထည့်သွင်းပေးသကဲ့သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုအာရုံပေါ်သို့တင်ပေးခြင်းသဘော၊
ခ။ **စေတနာ** – ဝိတက်တင်ပေးသောတရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံ၌ယှဉ်စပ်ပေးခြင်းသဘော၊
ဂ။ **မနသိကာရ** – ထိုတင်အပ်ပြီး,ယှဉ်စပ်ပြီးတရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုဖြောင့်အောင်ပြုပေးခြင်းသဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။
၂။ က။ **အဟိရိက** – ဂူဝက်သည် မစင်မှမရှက်သကဲ့သို့ ဒုစရိုက်မှ မရှက်ခြင်းသဘော၊
ခ။ **အနောတ္တပ္ပ** – ပိုးဖလံသည် မီးမှမကြောက်လန့်သကဲ့သို့ ဒုစရိုက်မှ မကြောက်လန့်ခြင်းသဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။
၃။ က။ **ဆန္ဒ** – အာရုံ၌ ငြိကပ်မှုမရှိဘဲ ပြုလိုကာမတ္တသဘော၊
ခ။ **လောဘ** – အာရုံ၌ ငြိကပ်သောအားဖြင့် လိုချင်တပ်မက်ခြင်းသဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။
၄။ က။ **ဉာဏ်** – အာရုံကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိခြင်းသဘော၊
ခ။ **ဒိဋ္ဌိ** – အမှန်သဘောကိုစွန့်၍ အမှားရှုမြင်ခြင်းသဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။
၅။ က။ **ဟိရီ** – အမျိုးကောင်းသမီးကဲ့သို့ မိမိကိုလေးစားသောအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း, စက်ဆုတ်ခြင်းသဘော၊
ခ။ **ဩတ္တပ္ပ**– ပြည်တန်ဆာမကဲ့သို့ သူတစ်ပါးကိုလေးစားသောအားဖြင့် မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်ခြင်းသဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။
၆။ က။ **သညာ** – သူငယ်သည် အသပြာကို အညို,အရွှေစသောအရောင်မျှကိုသာ သိသကဲ့သို့ သညာသည် အညို,အရွှေစသည်တို့၏စွမ်းအားဖြင့် အမှတ်ပြု၍သိခြင်းမျှကိုသာပြုနိုင်၏၊ အနိစ္စစသောလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းငှါမစွမ်းနိုင်၊
ခ။ **ဝိညာဉ်** – ရွာသားသည် အညို,အရွှေစသည်ကိုလည်း သိ၏၊ အသပြာဟူ၍လည်းသိ၏၊ တန်ဘိုးကိုကားမသိသကဲ့သို့ ဝိညာဉ်သည် အနိစ္စစသောလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်၏၊ ဝိပဿနာတင်၍ မဂ်သို့ရောက်စေခြင်းငှါမစွမ်းနိုင်၊
ဂ။ **ပညာ** – ရွှေပန်းတိမ်သည်သည် အရောင်အဆင်း,ရွှေအဖြစ်,တန်ဘိုး ၃–မျိုးလုံးကိုသိသကဲ့သို့ ပညာသည် အညိုစသည်ကို အမှတ်ပြု၍ သိခြင်း, လက္ခဏာကိုထိုးထွင်း၍သိခြင်း, ဝိပဿနာတင်၍ မဂ်သို့ရောက်စေခြင်း ၃–မျိုးလုံးကို ပြုနိုင်၏။ ဤသို့ထူးသည်။

သမ္ပယောဂနည်း (၁၆) နည်း

စေတသိက်တို့ စိတ်၌ယှဉ်ပုံကို ပြသောနည်းသည် သမ္ပယောဂနည်းမည်၏။

အညသမာန်း သမ္ပယောဂနည်း ၇–နည်း

ယှဉ်ရာစိတ်အမျိုးအစား		[illegible]	ပကိဏ်းစေတသိက်					
			ဝိတက်	ဝိစာရ	အဓိမောက္ခ	ဝီရိယ	ပီတိ	ဆန္ဒ
အကုသိုလ်	၁၂	॥	၁၂	၁၂	ဝိစိကြဉ် ၁၁	၁၂	သောမနဿ ၄	မောဒွေကြဉ်–၁၀
အဟိတ်	၁၈	॥	ပဉ္စဝိညာဉ် ကြဉ် ၈	ပဉ္စဝိညာဉ် ကြဉ် ၈	ပဉ္စဝိညာဉ် ကြဉ် ၈	မနောဒွါ ဟသိ ၂	သောမနဿ ၂	
ကာမာဝစရသောဘန	၂၄	॥	၂၄	၂၄	၂၄	၂၄	သောမနဿ၁၂	၂၄
ရူပါဝစရ	၁၅	॥	ပဈာန် ၃	ပဒုဈာန်၆	၁၅	၁၅	ပဒုတဈာန် ၉	၁၅
အရူပါဝစရ	၁၂	॥			၁၂	၁၂		၁၂
လောကုတ္တရာ	၈/၄၀	॥	ပဈာန် ၈	ပဒုဈာန်၁၆	၈/၄၀	၈/၄၀	ပဒုတဈာန် ၂၄	၈/၄၀
ယှဉ်ရာစိတ်ပေါင်း	၈၉/၁၂၁	॥	၅၅	၆၆	၇၈/၁၁၀	၇၃/၁၀၅	၅၁	၆၉/၁၀၁
မယှဉ်ရာစိတ်ပေါင်း		॥	၆၆	၅၅	၁၁	၁၆	၇၀	၂၀

* *॥ သဗ္ဗစိတ္တာ၊ ခုနစ်ဝ၊ ယှဉ်ကြစိတ်တိုင်းမှာ။*

* *॥ ပဉ္စဝိညာဉ်၊ ဖယ်ကြဉ်ကာမ၊ ပထမဈာန်၊ ငါးဆယ်မှန်၊ ငါးတန် ဝိတက်ယှဉ်။*

* *॥ ပဉ္စဝိညာဉ်၊ ဖယ်ကြဉ်ကာမ၊ ပထမ, ဒု၊ ဈာန်နှစ်ခုပါ၊ ခြောက်ဆယ်မှာ၊ ခြောက်ဖြာ ဝိစာယှဉ်။*

* *॥ ဒွေါ, ဥ, ကာယ၊ စတုတ္ထကြဉ်၊ ကျန်သောတွင်၊ ပီယှဉ် ငါးဆယ့်တစ်။*

* *॥ ကာသောမနဿ၊ ဆယ့်ရှစ်ရပ်နှင့်၊ သုံးရပ်ဈာန၊ ပ, ဒု, တ၊ ဓကပညာ ပီယှဉ်ရာ။*

* *॥ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဒွေပဉ္စာကြဉ်၊ ကျန်စိတ်တွင်၊ ဓိယှဉ် ခုနစ်ဆယ့်ရှစ်။*

* *॥ မနော, ဟသိ၊ အဟိတ်ဒွိနှင့်၊ ကုန်ဘိပါပ၊ သောဘနပါ၊ ဝီရိယာ၊ သုံးဖြာခုနစ်ဆယ်။*

* *॥ မောဟမူလာ၊ အဟိတ်ပါကြဉ်၊ ကျန်စိတ်တွင်၊ ဆန် ယှဉ် ခြောက်ဆယ့်ကိုး။*

ဆိုရိုး

၁။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ခုနစ်ခုတို့သည် အလုံးစုံသော စိတ် ၈၉–ခုတို့၌ ယှဉ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဈာန်အင်္ဂါထိုက်သော ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိတို့ကို စိတ်အကျယ်၁၂၁–ပါးဖြင့်ပြမည်၊ ဈာန်အင်္ဂါ မထိုက်သည့် ကြွင်းသောစေတသိက်တို့ကို စိတ်အကျဉ်း ၈၉–ပါးဖြင့်ပြမည်၊ အကျဉ်းရလျှင် အကျယ်လည်း ရနိုင်သည်ဟုမှတ်။

၂။ ဝိတက်စေတသိက်သည် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–ကြဉ် ကာမစိတ် ၄၄–ခု၊ ပဌမဈာန်၁၁–ခု အားဖြင့် ၅၅–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။
(သဘောအားဖြင့် ဝိတက်ကင်းသော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်, ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ပယ်ထားသော ဒုတိယဈာန်စသည်တို့၌ ဝိတက်မယှဉ်)

၃။ ဝိစာရစေတသိက်သည် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–ကြဉ် ကာမစိတ် ၄၄–ခု၊ ပဌမဈာန် ၁၁–ခု၊ ဒုတိယဈာန် ၁၁–ခုအားဖြင့် ၆၆–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်ပါသည်။ (ဝိစာရသည် ဝိတက်နောက်လိုက်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိတက်ကင်းသော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်–၁၀၌လည်းကောင်း, ဘာဝနာအစွမ်းအားဖြင့် ပယ်ထားသောကြောင့် ပ,ဒု,တဈာန်တို့၌လည်းကောင်း မယှဉ်)

၄။ ပီတိစေတသိက်သည် ဒေါသမူ၊ ဥပေက္ခာ၊ ကာယဝိညာဉ်၊ စတုတ္ထဈာန်တို့၌ မယှဉ်။ ကျန်သော ကာမသောမနဿ ၁၈–ခု၊ ပဌမဈာန် ၁၁–ခု၊ ဒုတိယဈာန် ၁၁–ခု၊ တတိယဈာန် ၁၁–ခုအားဖြင့် ၅၁–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။ (ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘောရှိသော ဒေါသမူ, လျစ်လျူရှုခြင်းသဘောရှိသော ဥပေက္ခာ, ကိုယ်၌ဖြစ်သော ကာယဝိညာဉ်တို့သည် စိတ်နှစ်သက်ခြင်းသဘောရှိသော ပီတိနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြသည်၊ စတုတ္ထဈာန်ကလည်း ဘာဝနာအစွမ်းအားဖြင့် ပီတိကို ပယ်ထားသည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်းစိတ်တို့၌ ပီတိမယှဉ်)

၅။ အဓိမောက္ခစေတသိက်သည် ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် အကုသိုလ်စိတ် ၁၁–ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–ကြဉ် အဟိတ်စိတ် ၈–ခု၊ သောဘနစိတ် အကျဉ်း–၅၉, အကျယ်–၉၁ အားဖြင့် အကျဉ်း–၇၈, အကျယ်–၁၁၀ သောစိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။ (အာရုံယူကာမျှ ဖြစ်သောဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–နှင့် ယုံမှားသံသယဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာတို့သည် အာရုံကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ယင်းစိတ်တို့၌ အဓိမောက္ခ မယှဉ်)

၆။ ဝီရိယစေတသိက်သည် အကုသိုလ် ၁၂–ခု၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဟသိတုပ္ပါဒ်ဟူသော အဟိတ်စိတ် ၂–ခု၊ သောဘနစိတ်၅၉–ခုအားဖြင့် ၇၃ / ၁၀၅–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။ (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်–၁၀, မနောဓာတ်–၃, သန္တီရဏ–၃ အားဖြင့် ၁၆–ခုတို့သည်အားနည်းသောကြောင့် ဝီရိယမယှဉ်)

၇။ ဆန္ဒစေတသိက်သည် မောဟမူကြဉ် အကုသိုလ်စိတ် ၁၀–ခု၊ သောဘနစိတ် ၅၉–ခု အားဖြင့် ၆၉ / ၁၀၁–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။ (အလိုဆန္ဒကင်းသော မောဟမူအဟိတ်စိတ်တို့သည် အလိုဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းစိတ်တို့၌ ဆန္ဒမယှဉ်)

အညသမာန်းသမ္ပယောဂနည်း— စိတ်ယှဉ်ပုံချင်း ကွဲပြားခြင်းကြောင့် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏသမ္ပယောဂနည်း–၁၊ ပကိဏ္ဏကသမ္ပယောဂနည်း–၆၊ ပေါင်း ၇–နည်း။

အကုသိုလ်သမ္ပယောဂနည်း (၅) နည်း

သင်္ဂဟနည်း →

သမ္ပယောဂနည်း ↓

ယှဉ်ရာစိတ်အမျိုးအစား			ယှဉ်သောစေတသိက်အမျိုးအစား									
			အညသမာန်း		၁	၂			၃	၄	၅	ပေါင်း
			သဗ္ဗ–သာ	ပကိဏ်း	မောစတုက်	လောဘ	ဒိဋ္ဌိ	မာန	ဒေါစတုက်	ထိနမိဒ္ဓ	ဝိစိကိစ္ဆာ	
လောဘမူ	ဒိဋ္ဌ–သံ	၄	၇	၆	။	။	။			သသင် ၂		၂၁
၈	ဒိဋ္ဌ–ဝိ	၄	။	။	။	။		။		သသင် ၂		၂၁
ဒေါသမူ		၂	။	ပီ–ကြဉ်	။				။	သသင် ၁		၂၂
မော–၂	ဝိစိ–သဟဂုတ်	၁	။	ဆန္ဒ,ပီ,အဓိ ကြဉ်	။						။	၁၅
	ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်	၁	။	ဆန္ဒ,ပီကြဉ်	။							၁၅
	ယှဉ်ရာစိတ်ပေါင်း	၁၂			၁၂	၈	၄	၄	၂	၅	၁	

• ဤဇယား၌ အညသမာန်းစေတသိက်ကို သင်္ဂဟနည်းအတွက် ရည်ရွယ်၍ထည့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

* ။ *အကုတိုင်းမှာ အမြဲပါ၊ လေးဖြာ မောစတုက်။*

* ။ *လောဘမူတွင်၊ လောဘယှဉ်၍၊ လေးအင် ဒိဋ္ဌိသမ်၊ ဒိဋ္ဌိရှံ၊ မာန် ဒိဋ္ဌိဝိလေး။*

* ။ *ဒေါစတုက်ဟူ၊ ဒေါသမူတည်း၊ ငါးဆူ သသင်၊ ထိ, မိဒ်ယှဉ်၊ ထိုပြင်စိကိစ်ယင်းသည့်စိတ်။*

ဆိုရိုး

၁။ **မောဟ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ ဥဒ္ဓစ္စ**ဟူသော မောစတုက်(၄)ပါးတို့သည် အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါးလုံးနှင့် ယှဉ်သည်၊ ယင်းမောစတုက် ၄–ပါးကို အကုသိုလ်စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် **သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏ** ဟုလည်းခေါ်သည်။

၂။ (က) **လောဘသည်** လောဘမူစိတ် (၈) ခုဌ်သာ ယှဉ်သည်။

(ခ) **ဒိဋ္ဌိသည်** ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် (၄) ခုဌ်သာ ယှဉ်သည်။

(ဂ) **မာနသည်** ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် (၄) ခုဌ်သာ ယှဉ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာနတို့သည် လောဘမူစိတ်၌ ယှဉ်ပုံခြင်း တူကြ၍ ယင်း ၃–ပါးကို သမ္ပယောဂနည်းတစ်နည်းသာ ယူရမည်။

၃။ **ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ**ဟူသော ဒေါစတုက်လေးပါးသည် ဒေါသမူဒွေ၌သာ ယှဉ်သည်။ (နှမြောမှုသည် လောဘအရင်းခံသော်လည်း သူတစ်ပါးနှင့်ဆက်ဆံမှုကို သည်းမခံနိုင်မှုမှာ ဒေါသသာဖြစ်သည်)

၄။ **ထိန, မိဒ္ဓနှစ်ပါးသည်** သသင်္ခါရိကစိတ် (၅) ခုဌ်သာ ယှဉ်သည်။

၅။ **ဝိစိကိစ္ဆာသည်** ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌သာ ယှဉ်သည်။

သင်္ဂဟနည်း →

သောဘန သမ္ပယောဂနည်း(၄)နည်း

သမ္ပယောဂနည်း ↓

	ယှဉ်ရာစိတ်အမျိုးအစား:		ယှဉ်သောစေတသိက်အမျိုးအစား:						
			အညသမာန်း ၁၃	သော–သာ ၁၉	ဝိရတီ–၃	အပ္ပမညာ–၂ သမာန	ကေစိ	ပညာ–၁	ပေါင်း:
ကာမသောဘန	မဟာကုသိုလ်	၈	။	။	။	၈	သော ၄	သံ–၄	၃၈
	မဟာဝိပါက်	၈	။	။				သံ–၄	၃၃
	မဟာကြိယာ	၈	။	။		၈	သော ၄	သံ–၄	၃၅
မဟဂ္ဂုတ်–၂၇	ရူပါဝစရ	၁၅	။	။		ပဥ္စမစျာန်ကြဉ် ၁၂		၁၅	၃၅
	အရူပါဝစရ	၁၂	တက်စာပီကြဉ်	။				၁၂	၃၀
	လောကုတ်	၈/၄၀	၁၃	။	။			၈/၄၀	၃၆
	ယှဉ်ရာစိတ်ပေါင်း:			၅၉	၁၆/၄၈	၂၈	၂၀	၄၇/၇၉	

✶ ဤဇယားပါ အညသမာန်းစေတသိက်ကို သင်္ဂဟနည်းအတွက် သုံးရန် ထည့်ထားသည်။

* ။ *သောဘနသာ၊ ဆယ့်ကိုးဖြာ၊ သောမှာ အကုန်ယှဉ်။*

* ။ *မဟာကုပါ၊ လောကုတ္တာ၊ ယှဉ်ရာဝိရတီ။*

* ။ *မဟာကြိ, ကု၊ ဆယ့်ခြောက်ခုနှင့်၊ ပ, ဒု, တ, စ၊ ဈာန်ရူပ၊ ယှဉ်ရ ပ္ပမညာ။*

* ။ *ဉာဏ်ယှဉ်ကာမ၊ ဆယ့်နှစ်ဝနှင့်၊ မဟဂ္ဂုပါ၊ လောကုတ္တာ၊ ပညာယှဉ်ရာစိတ်။*

ဆိုရိုး

၁။ **သောဘနသာဓာရဏစေတသိက် ၁၉–ခုတို့သည်** သောဘနစိတ် ၅၉–ခုလုံး၌ယှဉ်သည်။

၂။ **ဝိရတီတို့သည်** မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ရံခါ, အသီးသီး၊ လောကုတ္တရာစိတ်၌ အမြဲ တစ်ပြိုင်နက်အားဖြင့် (၁၆)ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။

၃။ **ကရုဏာ, မုဒိတာဟူသော အပ္ပမညာတို့သည်** မဟာကုသိုလ် ၈–ခု၊ မဟာကြိယာ ၈–ခု ရူပ ပ,ဒု,တ,စ ဈာန်(၁၂)ခုအားဖြင့် ၂၈–ခုသော စိတ်တို့၌ ရံခါ, အသီးသီး ယှဉ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ၈–ခုတို့၌မယှဉ်ဟု ကေစိ(အချို့ဆရာ)တို့က ဆိုကြသည်၊ ထိုကေစိဆရာတို့အလို မဟာကု, ကြိသောမနဿ ၄–ခုစီ၌သာယှဉ်သဖြင့် ၂၀–သောစိတ်တို့၌သာယှဉ်သည်။ မေတ္တာလည်း ကရုဏာ, မုဒိတာတို့နှင့်အတူ ၂၈–၌ယှဉ်၏၊ ဥပေက္ခာအပ္ပမညာကား မဟာကု, ကြိ ၁၆–ခုနှင့် ရူပပဉ္စမဈာန် ၃–ခု ပေါင်း ၁၉–ခု၌သာယှဉ်သည်။

၄။ **ပညာစေတသိက်သည်** ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရသောဘနစိတ် ၁၂–ခု၊ မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာ ၃၅–ခုအားဖြင့် ၄၇–ခုသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သည်။

သောဘနစိတ်သင်္ဂဟနည်း ၂၂

စိတ်အမျိုးအစား				အညသမာန်း ၁၃		သောဘန	၂၅	
လောကုတ္တရာ		ပထမဈာန်စိတ်	၈		၁၃	အပ္ပမညာကြဉ်	၂၃	၃၆
		ဒုတိယ ။	၈	တက်ကြဉ်	၁၂	။	၂၃	၃၅
		တတိယ ။	၈	တက်,စာကြဉ်	၁၁	။	၂၃	၃၄
		စတုတ္ထ ။	၈	တက်, စာ, ပီကြဉ်	၁၀	။	၂၃	၃၃
		ပဉ္စမ ။	၈	။	၁၀	။	၂၃	၃၃
မဟဂ္ဂုတ်		ပထမ ။	၃		၁၃	တီကြဉ်	၂၂	၃၅
		ဒုတိယ ။	၃	တက်ကြဉ်	၁၂	။	၂၂	၃၄
		တတိယ ။	၃	တက်, စာကြဉ်	၁၁	။	၂၂	၃၃
		စတုတ္ထ ။	၃	တက်,စာ,ပီကြဉ်	၁၀	။	၂၂	၃၂
		ပဉ္စမ ။	၁၅	။	၁၀	တီ, အပ္ပကြဉ်	၂၀	၃၀
ကာမာဝစရသောဘန-၂၄	မဟာကုသိုလ်-၈	ပထမဒွေ	၂		၁၃		၂၅	၃၈
		ဒုတိယဒွေ	၂		၁၃	ဉာဏ်ကြဉ်	၂၄	၃၇
		တတိယဒွေ	၂	ပီတိကြဉ်	၁၂		၂၅	၃၇
		စတုတ္ထဒွေ	၂	။	၁၂	။	၂၄	၃၆
	မဟာကြိယာ-၈	ပထမဒွေ	၂		၁၃	တီ–ကြဉ်	၂၂	၃၅
		ဒုတိယဒွေ	၂		၁၃	တီ,ဉာဏ်ကြဉ်	၂၁	၃၄
		တတိယဒွေ	၂	ပီတိကြဉ်	၁၂	တီကြဉ်	၂၂	၃၄
		စတုတ္ထဒွေ	၂	။	၁၂	တီ,ဉာဏ်ကြဉ်	၂၁	၃၃
	မဟာဝိပါက်-၈	ပထမဒွေ	၂		၁၃	တီ,အပ္ပကြဉ်	၂၀	၃၃
		ဒုတိယဒွေ	၂		၁၃	သောဘနသာဓာရဏ	၁၉	၃၂
		တတိယဒွေ	၂	ပီတိကြဉ်	၁၂	တီ, အပ္ပကြဉ်	၂၀	၃၂
		စတုတ္ထဒွေ	၂	။	၁၂	သောဘနသာဓာရဏ	၁၉	၃၁

* ။ *သောဘနမှာ၊ စေယျာဉ်ရှာက၊ တက်, စာ, ပီတိ၊ အဉ်မှာကြည့်၍၊ ဝိ, အပ်, ဉာဏ်များ၊ သတိထား၊ ရှစ်ပါးသုံးဆယ်တွင်။*

လောကုတ္တရာ သင်္ဂဟနည်း ၅–နည်း ဆိုရိုး

၁။ လောကုတ္တရာ ပဌမဈာန် ၈–ခု၌ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃–ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ် သောဘန စေတသိက် ၂၃–ခု အားဖြင့် ၃၆–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၂။ လောကုတ္တရာ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၈–ခု၌ ဝိတက်ကြဉ်သောအညသမာန်း စေတသိက်၁၂–ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘနစေတသိက် ၂၃–ခုအားဖြင့် ၃၅–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၃။ လောကုတ္တရာ တတိယဈာန်စိတ် ၈–ခု၌ ဝိတက်, ဝိစာရ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁–ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘနစေတသိက် ၂၃–ခုအားဖြင့် ၃၄–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၄။ လောကုတ္တရာ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၈–ခု၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတ သိက် ၁၀–ခု၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘနစေတသိက် ၂၃–ခုအားဖြင့် ၃၃–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၅။ လောကုတ္တရာ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈–ခု၌လည်း ထိုအတူ ၃၃–ပါးရနိုင်သည်၊ ဥပေက္ခာဖြစ်သည်သာထူး၏။

မဟဂ္ဂုတ် သင်္ဂဟနည်း ၅–နည်း

၁။ မဟဂ္ဂုတ် ပထမဈာန်စိတ် ၃–ခုတို့၌ အညသမာန်းစေဘသိက် ၁၃–ခု၊ ဝိရတီကြဉ် သောဘနစေတ သိက် ၂၂–ခုအားဖြင့် အများဆုံး ၃၅–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။ (အမြဲတမ်းဖြစ်လျှင် အပ္ပမညာ နုတ် ၃၃– ပါး၊ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်လျှင် ကရုဏာ, မုဒိတာ ၁–ပါးပါးထည့် ၃၄–ပါး)

၂။ ၃။ ၄။ ဒု, တ, စတိုကိုလည်း နည်းမှီ၍ ဆိုလေ။

၅။ မဟဂ္ဂုတ် ပဉ္စမဈာန် ၁၅–တို့၌ ဝိတက်,ဝိစာရ,ပီတိကြဉ်သောအညသမာန်းစေဘသိက် ၁၀–ခု၊ ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သော သောဘနစေတသိက် ၂၀–အားဖြင့် ၃၀–သော စေတသိက် တို့ ရနိုင်သည်။

ကာမာဝစရသောဘန သင်္ဂဟနည်း ၁၂–နည်း

၁။ မဟာကုသိုလ် ပဌမဒွေ၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃–ခု၊ သောဘနစေတသိက် ၂၅–ခု အားဖြင့် အများဆုံး ၃၈–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။(အမြဲတမ် းဖြစ်လျှင် ဝိရတီ, အပ္ပမညာ ၅–ပါးနုတ် ၃၃–ပါး၊တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်လျှင် ဝိရတီ, အပ္ပမညာ ၅–ပါးမှ ၁–ပါးပါးထည့် ၃၄–ပါး)

၂။ မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဒွေ၌ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃–ခု၊ ဉာဏ်ကြဉ် သောဘနစေတသိက် ၂၄–ခုအားဖြင့် ၃၇–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၃။ မဟာကုသိုလ် တတိယဒွေ၌ ပီတိကြဉ် အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂–ခု၊ သောဘန စေတသိက် ၂၅– ခုအားဖြင့် ၃၇–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၄။ မဟာကုသိုလ် စတုတ္ထဒွေ၌ ပီတိကြဉ် အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂–ခု၊ ဉာဏ်ကြဉ်သောဘန စေကသိက် ၂၄–ခုအားဖြင့် ၃၆–ခုသော စေတသိက်တို့ ရနိုင်သည်။

၅။ ၆။ ၇။ ၈။ မဟာကြိယာစိတ်၌ ဝိရတီကြဉ်၍ မဟာကုသိုလ်အတိုင်းဆိုရမည်။

၉။ ၁၀။ ၁၁။ ၁၂။ မဟာဝိပါက်စိတ်၌လည်း ဝိရတီ, အပ္ပမညာကြဉ်သည်သာ ထူးသည်။

အကုသိုလ် သင်္ဂဟနည်း ၇–နည်း

* ။ *အကုစိတ်မှာ၊ စေယှဉ်ရှာလည်း၊ အဉ်မှာ ပီ, ဓိ၊ ဆန္ဒကြည့်၍၊ ဩ်ဝ လောဘ၊ စတုတ္တ ဒေါ၊ ထိ, မိဒ်နှောကာ၊ စိကိစ္ဆာ၊ ကြည့်ပါ သတ္တဝိသတည်း။*

		အကုသိုလ်စေတသိက်						
စိတ်အမျိုးအစား	အညသမာန်း ၁၃	မောစတုက်	လောဒွိ	ဒေါစတုက်	ထိနဒွိ	ဝိစိကိစ္ဆာ	ပေါင်း	သင်္ဂဟနည်း
ပထမအသင်္ခါရိက	၁၃	၄	လော, ဒိဋ္ဌိ				၁၉	၁
ဒုတိယ ။	၁၃	၄	လော, မာန				၁၉	
တတိယ ။	ပီတိကြဉ် ၁၂	၄	လော, ဒိဋ္ဌိ				၁၈	၁
စတုတ္ထ ။	။ ၁၂	၄	လော, မာန				၁၈	
ပဉ္စမ ။	။ ၁၂	၄		၄			၂၀	၁
ပထမသသင်္ခါရိက	၁၃	၄	လော, ဒိဋ္ဌိ		၂		၂၁	၁
ဒုတိယ ။	၁၃	၄	လော, မာန		၂		၂၁	
တတိယ ။	ပီတိကြဉ် ၁၂	၄	လော, ဒိဋ္ဌိ		၂		၂၀	၁
စတုတ္ထ ။	။ ၁၂	၄	လော, မာန		၂		၂၀	
ပဉ္စမ ။	။ ၁၂	၄		၄	၂		၂၂	၁
ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်	ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ် ၁၁	၄					၁၅	၁
ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်	ဆန္ဒ, ပီ, အဓိ–ကြဉ် ၁၀	၄				၁	၁၅	

ဆိုရိုး

(က) ၁။ လောဘမူ ပထမ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃ -ခု၊ မောစတုက် ၄– ခု၊ လောဘ, ဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ၁၉ -ခု ရနိုင်သည်။

(က) ၂။ လောဘမူ ဒုတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခု၊ လောဘ, မာနအားဖြင့် ၁၉–ခု ရနိုင်သည်။

(ခ) ၁။ လောဘမူ တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခု၊ လောဘ, ဒိဋ္ဌိအားဖြင့် ၁၈–ခု ရနိုင်သည်။

(ခ) ၂။ လောဘမူ စတုတ္ထ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခု၊ လောဘ, မာနအားဖြင့် ၁၈–ခု ရနိုင်သည်။

(ဂ) ပဋ္ဌမ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခု၊ ဒေါစတုက် ၄–ခုအားဖြင့် ၂၀–ခု ရနိုင်သည်။

(ဤ ၂၀–ကား အများဆုံး ရခြင်းဖြစ်သည်၊ ယင်း ၂၀– တို့တွင် ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ ၃–ပါးတို့သည် ရံခါ, အသီးသီး ယှဉ်ခြင်းကြောင့်အမြဲတမ်းဆိုလျှင် ယင်း ၃–ပါးနှုတ် ၁၇–ပါး၊ တစ်ပြိုင်နက်ဆိုလျှင် ယင်း ၃–ပါးတို့တွင် ၁–ပါးပါးအားဖြင့် ၁၈–ပါး)

မှတ်ချက်။ ။ သသင်္ခါရိကစိတ် ၅–ခုတို့ကိုလည်း ထိနမိဒ္ဓယည့်၍ အသင်္ခါရိကအတိုင်း ရေတွက်လေ။ ယင်း သသင်္ခါရိကတို့၌ အသင်္ခါရိကကဲ့သို့ သင်္ဂဟနည်း ၃–နည်း ဖြစ်သည်။

(ဆ) ၁။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခုအားဖြင့် ၁၅–ခု ရနိုင်သည်။

(ဇ) ၂။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိ, အဓိမောက္ခကြဉ် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀–ခု၊ မောစတုက် ၄–ခု၊ ဝိစိကိစ္ဆာအားဖြင့် ၁၅–ခု ရနိုင်သည်။

သဗ္ဗာကုသလယောဂီ

မောစတုက် ၄–ခု၊ ဆန္ဒ, ပီတိ, အဓိမောက္ခမှတပါး အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀–ခုအားဖြင့် ဤ ၁၄–ခုတို့သည် အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်သောကြောင့် **သဗ္ဗာကုသလယောဂီ စေတသိက်**များဖြစ်ကြသည်။

အဟိတ်သင်္ဂဟနည်း

* ။ *အဟိတ်စိတ်မှာ၊ ဆန် မပါဘဲ၊ တက်, စာ, ပီ, ဓိ၊ ဝီ–ကိုကြည့်၊ ယှဉ်ဘိအညသာ။*

	စိတ်အမျိုးအစား	အညသမာန်းစေတသိက်		သင်္ဂဟနည်း
အဟိတ်စိတ် ၁၈–ပါး	ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	ဆန္ဒကြဉ်	၁၂	၁
	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ်	၁၁	၁
	သောမနဿသန္တီရဏ	ဆန္ဒ, ဝီရိယကြဉ်	၁၁	
	စွိုင်း၂၊ ဥသံ၂၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	ဆန္ဒ, ပီတိ, ဝီရိယကြဉ်	၁၀	၁
	ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀	သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ	၇	၁

ဆိုရိုး

(က) ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂–ခု ရနိုင်သည်။

(ခ) ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက်၁၁–ခုရနိုင်သည်။

(ခ) ၂။ သောမနဿသန္တီရဏစိတ်၌ ဆန္ဒ, ဝီရိယကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁–ခု ရနိုင်သည်။

(ဂ) သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ဒွေ, ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂–ခု, ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌ ဆန္ဒ, ပီတိ, ဝီရိယကြဉ် အညသမာန် စေတသိက် ၁၀–ရနိုင်သည်။

(ဃ) ဒွေ ပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–၌ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇–ခု ရနိုင်သည်။

(ဝိရတီမှာ စေတသိက်သည် စိတ်အနည်းဆုံးယှဉ်၍ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်သည် စေတသိက် အနည်းဆုံး ယှဉ်သည်၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက်သည် စိတ် [illegible] စေတသိက်သည် စေတသိက် အများဆုံး ယှဉ်သည်)

သမ္ပယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်း

* စေတသိက်တို့ စိတ်၌ ယှဉ်ပုံကိုပြသော သမ္ပယောဂနည်း ၁၆–နည်း။

* စိတ်၌ရသော စေတသိက်တို့ကို စုပေါင်းရေတွက်သော သင်္ဂဟနည်း ၃၃–နည်း။

* ။ *စေယှဉ် သမ္ပ၊ ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ စိတ်ရသင်မှာ တွေ့တ္တိ သာ။*

* ။ *သမ္ပယောဂ၊ အဉ် သတ္တ နှင့်၊ ငါးဝ အကု၊ သောလေးခု၊ ပေါင်းစု ဆယ့်ခြောက်ဖြာ။*

အနိယတယောဂီစေတသိက် (၁၁)

စေတသိက်အမည်		ယှဉ်ပုံ	
ကြသာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ	၃	ကဒါစိ (ရံခါ)	နာနာ (အသီးသီး)
ဝိရတီ	၃	။	။
အပ္ပမညာ	၂	။	။
မာန	၁	။	
ထိန,မိဒ္ဓ	၂	။	သဟ(တကွ)
ပေါင်း	၁၁		

* ။ *ဝိရတီပါ၊ ပ္ပမညာနှင့်၊ ဣဿာ, မစ္ဆ၊ ကုက္ကုစ္စကား၊ သီးသီးထား၍၊ နှစ်ပါး ထိ, မိ တကွသိ၊ မာ ထည့်ဆယ့်တစ် ရံခါဖြစ်။*

ဆိုရိုး ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိရတီ, အပ္ပမညာတို့သည် ရံခါ, အသီးသီးယှဉ်ကုန်၏၊ မာနသည် ရံခါ ယှဉ်သည်၊ ထိန, မိဒ္ဓသည် ရံခါ, အတူတကွ ယှဉ်သည်။

(ဝိရတီသည် လောကုတ္တရာ၌အမြဲ, မဟာကုသိုလ်၌ ရံခါ ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ဝိရတီကို နိယတာနိယတယောဂီ–ဟုဆိုနိုင်သည်)

ဤ ၁၁–ပါးမှ ကြွင်းသော ၄၁–ပါးတို့သည် နိယတယောဂီ (အမြဲယှဉ်သော) စေတသိက်မည်ကုန်၏။

ရံခါ အသီးသီးယှဉ်ပုံ

ရံခါယှဉ်ပုံကို ကျက်မှတ်ရာ၌ စေတသိက်တို့၏ သဘောလက္ခဏာပြင့်ပင် ကိစ္စပြီးအောင်ကျက်မှတ်ပါလေ၊

ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့ ရံခါ ယှဉ်ပုံ

ဣဿာသည် သူတပါး စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူသောအခါ ယှဉ်၏၊ မငြူစူသောအခါ မယှဉ်၊ မစ္ဆရိယသည် မိမိစည်းစိမ်ကို လျှို့ဝှက်သောအခါ ယှဉ်၏၊ မလျှို့ဝှက်သောအခါ မယှဉ်၊ ကုက္ကုစ္စသည် ပြုအပ်ပြီးသောဒုစရိုက်, မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်တလဲလဲ စိုးရိမ်သောအခါ ယှဉ်၏၊ မစိုးရိမ်သောအခါ မယှဉ်။ ဤသို့ ယှဉ်သည်ကို ရံခါယှဉ်သည် ဟု ဆိုသည်။

ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့ အသီးအသီးယှဉ်ပုံ

ဣဿာယှဉ်သောအခါ မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စတို့ မယှဉ်၊ မစ္ဆရိယယှဉ်သောအခါ ဣဿာ, ကုက္ကုစ္စတို့ မယှဉ်၊ ကုက္ကုစ္စ ယှဉ်သောအခါ ဣဿာ, မစ္ဆရိယတို့ မယှဉ်၊ ဤသို့ယှဉ်သည်ကို အသီးသီး ယှဉ်သည်ဟုဆိုသည်။

ဝိရတီ, အပ္ပမညာတို့ ရံခါ ယှဉ်ပုံ

အာဇီဝဟေတုကို မငဲ့မူ၍ ဝစီဒုစရိုက်လေးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ သမ္မာဝါစာ ယှဉ်၏၊ မရှောင်ကြဉ်သောအခါ မယှဉ်။

အာဇီဝဟေတုကို မငဲ့မူ၍ ကာယဒုစရိုက် ၃–ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ သမ္မာကမ္မန္တ ယှဉ်၏၊ မရှောင်ကြဉ်သောအခါ မယှဉ်။

အာဇီဝဟေတုကို ငဲ့သည်ဖြစ်၍ ဝစီဒုစရိုက် ၄–ပါး , ကာယဒုစရိုက် ၃–ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်သောအခါ သမ္မာအာဇီဝယှဉ်၏၊ မရှောင်ကြဉ်သောအခါ မယှဉ်။

အတိုင်းမသိသောဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားသောအခါ ကရုဏာ ယှဉ်၏၊ မသနားသောအခါ မယှဉ်။

အတိုင်းမသိသော သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်သောအခါ မုဒိတာ ယှဉ်၏၊ ဝမ်းမမြောက်သောအခါ မုဒိတာမယှဉ်။

ဤသို့ ယှဉ်သည်ကို ရံခါယှဉ်သည် ဟုဆိုသည်။

ဝိရတီ, အပ္ပမညာတို့ အသီးသီးယှဉ်ပုံ

သမ္မာဝါစာယှဉ်ခိုက် သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ မယှဉ်၊
သမ္မာကမ္မန္တယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာအာဇီဝ, ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ မယှဉ်၊
သမ္မာအာဇီဝယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ , ကရုဏာ, မုဒိတာတို့ မယှဉ်၊
ကရုဏာယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, မုဒိတာတို့ မယှဉ်၊
မုဒိတာယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, ကရုဏာတို့ မယှဉ်၊
ဤသို့ ယှဉ်သည်ကို အသီးသီးယှဉ်သည်ဟုဆိုသည်။

မာန ရံခါ ယှဉ်ပုံ

မိမိကိုယ်ကို ငါသာလျှင် မြတ်၏ဟု မှန်ကင်းကဲ့သို့ ထောင်လွှားသောအခါ မာနယှဉ်၏၊ မထောင်လွှားသောအခါ မာနမယှဉ်၊ ဤသို့ ယှဉ်သည်ကို ရံခါယှဉ်သည်ဟုဆိုသည်။

ထိန, မိဒ္ဓတို့ ရံခါ တကွယှဉ်ပုံ

စိတ်၏မခံ့သောအခါ ထိနယှဉ်၏၊ ခံ့သောအခါ မယှဉ်၊
စေတသိက်တို့၏ မခံ့သောအခါ မိဒ္ဓယှဉ်၏ ၊ ခံ့သောအခါ မိဒ္ဓမယှဉ်၊
ယှဉ်သောအခါ ထိနနှင့်မိဒ္ဓတို့ အတူတကွယှဉ်ကြသည်။

ဝိသေသကဆိုရိုး

စိတ်၌	တို့အထူးပြုကုန်၏				ပေါင်း
	တက်, စာ, ပီ, သု ဈာန်တရား – ၄	အပ္ပမညာ ၂	ဝိရတီ ၃	ဉာဏ် ၁	၁၀–ပါး
လောကုတ္တရာ	။				၄
မဟဂ္ဂုတ်	။	။			၆
ကာမသောဘန	ပီ	။	။	။	၇

ဆိုရိုး ၁။ လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ ဈာန်တရားတို့ အထူးပြုကုန်၏။
၂။ မဟဂ္ဂုတ် စိတ်၌ ဈာန်တရားနှင့် အပ္ပမညာတို့ အထူးပြုကုန်၏။
၃။ ကာမာဝစရသောဘနစိတ်၌ ပီတိ, အပ္ပမညာ, ဝိရတီ, ဉာဏ်တို့ အထူးပြုကုန်၏။။

* ။ *တက်, စာ, ပီ, သု၊ ကရု, မု ပါ၊ ဉာဏ် ဝိရတီ၊ ပေါင်းဘိဆယ်ဖြာ။*
လောကုတ်, မဟဂ်၊ တစ်ချက် ကာမာ၊ အထူးပြု၊ ခေါ်မှု ဝိသေသာ။

အထူးပြုပုံ

၁။ **ဈာန်**တရားတို့တွင် ဝိတက်သည် ပ–ဈာန်၌သာယှဉ်၍ ဒု–ဈာန်စသည်၌မယှဉ်၊ ဝိစာရသည် ပ–ဒု ဈာန်၌သာ ယှဉ်၍ တ–ဈာန်စသည်၌ မယှဉ်၊ ပီတိသည် ပ–ဒု–တ ဈာန်နှင့် သောမနဿတို့၌သာ ယှဉ်သည်၊ စ–မ ဈာန်နှင့် ဥပေက္ခာတို့၌ မယှဉ်၊ သုခသည်ပ–ဒု–တ–စ ဈာန်၌သာယှဉ်၍ ပဉ္စမဈာန်၌မယှဉ်၊ ဤကဲ့သို့ယှဉ်, မယှဉ်အားဖြင့် အထူးပြုသည်။

၂။ အပ္ပမညာတို့သည် ကာမသောဘနတို့တွင် မဟာကု–ကြိ တို့၌သာယှဉ်၍ မဟာဝိပါက်၌ မယှဉ်၊ မဟဂ္ဂုတ်တို့တွင် ပ–ဒု–တ–စ ဈာန်တို့၌သာယှဉ်၍ ပဉ္စမဈာန်၌မယှဉ်၊ ဤသို့ ယှဉ်, မယှဉ်အားဖြင့် အထူးပြုသည်။

၃။ ဝိရတီတို့သည် မဟာကု–၌ သာယှဉ်၍ မဟာဝိ–ကြိ တို့၌ မယှဉ်၊ ဤသို့ ယှဉ်, မယှဉ် အားဖြင့် အထူးပြုသည်။

၄။ **ဉာဏ်**သည် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၌သာ ယှဉ်၍ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ မယှဉ်၊ ဤသို့ ယှဉ်, မယှဉ်အားဖြင့် အထူးပြုသည်။

ဝိရတိ, အပ္ပမညာ မယှဉ်သော သောဘနစိတ်

၁။ ဝိရတီသည် မဟာကိရိယာ, မဟာဂ္ဂုတ်စိတ်တို့၌ မယှဉ်၊

၂။ အပ္ပမညာသည် မဟာဝိပါက်, (မဟာဂ္ဂုတ်ပဉ္စမဈာန်), လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ မယှဉ်။

- *။ ဝိရတီမှာ၊ မဟာဝိ,ကြိ၊ မဟာဂ်သီ၊ ရှောင်ဘိ သူမယှဉ်၊*
- *။ အပ္ပမညာ၊ ဝိမဟာနှင့်၊ တစ်ပြာလောကုတ်၊ မဟာဂ္ဂုတ် ပဉ်၊ သူမယှဉ်၊ ဆင်ခြင်သတိပြု။*

စေတသိတ်ဈင်း ယှဉ်ပုံကျဉ်းနည်း

စိတ်–ဆို	စေတသိက် ၅၂			ပေါင်း
	အည ၁၃	အကု ၁၄	သောဘ ၂၅	
အကု ၁၂	။	။		၂၇
အဟိတ် ၁၈	ဆန္ဒကြဉ် ၁၂			၁၂
သောဘန ၅၉	အည ၁၃		။	၃၈

- *။ အကုစေစု၊ အကုမှာသာ။ စေ သောဘန၊ ယှဉ်ရ သောမှာ။*

  အညသမာန်း၊ ပြီးပြွမ်းယှဉ်ကာ။ ယှဉ်နည်းထုတ်၊ အချုပ် သုံးပါးသာ။

ဆိုရိုး

အကုသိုလ်စေတသိက်တို့သည် အကုသိုလ်စိတ်၌သာ ယှဉ်သည်။

သောဘန စေတသိက်တို့သည် သောဘနစိတ်၌သာ ယှဉ်သည်။

အညသမာန်း စေတသိက်တို့သည် စိတ်အားလုံး၌ ပြီးပြွမ်းယှဉ်သည်။

စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သမဓိဒ္ဓိသ=စိတ်နှင့်အမျှဖြစ်ပုံ

ဖဿ–သည် စိတ် ၈၉–ပါး၌ ယှဉ်သောကြောင့် ဖဿစေတသိက်လည်း ၈၉–ပါးဖြစ်သည်၊

(စေတနာ. သညာ–စသည် နည်းတူ)

ဝိတက်–သည် စိတ် ၅၅–ပါး၌ ယှဉ်သောကြောင့် ဝိတက်စေတသိက် ၅၅–ပါးဖြစ်သည်၊

မောဟ–သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ပါး၌ ယှဉ်သောကြောင့် မောဟစေတသိက် ၁၂–ပါး ဖြစ်သည်။ (ကျန်အတူ ယှဉ်ရာစိတ်နှင့် ညီမျှသော စေတသိက် အရေအတွက်ကို သိပါလေ)

စေတသိက်ချင်းယှဉ်ပုံ

စေတသိက်အမည်		ယှဉ်သောစေတသိက်
ဖဿစသော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ (၇) တက်,စာ,ဝီ	(၁၀)	(မိမိကြဉ်) ဧ ၅၁–စီ
အဓိမောက္ခ, ဆန္ဒ	(၂)	(မိမိ, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်) ၅၀–စီ
ပီတိ	(၁)	(မိမိ,ဒေါသတုက်,ဝိစိကြဉ်) ၄၆
မောစတုက်	(၄)	အညသမာန်း ၁၃၊ (မိမိကြဉ်) အကု စေ ၁၃ = ၂၆–စီ
လောဘ	(၁)	အည ၁၃၊ မောစတုက် ၄၊ ဒိဋ္ဌိ,မာန,ထိန,မိဒ္ဓ ၄ = ၂၁
ဒိဋ္ဌိ, မာန	(၂)	အည ၁၃၊ မောစတုက် ၄၊ လောဘ,ထိန,မိဒ္ဓ ၃ = ၂၀–စီ
ဒေါသ	(၁)	ပီတိကြဉ်အည ၁၂၊ မောစတုက် ၄၊ ဣ,မစ်,ကုက်,ထိန,မိဒ္ဓ ၅ = ၂၁
ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ	(၃)	〃 ၊ 〃 ၊ ဒေါသ,ထိန,မိဒ္ဓ ၃ = ၁၉–စီ
ထိန, မိဒ္ဓ	(၂)	အည ၁၃, (မိမိ,ဝိစိကြဉ်) အကုစေ ၁၂ = ၂၅–စီ
ဝိစိကိစ္ဆာ	(၁)	အဓိမောက္ခ,ပီတိ,ဆန္ဒကြဉ် အည ၁၀၊ မောစတုက် ၄=၁၄
သောဘနသာဓာရဏ	(၁၉)	အည ၁၃၊ (မိမိကြဉ်) သောဘန စေ ၂၄ = ၃၇–စီ
ဝိရတီ	(၃)	အည ၁၃၊ (မိမိ,အပ္ပမညာကြဉ်) သောဘန စေ ၂၂=၃၅–စီ
ကရုဏာ, မုဒိတာ	(၂)	အည ၁၃၊ (ဝိရတီ,အပ္ပမညာကြဉ်) သောဘနစေ ၂၀ = ၃၃–စီ
ပညာ	(၁)	အည ၁၃၊ (မိမိကြဉ်) သောဘန စေ ၂၄ = ၃၇

ဆိုရိုး

(က) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၇–ခု, ဝိတက်,ဝိစာရ, ပီတိအားဖြင့် ၁၀–ပါးတို့သည် အသီးသီး မိမိကြဉ် စေတသိက် ၅၁–ခုစီနှင့် ယှဉ်ကြသည် စသည်ဖြင့် ဆိုလေ။

စေတသိက်ပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ပကိဏ်းပိုင်း

စိတ်, စေတသိက်ဖြစ်သည့် ၅၃-ပါးသော နာမ်တို့ကို ဝေဒနာစသော သင်္ဂဟ (၆)မျိုးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်း၍ပြသော အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် ပကိဏ်းပိုင်းမည်သည်။

နာမ်တေပညာသ

အာရုံကိုသိခြင်း သဘောအားဖြင့် တူသော စိတ် - ၁-ပါး၊

ဖဿ စသော လက္ခဏာကွဲပြားသော စေတသိက်- ၅၂-ပါး၊

ပေါင်း = ၅၃-ပါး။

• ▪ *အာရုံသိကြား၊ စိတ်ကား တစ်ဖြာ။*

စေ-ပညာသ်၊ နာမ်-တိပညာ။

ဝေ, ဟိတ်, ကိစ္စ၊ ဒွါရနှင့် အာ။

ဝတ္ထုထား၊ ခြောက်ပါး ပကိဏ်းမှာ။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ

စိတ်ကိုဝေဒနာဖြင့် ရေတွက်ပုံ

ယှဉ်ရာစိတ်	အနုဘဝနလက္ခဏာ	ယှဉ်သောဝေဒနာ သုခဝေဒနာ		ဒုက္ခဝေဒနာ		ဥပေက္ခာ	စိတ်ပေါင်း
	ဣန္ဒြိယဘေဒ	သု	သော	ဒု	ဒေါ	။	
သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်		။					၁
ကာမသောမနဿသဟဂုတ် – ၁၈ ပ – ဒု – တ – စ – ဈာန်စိတ် – ၄၄			။				၆၂
ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်				။			၁
ဒေါသမူဒွေ					။		၂
ကာမဥပေက္ခာ ၃၂ ပဉ္စမဈာန် ၂၃						။	၅၅

ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟ ၆–ပါး

ပကိဏ်းပိုင်း၌– ဝေဒနာသင်္ဂဟ, ဟေတုသင်္ဂဟ, ကိစ္စသင်္ဂဟ, ဒွါရသင်္ဂဟ, အာရမ္မဏသင်္ဂဟ, ဝတ္ထုသင်္ဂဟအားဖြင့် (၆) မျိုးရှိသည်။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ဝေဒနာများဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာအခန်းကို **ဝေဒနာသင်္ဂဟ** ဟု ခေါ်သည်။

ဆိုရိုး

ဝေဒနာသည် သုခ, ဒုက္ခ, ဥပေက္ခာဟု အနုဘဝနလက္ခဏာနည်းအားဖြင့် ၃–ပါး။
သုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာဟု ဣန္ဒြိယဘေဒနည်းအားဖြင့်၅–ပါး။
(သုခသဟဂုတ်စိတ်=သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သောစိတ်)

၁။ သုခသဟဂုတ်စိတ်ကား – သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ် ၁–ခုတည်း။
၂။ ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်ကား – ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ် ၁–ခုတည်း။
၃။ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်ကား –

လောဘမူသောမနဿ–	၄–ပါး၊
သောမနဿသန္တီရဏ, ဟသိတုပ္ပါဒ်အားဖြင့် အဟိတ်သောမနဿ –	၂–ပါး၊
ကာမာဝစရသောဘန သောမနဿ –	၁၂–ပါး၊
ပထမစျာန် –	၁၁–ပါး၊
ဒုတိယစျာန် –	၁၁–ပါး၊
တတိယစျာန် –	၁၁–ပါး၊
စတုတ္ထစျာန် –	၁၁–ပါး၊
ပေါင်း =	၆၂–ပါး။

၄။ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်ကား – ဒေါသမူဒွေးတည်း။

၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်ကား -

အကုသိုလ်ဥပေက္ခာ-	၆ -ပါး၊
အဟိတ်ဥပေက္ခာ -	၁၄ -ပါး၊
ကာမာဝစရ သောဘန ဥပေက္ခာ -	၁၂ -ပါး၊
ပဉ္စမဈာန်-	၂၃ -ပါး၊
ပေါင်း =	၅၅ -ပါး ။

တစ်နည်း ဝေဒနာသုံးပါး

၁။ သုခသဟဂုတ်စိတ်ကား -

သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ်-	၁ -ပါး၊
သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် -	၆၂ -ပါး၊
ပေါင်း =	၆၃ -ပါး။

၂။ ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်ကား -

ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ်-	၁ -ပါး၊
ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ် -	၂ -ပါး၊
ပေါင်း =	၃ -ပါး။

၃။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်ကား -

အကုသိုလ်ဥပေက္ခာ-	၆ -ပါး၊
အဟိတ်ဥပေက္ခာ -	၁၄ -ပါး၊
ကာမာဝစရသောဘန ဥပေက္ခာ-	၁၂ -ပါး၊
ပဉ္စမဈာန်-	၂၃ -ပါး၊
ပေါင်း =	၅၅ -ပါး။

။ သု, ဒု, ဝေကား၊ တစ်ပါးစီသာ။ သော ခြောက်ဆယ့်နှစ်၊ ဒေါ နှစ်မှန်စွာ။
ဥ ငါးဆယ့်ငါး၊ ဖြစ်ကြား သုံးဖြာ။ သော နှင့် ဒေါ၊ ရောနှော သု, ဒု မှာ။
(ဝေဒနာ ၅–ပါးကို ၃–ပါးအဖြစ်ယူလျှင် သောမနဿကို သုခ၌, ဒေါမနဿကို ဒုက္ခ၌ သွင်းယူရမည်)

စေတသိက်ကိုဝေဒနာဖြင့်ရေတွက်ပုံ

	ယှဉ်သောဝေဒနာ					
	သု	ဒု	သော	ဒေါ	ဥ	
ပီတိ			॥			၆
ဒေါသ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စ				॥		
ဝိစိကိစ္ဆာ					॥	
လောဘ,ဒိဋ္ဌိ, မာန,သောဘန –၂၅			॥		॥	၂၈
ပီတိကြဉ် ပကိဏ်းစေ–၅, မောစတုက်–၄, ထိန,မိဒ္ဓ			॥	॥	॥	၁၁
ဝေဒနာကြဉ် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ	॥	॥	॥	॥	॥	၆
ဝေဒနာ						၁
						၅၂

* ॥ *ဝေဒနာတစ်၊ ခြောက်ပါးဖြစ်၏၊ နှစ်မှာ ၄ဝီ၊ သုံးလီဆယ့်တစ်၊ ငါးဖြစ်ခြောက်ခု၊ မ တစ်ခု၊ ပေါင်းစု ငါးဆယ့်နှစ်။ (ဝိ)*

* ॥ *ဒေါစတုက်သိ၊ ပီ, ဝိစိ၊ ခြောက်ရှိ ဝေ တစ်ပါး။*

* ॥ *လော, ဒိဋ္ဌ်, မာန၊ သောဘန၊ ရှစ်ဝ နှစ်ဆယ်၊ ဝေနှစ်သွယ်။*

* ॥ *မောစတုက်သိ၊ ထိ, မိဒ်ဒ္ဓိနှင့်၊ ပီတိကြဉ်ထား၊ ပကိဏ်းငါး၊ သုံးပါး ဝေဒနာ။*

* ॥ *ဝေဒနာတွင်၊ ဝေ မယှဉ်၊ ကြွင်းလျှင် သဗ္ဗ ဝေ ငါးဝ။*

ဆိုရိုး

၁။ **ဝေဒနာတစ် ခြောက်ပါးဖြစ်၏**–ဝေဒနာ ၁–ပါးနှင့် ယှဉ်သောစေတသိက်များမှာ –

သောမနဿ ဝေဒနာနှင့်သာယှဉ်သော ပီတိစေတသိက်	၁ –ပါး၊
ဒေါမနဿ ဝေဒနာနှင့်သာယှဉ်သော ဒေါစတုက်	၄ –ပါး၊
ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့်သာယှဉ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်	၁ –ပါး၊
ပေါင်း =	၆–ပါး။

၂။ **နှစ်မှာ ငှဝီ–** သောမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၂–ပါးနှင့်ယှဉ်သော–
လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မာန, သောဘနစေတသိက် ၂၅– ပေါင်း ၂၈–ပါး။
၃။ **သုံးလီ ဆယ့်တစ်–** သော, ဒေါ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၃–ပါးနှင့်ယှဉ်သော–
ပီတိကြဉ် ပကိဏ်း ၅, မောစတုက် ၄, ထိန, မိဒ္ဓ ၂ ပေါင်း ၁၁–ပါး။
၄။ **ငါးဖြစ်ခြောက်ခု–** ဝေဒနာ ၅ ပါးလုံးနှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာကြဉ် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ၆–ပါး။
၅။ ဝေဒနာ စေတသိက်သည် မည်သည့် ဝေဒနာနှင့်မျှ မယှဉ်။

ဟေတုသင်္ဂဟ

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ဟိတ်များဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာအခန်းကို **ဟေတုသင်္ဂဟ** ဟုခေါ်သည်။

ဆိုရိုး

ဟိတ်တို့သည်– လောဘ, ဒေါသ, မောဟ အားဖြင့် အကုသိုလ်ဟိတ် ၃–ပါး၊ အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟအားဖြင့် ကုသိုလ်နှင့် ဝိပါက်+ကြိယာ ဟူသော အဗျာကတဟိတ် ၃–ပါးစီ အားဖြင့် (၆) ပါးရှိသည်။

၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်–၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ဒွေ, သန္တီရဏ ၃–ခု, ဝုဋ္ဌော, ဟသိတုပ္ပါဒ် အားဖြင့် ၁၈–ပါးသော စိတ်တို့သည် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ်ဟိတ် မရှိသောကြောင့် **အဟိတ်စိတ်**မည်ကုန်၏။
၂။ မောဟမူဒွေသည် မောဟဟိတ် ၁–ပါးသာရှိသောကြောင့် **ဧကဟိတ်စိတ်**မည်သည်။
၃။ လောဘမူစိတ်သည် **လောဘ, မောဟ** ဟိတ် ၂–ပါးရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, ဒေါသမူစိတ်သည် **ဒေါသ, မောဟ** ဟိတ် ၂–ပါးရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း, ကာမာဝစရသောဘန ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်သည် **အလောဘ, အဒေါသ** ဟိတ် ၂–ပါး ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း **ဒွိဟိတ်စိတ်** မည်သည်။
၄။ ကာမာဝစရသောဘန ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၁၂–ခု, မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ် ၃၅–ခု အားဖြင့် ၄၇–ခုတို့သည် အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟိတ်သုံးပါး ရှိသောကြောင့် **တိဟိတ်စိတ်**မည်ကုန်၏။

စိတ်သရုပ်		ယှဉ်သောဟိတ်						အမျိုးအစား		အရေအတွက်	
		အကုသိုလ်			ကု+ဗျာ						
		လောဘ	ဒေါသ	မောဟ	အလောဘ	အဒေါသ	အမောဟ				
ပဥ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဒွေပဥ္စဝိညာဉ်–၁၀၊သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ၊ သန္တီရဏ–၃၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်								အဟိတ်		၁၈	၁၈
မောဟမူဒွေ				॥				သဟိတ်စိတ်	ဧကဟိတ်	၂	၇၁
လောဘမူ	၈	॥		॥					ဒွိဟိတ်	၂၂	
ဒေါသမူ	၂		॥	॥							
ကာမသောဘနဉာဏဝိပ္ပယုတ်	၁၂				॥	॥					
ကာမသောဘနဉာဏသမ္ပယုတ်	၁၂				॥	॥	॥		တိဟိတ်	၄၇	
မဟဂ္ဂုတ်,လောကုတ္တရာ	၃၅										

* ॥ *လော, ဒေါ,မောဟ၊ အ နှင့် ပြ၍၊ ကြောင်း ဆ ဟေတု၊ ရှေ့သုံးခုမှာ၊ အကုသာ၊ ကု ဗျာ နောက်သုံးခု။*

* ॥ *ပဉ်, ပဉ်, သမ္ပ၊ သန္တီရ, ဝုဋ္ဌ၊ ဟသိတုပ်၊ အချုပ် ဆယ့်ရှစ် အဟိတ်ဖြစ်။*

* ॥ *ဧကဟိတ်–မော၊ ဒွိ, လော, ဒေါ နှင့်၊ ကာသော ဉာဝိပ်၊ ဒွါဝီစိတ်တည်း၊ တိဟိတ်မှတ်ရန်၊ ဉာသမ် ကာသော၊ မဟာဂ် လော၊ မနော လေးဆယ့်ခုနစ်။*

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဟိတ်= ပုထုဇဉ်, သောတာပန်, သကဒါဂါမ် တို့၌ ဟိတ် ၆–ပါး၊
အနာဂါမ်၌ ဒေါသကြဉ် ဟိတ် ၅–ပါး၊
ရဟန္တာနှင့် မဂ္ဂဋ္ဌာန်တို့၌ အလောဘစသော ဟိတ် ၃–ပါး။

ဘုံနှင့် ဟိတ်= ကာမဘုံ၌ ဟိတ် ၆–ပါး၊
ရူပ, အရူပဘုံ၌ ဒေါသကြဉ်ဟိတ် ၅–ပါး။

စေတသိက်သရုပ်	လောဘ	ဒေါသ	မောဟ	အလောဘ	အဒေါသ	အမောဟ	အမျိုးအစား	
လောဘ, ဒေါသ, ဝိစိကိစ္ဆာ			။				ကေဟိတ်	၃
မောဟ	။	။					ဒွိဟိတ်	၉
ဒိဋ္ဌိ, မာန	။		။					
ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ		။	။					
အလောဘ					။	။		
အဒေါသ				။		။		
အမောဟ				။	။			
အဟိရိက,အနောတ္တပ္ပ,ဥဒ္ဓစ္စ,ထိန,မိဒ္ဓ	။	။	။				တိဟိတ်	၂၇
ဟိတ်ကြဉ် သောဘနစေတသိက် ၂၂				။	။	။		
ပီတိ	။		။	။	။	။	ပဉ္စဟိတ်	၁
ပီတိကြဉ်–အညသမာန်း ၁၂	။	။	။	။	။	။	ဆဟိတ်	၁၂
စုစုပေါင်း								၅၂

* ။ *သုံး ကေဟိတ်၊ ဒွိဟိတ် ကိုးလီ၊ သတ္တဝီ တိဟိတ်၊ ပဉ္စဟိတ် တစ်၊ ဆယ့်နှစ် ဆဟိတ်၊ ခွေး ပညိတ်၊ နိမိတ်ထင်မှုကြဲ။ (ဝိ)*

* ။ *လော, ဒေါ, ဝိစိ၊ စေ တြို၊ မှတ်ဘိ ကေဟိတ်။*

* ။ *မော, ဒိဋ္ဌိ, မာန၊ ဣဿ, မစ္ဆနှင့်၊ ကုစ္စ တစ်ခြား၊ သော ဟိတ်များ၊ ကိုးပါး စေဒွိဟိတ်။*

* ။ *ဟိတ်ကြဉ် သောဘန၊ ဗာဝီသနှင့်၊ ထိန, မိဒ္ဓျတ်၊ ဟိ, နောတ်, ဥဒ်၊ တိဟုတ် နှစ်ဆယ့်ခုနစ်။*

* ။ *ပီတိ ပဉ္စ၊ ကြွင်း အညမှာ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ ဆ ဟိတ်သိ။*

ဆိုရိုး

၁။ **သုံးကေဟိတ်–** ကေဟိတ်စေတသိက်များမှာ– မောဟဟိတ်တစ်ပါးနှင့်သာ ယှဉ်သော လောဘ, ဒေါသ, ဝိစိကိစ္ဆာအားဖြင့် ၃–ပါး။

၂။ **ဒွိဟိတ် ကိုးလီ—** ဒွိဟိတ်စေတသိက်များမှာ—

လောဘ ဒေါသ ဟိတ် ၂—ပါးနှင့်ယှဉ်သော မောဟ ၁—ပါး၊

လောဘ မောဟ ဟိတ် ၂—ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိ, မာန ၂—ပါး၊

ဒေါသ မောဟ ဟိတ် ၂—ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ ၃—ပါး၊

မိမိကြဉ်သော သောဘနဟိတ် ၂—ပါးနှင့်ယှဉ်သော သောဘနဟိတ် ၃—ပါး၊

ပေါင်း ၉—ပါး။

၃။ **သတ္တဝီတိဟိတ်—** တိဟိတ်စေတသိက်များမှာ—

သောဘနဟိတ်သုံးပါးရှိသော ဟိတ်မှကြွင်းသော သောဘနစေတသိက် ၂၂—ပါး၊

အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးရှိသော ထိန, မိဒ္ဓ, အဟိရိက,အနောတ္တပ္ပ, ဥဒ္ဓစ္စ စေတသိက် ၅—ပါး၊

ပေါင်း ၂၇—ပါး။

၄။ **ပဥ္စဟိတ်တစ်—** ပဥ္စဟိတ်စေတသိက်မှာ—

ဒေါသဟိတ်ကြဉ်သော ဟိတ်ငါးပါးရှိသော ပီတိစေတသိက် ၁—ပါး။

၅။ **ဆယ့်နှစ် ဆဟိတ်—** ဆဟိတ်စေတသိက်များမှာ—

ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂—ပါး။

ကိစ္စသင်္ဂဟ

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ကိစ္စများဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာအခန်းကို **ကိစ္စသင်္ဂဟ** ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဘဝ ၁—ခု၌ ပဋိသန္ဓေနှင့် စ ၍ စုတိဖြင့် အဆုံးသတ်သည်၊ စုတိမရောက်မချင်း ဘဝင်, ဝီထိတို့ အကြောင်းအားလျော်စွာ တစ်လှည့်စီ ဖြစ်နေပါသည်၊ ဘဝအစ ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင် နှင့် အဆုံးသတ် စုတိ၊ ဤ ၃—ကိစ္စတို့သည် ဝီထိမှ အလွတ်ဖြစ်သည်၊ ဝီထိစိတ်များ၏ ကိစ္စများမှာ အာဝဇ္ဇန ကိစ္စမှစ၍ တဒါရမ္မဏ ကိစ္စတိုင်အောင် ၁၁ — ကိစ္စ ရှိပါသည်။

ဝီထိ

ပဋိ, ဘ, ဘ, ဘ, ဘ, ဘ,— အာ, (ဒ/သ/ဃာ/သာ/ဖု,) သံ, ဏ, ဝု, ဇ, ဇ, ဇ, ဇ, ဇ, ဇ, ဇ, ရုံ, ရုံ, ဘ, ဘ, ဘ, —စုတိ

ပဋိသန္ဓိ= ဘဝဟောင်းနှင့်ဘဝသစ်ဆက်စပ်ပေးမှု၊ **ဘဝင်**= ဘဝမပြတ်အောင် ကြားခံဆက်လက် ဖြစ်နေမှု၊ **အာဝဇ္ဇန**= အာရုံသစ်ကိုဆင်ခြင်မှု၊ **ဒဿန** = မြင်မှု၊ **သာဝန** = ကြားမှု၊ **ဃာယန** = နမှု၊ **သာယန** = လျက်မှု၊ **ဖုသန** = တွေ့ထိမှု၊ **သမ္ပဋိစ္ဆန** = လက်ခံမှု၊ **သန္တီရဏ** = စစ်ကြောမှု၊ **ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန** = ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်မှု၊ **ဇဝန** = လိုအပ်သောအကျိုးပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်မှု၊ **တဒါရမ္မဏ** = ဇော၏အာရုံကို ဆက်လက်ယူမှု၊ **စုတိ** = ဖြစ်ဆဲဘဝမှ ရွေ့လျောသွားမှု။

ကိစ္စများမှာ– ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်္ဂ, အာဝဇ္ဇန, ဒဿန, သဝန, ဃာယန, သာယန, ဖုသန, သမ္ပဋိစ္ဆန, သန္တီရဏ, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန, ဇဝန, တဒါရမ္မဏ, စုတိအားဖြင့် ၁၄–ပါး။ (ဒဿနစသော ၅–ကိစ္စကို ပဉ္စဝိညာဏဌာန ၁–ဌာနသာ ယူထားသဖြင့် ဌာန ၁၀–ပါးသာရှိရသည်။)

ကိစ္စ ၁၄	ပဋိသန္ဓိ	ဘဝင်္ဂ	အာဝဇ္ဇန်း	ဒဿန, သဝ, ဃာ, သာ, ဖု	သမ္ပဋိစ္ဆန်း	သန္တီရဏ	ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန	ဇဝန	တဒါရမ္မဏ	စုတိ
ဌာန ၁၀	။	။	။	ပဉ္စဝိညာဏ	။	။	။	။	။	။
	ဒွါရဝိမုတ်		ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	ဒွါရဝိမုတ်
			ပ	သော	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	
			ပ	ဃာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	
			ပ	ဇိ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	
			ပ	ကာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	
			မ					ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ ရုံ	
	ဉ–သန္တီ ၂ မဟာဝိပါက် ၈ မဟဂ္ဂုတ်ဝိ ၉ ၁၉		အာဝဇ္ဇန်း–၂	ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်–၁၀	သမ္ပဋိစ္ဆန်း–၂	သန္တီရဏ–၃	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း–၁	အကုသိုလ် –၁၂ ကုသိုလ် –၂၁ ရှန်းကြဉ်ကြိ–၁၈ ဖိုလ် –၄	သန္တီ – ၃ မဟာဝိ–၈ ၁၁	

* ။ *အာဝဇ္ဇန်း၊ ဒဿနနှင့်၊ သဝန, ဃာ၊ သာ, ဖု, သမ္ပ၊ သန္တီရ, ဝေါ၊ ဇ, တ, နှောကာ၊ ဆယ့်တစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ ဝီထိ ကိစ္စသိ။*

စိတ်နှင့် ကိစ္စ ဆိုရိုး

၁။ ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်္ဂ, စုတိကိစ္စတပ်သောစိတ်များမှာ–ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂–ခု၊ မဟာဝိပါက် ၈–ခု၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ခုအားဖြင့် ၁၉–ခုတို့တည်း။

၂။ အာဝဇ္ဇနကိစ္စတပ်သောစိတ်များမှာ–ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအားဖြင့် အာဝဇ္ဇန်း ဒွေတည်း။

၃။ ဒဿနကိစ္စတပ်သောစိတ်များမှာ–စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ၊ သဝနကိစ္စတပ်သောစိတ်မှာ သောတ်ဝိညာဏ်ဒွေ၊ ဃာယနကိစ္စတပ်သောစိတ်မှာ– ဃာနဝိညာဏ်ဒွေ၊ သာယနကိစ္စတပ်

သောစိတ်မှာ–ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေ၊ ဖုသနကိစ္စတပ်သောစိတ်မှာ–ကာယဝိညာဏ်ဒွေတည်း။

၄။ သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စတပ်သောစိတ်မှာ– သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေတည်း။

၅။ သန္တီရဏကိစ္စတပ်သောစိတ်များမှာ– သန္တီရဏသုံးခုတို့တည်း။

၆။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်ပင် ပဉ္စဒွါရအရာ၌ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနကိစ္စတပ်သည်။

၇။ ဇဝနကိစ္စတပ်သောစိတ်များမှာ–အကုသိုလ် ၁၂–ခု၊ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁–ခု၊ အာဝဇ္ဇန်းဒွေကြဉ်သော ကြိယာစိတ် ၁၈–ခု၊ ဖိုလ် ၄–ခုအားဖြင့် ၅၅–ခုတို့တည်း။(ကာမ ၂၉၊ အပ္ပနာ ၂၆) (မဟဂ္ဂုတ် ကု,ကြိယ့် မဂ်,ဖိုလ် တို့ကို အပ္ပနာဇောဟုခေါ်သည်)

၈။ တဒါရမ္မဏကိစ္စတပ်သော စိတ်များမှာ– သန္တီရဏ ၃–ခု၊ မဟာဝိပါက် ၈–ခုအားဖြင့် ၁၁–ခုတို့တည်း။

* ။ *အကု–ဆယ့်နှစ်၊ ကု–နှစ်တစ်တည်း၊ ဆယ့်ရှစ်–ကြိ၊ ဇွန်းကြဉ်ဘိ၊ ဖိုလ်သိ ဇောများ၊ ငါးဆယ့်ငါး။*

* ။ *သန္တီ သုံးဖြာ၊ ရှစ် မဟာဝိ၊ ဆယ့်တစ်ရှိ၊ မှတ်သိတဒါရုံ။*

စိတ်တစ်ခု၏ ရှိုင်သောကိစ္စများ

* ။ *ဥသန် ငါးရှိ၊ မဟာဝိ လေး၊ တေး မဟဂ်ဝိ၊ ဒွိ မနောဒွါ၊ သောသန်ပါတည်း၊ တစ်မှာ ပဉ်, ပဉ်၊ သမ္ပ ဝင်၊ ထိုပြင် ဇောစိတ်များ။*

* ။ *ငါးကိစ္စ နှစ်၊ လေးဖြစ် အဌာ။ သုံးကိစ္စကား၊ ဖြစ်ကြား နဝါ။*
နှစ်ကိစ္စတပ်၊ နှစ်ရပ် စိတ္တာ။ တစ်ကိစ္စ၊ ရှစ်ဝ ခြောက်ဆယ်ဖြာ။

၁။ ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂–ခုသည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, သန္တီရဏ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၅–ကိစ္စတပ်သည်။

၂။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈–ခုသည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၄–ကိစ္စတပ်သည်။

၃။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ခုသည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိအားဖြင့် ၃–ကိစ္စတပ်သည်။

၄။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် အာဝဇ္ဇန, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနအားဖြင့် ၂–ကိစ္စတပ်သည်။

၅။ သောမနဿ သန္တီရဏသည် သန္တီရဏ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၂–ကိစ္စတပ်သည်။

၆။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း ဒွေ, ဇော ၅၅–ခုအားဖြင့် ၆၈–ခုတို့သည် ထိုက်သင့်သလို ၁–ကိစ္စစီသာတပ်ကုန်၏။

စေတသိက်နှင့်ကိစ္စ

* ။ *တစ်ကိစ္စဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်တည်း၊ လေးဖြစ် နှစ်ပါး၊ ငါး ကေဝီ၊ ခြောက်လီမှာ တစ်၊ ခွန် လည်း တစ်ပင်၊ ကိုးဖြစ်ကားတေး၊ ဆယ့်လေးခုနစ်ရပ်၊ ကိစ္စတပ်သည်၊ ပေါင်းအပ် ဒွိပညာသတည်း။*

၁။ အကုသိုလ်စေတသိက်,ဝိရတိစေတသိက်တို့သည် ဇောကိစ္စ ၁–ကိစ္စစီသာတပ်ကြသည်။

၂။ အပ္ပမညာဒွေသည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, ဇဝနအားဖြင့် ၄–ကိစ္စတပ်ကြသည်။

၃။ သောဘနသာဓာရဏ, ဆန္ဒ, ပညာအားဖြင့် ၂၁–ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, တဒါရမ္မဏ, ဇဝနအားဖြင့် ၅–ကိစ္စစီတပ်ကြသည်။

(ဒဿန–စသော ၅–ကိစ္စ, အာဝဇ္ဇန, သမ္ပဋိစ္ဆန, သန္တီရဏ, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန ဤ ၉–ကိစ္စတို့သည် အဟိတ်စိတ်၌သာ ရှိကြသည်)

၄။ ပီတိသည် (ဆိုခဲ့ပြီးသော ၅–ကိစ္စအပြင် သန္တီရဏပို၍) ၆–ကိစ္စ၊ ဝီရိယ (၅–ကိစ္စအပြင် အာဝဇ္ဇန, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန ၂–ကိစ္စပို၍) ၇–ကိစ္စ၊ ဝိတက်, ဝိစာရ, အဓိမောက္ခ ၃–ပါးသည်(ပဉ္စဝိညာဉ်အတွက် ဒဿနစသော ၅–ကိစ္စမှကြွင်းသော) ၉–ကိစ္စ၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ ၇–ပါးသည် ၁၄–ကိစ္စ။

* ။ *အကု, ဝိရတီ၊ တစ်ကိစ်စီ၊ လေးလီ ပ္ပမညာ။*

* ။ *သောဘနသာ၊ ဆန်, ပညာ၊ ကိစ္စာ ငါးဖြစ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်။*

* ။ *ပီတိမှာ ဆ၊ ဝီ သတ္တနှင့်၊ နဝ တက် စာ၊ မိ သုံးဖြာ၊ စုဒ္ဒါ သတ္တ စေသဗ္ဗ။*

ဌာန ၂၅–ပါး– စုတိနှင့် ဘဝင်အကြားသည် ပဋိသန္ဓေဌာန၊ အာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း အကြားသည် ပဉ္စဝိညာဉ်ဌာန၊ ပဉ္စဝိညာဉ်နှင့်သန္တီရဏ အကြားသည် သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဌာန၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းနှင့် ဝုဋ္ဌော အကြားသည် သန္တီရဏဌာန၊ ပဋိသန္ဓေနှင့် အာဝဇ္ဇန်း, တဒါရုံနှင့် အာဝဇ္ဇန်း, ဇောနှင့် အာဝဇ္ဇန်း, ဝုဋ္ဌောနှင့် အာဝဇ္ဇန်း, တဒါရုံနှင့် စုတိ, ဇောနှင့် စုတိတို့၏ အကြားသည် ဘဝင် ၆–ဌာန။ ဘဝင်နှင့် ပဉ္စဝိညာဉ်, ဘဝင်နှင့် ဇောတို့၏ အကြားသည် အာဝဇ္ဇန်း ၂–ဌာန။ သန္တီရဏနှင့် ဇော, သန္တီရဏနှင့် ဘဝင်တို့၏ အကြားသည် ဝုဋ္ဌော ၂–ဌာန။ ဝုဋ္ဌောနှင့် တဒါရုံ, ဝုဋ္ဌောနှင့် ဘဝင်, ဝုဋ္ဌောနှင့် စုတိ, အာဝဇ္ဇန်းနှင့် တဒါရုံ, အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဘဝင်, အာဝဇ္ဇန်းနှင့် စုတိတို့၏ အကြားသည် ဇော ၆–ဌာန။ တဒါရုံနှင့် ပဋိသန္ဓေ, ဇောနှင့် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်နှင့် ပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြားသည် စုတိ ၃–ဌာန။ ဇောနှင့် ဘဝင်, ဇောနှင့် စုတိတို့၏ အကြားသည် တဒါရုံ ၂–ဌာန။

ဘဝင် ၆–ဌာန= * *။ဘဝင်ခြောက် ဌာ၊ ပအာ, တအာ၊ ဇအာ, ဝေါအာ၊ တစု, ဇစုန္တ ရုံ။*

အာဝဇ္ဇ န်းနှင့် ဝုဋ္ဌော ၂–ဌာန = * *။ဘပဉ်, ဘဇ၊ အာနှစ်ပြ၊ တီဇ, တီဘ ဝေါနှစ်ပြ။*

ဇော ၆–ဌာန= * *။ဝေါတ, ဝေါဘ, ဝေါစုန္တ ရုံ၊ အာတ, အာဘ, အာစုန္တ ရုံ၊ ဇော ခြောက်တန်။*

စုတိ ၃–ဌာန, တဒါရုံ ၂–ဌာန= * *။တပ, ဇပ၊ ဘနှင့်ပ မှာ၊ စုသုံးဖြာ၊ တဒါ ဇဘ, ဇစုပြ။*

(သင်္ခေပဋီကာ)

ဒွါရသင်္ဂဟ

ဒွါရ			အရကောက်
ရုပ်ဒွါရ	ပသာဒဒွါရ	စက္ခုဒွါရ	စက္ခုပသာဒရုပ်
		သောတဒွါရ	သောတပသာဒရုပ်
		ဃာနဒွါရ	ဃာနပသာဒရုပ်
		ဇိဝှါဒွါရ	ဇိဝှါပသာဒရုပ်
		ကာယဒွါရ	ကာယပသာဒရုပ်
နာမ်ဒွါရ		မနောဒွါရ	ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒစိတ်–၁၉

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ဒွါရတို့ဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာအခန်းကို **ဒွါရသင်္ဂဟ** ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဒွါရများမှာ– စက္ခုဒွါရ, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနောဒွါရအားဖြင့် ၆–ပါး။

ဆိုရိုး

စက္ခုဒွါရဟူသည် စက္ခုပသာဒရုပ်တည်း၊ သောတဒွါရဟူသည် သောတပသာဒရုပ်တည်း၊ ဃာနဒွါရဟူသည် ဃာနပသာဒရုပ်တည်း၊–(ပ)– မနောဒွါရဟူသည် ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ ၁၉–ခုတည်း။

စက္ခုစသော ၅–ဒွါရသည် ရုပ်ဒွါရ။ မနောဒွါရသည် နာမ်ဒွါရ။

* ။ *စက် သော ဃာ ဇိ၊ ကာ မနီ၊ ခြောက်လီ ဒွါရပြား။*

* ။ *မနောဒွါရ၊ ဘဝင်၊ အရကောက်လေပါ။*

ပြောင်စင် ရှင်းလင်းသော နေရာကို မနှစ်သက်၊ ရှုပ်ထွေးသော ချောင်ကြို ချောင်ကြားကိုသာ ကြိုက်နှစ်သော မြွေကဲ့သို့ စက္ခုသည် ရှေပြားပြစ်စေကာမူ ပြောင်ကို မနှစ်သက်။ သောတသည် နက်ရှိုင်းသော ရေဒွဲသာမွေပျော်သော မိကျောင်းနှင့်တူသည်။ ငှက်သည် ခဲတစ်ပစ်, နှစ်ပစ် လွတ်လောက်ရာ ကောင်းကင်ပြင်၌ လေဟုန်စီးနေရခြင်းကို နှစ်သက်သကဲ့သို့ ဃာနသည် လေကိုမှီသော ဂန္ဓာရုံရှိရာ အာကာသကို နှစ်သက်သည်။ တုတ်, ခဲစသည်နှိပ်စက်ခံရသော အိမ်ခွေးသည် ပြင်ပ၌ နေရခြင်းထက် မီးဖိုလယ် ဖိုခနောက်ကြား၌ အိပ်ရခြင်းကိုသာ နှစ်သက်သကဲ့သို့ ဇိဝှါသည် လျှာအလယ် အာပေါ်ဓာတ်ကို မှီရသော ရသာရုံ၌သာ မွေပျော်သည်။ တောခွေးသည် တော၏ပြင်ပ၌ နေရခြင်းထက် လောလောလတ်လတ် သူသေကောင် မြုပ်နှံရာ သင်္ချိုင်း၌ သူသေကောင်ကိုစားပြီး အိပ်နေရမှသာ ပျော်မွေ့သကဲ့သို့ ကာယသည် အတွေ့အထိ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုယူ၏၊ မှီတွယ်နေရမှ ကျေနပ်၏၊ အခြားမှီစရာမရှိလျှင် မိမိလက်ပေါ်ကို ခေါင်းအုံးအိပ်၏။ (အဘိ၄ ၁–၃၅၁)

* ။ *စက္ခု မြွေတူ၊ မိကျောင်းတူ သောတ၊ ငှက် ဃာနသာ၊ ဇိဝှါ အိမ်ခွေး၊ တောနေခွေး၊ တူရေးကာယမှာ။*

စိတ်နှင့်ဒွါရ

ဒွါရဝိမုတ်	ဆဒွါရိက										
ဥပေက္ခာသန္တီရဏ—၂ မဟာဝိပါက် —၈ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် —၉		ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း	ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်—၁၀	သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း—၂	သန္တီရဏ—၃	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း	ကာမဇော—၂၉	သန္တီရဏ—၃	မဟာဝိပါက်—၈		
ပဋိ–ဘဝင်–စုတိ (ဒွါရဝိမုတ်)	ပဉ္စဒွါရ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၄၆	ကာမစိတ်—၅၄
		ပ	သော	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၄၆	
		ပ	ဃာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၄၆	
		ပ	ဇိ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၄၆	
		ပ	ကာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၄၆	
	မနော	မ					ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	ရုံ	ရုံ	၆၇	
		မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း					ကာမဇော —၂၉ အပ္ပနာဇော —၂၆ ၅၅	သန္တီရဏ—၃	မဟာဝိပါက်—၈		

ဆိုရိုး
ဒွါရ၌ဖြစ်နိုင်သောစိတ်

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်များမှာ—ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ, သန္တီရဏ ၃—ခု, ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော ၂၉—ခု, တဒါရုံ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈—ခုအားဖြင့် ၄၆—ခုတို့တည်း။

၂။ သောတဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်များမှာ—ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သောတဝိညာဏ်ဒွေ, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ, သန္တီရဏ ၃—ခု, ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော ၂၉—ခု, တဒါရုံ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈—ခုအားဖြင့် ၄၆—ခုတို့တည်း။ (ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယတို့ကိုလည်း နည်းတူဆိုလေ။)

၃။ မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ်များမှာ—မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော ၅၅, တဒါရုံ ၁၁—ခုအားဖြင့် ၆၇—ခုတို့တည်း။

စိတ်၏ဖြစ်ရိုင်သောဒွါရ

၁။ ဒွေပဥ္စဝိညာဏ် ၁၀, အပ္ပနာဇော ၂၆–ခုအားဖြင့် ၃၆–ခုတို့သည် ထိုက်သင့်သလို ၁–ဒွါရစိဋ္ဌိသော ဖြစ်ကြသည်။

၂။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေအားဖြင့် မနောဓာတ်သုံးခုသည် ၅–ဒွါရ၌ဖြစ်သည်။

၃။ သောမနဿသန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော ၂၉–ခုအားဖြင့် ၃၁–ခုတို့သည် ၆–ဒွါရ၌ ဖြစ်ကြသည်။

၄။ ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂–ခု, မဟာဝိပါက် ၈–ခုအားဖြင့် ၁၀–ခုတို့သည် ရံခါ ၆–ဒွါရ၌ဖြစ်၍ ရံခါ ၆–ဒွါရမှ လွတ်ကြသည်။

(သန္တီရဏ, တဒါရမ္မဏကိစ္စတပ်ခိုက် ၆–ဒွါရ၌ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်ခိုက် ၆–ဒွါရမှ လွတ်သည်)

၅။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ခုတို့သည် အချင်းခပ်သိမ်း ၆–ဒွါရမှ လွတ်ကြသည်။

(ဆိုခဲ့ပြီးသော စိတ် ၁၉–ခုလုံး ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်ခိုက် ၆–ဒွါရမှ လွတ်သည်၊ သို့သော် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉– ခုကား ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စသာ တပ်သည့်အတွက် ၆–ဒွါရမှ အမြဲလွတ်ကြသည်)

* ။ *ပဉ္စဝိညာ၊ ဇော ပ္ပနာကား၊ တစ်ဒွါထား၍၊ ငါး ပဉ် သမ္ပ၊ ခြောက်ဒွါရမှန်၊ သောသန်ဝုဋ္ဌော၊ ကာမဇောတည်း၊ မှတ်လောရံခါ၊ ဥသန်ဒွါနှင့်၊ မဟာဝိထုတ်၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိ၊ အလွတ်သီ၊ ဖြစ်ဘိဒွါရမှာ။*

* ။ *သုံးဆယ့်ခြောက်ဝ၊ ဧကဒွါရာ။ ငါးဒွါ သုံးဖြစ်၊ သုံးတစ် ခြောက်ဒွါ။ ရံခါ ဒသ၊ နဝ မုတ္တာ။ ဒွါရဖြစ်၊ စနစ်မှတ်ဖို့ရာ။*

ပဉ္စဒွါရဍ္ဍိသာ– ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀ နှင့် မနောဓာတ် ၃–ခုအားဖြင့် ၁၃–ခုသည် ပဉ္စဒွါရဍ္ဍိသာ ဖြစ်သည်၊

မနောဒွါရဍ္ဍိသာ– အပ္ပနာဇော ၂၆–ခုသည် မနောဒွါရဍ္ဍိသာ ဖြစ်သည်၊

ဒွါရအလွတ်သာ– မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ခုသည် ဒွါရမှ အလွတ်ဖြစ်သည်။

ဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတသိက်

အပ္ပမညာနှင့် ဝိရတီ ၅–ပါးတို့သည် မနောဒွါရဍ္ဍိသာဖြစ်ကုန်၏၊ ပဉ္စဒွါရ၌ မဖြစ်ကုန်၊ ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၇–ခုတို့သည် ၆–ဒွါရလုံး၌ဖြစ်သည်၊ မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါက်၌ ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သော စေတသိက် ၃၅–ခုတို့သည် ဒွါရဝိမုတ် ဖြစ်ကုန်၏။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ

	အာရုံ	အရကောက်
၁	ရူပါရုံ	ဝဏ္ဏခေါ်သော အဆင်းရုပ်
၂	သဒ္ဒါရုံ	သဒ္ဒခေါ်သော အသံရုပ်
၃	ဂန္ဓာရုံ	ဂန္ဓခေါ်သော အနံ့ရုပ်
၄	ရသာရုံ	ရသခေါ်သော အရသာရုပ်
၅	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	ပ–တေ–ဝါ–ခေါ်သော မဟာဘုတ်ရုပ်–၃
၆	ဓမ္မာရုံ	ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို အာရုံအားဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာအခန်းကို **အာရမ္မဏသင်္ဂဟ** ဟုခေါ်သည်။

ထိုရူပါရုံစသော ၆–ပါးသည် စိတ်, စေတသိက်တို့၏ ပျော်မွေ့ရာဖြစ်သောကြောင့် "**အာရမ္မဏ**"မည်သည်၊ စိတ်, စေတသိက်တို့၏ စွဲမှီ ဖြစ်ပေါ်ရာဖြစ်သောကြောင့် "**အာလမ္ဗဏ**" လည်းမည်သည်။

ဆိုရိုး

အာရုံသည် ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ဓမ္မာရုံအားဖြင့် ၆–ပါးပြားသည်။

၁။ ရူပါရုံဟူသည် ဝဏ္ဏခေါ်သော အဆင်းရုပ်တည်း။

၂။ သဒ္ဒါရုံဟူသည် သဒ္ဒခေါ်သော အသံရုပ်တည်း။

၃။ ဂန္ဓာရုံဟူသည် ဂန္ဓခေါ်သော အနံ့ရုပ်တည်း။

၄။ ရသာရုံဟူသည် ရသခေါ်သော အရသာရုပ်တည်း။

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသည် ပထဝီ, တေဇော, ဝါယောဟူသော တွေ့ထိ၍ရကောင်းသော မဟာဘုတ်ရုပ်သုံးပါးတည်း။

၆။ ဓမ္မာရုံဟူသည် ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်အားဖြင့် ၆–မျိုးတည်း။

* ။ *ရူပ, သဒ္ဒ၊ ဂန်, ရသ၊ ဖောဋ္ဌ, ဓမ်–ရုံခြောက်။*

* ။ *ပသာ သုခု၊ စိတ် စေစုနှင့်၊ မှတ်ရှုနိဗ္ဗာန်၊ ပညတ္တာ၊ ခြောက်တန် ဓမ္မာရုံ။*

စိတ်နှင့်အာရုံ

အာရုံ	အာရုံယူတတ်ကစိတ်
ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံ	စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် ၄၆
॥ သဒ္ဒါရုံ	သောတဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် ၄၆
॥ ဂန္ဓာရုံ	ဃာန ॥ ၄၆
॥ ရသာရုံ	ဇိဝှါ ॥ ၄၆
॥ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	ကာယ ॥ ၄၆
ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံ–၆	မနော ॥ ၆၇
အခြားမဲ့ဘဝ ဆဒွါရိက မရဏာသန္နဇောသည် ယူအပ်သော ပွန်, တိတ်,ပညတ်ဖြစ်သော ကံ, ကမ္မနိမိတ်,ဂတိနိမိတ်ဟု သမုတ်အပ်သော အာရုံ ၆–ပါး	ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ–ဟု ဆိုအပ်သော ဒွါရဝိမုတ်စိတ် – ၁၉

၁။ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် ၄၆–ခုတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံကိုသာ အာရုံပြုကြသည်။

၂။ သောတဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် ၄၆–ခုတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံကိုသာ အာရုံပြုကြသည်။

၃။ ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဒွါရတို့၌ဖြစ်သော စိတ်တို့ကိုလည်း နည်းမှီ၍ ဆိုလေ။

၄။ မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောစိတ် ၆၇–ခုတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော အာရုံ ၆–ပါးကို ထိုက်သင့်သလို အာရုံပြုကုန်၏။

ဒွါရဝိမုတ်စိတ်၏ အာရုံ

ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိကိစ္စတပ်သော ဒွါရဝိမုတ်စိတ် ၁၉–ခုတို့သည် များသောအားဖြင့် အခြားမဲ့လွန်ပြီးသောဘဝ၌ ဆဒွါရိက မရဏာသန္နဇောသည် ယူအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, ပညတ်ဖြစ်သော ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ဟု သမုတ်အပ်သော အာရုံ ၆–ပါးကို ထိုက်သင့်သလို အာရုံပြုသည်။

* ॥ *ပဋိ, ဘဝင်၊ စု–သုံးအင်တို့၊ ယခင်ဘဝ၊ ခြောက်ဒွါရမှတ်၊ ပွန်, တိတ်, ညတ်မှန်၊ ကံ, ကမ္မနိ၊ ဂတိနိထုတ်၊ ခေါ်သမုတ်ရ၊ အာရုံ ဆ၊ ပြုကြထိုက်သင့်စွာ။*

အာရုံအချုပ် ၄–မျိုး

	အာရုံ	အရကောက်
၁	ကာမ	ကာမစိတ် ၅၄၊ စေတသိက် ၅၂၊ ရုပ် ၂၈၊
၂	မဟဂ္ဂုတ်	မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇၊ စေတသိက် ၃၅၊
၃	လောကုတ္တရာ	လောကုတ္တရာစိတ် ၈၊ စေတသိက် ၃၆၊ နိဗ္ဗာန်၊
၄	ပညတ်	ပညတ် ၂၅၊

* ။ *ကာမ မဟဂ်၊ လောကုတ်စွက်၊ တစ်ချက် ပညတ်၊ ရုံ လေးရပ်။*

ဆိုရိုး

ကာမအာရုံဟူသည် ကာမစိတ် ၅၄–ခု၊ စေတသိက် ၅၂–ခု၊ ရုပ် ၂၈–ခုတို့တည်း။

(စသည်ဖြင့် ဇယားကြည့်၍ဆိုလေ။)

မှတ်ချက်။ ။ အာရုံသည်– ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာ, ပညတ်အားဖြင့် အချုပ်အားဖြင့် ၄–မျိုးသာရှိသည်၊ တစ်မျိုးမျိုးကိုသာ အာရုံပြုလျှင် ဧကန်၊ တစ်မျိုးထက်ပိုလျှင် အနေကန် ဟူ၍မှတ်လေ။

	အာရုံ	ကာမ	မဟဂ္ဂုတ်	လောကုတ္တရာ	ပညတ်	အာရမ္မဏိက	
၁	ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ စသော ၁–ပါးစီ	။				စက္ခုဝိညာဉ်စသော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်	၁၀
၂	ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံ	။				မနောဓာတ်	၃
၃	အလုံးစုံသော ကာမအာရုံ	။				ဟသိတုပ္ပါဒ်–တဒါရုံ–၁၁	၁၂
၄	လောကုတ်ကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ	။	။		။	အကု–၁၂၊ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဇော–၈	၂၀
၅	အရဟတ္တမဂ်,ဖိုလ်ကြဉ်အလုံးစုံ	။	။	။	။	မဟာကုသ်–၄၊ ကု အဘိညာဉ်	၅
၆	' အလုံးစုံ	။	။	။	။	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကြိ သံ–၄ ကြိယာအဘိညာဉ်	၆
၇	အတိတ်,အဇ္ဈတ္တ အာကာ မဟဂ္ဂုတ်		။			ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်–၃	၆
	။ ။ အာကိဉ် ။		။			နေဝသညာနာသညာယတနစိတ်–၃	
၈	အလုံးစုံသော ပညတ်				။	ရူပစိတ်–၁၅၊ အာကာ,အာကိဉ်–၆	၂၁
၉	နိဗ္ဗာန်			။		လောကုတ္တရာစိတ်	၈

ဆိုရိုး

၁။ စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။ (ပ) ကာယဝိညာဉ်ဒွေသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၂။ မနောဓာတ်သုံးခုသည် ပစ္စုပ္ပန်ပဉ္စာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၃။ ဟသိတုပ္ပါဒ်, တဒါရုံ ၁၁–ခုအားဖြင့် ၁၂–ခုသည် အလုံးစုံသော ကာမတရားကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၄။ အကုသိုလ် ၁၂–ခု၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကာမဇော ၈–ခုအားဖြင့် ၂၀–ခုသည် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်။

၅။ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခု၊ ကုသိုလ်အဘိညာဉ်အားဖြင့် ၅–ခုသည် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ် အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်။

၆။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခု၊ ကြိယာအဘိညာဉ်အားဖြင့် ၆–ခုသည် အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်။(ရူပါဝစရ ကုသိုလ်,ကြိယာပဉ္စမဈာန်၌ရှိသောပညာကို ကု,ကြိ အဘိညာဉ် ဟုခေါ်သည်)

၇။ ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ် ၃–ခု၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ် ၃–ခုအားဖြင့် ဝိညာ, နေဝ၀ါ ၆–ခုသည် အတိတ် အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော (အာကာ, အာကိဉ်စိတ်)မဟဂ္ဂုတ်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၈။ အဘိညာဉ်ဒွေ ကြဉ်သော ရူပစိတ် ၁၅–ခု၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် ၃–ခု၊ အာကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃–ခုအားဖြင့် ၂၁–ခုသည် ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၉။ လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ခုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

* ။ *ပွန်ရူစဖြာ၊ တစ်စီသာ၊ ပဉ္စာဝိညာဏ်ပြု။*

* ။ *မနောဓာတ်ဟာ၊ ပွန်ပဉ္စာ၊ ပြုပါကေန္တ။*

* ။ *ဟသိ တဒါ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ သဗ္ဗာကာမ ကေန္တ။*

* ။ *အကုသလ၊ ဉာဝိပ်ဇ၊ ဝီသလောကုတ်ကြဉ်။*

* ။ *မဟာကုသံ၊ ကုဘိညာဏ်၊ ပြုရန် အရ မဂ်, ဖိုလ်ကြဉ်။*

* ။ *ကြိသံမဟာ၊ မနောဒွါနှင့်၊ ဘိညာကြိ၊ ခြောက်ပါးသိ၊ ပြုဘိအာရုံ အားလုံးကုန်။*

* ။ *ဝိညာ နေဝါ၊ မဟဂ်သာနှင့်၊ ရူပါ ကာ ကိဉ်၊ ပညတ်ချိန်၊ နိဗ္ဗိန်လောကုတ်ပြု။*

*။ ကာ နှစ်ဆယ့်ငါး၊ ဟက်ကား ခြောက်ဖြာ။
ဥ တ်နှစ်ဆယ့်တစ်၊ နိဗ် ရှစ်မှန်စွာ။
ကီ နှစ်ဆယ်ပါး၊ ခြောက်ပါး သဗ္ဗာ။
အရ–နှစ်၊ ကြဉ်ပစ် စိတ်ငါးဖြာ။

အာရုံအုပ်စု (၆) မျိုး

အုပ်စု	အာရုံ	အရကောက်
ကာမာဒိ	ကာမ	ကာမစိတ်–၅၄၊ စေတသိက်–၅၂၊ ရုပ်–၂၈
	မဟဂ္ဂုတ်	မဟဂ္ဂုတ်စိတ်–၂၇၊ စေတသိက်–၃၅
	လောကုတ္တရာ	လောကုတ္တရာစိတ်–၈၊ စေတသိက်–၃၆၊ နိဗ္ဗာန်
	ပညတ်	ပညတ်–၂၅
ကာလ	ပစ္စုပ္ပန်	ဖြစ်ဆဲ စိတ်– စေ– ရုပ်
	အတိတ်	လွန်ပြီး စိတ်– စေ– ရုပ်
	အနာဂတ်	လာမည့် စိတ်– စေ– ရုပ်
	ကာလဝိမုတ်	နိဗ္ဗာန်, ပညတ်
သန္တာန်	အဇ္ဈတ္တ	အဇ္ဈတ္တ စိတ်, စေ, ရုပ်
	ဗဟိဒ္ဓ	ဗဟိဒ္ဓ စိတ်, စေ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်
ပရမတ်	ပရမတ်	စိတ်, စေ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်
	ပညတ်	ပညတ် ၂၅
ရုပ်–နာမ်	ရုပ်	ရုပ် ၂၈
	နာမ်	စိတ်, စေ, နိဗ္ဗာန်
အာရုံ	ပဉ္စာရုံ	ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗ(ပ,တေ,ဝါ)
	ဓမ္မာရုံ	ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေ, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်

အာရုံပြုအကျယ်

		ကာမာဒိ				ကာလ				သန္တာန်		ပရမတ် ပညတ်		ရုပ်–နာမ်		အာရုံ		
	အာရုံပြုသောစိတ်	ကာမ	မဟဂ္ဂုတ်	လောကုတ္တရာ	ပညတ်	ပစ္စုပ္ပန်	အတိတ်	အနာဂတ်	ကာလဝိမုတ်	အဇ္ဈတ္တ	ဗဟိဒ္ဓ	ပရမတ်	ပညတ်	ရုပ်	နာမ်	ပဉ္စ	ဓမ္မ	
၁	စက္ခုဝိညာဉ်စသော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်–၁၀	။				။				။	။	။		။		။		၁၀
၂	မနောဓာတ်–၃	။				။				။	။	။		။		။		၃
၃	တဒါရုံ–၁၁ ဟသိတုပ္ပါဒ်	။				။	။	။		။	။	။		။	။	။	။	၁၂
၄	အကု–၁၂၊ မဟာ ကု, ကြိ ဝိပ်–၈	။	။		။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	၂၀
၅	မဟာ ကု သံ–၄ ကု ဘိဉ်	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	၅
၆	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာ ကြိ သံ–၄၊ ကြိ ဘိဉ်	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	။	၆
၇	ဝိညာ–၃ နေဝ–၃		အာကာ အာကိဉ်				။			။		။			။		။	၆
၈	ရူပ–၁၅ အာကာ, အာကိဉ်–၆				။				။		။		။				။	၂၁
၉	လောကုတ္တရာ–၈			နိ					။		။	။			။		။	၈
	ဇေန်	၂၅	၆	၈	၂၁	၁၃	၆		၂၉	၆	၂၆	၃၉	၂၁	၁၃	၁၄	၁၃	၃၅	
	အနေကန်	၃၁	၃၁	၁၁	၃၁	၄၃	၄၃	၄၃	၃၁	၅၆	၅၆	၃၁	၃၁	၄၃	၄၃	၄၃	၄၃	

အာရုံပြုအကျယ်

အာရုံတို့သည် ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာ, ပညတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ်, အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, ပရမတ်, ပညတ်, ရုပ်, နာမ်, ပဉ္စာရုံ, ဓမ္မာရုံအားဖြင့် ၁၆–မျိုးကွဲပြားသည်။ အုပ်စုအားဖြင့်ကား–

(၁) **ကာမာဒိအုပ်စု**

ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာ, ပညတ် (၄) ပါး။

(၂) **ကာလအုပ်စု**

ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ် (၄) ပါး။

(၃) **သန္တာန်အုပ်စု**

အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ (၂) ပါး။

(၄) **ပရမတ်အုပ်စု**

ပရမတ်, ပညတ် (၂) ပါး။

(၅) **ရုပ်, နာမ်အုပ်စု**

ရုပ်, နာမ် (၂) ပါး။

(၆) **အာရုံအုပ်စု**

ပဉ္စာရုံ, ဓမ္မာရုံ (၂) ပါး။

* ။ *ကာမ မဟဂ္ဂုတ်၊ ဝိမုတ် ပညတ်၊ ပရမတ်ထုတ်၊ ပစ္စုပ် တီတ၊ နာဂတနှင့်၊ ဓမ္မ ရုပ်,နာမ်၊ နိမိ သန္တာန်၊ သုံးတန်ဆယ်ပါး၊ အာရုံပြား။*

* ။ *ကာမ ကာလ၊ လေးစီပြ၍၊ သန်, ပ, ရုပ်, အာ၊ နှစ်စီသာ၊ ခြောက်ဖြာအုပ်စု အာရုံပြု။*

ဆိုရိုး

၁။ (က) **ကာမအာရုံ**ဟူသည် ကာမစိတ် ၅၄၊ စေတသိက် ၅၂၊ ရုပ် ၂၈–ခုတို့တည်း။

(ခ) **မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ**ဟူသည် မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇၊ စေတသိက် ၃၅–ခုတို့တည်း။

(ဂ) **လောကုတ္တရာအာရုံ**ဟူသည် လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ခု၊ စေတသိက် ၃၆–ခု၊ နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

(ဃ) **ပညတ်အာရုံ**ဟူသည် ပညတ် ၂၅–ပါးတည်း။

၂။ (က) **ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ**ဟူသည် ဖြစ်ဆဲ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့တည်း။
(ခ) **အတီတ်အာရုံ**ဟူသည် လွန်ပြီး စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့တည်း။
(ဂ) **အနာဂတ်အာရုံ**ဟူသည် မဖြစ်ပေါ်သေးသော စိတ်,စေတသိက်,ရုပ်တို့တည်း။
(ဃ) **ကာလဝိမုတ်အာရုံ**ဟူသည် နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တည်း။

၃။ (က) **အဇ္ဈတ္တအာရုံ**ဟူသည် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့တည်း။
(ခ) **ဗဟိဒ္ဓအာရုံ**ဟူသည် ပြင်ပသန္တာန်၌ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ် တို့တည်း။

၄။ (က) **ပရမတ်အာရုံ**ဟူသည် စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။
(ခ) **ပညတ်အာရုံ**ဟူသည် ပညတ် ၂၅–ပါးတည်း။

၅။ (က) **ရုပ်အာရုံ**ဟူသည် ရုပ် ၂၈–ပါးတို့တည်း။
(ခ) **နာမ်အာရုံ**ဟူသည် စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။
(ဂ) **ပညတ်**သည် ရုပ်, နာမ်မှ အလွတ်ဖြစ်သည်။

၆။ (က) **ပဉ္စာရုံ**ဟူသည် ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့တည်း။
(ခ) **ဓမ္မာရုံ**ဟူသည် ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့ တည်း။

အာရုံပြုအကျယ်လေ့ကျင့်ပုံ

ဆိုခဲ့ပြီးသော အာရုံပြုအချုပ် ၉–ချက်တို့၏ အာရုံများကို အုပ်စု ၆–မျိုး၌ သွင်းယူ၍ တစ်အုပ်စုချင်း လေ့ကျင့်ရမည်။ လေ့ကျင့်ပုံမှာ –

၁။ ပဉ္စဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော **ရူပါရုံစသော အာရုံများ**သည် ကာမာဒိအုပ်စု၌ ကာမ ကေန်၊ ကာလအုပ်စု၌ပစ္စုပ္ပန်ကေန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓအနေကန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပရမတ်ကေန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ ရုပ်ကေန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ပဉ္စာရုံကေန်ဖြစ်သည်။

၂။ မနောဓာတ်၏ အာရုံဖြစ်သော **ပဉ္စာရုံ**သည် ကာမာဒိအုပ်စု၌ ကာမကေန်၊ ကာလ အုပ်စု၌ ပစ္စုပ္ပန်ကေန်၊သန္တာန်အုပ်စု၌ အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ အနေကန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပရမတ်ကေန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ ရုပ်ကေန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ပဉ္စာရုံကေန်ဖြစ်သည်။

၃။ အလုံးစုံသော ကာမအာရုံသည် ကာမာဒိအုပ်စု၌ ကာမကေန်၊ ကာလအုပ်စု၌ ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ် အနေကန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌ အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ အနေကန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပရမတ်ကေန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ ရုပ်နာမ်အနေကန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ပဉ္စာရုံ, ဓမ္မာရုံ အနေကန်ဖြစ်သည်။

၄။ လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံသည်– ကာမာဒိအုပ်စု၌ ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, ပညတ် အနေကန်၊ ကာလအုပ်စု၌ ပွန်, တိတ်, နာဂတ်, ကာလဝိမုတ် အနေကန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌– အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ အနေကန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌–ပရမတ်, ပညတ်အနေကန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ ရုပ်နာမ်အနေကန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ပဉ္စာရုံ, ဓမ္မာရုံ အနေကန်တို့ ဖြစ်သည်။

၅။ အရဟတ္တမဂ်–အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ် အလုံးစုံအာရုံသည်– ကာမာ, ကာလ, သန်, ပ, ရုပ်, အာ ဟူသော အုပ်စုအားလုံးအတွက် အနေကန်ချည်းဖြစ်သည်။

၆။ အလုံးစုံသော အာရုံများသည်လည်း ထိုအတူ အနေကန်ချည်းဖြစ်သည်။'

မှတ်ချက်။ ။ နံပါတ် ၄–၅–၆ အာရုံများသည် အုပ်စုအားလုံးအတွက် အနေကန် ချည်း ဖြစ်သည်။

၇။ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံသည်– ကာမာဒိအုပ်စု၌ မဟဂ္ဂုတ်ကေန်၊ ကာလအုပ်စု၌ အတိတ်ကေန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌ အဇ္ဈတ္တကေန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပရမတ်ကေန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ နာမ်ကေန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ဓမ္မာရုံကေန် ဖြစ်သည်။

၈။ ပညတ်အာရုံသည် ကာမာဒိအုပ်စု၌ ပညတ်ကေန်၊ ကာလအုပ်စု၌ ကာလဝိမုတ်ကေန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌ ဗဟိဒ္ဓကေန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပညတ်ကေန်၊ ရုပ်နာမ်အုပ်စု၌ ရုပ်နာမ် အလွတ်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ဓမ္မာရုံ ကေန် ဖြစ်သည်။

၉။ နိဗ္ဗာန်အာရုံသည်– ကာမာဒိအုပ်စု၌ လောကုတ္တရာ ကေန်၊ ကာလအုပ်စု၌ ကာလဝိမုတ် ကေန်၊ သန္တာန်အုပ်စု၌ ဗဟိဒ္ဓကေန်၊ ပရမတ်အုပ်စု၌ ပရမတ်ကေန်၊ ရုပ် နာမ်အုပ်စု၌ နာမ်ကေန်၊ အာရုံအုပ်စု၌ ဓမ္မာရုံကေန်ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပညတ်တို့တွင် နတ္ထိဘောပညတ်သည် အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓနှစ်ပါးလုံးမှ အလွတ် ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ယင်းနတ္ထိဘောပညတ်ကိုအာရုံပြုသော အာကိဉ် ၃–ခုကို ဗဟိဒ္ဓကေန်ကိုဖော်ပြရာ၌ ချန်ထားရမည်၊ ကေန်, အနေကန်ရှာရာ၌ အုပ်စုတစ်ခုအတွင်း စိစစ် ရှာကြံရမည်။ ဥပမာ– ကာမာဒိအုပ်စု၌ ကာမကေန်ကို ရှာဖွေရန် အခြားတွဲဘက် မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာ, ပညတ်ကေန်များကို ဖယ်ထားရမည်၊ ၎င်းပြင် ကာမ, မဟဂ္ဂုတ် စသော နှစ်ပါးဆိုင် သုံးပါးဆိုင် အနေကန်များကိုလည်း ဖယ်ထားရမည်။

ဆိုခဲ့ပြီးသော အာရုံပြုပုံ အချုပ် ၉–ချက်ကို ခေါ်ဝေါ် လွယ်စေရန် နံပါတ်စဉ်ဖြင့်လည်း မှတ်သားထားနိုင်သည်။

ယင်း ၉–ချက်တွင် ၁–၂–၃ သည် ကေန်၊ ၄–၅–၆ သည် အနေကန်၊ ၇–၈–၉ သည် ကေန်စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း, ကာမကေန်အတွက်နံပါတ် ၁–၂–၃ ဖြစ်သည်၊ မဟဂ္ဂုတ် ကေန်အတွက် နံပါတ် ၇–ဖြစ်သည်၊ လောကုတ္တရာကေန်အတွက် နံပါတ် ၉–ဖြစ်သည်၊ ပညတ်ကေန်အတွက် နံပါတ် ၈–ဖြစ်သည်၊ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ထပ်တလဲလဲ လေ့ကျင့်ပေးလျှင် အာရုံပြုမှန်သမျှ အချုပ် ၉–ချက်၌သာ ဝင်နေကြောင်းကို သိရပေမည်။

ကေန်သက်သက်ချည်း သတ်သတ်အုပ်စုအလိုက် လေ့ကျင့်ပြီး အနေကန်အတွက် သတ်သတ် လေ့ကျင့်ပါ။

ကေန်အာရုံ

ကာလအုပ်စုတွင် ပစ္စုပ္ပန်ကေန်မှာ နံပါတ် ၁–၂ အရ ၁၃–ပါးဖြစ်သည်၊ အတိတ်ကေန် မှာ နံပါတ် ၇–အရ ၆–ခုဖြစ်သည်၊ အနာဂတ်ကေန်မရှိပါ၊ ကာလဝိမုတ်ကေန် မှာ နံပါတ် ၈–၉ အရ ၂၉–ပါးဖြစ်သည်။

သန္တာန်အုပ်စုတွင် အဇ္ဈတ္တကေန်မှာ နံပါတ် ၇–အရ ၆–ခု၊ ဗဟိဒ္ဓကေန်မှာ အာကိဉ် ၃–ကြဉ်သော နံပါတ် ၈–၉ အရ ၂၆–ခုဖြစ်သည်။

ပရမတ်အုပ်စုတွင် ပရမတ်ကေန်မှာ နံပါတ် ၁–၂–၃–၇–၉ အရ ၃၉–ခုဖြစ်သည်၊ ပညတ်ကေန်မှာ နံပါတ် ၈–အရ ၂၁–ခု ဖြစ်သည်။

ရုပ်နာမ်အုပ်စုတွင် ရုပ်ကေန်မှာ နံပါတ် ၁–၂ အရ ၁၃–ပါး၊ နာမ်ကေန်မှာ နံပါတ် ၇–၉– အရ ၁၄–ပါးဖြစ်သည်။

အာရုံအုပ်စုတွင် ပဉ္စာရုံကေန်မှာ နံပါတ် ၁–၂ အရ ၁၃–ပါး၊ ဓမ္မာရုံကေန်မှာ နံပါတ် ၇–၈–၉– အရ ၃၅–ပါးဖြစ်သည်။ (ပဉ္စာရုံဆိုသော်လည်း ရူပါရုံစသော ၁–ပါးစီအတွက်ဆိုလိုသည်၊ ပဉ္စာရုံအနေကန်လည်း နည်းတူ)

အနေကန်အာရုံ

ကာမ,မဟဂ္ဂုတ်,ကာလဝိမုတ်,ပရမတ်,ပညတ်အနေကန်အာရုံပြုသော စိတ်များမှာ နံပါတ် ၄–၅–၆ အရ ၃၁–ပါးစီဖြစ်သည်။

ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ်, ဓမ္မာရုံ, ရုပ်, နာမ် ဤ ၆–မျိုးကို အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ် များမှာ နံပါတ် ၃–၄–၅–၆ အရ ၄၃–ပါးစီ ဖြစ်ကြသည်။

ပဥ္စာရုံကို အနေကန်အာရုံပြုသောစိတ်များမှာ ၃–၄–၅–၆ အရ ၄၃–ပါးတို့တည်း။
အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ်များမှာ နံပါတ် ၁,၂,၃,၄,၅,၆ အရ ၅၆–ခုဖြစ်သည်။

နိဗ္ဗာန် အနေကန်အာရုံမှာ နံပါတ် ၅–၆ အရ ၁၁–ခု ဖြစ်သည်။

* ။ *နှစ်ဆယ့်ငါး ကာ၊ ခြောက်ဖြာ မဟဂ်၊ တိတ်, အဇ် စွက်၍၊ ရှစ်ချက် နိဗ်လှစ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်၊ မှတ်လစ် ပညတ်မြဲ။*

* ။ *ဆယ့်သုံး ပွန်, ရုပ်၊ ဝိမုတ် နှစ်ဆယ့်ကိုး၊ နာဂတ်မျိုး ပြုရိုး မြဲမရှိ။*

* ။ *နှစ်ဆယ့်ခြောက်ဝ၊ ဗဟိဒ္ဓတွေး၊ နာမ်ဆယ့်လေးမှတ်၊ ပရမတ်မျိုး၊ သုံးဆယ့်ကိုး၊ မှတ်ရိုး ဓမ်ကား သုံးဆယ့်ငါး။*

* ။ *ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်၊ ဝိမုတ် ပညတ်၊ ပရမတ်၊ ငါးရပ် သုံးဆယ့်တစ်။*

* ။ *ပစ္စုပ်, တီတ၊ နာဂတနှင့်၊ ဓမ္မ, ရုပ်, နာမ်၊ ဤခြောက်တန်၊ မှတ်ရန် လေးဆယ့်သုံး။*

* ။ *ပဉ် လေးဆယ့်ခြောက်၊ ငါးဆယ့်ခြောက်ဆစ်၊ တွင်း, ပြင် လှစ်၊ ဆယ့်တစ် မြတ်နိဗ္ဗာန်။*

စေတသိက်နှင့်အာရုံ
ဆိုရိုး

အကုသိုလ်– စေတသိက်သည် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်၊

အပ္ပမညာ–သည် သတ္တဝါပညတ် ဗဟိဒ္ဓ ကာလဝိမုတ် ဓမ္မာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်၊ (ပဥ္စာရုံကို အာရုံမပြု)

ဣဿာ–သည် လောကုတ္တရာကြဉ် ဗဟိဒ္ဓကိုသာ အာရုံပြုသည်။ (အဇ္ဈတ္တကို အာရုံမပြု)

လောကီ ဝိရတီ–သည် ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုဟုသမုတ်အပ်သည့် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ကာမစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နာမ်တရားကိုသာ အာရုံပြုသည်။

လောကုတ္တရာဝိရတီ–သည် နိဗ္ဗာန်ကာလဝိမုတ် အပ္ပမာဏတရားကို အာရုံပြုသည်။ ကြွင်းသော စေတသိက် ၃၃–ခုသည် အလုံးစုံကို အာရုံပြုသည်။

* ။ *အကုစေမှာ၊ လောကီသာမှတ်၊ ပညတ် ပွမညာ၊ ဣဿာ ဗဟိ၊ ကီ,ဝိ ပစ္စုပ်၊ ကာမ ထုတ်၊ လောကုတ်ဝိမှာ၊ နိဗ္ဗာန်သာ။*

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ

စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ဝတ္ထုတို့ဖြင့် သိမ်းယူရေတွက်ရာ အခန်းကို **ဝတ္ထုသင်္ဂဟ** ဟုခေါ်သည်၊ ဝတ္ထုတို့သည် စက္ခုဝတ္ထု, သောတဝတ္ထု, ဃာနဝတ္ထု, ဇိဝှါဝတ္ထု, ကာယဝတ္ထု, ဟဒယဝတ္ထုအားဖြင့် ခြောက်ပါးတို့တည်း။

ကာမဘုံ၌ ဝတ္ထု ၆–ပါးလုံးရသည်၊ ရူပဘုံ၌ စက္ခု, သောတ, ဟဒယဝတ္ထု ၃–ပါးသာ ရသည်၊ အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထုအားလုံးမရ။

ဝိညာဏဓာတ်–၇			ကာမဘုံ / ရူပဘုံ: စက္ခုဝတ္ထု ॥	သောတ ॥	ဃာန ॥	ဇိဝှါ ॥	ကာယ ॥	ရူပ: ဟဒယ ॥	
စက္ခုဝိညာဏဓာတ်		၂	॥						အမြဲမှီသည်
သောတဝိညာဏဓာတ်		၂		॥					
ဃာနဝိညာဏဓာတ်		၂			॥				
ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်		၂				॥			
ကာယဝိညာဏဓာတ်		၂					॥		
မနောဓာတ်		၃						॥	
မနောဝိညာဏဓာတ်	ဒေါသမူ ၂၊တဒါရုံ ၁၁၊ဟသိတုပ္ပါဒ်၊ ရူပ ၁၅၊ သောတာပတ္တိမဂ်	၃၀						॥	
	လောဘမူ ၈၊ မောဟမူ ၂၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကု ၈၊ မဟာကြိ ၈၊ အရူပ–ကု ၄၊ ကြိ ၄၊ သောမဂ်ကြဉ် လောကုတ် ၇၊	၄၂						॥	ရံခါမှီသည်
	အရူပဝိပါက်	၄							

* ॥ *စက်, သော, ဃာ, ဇီ၊ ကာ, ဟဒီ၊ ခြောက်လီ ဝတ္ထုပြား။*

* ॥ *စက်, သော, ဟဒ၊ ရူ သုံး၀၊ မရ အရူ၊ ကာ ကုန်ယူ။*

စိတ်နှင့်ဝတ္ထု

ဆိုရိုး

၁။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် စက္ခုဝတ္ထုကိုသာ အမြဲ မှီသည်။
သောတဝိညာဏ်ဒွေသည် သောတဝတ္ထုကိုသာ အမြဲ မှီသည်။
ဃာနဝိညာဏ်ဒွေသည် ဃာနဝတ္ထုကိုသာ အမြဲ မှီသည်။
ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေသည် ဇိဝှါဝတ္ထုကိုသာ အမြဲ မှီသည်။
ကာယဝိညာဏ်ဒွေသည် ကာယဝတ္ထုကိုသာ အမြဲ မှီသည်။

၂။ ပဋိဃဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေဟုဆိုအပ်သော မနောဓာတ်သုံးခု, ဒေါသမူဒွေ, တဒါရုံ ၁၁-ခု, ဟသိတုပ္ပါဒ်, ရူပစိတ် ၁၅-ခု, သောတာပတ္တိမဂ်အားဖြင့် မနောဝိညာဏဓာတ် ၃၀-ခုသည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။ (ပဉ္စဝေါကာရဘုံမှာသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း)

၃။ လောဘမူ ၈-ခု, မောဟမူ ဒွေ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ခု, မဟာကြိယာစိတ် ၈-ခု, ဝိပါက်ကြဉ်သောအရူပစိတ် ၈-ခု, သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာစိတ် ၇-ခုအားဖြင့် မနောဝိညာဏဓာတ် ၄၂-ခုသည် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါ မှီ၍, စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် ရံခါ မမှီ။

၄။ အရူပဝိပါက် ၄-ခုသည် အရူပဘုံမှာသာဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်ကို လုံးဝ မမှီ။

* ၁။ *စက္ခု စ-ဖြာ, တစ်စီသာ, ပဉ္စာဝိညာဉ်မှီ။*

* ။ *ပဉ်, သမ္ပဒွေး, မနော တေးနှင့်, ဒေါ ဒွေး, တဒါ, ဟသိတာတို့, ရူပါသောမဂ်, သုံးသုံးတွက်, မှီလျက် ဟဒယ ကေန္တ။*

* ။ *လော, မော ဆယ်ဖြာ, မနောဒွါနှင့်, မဟာကု, ကြိ, ကြဉ်ဝိ အရူ, လောကုတ်မူကား, စ-ကြဉ်ထား၍, မှတ်သားလေးဆယ်, နှစ်ခုကယ်, မှီဘွယ်ဟဒယ ရံခါပ။*

* ။ *အမှီမရှိ, အရူဝိ, ဖြစ်ဘိ အရူသာ။*

* ။ *လေးဆယ့်သုံးမှာ, အမြဲသာနှင့်, ရံခါလေးနှစ်, မမှီလစ်, လေးဆစ် အရူပါ။*

ဓာတ် ၃-မျိုးအထူး

၁။ **မနောဓာတ်=** သာမန်သိရုံမျှ သိကာမတ္တဖြစ်သော ဓာတ်,

၂။ **ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်=** မနောဓာတ်ထက် ထူးကဲစွာ သိတတ်သော ဓာတ်,

၃။ **မနောဝိညာဏဓာတ်=** မနောဓာတ်, ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တို့ထက် ပိုမိုထူးကဲစွာ သိတတ်သော ဓာတ်။

ဝေဒနာဒိဆက္က (ဝေဒနာ–စသော ၆–မျိုး)

၁။ **လောဘမူစိတ်သည်–**

ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊

ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်၊

ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊

ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊

အာရုံအားဖြင့် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ၊

ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါမှီ, ရံခါ မမှီ။

(ဤပုံစံကို နည်းမှီ၍ရေးပါလေ၊ နောက်နောက်၌ ချုံး၍ရေးမည်)

၂။ **ဒေါသမူသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဟိတ်အားဖြင့် ဒွိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီသည်။

၃။ **မောဟမူသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် ဧကဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါ မှီ, ရံခါ မမှီ။

၄။ **စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဒဿနကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် စက္ခုဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် စက္ခုဝတ္ထုကို အမြဲမှီသည်။

(သောတဝိညာဉ်ဒွေ–သဝနကိစ္စ၊ သောတဒွါရ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ သောတဝတ္ထု။ ဃာနဝိညာဉ်–ဃာယနကိစ္စ၊ ဃာနဒွါရ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ဃာနဝတ္ထု။ ဇိဝှါဝိညာဉ်–သာယနကိစ္စ၊ ဇိဝှာဒွါရ၊ ရသာရုံ၊ ဇိဝှါဝတ္ထု။)

၅။ **ကာယဝိညာဉ်သည်–**ဝေဒနာအားဖြင့် သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဖုသနကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ကာယဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ကာယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၆။ **သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၅–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၇။ **သောမနဿသန္တီရဏသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် သန္တီရဏ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၂–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် အလုံးစုံသော ကာမအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၈။ **ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂–ခုသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, သန္တီရဏ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၅–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ရံခါ ၆–ဒွါရ၌ဖြစ်၍ ရံခါ ၆–ဒွါရမှ လွတ်သည်၊ အာရုံအားဖြင့် အလုံးစုံသော ကာမအာရုံကို အာရုံပြုသည်၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၉။ **ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇ န်းသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် အာဝဇ္ဇနကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၅–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဉ္စာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၁၀။ **မနောဒွါရာဝဇ္ဇ န်းသည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် အာဝဇ္ဇန, ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနအားဖြင့် ၂–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့်အလုံးစုံ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါ မှီ, ရံခါ မမှီ။

၁၁။ **ဟသိတုပ္ပါဒ်သည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် အဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် အလုံးစုံသော ကာမအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၁၂။ **မဟာကုသိုလ်စိတ်သည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်သည် တိဟိတ်, ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သည် ဒွိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်သည် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ, ဉာဏဝိပ္ပ ယုတ်သည် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရံခါ မှီ, ရံခါ မမှီ။

၁၃။ **မဟာဝိပါက်စိတ်သည်–** ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်သည် တိဟိတ်, ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သည် ဒွိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ, တဒါရမ္မဏအားဖြင့် ၄–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ရံခါ ၆–ဒွါရ၌ဖြစ်၍ ရံခါ ၆–ဒွါရမှလွတ်သည်၊ အာရုံအားဖြင့် အလုံးစုံသော ကာမအာရုံကို အာရုံပြုသည်၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ

၁၄။ **မဟာကြိယာစိတ်သည်**– ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်သည် တိဟိတ်, ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သည် ဒွိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ၆–ဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် ဉာဏသမ္ပယုတ်သည် အလုံးစုံအာရုံ, ဉာဏဝိပ္ပယုတ်သည် လောကုတ္တရာကြဉ် အလုံးစုံအာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ရုံခါ မှီ, ရုံခါ မမှီ။

၁၅။ **ရူပစိတ်သည်**– ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ကုသိုလ်, ကြိယာသည် ဇောကိစ္စ, ဝိပါက်သည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိအားဖြင့် ၃–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ကုသိုလ်, ကြိယာသည် မနောဒွါရ, ဝိပါက်သည် ဒွါရဝိမုတ်၊ အာရုံအားဖြင့် ပညတ် ကေန်အာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်။

၁၆။ **အရူပစိတ်သည်**– ဝေဒနာအားဖြင့် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ကုသိုလ်, ကြိယာသည် ဇောကိစ္စ, ဝိပါက်သည် ပဋိသန္ဓိ, ဘဝင်, စုတိ အားဖြင့် ၃–ကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် ကုသိုလ်, ကြိယာသည် မနောဒွါရ, ဝိပါက်သည် ဒွါရဝိမုတ်၊ အာရုံအားဖြင့် အာကာ, အာကိဉ် ၆–ခုသည် ပညတ် ကေန် အာရုံ၊ ဝိညာ, နေဝ ၆–ခုသည် မဟဂ္ဂုတ် ကေန် အာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် ကုသိုလ်, ကြိယာသည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရုံခါ မှီ, ရုံခါ မမှီ၊ ဝိပါက်သည် ဝတ္ထုရုပ်ကို လုံးဝ မမှီ။

၁၇။ **လောကုတ္တရာစိတ်သည်**– ဝေဒနာအားဖြင့် သောမနဿ, ဥပေက္ခာပေဒနာ၊ ဟိတ်အားဖြင့် တိဟိတ်၊ ကိစ္စအားဖြင့် ဇောကိစ္စ၊ ဒွါရအားဖြင့် မနောဒွါရ၊ အာရုံအားဖြင့် နိဗ္ဗာန် ကေန်အာရုံ၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲ မှီသည်၊ ကြွင်းလောကုတ္တရာစိတ် ၇–ခုသည် ဟဒယဝတ္ထုကို ရုံခါ မှီ, ရုံခါ မမှီ။

ပကိဏ်းပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ဝီထိပိုင်း

ဆက္က ၆–မျိုး

	ဆက္ကအမည်	ဆက္ကသရုပ်						သင်္ချာ	
	အာရမ္မဏဆက္က	ရူပါရုံ	သဒ္ဒါရုံ	ဂန္ဓာရုံ	ရသာရုံ	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	ဓမ္မာရုံ	၆	
	ဝတ္ထု ။	စက္ခုဝတ္ထု	သောတ	ဃာန	ဇိဝှါ	ကာယ	ဟဒယ	၆	
ဝီထိမုတ်	ဒွါရ ။	စက္ခုဒွါရ	သောတ	ဃာန	ဇိဝှါ	ကာယ	မနော	၆	ဒွါရ နှင့်စပ်
ဝီထိမုတ်	ဝိညာဏ ။	စက္ခုဝိညာဏ	သောတ	ဃာန	ဇိဝှါ	ကာယ	မနော	၆	ဝိညာဉ် နှင့်စပ်
	ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ။	ပဉ္စဒွါရ				မနောဒွါရ		၆	
		အတိမဟန္တာရုံ	မဟန္တာရုံ	ပရိတ္တာရုံ	အတိပရိတ္တာရုံ	ဝိဘူတာရုံ	အဝိဘူတာရုံ		

(ဇယား၌ကား–မှတ်လွယ်စေရန်နီးစပ်ရာနှင့်သဘောတူရာ စုပေါင်း၍ ပြထားပါသည်)

ဆိုရိုး

ဝတ္ထုဆက္က–ဝတ္ထုတို့သည်–စက္ခုဝတ္ထု,သောတဝတ္ထု,ဃာနဝတ္ထု,ဇိဝှါဝတ္ထု,ကာယဝတ္ထု, ဟဒယဝတ္ထုအားဖြင့် ၆–ပါး။

ဒွါရဆက္က–ဒွါရတို့သည်–စက္ခုဒွါရ,သောတဒွါရ,ဃာနဒွါရ,ဇိဝှါဒွါရ,ကာယဒွါရ, မနောဒွါရအားဖြင့် ၆–ပါး။

အာရမ္မဏဆက္က–အာရုံတို့သည်–ရူပါရုံ,သဒ္ဒါရုံ,ဂန္ဓာရုံ,ရသာရုံ,ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ,ဓမ္မာရုံ အားဖြင့် ၆–ပါး။

ဝိညာဏဆက္က–ဝိညာဏ်တို့သည်–စက္ခုဝိညာဏ်,သောတဝိညာဏ်,ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှါဝိညာဏ်,ကာယဝိညာဏ်,မနောဝိညာဏ်အားဖြင့် ၆–ပါး။

ဝီထိ

ဒွါရ၌ ဖြစ်ကုန်သော စိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံ အစဉ်အတန်းကို **ဝီထိ**ဟုခေါ်သည်။

(ဆ ဝီထိယော ဒွါရပဝတ္တာ စိတ္တပဝတ္တိယော–သင်္ဂဟ။ ဒွါရပဝတ္တာ–ဟုဆိုခြင်းကြောင့် ဘဝင်အစဉ်ကို ဝီထိ–ဟု မခေါ်ရ)

ဝီထိဆက္က–ဝီထိတို့သည်– စက္ခုဒွါရဝီထိ, သောတဒွါရဝီထိ, ဃာနဒွါရဝီထိ, ဇိဝှါဒွါရဝီထိ, ကာယဒွါရဝီထိ, မနောဒွါရဝီထိအားဖြင့် ဒွါရနှင့်စပ်သဖြင့် ၆–ပါး။

စက္ခုဝိညာဏဝီထိ, သောတဝိညာဏဝီထိ, ဃာနဝိညာဏဝီထိ, ဇိဝှါဝိညာဏဝီထိ, ကာယဝိညာဏဝီထိ, မနောဝိညာဏဝီထိအားဖြင့် ဝိညာဏနှင့်စပ်သဖြင့် ၆–ပါး။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္က– ဝိသယပ္ပဝတ္တိတို့သည်– အတိမဟန္တာရုံ, မဟန္တာရုံ, ပရိတ္တာရုံ, အတိပရိတ္တာရုံဟု ပဉ္စဒွါရ၌ ၄–ပါး၊ ဝိဘူတာရုံ, အဝိဘူတာရုံဟု မနောဒွါရ၌ ၂–ပါးအားဖြင့် ၆–ပါး။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိ = အာရုံတို့၏ ဒွါရတို့၌ဖြစ်ခြင်း၊ (ဝီထိဝိသယပ္ပဝတ္တိ အတွက်)

တစ်နည်း– အာရုံတို့၌ စိတ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း။ (ဝီထိမုတ္တဝိသယပ္ပဝတ္တိ အတွက်)

ဝီထိမုတ်စိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ

ဝီထိမုတ်စိတ်တို့၏ **ဝိသယပ္ပဝတ္တိ**ကား– ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်အားဖြင့် ၃–ပါး။

ဓာတ္တုဆက္က

ဆိုခဲ့ပြီးသောဆက္ကများအပြင် ဝီထိပိုင်း၌ အချုပ်သိဘို့ရန် အခဏ်း ၆–ခန်းကိုလည်း သိထားရမည်။

ဝီထိပိုင်း၌ သက်တမ်းဆိုင်ရာ, တဒါရုံဆိုင်ရာ, အပ္ပနာဆိုင်ရာ, ဇောအားလုံးဆိုင်ရာ, ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရဆိုင်ရာ, ဘုံစိတ်ရဆိုင်ရာ အခဏ်း ၆–ခန်းဖြင့် ပြမည်။

* ॥ *သက်တမ်း တဒါ၊ အပ္ပနာ၊ သဗ္ဗာဇောနှင့် ပုဂ်, ဘုံ, စိတ်။*

အသက်တမ်းဆိုင်ရာအခန်း

နာမ်သက် ရုပ်သက်ဖြစ်နေပုံ

နာမ်သက် → တီ–န–ဒ–ပ–(စ)–သံ–ဏ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ

ရုပ်သက် → ဥပါဒ် ဌီ ဘင်

ဥပါဒ်+ဌီ+ဘင်

ဥပါဒ် —— စတင်ဖြစ်ပေါ်ချိန်

ဌီ ——အဖြစ်အပျက်တို့၏ ကြားကာလတည်တံ့ချိန်

ဘင် —— ပျက်ချိန်

နာမ်တရားများသည်– ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ခဏငယ် ၃–ချက်မျှသာ သက်တမ်းရှည်သည်၊ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်အတွင်း၌ ကုဋေတစ်သိန်းမက နာမ်တရားများဖြစ်, ပျက်ကြသည်၊ နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်, ပျက်မှုသည် အလွန်လျင်မြန်လှ၏။ (ဘဘိ ၄–၂–၃၁)

ရုပ်သက်တမ်း

ဝိညတ်ရုပ် ၂–ခုနှင့် လက္ခဏရုပ် ၄–ခုမှ ကြွင်းသော ၂၂–ခုသော ရုပ်တရားများကား– (ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ခဏငယ် ၃–ချက်သက်တမ်းရှိသည့်) စိတ္တက္ခဏ ၁၇–ချက်ကြာအောင် သက်တမ်းရှည်သည်။

ဝိညတ်ရုပ် ၂–ခုသည် စိတ်နှင့် သက်တမ်းတူစွာ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ခဏငယ် ၃–ချက် သက်တမ်းရှိသည်၊ လက္ခဏရုပ် ၄–ခုတို့တွင် ဥပစယ နှင့် သန္တတိ ၂–ခုတို့သည် စိတ်၏ ဥပါဒ် ခဏမျှသာ သက်တမ်းရှိသည်၊ ဇရတာ–သည် ခဏငယ် ၄၉–ချက် သက်တမ်းရှိသည်၊ အနိစ္စတာသည် စိတ်၏ ဘင်ခဏမျှသက်တမ်းရှိသည်၊ ဥပစယ, သန္တတိ, အနိစ္စတာတို့သည် စိတ်ထက် သက်တမ်းတိုကြသည်၊ ရုပ်၏ ဥပါဒ်, ဘင်သည် နာမ်ကဲ့သို့ ခဏငယ် ၁–ချက်ခန့်စီသာ သက်တမ်းရှိပြီး ရုပ်၏ဌီခဏမှာ ခဏငယ် ၄၉–ချက်ခန့် သက်တမ်းရှိသည်။

စိတ်သက်ဆိုင်ရာ

* ။ *စိတ်တစ်ခုသက်၊ ဖြစ်,တည်,ပျက်၊ သုံးချက် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်သိ။*

* ။ *ကုဋေသိန်းမျှ ဖြစ်, ပျက်ကြ၊ မြန်လှ လျှပ်တစ်ပြက်တွင်း။*

* ။ *ဆယ့်ခုနစ်ချက်၊ စိတ်ပေါင်းတွက်၊ ရုပ်သက်မှတ်ကုန်ကြ။*

* ။ *စက္ခုလောက၊ ရူပထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ မြင်သိဖို့။*

* ။ *သောတာကာသ၊ သဒ္ဒထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ ကြားသိဖို့။*

* ။ *ဃာနဝါတ၊ ဂန္ဓထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ နံသိဖို့။*

* ။ *ဇိဝှါအာပ၊ ရသထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ လျက်သိဖို့။*

* ။ *ကာယ, ပထ၊ ဖောဋ္ဌထင်ပြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ ထိသိဖို့။*

၁။ **စက္ခုဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်–**

(က) စက္ခုပသာဒ= မျက်စိအကြည်ဓာတ်၊

(ခ) အာလောက= အလင်းရောင်၊

(ဂ) ရူပါရုံ=မြင်စရာအဆင်း၊

(ဃ) မနသိကာရ= နှလုံးသွင်းခြင်း၊

ဤအကြောင်းများလိုအပ်သည်။

၂။ **သောတဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်–** သောတပသာဒ, အာကာသ=အပေါက်အကြား, သဒ္ဒါရုံထင်ခြင်း ထိခိုက်ခြင်း, မနသိကာရ၊ ဤအကြောင်းများလိုအပ်သည်။

၃။ **ဃာနဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်–** ဃာနပသာဒ, ဝါတ=လေ,ဂန္ဓာရုံထင်ခြင်း ထိခိုက်ခြင်း, မနသိကာရ၊ ဤအကြောင်းများလိုအပ်သည်။

၄။ **ဇိဝှါဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်–** ဇိဝှါပသာဒ, အာပ=ရေ, ရသာရုံထင်ခြင်းထိခိုက်ခြင်း, မနသိကာရ၊ ဤအကြောင်းများလိုအပ်သည်။

၅။ **ကာယဒွါရဝီထိဖြစ်ရန်–** ကာယပသာဒ, ပထ=ပထဝီဓာတ်, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံထင်ခြင်း ထိခိုက်ခြင်း, မနသိကာရ၊ ဤအကြောင်းများလိုအပ်သည်။

ပဉ္စဒွါရဝီထိဖြစ်ပုံ

ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒ၌ ထင်လာသောအခါ အတီတဘဝင် ၁–ကြိမ်, ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ,ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း,(စက္ခုဝိညာဏ်),သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း,သန္တီရဏ,ဝုဋ္ဌော,ကာမဇောခုနစ်ကြိမ်,တဒါရုံ ၂–ကြိမ်, ထိုနောင် ဘဝင်များဖြစ်ကြသည်။(ဤဝီထိသည် ဝီထိစိတ်အများဆုံးပါဝင်သောကြောင့် အတိမဟန္တာရုံမည်သည်။)

အတိမဟန္တာရုံ ဝီထိပုံစံ

တီ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ

အတီတဘဝင်= ဒွါရ၌ အာရုံထင်ခြင်းသို့ မရောက်မီ ချုပ်ပျောက် ကျော်လွန်သွားသောဘဝင်၊ **ဘဝင်္ဂစလန**= ဒွါရ၌ အာရုံ ထင်လာ ထိခိုက်လာခြင်းကြောင့် ပင်ကိုယ်သဘောမှ ဖောက်ပြား၍ ၂–ကြိမ်တိုင်တိုင် ဘဝင်လှုပ်ချောက်ချားလာမှု၊ **ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ**= ဘဝင် အစဉ်ကိုပြတ်တောက်တတ်သောဘဝင်၊ **ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန**= ပဉ္စဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်တတ်သောစိတ်၊ **စက္ခုဝိညာဏ**= ရူပါရုံကို မြင်တတ်သောစိတ်၊ **သမ္ပဋိစ္ဆန**= ပဉ္စာရုံကို ခံယူသကဲ့သို့ ဖြစ်သောစိတ်၊ **သန္တီရဏ**= စုံစမ်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သောစိတ်၊ **ဝုဋ္ဌော**= ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သောစိတ်၊ **ဇော**= အဟုန်ပြင်းစွာ ဖြစ်သောစိတ်၊ **တဒါရမ္မဏ**= ဇောသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဇော၏အာရုံကို ယူတတ်သောစိတ်။

မဟန္တာရုံစသည်

ပသာဒ, အာလောက စသောအကြောင်းများအားကောင်းလျှင် ဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း အတီတဘဝင်တစ်ချက်လွန်ရုံဖြင့် အာရုံများထင်လာနိုင်သည်၊ အကြောင်းများ ၁–ခုဖြစ်စေ, ၂–ခုထက်ပို၍ဖြစ်စေ ညံ့ဖျင်းနေလျှင် အတီတဘဝင်၂–ကြိမ်, ၃–ကြိမ်စသည်လွန်ပြီးမှ အာရုံထင်လာနိုင်သည်၊ ထိုသို့ထင်လာသောအာရုံတို့တွင် အတီတဘဝင်၂–ကြိမ်, ၃–ကြိမ်လွန်ပြီးမှ ထင်လာလျှင် တဒါရုံ ၂–ကြိမ်မဖြစ်လောက်သောကြောင့် ဇောနောင်ဘဝင်ကျသည်၊ ထိုအာရုံကို တဒါရုံပါသလောက် မများသော်လည်း အခြားအာရုံထက် ဝီထိစိတ်များသောကြောင့် **မဟန္တာရုံ**ဟုခေါ်သည်။

အတီတဘဝင် ၄–ကြိမ်မှ ၉–ကြိမ်အထိလွန်ရာ၌ကား ဇော ၇–ကြိမ်မဖြစ်လောက်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌော ၂–ကြိမ်ဖြစ်ပြီး ဘဝင်ကျသည်၊ ထိုဝီထိကို ဝီထိစိတ်နည်းသောကြောင့် **ပရိတ္တာရုံ** ဟုခေါ်သည်။

အတီတဘဝင် ၁၀–ကြိမ်မှ ၁၅–ကြိမ်အထိလွန်လျှင်ကား ဝုဋ္ဌော၂–ကြိမ် မဖြစ်လောက်သောကြောင့် အခြားဝီထိစိတ်များလည်းမဖြစ်တော့၊ ဝီထိစိတ်အလွန်နည်းသောကြောင့် **အတိပရိတ္တာရုံ** ဟုခေါ်သည်။

* ။ *အတိမဟန်၊ တစ်ချက်လွန်၊ မဟန် နှစ်,သုံးချ။*

* ။ *လေးစ ကိုးထိ၊ ပရိတ်သိ၊ အတိ ဆယ်စ ဆယ့်ငါးကျ။*

စက္ခုဒွါရဝီထိ ၁၅–မျိုးရှိနိုင်သလို သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဒွါရဝီထိတို့လည်း ၁၅–ဝီထိစီရှိနိုင်သောကြောင့် (၁၅×၅=၇၅) ပဉ္စဒွါရဝီထိပေါင်း ၇၅–ဝီထိရှိနိုင်သည်။

ဇောလိုရင်း

ဝီထိဖြစ်ရာ၌ ဇောစိတ်များသာ လိုရင်းဖြစ်သည်၊ အဓိကလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည်၊ ဇောမတိုင်မီ စိတ်များမှာ ဇောစိတ်အတွက် အကူအညီပေးကြသောစိတ်များသာ ဖြစ်ကြသည်၊ ဇောနောင်ဖြစ်သော တဒါရုံမှာလည်း အကြွင်းအကျန်စားသူကဲ့သို့ နောက်ဆက်တွဲသိမ်းဆည်းရုံမျှသာ ဖြစ်သည်၊ လိုရင်းမဟုတ်။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိများ

	စက္ခုဒွါရဝီထိ–၁၅																	ဝါရ
အတိမဟန္တာရုံ	တီ	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ	တဒါ
မဟန္တာရုံ ၂–ဝီထိ	တီ–၂	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဘ		ဇောဝါရ
	တီ–၃	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ			
ပရိတ္တာရုံ ၆–ဝီထိ	တီ–၄	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ				ဝုဋ္ဌောဝါရ
	တီ–၅	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ					
	တီ–၆	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဘ	ဘ	ဘ						
	တီ–၇	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဘ	ဘ							
	တီ–၈	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဘ								
	တီ–၉	န	ဒ	ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု									
အတိပရိတ္တာရုံ ၆–ဝီထိ	တီ–၁၀	န	န	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ										မောဃဝါရ
	တီ–၁၁	န	န	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ											
	တီ–၁၂	န	န	ဘ	ဘ	ဘ												
	တီ–၁၃	န	န	ဘ	ဘ													
	တီ–၁၄	န	န	ဘ														
	တီ–၁၅	န	န															

ပဋ္ဌာနစက္ကမ္ဘူကျမ်း၌ ဤသို့ဆိုထားသည် ---

* ။ *အာရုံခိုက်ငြား၊ ရှေ့ပြေးငါးနှင့်၊ ဇောကား ခုနစ်၊ နောက်လိုက် နှစ်၊ ဖြစ်ကြတစ်သင်း၊ ဇောလိုရင်း။ (ပဋ္ဌာနစက္ကမ္ဘူ)*

အဓိပ္ပာယ်မှာ–ရှေ့ပြေးငါးခုတို့သည် မိမိတို့ကိစ္စဖြင့်အာရုံကိုဖမ်းယူ၍ ဇောအားအပ်နှင်းသကဲ့သို့သာဖြစ်ကြကုန်၏။ အကောင်းအဆိုးအာရုံ၏ အရသာကို မခံစားတတ်ကြကုန်၊ ဇောသာ အာရုံ၏အရသာကို ခံစားတတ်သည်၊ နောက်လိုက်နှစ်ကြိမ်တို့လည်း ဘဝင်မျိုးဖြစ်၍ တစ်စုံတစ်ခု သတ္တိမရှိ ဇော၏အာရုံကိုထပ်မံ၍ အာရုံပြုကာမျှသာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့်တဒါရုံဟူ၍ ဆိုရသည်၊

ယင်းတဒါရုံကိုပင် နောက်လိုက်နာမ်ဆိုသည်၊ ဤသို့ဇောလိုရင်းဖြစ်သည်ကို သိရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဥပမာဆောင်၍ ပြပါဦးအံ့– ဒါယကာဆွမ်းလှူလာသည်ကို တံခါးစောင့်ကျောင်းသား သိ၍ အဝေး၌နေသော သော့ကိုင်မောင်ရင်ကိုခေါ်, သော့ကိုင်မောင်ရင်လာ၍ တံခါးဖွင့်, တပါးမောင့်ရင်က ကောင်းမကောင်းစုံစမ်း, တစ်ပါးမောင်ရင်က ကောင်း၏ဟု ဘုန်းကြီးအားကပ်၊ ဘုန်းကြီးက ဘုဉ်းပေး၊ တစ်ပါးမောင်ရင်က ခွက်ဆေး၊ ဤဥပမာဖြင့် ဇောလိုရင်းဖြစ်ကြောင်းကို သိလေ။

ဆွမ်းလှူလာသည်နှင့် အာရုံခိုက်တိုက်လာခြင်း တူသည်၊ တံခါးစောင့်ကျောင်းသားနှင့် အာဝဇ္ဇန်းတူသည်၊ အဝေးသော့ကိုင်မောင်ရင်နှင့် ဒွါရအရှင် ဝိညာဏ်တူသည်၊ ခံယူသောမောင်ရင်နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း၊ စုံစမ်းသောမောင်ရင်နှင့် သန္တီရဏ၊ ကပ်သောမောင်ရင်နှင့် ဝုဋ္ဌော၊ ဘုန်းကြီးနှင့် ဇော၊ ခွက်ဆေးမောင်ရင်နှင့် နောက်လိုက်နာမ်တူသည်၊ ဒွါရအရှင်ဝိညာဏ်ငါးပါးတို့ကား မိမိတို့အိမ်တွင်း၌သာ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏၊ ကြွင်းသောဘဝင်ရှေ့ပြေး၊ ဇောနောက်လိုက် နာမ်တို့မှာ နှလုံးအိမ်အတွင်း၌သာဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏၊ ဖြစ်ရာမတူသောကြောင့် ဒွါရအရှင် ဝိညာဏ်ကို အဝေးနေ မောင်ရင်နှင့်တူသည်ဟူ၍ ဆိုသည်မှတ်။ (ပရမတ္ထစက္ခု)

ဇောစောပုံ

ယောနိသော မနသိကာရကြောင့် ကုသိုလ်ဇော, အယောနိသောမနသိကာရကြောင့် အကုသိုလ်ဇော, နိရာနုသယသန္တာန်ကြောင့် ကြိယာဇော စောရသည်။(များသောအားဖြင့် ကာမဇောတို့သည် ၇–ကြိမ်စောလေ့ရှိသည်)

မနောဒွါရဝီထိ

ဝိဘူတာရုံ	န	ဒ	မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ
အဝိဘူတာရုံ	န	ဒ	မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဘ	ဘ

ဆိုရိုး

ဝိဘူတာရုံ ကာမဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိဖြစ်ပုံမှာ– ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဇောခုနစ်ကြိမ်, တဒါရုံနှစ်ကြိမ်။

အဝိဘူတာရုံ ကာမဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိဖြစ်ပုံမှာ– ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဇောခုနစ်ကြိမ်။

အမျိုးအစား, အကြိမ်, စိတ်စုစုပေါင်း

ကာမဇောဝါရ ပဉ္စဒွါရဝီထိ

ဝီထိစိတ်များ															
၁	၂	၃	၄	၅	၆							၇		၇-မျိုး	
ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ	၁၄-ကြိမ်	အကျဉ်းစိတ်ပေါင်း-၅၄
ပ	သော	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ		
ပ	ဃာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ		
ပ	ဇိ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ		
ပ	ကာ	သံ	ဏ	ဝု	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ		

ကာမဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိ

၁	၂							၃		၃-မျိုး
မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ရုံ	ရုံ	၁၀-ကြိမ်
၁	ကာမဇော-၂၉								၁၁	၄၁-ပါး

။ စိတ်မျိုး သတ္တ၊ စုဒ္ဒကြိမ်မှာ။
ပဉ္စပေါင်းရေး၊ ငါးလေး ကာမာ။
ဆယ်ကြိမ် သုံးမျိုး၊ မှတ်ရိုးစိတ္တာ။
လေးဆယ့်တစ်၊ ကျယ်ဖြစ်မနောဒွါ။

ဆိုရိုး

ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌——

စိတ်အမျိုးအစားတို့သည်— ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော, တဒါရုံအားဖြင့် ၇-မျိုး။

စိတ်အကြိမ်တို့သည်— ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁-ကြိမ်, ပဉ္စဝိညာဏ် ၁-ကြိမ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၁-ကြိမ်, သန္တီရဏ ၁-ကြိမ်, ဝုဋ္ဌော ၁-ကြိမ်, ဇော ၇-ကြိမ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ်အားဖြင့် ၁၄-ကြိမ်။

စိတ်စုစုပေါင်းတို့သည်– ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁–ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀–ခု၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေး၊ သန္တီရဏ ၃–ခု၊ ဝုဋ္ဌော ၁–ခု၊ ကာမဇော ၂၉–ခု၊ တဒါရုံမဟာဝိပါက် ၈–ခုအားဖြင့် **ကာမစိတ်** ၅၄–ခုတို့တည်း။

မနောဒွါရဝီထိ၌–

စိတ်အမျိုးအစားတို့သည်– မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော, တဒါရုံအားဖြင့် ၃–မျိုး။

စိတ်အကြိမ်တို့သည်– မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁–ကြိမ်၊ ဇော ၇–ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂–ကြိမ်အားဖြင့် ၁၀–ကြိမ်။

စိတ်စုစုပေါင်းတို့သည်– မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ၁–ခု၊ ကာမဇော ၂၉–ခု၊ တဒါရုံ ၁၁–ခုအားဖြင့် ၄၁–ခုတို့တည်း။

တဒါရုံဆိုင်ရာအခန်း

တဒါရုံအင်္ဂါ

တဒါရုံသည်– (၁) ကာမပုဂ္ဂိုလ်၌သာ ဖြစ်သည်။ (ရူ–အရူပပုဂ္ဂိုလ်၌မဖြစ်)

(၂) ကာမဇောနောက်၌သာဖြစ်သည်။ (အပ္ပနာဇောနောင်မဖြစ်)

(၃) ကာမအာရုံ၌သာ ဖြစ်သည်။ (အခြားအာရုံတို့၌ မဖြစ်)

ကာမအာရုံတွင်လည်း အတိမဟန္တာရုံ, ဝိဘူတာရုံ၌သာ တဒါရုံဖြစ်သည်။

* ။ *ကာမဆိုင်ရာ၊ ပုဂ္ဂလာနှင့်၊ ဇောပါအာရုံ၊ သုံးချက်စုံမှ၊ တဒါကျ၊ နှစ်ဝ အတိ ဝိဘူသိ။*

ဇောနောင် တဒါရုံဖြစ်ပုံ

ကာမဇော	၂၉	တဒါရုံ	၁၁
(ဟသိတုပ္ပါဒ်, မဟာကြိယာသောမနဿ) ကြိယာသောမနဿဇော	၅	သောမနဿတဒါရုံ	၅
ဥပေက္ခာကြိယာဇော	၄	ဥပေက္ခာ တဒါရုံ	၆
ဒေါသဇော	၂		
လောဘမူ, မောဟမူ, မဟာကုသိုလ်ဇော	၁၈	တဒါရုံ	၁၁

* ။ *ဇောနောင်တဒါ၊ ဖြစ်ပုံမှာကား၊ ကြိယာသော၊ နောက်၌သောတည်း၊ ဒေါ,ဥ,ကြိ၊ နောက် ဥသိ၊ ကုန်ဘိ လော,မော,ကု။*

* ။ *ဒေါသဇောနောက်တွင်၊ ရုံ, ဘဝင်၊ ဥပင် ဖြစ်ရမည်။*

အာဂန္တုကဘဝင်

သောမနဿဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ပြီး ဒေါသဇောစောသူမှာ တဒါရုံမကျလျှင် ဘဝင်ကျရမည်၊ ယင်းသို့ ဘဝင်ကျရာ၌ ဇောကိုငဲ့၍ ဥပေက္ခာဘဝင်ကျလျှင် ပဋိသန္ဓေနှင့် ဆန့်ကျင်နေမည်၊ ပဋိသန္ဓေကိုငဲ့၍ သောမနဿဘဝင်ကျပြန်လျှင်လည်း ဒေါသဇောနှင့် ဆန့်ကျင်နေမည်၊ ထိုသို့ ဘဝင်ကျဘို့ အခက်အခဲကြုံနေသောကြောင့် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်သည် ဧည့်သည်အာဂန္တုကဘဝင်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ရသည်၊ ယင်းအာဂန္တုကဘဝင်သည်– ရှေ့၌ လေ့ကျက်အပ်ဘူးသော ကာမအာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြုရသည်၊ အာဂန္တုကဘဝင်နောင် မူလဘဝင်ပြန်ကျသည်။

*   ။ *သောနှင့်သန္ဓေ၊ နေခဲ့ပေ၍၊ စောလေဒေါသ၊ ရုံမကျ၊ ဖြစ်ရ ဥသ ဧည့်အာဂန်။*

အာရုံနှင့်ဝိပါက်

အနိဋ္ဌာရုံ၌ အကုသလဝိပါက်, ဣဋ္ဌာရုံ၌ ကုသလဝိပါက်ဆိုင်ရာ ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း သန္တီရဏ, တဒါရုံတို့ဖြစ်ရသည်၊ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌ အတိဣဋ္ဌာရုံဖြစ်လျှင် သန္တီရဏနှင့်တဒါရုံမှာ သောမနဿသာဖြစ်ရသည်။ (ဤသို့ ဝိပါက်များ၌ အာရုံအလိုက် ဝေဒနာယှဉ်ပုံ မှန်ကန်သည်ကို ဝိပါက်အမှန်ဟုဆိုသည်၊ ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ဇောများသည် ဝိပလ္လာသမကင်းသေးသောကြောင့် အာရုံအလိုက် ဝေဒနာယှဉ်ပုံမမြဲဘဲ ဖောက်ပြန်တတ်သည်ကို ဇောအပြန်ဟုဆိုသည်၊ ဘုရားရဟန္တာတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝိပါက်များနှင့် ကြိယာဇောတို့သည် ဝိပလ္လာသကင်းပြီးသောကြောင့် အာရုံအလိုက် ဝေဒနာယှဉ်ပုံမြဲမြံ မှန်ကန်သည်ကို ဝိပါက်လည်းအမှန်, ဇောလည်းအမှန်ဟုဆိုသည်)

*   ။ *အနိဋ္ဌာရုံ၊ အကုဝိ၊ ကုဝိဣဋ္ဌာ သောတိမှာ။*

အပ္ပနာဆိုင်ရာအခန်း

အပ္ပနာဇောများစောသည့် မနောဒွါရဝီထိများကို **အပ္ပနာဇောဝါရ**ဟု ခေါ်သည်၊ အပ္ပနာဇောဝါရ မနောဒွါရဝီထိ၌ ဝိဘူတ, အဝိဘူတနှစ်မျိုးမကွဲပြားဘဲ ဝိဘူတတစ်မျိုးသာရှိသည်၊ မှန်၏၊ အပ္ပနာဇောများသည် အာရုံထင်ရှားသောအခါ၌သာ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဝိဘူတ တစ်မျိုးသာရှိသည်၊ အပ္ပနာဇောဝါရ၌ တဒါရုံလည်းမကျ။

ဥပစာရသမာဓိဇော

မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၈–ခုသည် ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟူသော အမည်ဖြင့် အပ္ပနာဇောများ၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သည်၊ ယင်းဇောများကို ဥပစာရသမာဓိဇော (အပ္ပနာ၏ အနီးဖြစ်၍ တည်ကြည်သောဇော) ဟုလည်းခေါ်သည်။

*   ။ *ပကာကံ, ကြိ၊ ရှစ် ဉာဏ်ရှိကား၊ ပရိ, ဥပ၊ နု, ဂေါတြ၊ လေး၀ ပ္ပနာရှေး။*

အပ္ပနာဇောဝါရ

ဝီထိအမည်	ဘဝင်			ဥပစာရသမာဝိဇော				အပ္ပနာဇော	
ဈာန	န	ဒ	မ	ပ	ဥ	နု	ဂေါ	ဈာန်ဇော ၁-ကြိမ်/များစွာ	ဘ
မဂ္ဂ	န	ဒ	မ	ပ	ဥ	နု	ဂေါ/ဝေါ	မဂ်, ဖိုလ် ၂/၃ ကြိမ်	ဘ
ဖလသမာပတ္တိ	န	ဒ	မ	နု	နု	နု	နု	ဖိုလ်ဇောများစွာ	ဘ
အဘိညာ	န	ဒ	မ	ပ	ဥ	နု	ဂေါ	အဘိညာဉ်ဇော ၁-ကြိမ်	ဘ
နိရောဓသမာပတ္တိ	န	ဒ	မ	ပ	ဥ	နု	ဂေါ	နေဝ ကြိ/ကြိ ဈာန်ဇော ၂ (နိရောဓ) အနာဂါမိ/အရဟတ္တ ဖိုလ်	ဘ

ပ=ပရိကမ္မ ဥ=ဥပစာရ နု=အနုလောမ ဂေါ=ဂေါတြဘု ဝေါ=ဝေါဒါန။ (မန္ဒပညာ=ဉာဏ်ပညာနုံ့နှေးသူမှာ ၄-ကြိမ်၊ တိက္ခပညာ=ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သူမှာ ပရိကမ်မပါ ၃-ကြိမ်ဖြစ်သော်လည်း ဇယားနှင့် ဆိုင်ရာ၌ ၄-ကြိမ်အပြည့် ပြထားသည်) **ပရိကမ္မ**=အပ္ပနာကို ပြုပြင်တတ်သောစိတ်၊ **ဥပစာရ**=အပ္ပနာ၏ အနီးအနား၌ ဖြစ်တတ်သောစိတ်၊ **အနုလုံ**=ရှေ့နောက် လျော်စွာဖြစ်တတ်သောစိတ်၊ **ဂေါတြဘု**=ကာမအနွယ်, ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်တတ်, မဟဂ္ဂုတ်အနွယ်, အရိယာအနွယ်ကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သောစိတ်။

* ။ *ဈာန်, မဂ်, ဖလ၊ အဘိညာဏ်၊ တစ်ဖန်နိရောဓ။*

ဆိုရိုး- အပ္ပနာဝီထိသည် ဈာနဝီထိ, မဂ္ဂဝီထိ, ဖလသမာပတ္တိဝီထိ, အဘိညာဝီထိ, နိရောဓ သမာပတ္တိဝီထိအားဖြင့် ၅-ပါးပြား၏။ ထိုတွင်--

၁။ ဈာနဝီထိဖြစ်ပုံမှာ- ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု၊ အာဒိကမ္မိကဈာနဝီထိ၌ ဈာန်ဇော ၁-ကြိမ်, သမာပတ္တိဈာနဝီထိ၌ ဈာန်ဇော များစွာ, ထိုနောင်ဘဝင်။ (**သမာပတ္တိ**=လိုအပ်သလောက် ထပ်တလဲလဲ ဝင်စားမှု)

၂။ မဂ္ဂဝီထိဖြစ်ပုံမှာ- ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု / ဝေါဒါန်, မဂ်ဇော ၁-ကြိမ်, မဂ္ဂါနန္တရ ဖိုလ်ဇော ၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ်, ထိုနောင် ဘဝင်။ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ၌ ဂေါတြဘု, အထက်မဂ္ဂဝီထိ၌ ဝေါဒါန်။ အာဝဇ္ဇန်း ၁-ခုရှိသောဝီထိ၌ ဇော ၇-ကြိမ်ဇောလေ့ရှိ၍ မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ ၅-ကြိမ် မဂ်နောင် ဖိုလ်ဇော ၂-ကြိမ်, တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ ၄-ကြိမ်မြောက် မဂ်နောင် ဖိုလ်ဇော ၃-ကြိမ် ဇောသည်ဟုမှတ်)

၃။ ဖလသမာပတ္တိဝီထိဖြစ်ပုံမှာ- ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, အနုလုံ ၄-ကြိမ်, ဖိုလ်ဇောများစွာ, ထိုနောင်ဘဝင်။ (ဖလသမာပတ္တိ=ဖလဉာဏ်များမိမိဆိုင်ရာဖိုလ်ကို လိုသလို ဝင်စားမှု)

၄။ အဘိညာဝီထိဖြစ်ပုံမှာ- ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု, အဘိညာဏ်ဇော ၁-ကြိမ်, ထိုနောင် ဘဝင်။

၅။ နိရောဓသမာပတ္တိဝီထိဖြစ်ပုံမှာ- ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပရိကံ,

ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု, နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ် ကြိယာဈာန်ဇော ၂–ကြိမ်, ထို့နောင် **နိရောဓ**, နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမိဖိုလ်ဇော, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ၁–ကြိမ်စီ, ထို့နောင် ဘဝင်။

ကာမဇောနောင် အပ္ပနာဇောနှောင်းပုံ

ပုဂ္ဂိုလ်	ဥပစာရသမာဓိဇော	အပ္ပနာသမာဓိဇော			
	မဟာကု,ကြိ သံ ၈	မဟဂ္ဂုတ်ဇော ၁၈	မဂ်ဇော ၂၀	ဖိုလ်ဇော ၂၀	၆၈
တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် အောက်ဖလဈာန်	မဟာကု သံ ၄	။ ကု ၉	။ ၂၀	အောက်ဖိုလ် ၁၅	၄၄
	။ သော ၂	။ ကုသော ၄	။ သော ၁၆	။ သော ၁၂	၃၂
	။ ဥ ၂	။ ကု ဥ ၅	။ ဥ ၄	။ ဥ ၃	၁၂
ရဟန္တာ	မဟာကြိ သံ ၄	။ ကြိ ၉		အရဟတ္တဖိုလ် ၅	၁၄
	။ သော ၂	။ ကြိ သော ၄		။ သော ၄	၈
	။ ဥ ၂	။ ကြိ ဥ ၅		။ ဥ ၁	၆

* ။ *ကုသိုလ်နောက်ဘက်၊ ပ္ပနာဆက်ဖို့၊ မဟဂ်ကုသိုလ်၊ မဂ်,အောက်ဖိုလ်၊ မိန့်ဆို လေးလေး၊ သော, ဥ ရွေး။*

* ။ *ကြိယာ့,နောက်ဘက်၊ ပ္ပနာဆက်ဖို့၊ မဟဂ်ကြိ၊ ဟတ်ဖိုလ်သိ၊ ခွဲဘိသောဥဆယ့်လေးခု။*

ဆိုရိုး

၁။ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် အောက်ဖလဈာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃–ယောက်တို့၏ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄–ခုနောင် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉–ခု၊ မဂ်ဇော ၂၀၊ အောက်ဖိုလ် ၃–ခု ဇော ၁၅–ခုအားဖြင့် ၄၄–ပါးသော အပ္ပနာဇောတို့နှောင်းကုန်၏၊ ထိုတွင်–

(က) မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သောမနဿဇော ၂–ခု နောင် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် သောမနဿ ၄–ခု၊ မဂ်သောမနဿ ၁၆–ခု၊ အောက်ဖိုလ်သောမနဿ ၁၂–ခုအားဖြင့် ၃၂–ခုသော အပ္ပနာဇောတို့နှောင်းကုန်၏။

(ခ) မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဥပေက္ခာဇော ၂–ခု နောင် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ဥပေက္ခာ ၅–ခု၊ မဂ် ဥပေက္ခာ ၄–ခု၊ အောက်ဖိုလ် ဥပေက္ခာ ၃–ခုအားဖြင့် ၁၂– ခုသော အပ္ပနာဇောတို့ နှောင်းကုန်၏။

၂။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄–ခုနောင်မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ၉–ခု၊ အရဟတ္တဖိုလ် ၅–ခုအားဖြင့် ၁၄–ခုသော အပ္ပနာဇောတို့ နှောင်းကုန်၏။

(က) မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် သောမနဿဇော ၂–ခု နောင် မဟဂ္ဂုတ် ကြိယာ သောမနဿ ၄–ခု၊ အရဟတ္တဖိုလ်သောမနဿ ၄–ခုအားဖြင့် ၈–ခုသော အပ္ပနာဇောတို့ နှောင်းကုန်၏။

(ခ) မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်ဥပေက္ခာဇောနှစ်ခုနောင် မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ဥပေက္ခာ ၅–ခု၊ အရဟတ္တဖိုလ် ဥပေက္ခာ ၁–ခုအားဖြင့် ၆–ခုသော အပ္ပနာဇောတို့ နှောင်းကုန်၏။

မှတ်ချက်။ ။တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့်အောက်ပလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အပ္ပနာဇောနှောင်းရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ဇောသာတည်းကြသည်၊ လောကုတ္တရာဇောများကား အရမတည်းကြ၊ မတည်းပုံကို အောက်ပါအတိုင်းသိလေ။

ပုဂ္ဂိုလ်		မဟဂ္ဂုတ်	မိမိပိုင်ဖိုလ်	အထက်မဂ်	ပေါင်း
တိဟိတ်ပုထုဇဉ်အား	–	မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉–ခု၊		သောတာပတ္တိမဂ် ၅–ခု၊	၁၄–ခု။
သောတာပန်အား	–	။	သောတာပတ္တိဖိုလ် ၅–ခု၊	သကဒါဂါမိမဂ် ၅–ခု၊	၁၉–ခု။
သကဒါဂါမ်အား	–	။	သကဒါဂါမိဖိုလ် ၅–ခု၊	အနာဂါမိမဂ် ၅–ခု၊	၁၉–ခု။
အနာဂါမ်အား	–	။	အနာဂါမိဖိုလ် ၅–ခု၊	အရဟတ္တမဂ် ၅–ခု၊	၁၉–ခု။

ဇော	အခြေအနေ အချိန်အခါ	စောသောအကြိမ်
ကာမ	ပကတိအခါ	၇/၆
	မရဏာသန္နအခါစသည်တို့၌	၅
	မြတ်စွာဘုရား၏ ယမကပါဋိဟာရိယကာလစသည်၌	၄/၅
	အပ္ပနာဇော၏ရှေး ဥပစာရသမာဓိဇောအခိုက်၌	၄/၃
မဟဂ္ဂုတ်	အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဌမကပ္ပနာအခါ၌	၁
	အဘိညာဉ်ဇောအဖြစ်ဖြင့် အချင်းခပ်သိမ်း	၁
	နိရောဓသမာပတ်၏ရှေး နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ်, ကြိယာဇောအဖြစ်	၂
	သမာပတ်စျာန်ဝီထိ၌	များစွာ
လောကုတ္တရာ	နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်ဇော	၁
	မဂ်ဇောအဖြစ် အချင်းခပ်သိမ်း	၁
	မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဇောအဖြစ်	၂/၃
	ဖလသမာပတ္တိဖိုလ်ဇောအဖြစ်	များစွာ

ဇောအားလုံးနှင့်အကြိမ်

* ။ *ကာမဇောသိ၊ ပကတိခါ၊ ခွန်, ခြောက်ဖြာနှင့်၊ မရဏာ ငါး၊ ဘုရားတန်ခိုး ပြုချိန်မျိုးကား၊ လေးနှင့်ငါးတည်း၊ ရှေ့သွား–အပ္ပနာ၊ လေး, သုံးဖြာ၊ စောရာအကြိမ်ပေါင်း။*

* ။ *ဇောမဟဂ္ဂတာ၊ ရ ကာစ နှင့်၊ တစ်ဝ ဘိညာ၊ တစ်ကြိမ်သာတည်း၊ နေဝါနိရှေး၊ နှစ်ကြိမ်ဓွေး၊ မှတ်ရေးသမာ ကြိမ်များစွာ။*

* ။ *နိရောဓမှ၊ ထ ကာစ ဖိုလ်၊ မဂ်စိတ်ကိုလျှင်၊ မိန့်ဆိုတစ်ကြိမ်၊ နှစ်,သုံးကြိမ်မှာ၊ မဂ္ဂါနန္တ ရ၊ ဖိုလ်ဇောချ၊ များလှသမာ ဖိုလ်ဇောဖြာ။*

ဆိုရိုး

၁။ ကာမဇောတို့သည်–

(က) ပကတိအခါ ၇–ကြိမ်၊ ၆–ကြိမ်၊

(ခ) မရဏာသန္နအခါ စသည်တို့၌ ၅–ကြိမ်၊

(ဂ) တန်ခိုးပြာဋိဟာပြုရာအခါစသည်တို့၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဇော ၄–ကြိမ်၊ ၅–ကြိမ်၊

(ဃ) အပ္ပနာဇော၏ရှေး ဥပစာရ သမာဓိဇော ၄–ကြိမ်၊ ၃–ကြိမ်။

၂။ မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည်–

(က) အာဒိကမ္မိကစျာနဝီထိ၌ စျာန်ဇော ၁–ကြိမ်၊

(ခ) အဘိညာဏ်ဇော ၁–ကြိမ်၊

(ဂ) နိရောဓသမာပတ်၏ရှေး နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်, ကြိယာစျာန်ဇော ၂–ကြိမ်၊

(ဃ) သမာပတ္တိစျာနဝီထိ၌ စျာန်ဇောများစွာ။

၃။ လောကုတ္တရာဇောတို့သည်–

(က) နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်ဇော,အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ၁–ကြိမ်၊

(ခ) မဂ်ဇော ၁–ကြိမ်၊

(ဂ) မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဇော ၂–ကြိမ်၊ ၃–ကြိမ်၊

(ဃ) ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ ဖိုလ်ဇောများစွာ။

ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

ကာမပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

ပုဂ္ဂိုလ်		စိတ်							
		အကုသိုလ်	အဟိတ်	[illegible]	[illegible]	မဟာဝိ	မဟဂ္ဂုတ်	လောကုတ္တရာ	သင်္ချာ
ပုထုဇဉ် ၄	ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်	၁၂	ဟသိကြဉ် ၁၇	။ ၈					၃၇
	သုဂတိအဟိတ်, ဒွိဟိတ်	၁၂	ဟသိကြဉ် ၁၇	။ ၈		ဝိပ် ၄			၄၁
	တိဟိတ်	၁၂	ဟသိကြဉ် ၁၇	။ ၈		မဟာဝိ ၈	ကု ၉		၅၄ / ၄၅
အရိယာ ၄	မဂ္ဂဋ္ဌာန် ၄							ဆိုင်ရာမဂ် ၁–ခုစီ	၁
	သော, သက– ဖလဋ္ဌာန်	ဒိဋ္ဌိသံ, ဝိစိ ကြဉ် ၇	ဟသိကြဉ် ၁၇	။ ၈		မဟာဝိ ၈	ကု– ၉	ဆိုင်ရာဖိုလ် ၁–စီ	၅၀ / ၄၁
	အနာ ဖလဋ္ဌာန်	ဒိဋ္ဌိ သံ, ဝိစိ ဒေါ၂ ကြဉ် ၅	ဟသိကြဉ် ၁၇	။ ၈		မဟာဝိ ၈	ကု– ၉	အနာဖိုလ် ၁	၄၈ / ၃၉
	အရဟတ္တဖလဋ္ဌာန်		၁၈		။ ၈	မဟာဝိ ၈	မဟာကြိ ၉	အရ–ဖိုလ် ၁	၄၄ / ၃၅

* ။ *အကုသလ၊ ဟသိတ–ကြဉ်၊ အဟိတ်ဝင်၍၊ ထို့ပြင် ကာကု၊ သုံးခွန်စု၊ ရမှု ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်။*

* ။ *ဝိပ် မဟာဝိ၊ ထပ်ရရှိ၊ သု,ဒွိ ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။*

* ။ *အကုသလ၊ ဟသိတ–ကြဉ်၊ အဟိတ်ဝင်၍၊ ထို့ပြင် မဟာ၊ ကု, ဝိပါ၊ တိမှာ လေးဆယ့်ငါး။*

* ။ *မဂ္ဂဋ္ဌာန်မှာ၊ သူ့ဆိုင်ရာ၊ မဂ္ဂါတစ်ခုစီ။*

* ။ *ဒိဋ္ဌိသံ ဝိစိ၊ သောပယ်ဘိ၍၊ ဒေါသ်ွိ အနာ၊ ထပ်ပယ်ကာ၊ ဆိုင်ရာဖိုလ်ယှဉ် တိဟိတ်တူ။*

* ။ *အဟိတ်မဟာ၊ ဝိ, ကြိယာနှင့်၊ ဆိုင်ရာဖိုလ်ထာ သုံးဆယ့်ငါး၊ ရကြား ရဟန္တာ။*

* ။ *ဈာန်ရ တိ, သောက်၊ ကုသိုလ်လှစ်၊ အသောက်ကြိ ဂ်သိ။*

ဆိုရိုး–

ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်– ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်, ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်အားဖြင့် ၄–ယောက်။

၁။ **ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** အကုသိုလ်စိတ်–၁၂၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော အဟိတ်စိတ်–၁၇၊ မဟာကုသိုလ် ၈–ခုအားဖြင့် ၃၇–ခုရသည်။

၂။ **သုဂတိအဟိတ်, ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** အကုသိုလ်စိတ်–၁၂၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော အဟိတ် စိတ်–၁၇၊ မဟာကုသိုလ်–၈၊ မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄–ခုအားဖြင့် ၄၁–ခုရသည်။ (ဆိုခဲ့ပြီး ဒု, သု, ဒွိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ကြိယာဇောနှင့် အပ္ပနာဇောများမရနိုင်၊ ထိုကြောင့်စျာန်ရပုဂ္ဂိုလ်, အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မဖြစ်နိုင်)

၃။ **တိဟိတ် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** အကုသိုလ်စိတ်–၁၂၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော အဟိတ်စိတ် ၁၇၊ မဟာကုသိုလ်–၈၊ မဟာဝိပါက် ၈–ခုအားဖြင့် ၄၅–ခုရသည်။

၄။ **မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ–** သူတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ မဂ်စိတ် ၁–ခုစီသာ ရသည်။

၅။ **သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်, သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်,ဝိစိကိစ္ဆာ ကြဉ်သော အကုသိုလ်–၇၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ်သော အဟိတ်စိတ်–၁၇၊ မဟာ ကုသိုလ်–၈၊ မဟာဝိပါက်–၈၊ မိမိဖိုလ်အားဖြင့် ၄၁–ခုရသည်။

၆။ **အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဒေါသမူ ၂–ကြဉ် အကုသိုလ် ၅–ခု၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ် အဟိတ်စိတ်–၁၇၊ မဟာကုသိုလ်–၈၊ မဟာဝိပါက်–၈၊ အနာဂါမိ ဖိုလ် ၁–ခုအားဖြင့် ၃၉–ခုရသည်။ (ဒိဋ္ဌိသံ ၄, ဝိစိကိစ္ဆာ ၁–သည် ပုထုဇဉ်၌သာဖြစ်၊ လောကုတ္တရာသည် အရိယာ၌သာဖြစ်)

၇။ **ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ–** အဟိတ်–၁၈၊ မဟာဝိပါက်–၈၊ မဟာကြိယာ–၈၊ အရဟတ္တဖိုလ် ၁–ခုအားဖြင့် ၃၅–ခုရသည်။ (အကုသိုလ်အလုံး ပယ်ပြီးဖြစ်၍ အကုသိုလ်များ မရတော့၊ ပြုသမျှကောင်းမှုများလည်း အကျိုးမရ ပြုကာမတ္တဖြစ်၍ ကုသိုလ်မမည် ကြိယာသာမည်သည်)

၈။ **ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင်–** တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အတွက် မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ် ၉–ခု၊ အသေက္ခခေါ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အတွက်–မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ ၉–ခု အပိုထပ်ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ယခုဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား ကာမဘုံသားအတွက်ဖြစ်သည်၊ ရူပဘုံသား,အရူပဘုံသားဖြစ်လျှင် မဟာဝိပါက် အစား သက်ဆိုင်ရာ ရူပဝိပါက်, အရူပဝိပါက် ပြောင်း၍ ဘုံမှာ မရသော စိတ်များကိုလည်း ပယ်ထုတ်ရမည်။

ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်= အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ဉပေက္ခာသန္တီရဏ (အဟိတ်) စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊

သုဂတိအဟိတ်= လူဘုံ,စတုမဟာရာဇ် သုဂတိဘုံ၌ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဉပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊

ဒွိဟိတ်= ဟိတ် ၂–ပါးရှိသည့် မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊

တိဟိတ်= ဟိတ် ၃–ပါးရှိသည့် မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉–ခုတို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ၊ (တိဟိတ်ပုထုဇဉ်မှ အရိယာအဆင့်သို့ တက်ရသောကြောင့် တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာ ၈–ယောက်ကို တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၉–ယောက်ဟုဆိုသည်။

ဘုံစိတ်ရ

ဘုံ	စိတ်							
	အကုသိုလ်	အဟိတ်	မဟာကု	မဟာဝိ	မဟာကြိ	မဟဂ္ဂုတ်	လောကုတ်	
ကာမ–၁၁	၁၂	၁၈	၈	၈	၈	ဝိပါက် ကြဉ် ၁၈	၈	၈၀
အသညကြဉ် ရူပ ၁၅	ဒေါသမူကြဉ် ၁၀	ဃာနာဒိကြဉ် ၁၂	၈		၈	အရူပဝိ ကြဉ် ၂၃	၈	၆၉
အရူပ ၄	လောဘမူ မောဟမူ	မနောဒွါ ရာဝဇ္ဇန်း	၈		၈	အရူ၁၂	သောမင် ကြဉ် ၇	၄၆
အသညသတ်								

(သင်္ကြိုဟ်၌ ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ, ဘုံစိတ်ရတို့ကို ဝီထိစိတ်ဖြင့်သာ ပြသည်၊ ဝီထိမုတ်စိတ်ဖြင့် မပြ၊ ဤ၌ ရနိုင်သမျှဖြင့် ပြထားသည်)

* ။ *မဟဂ်ဝိ–ကြဉ်၊ ကာမတွင်၊ စိတ်လျှင် ရှစ်ဆယ်သာ။*

* ။ *ဒေါ, ဃာနာဒိ၊ မဟာဝိနှင့်၊ အရူဝိလေး၊ ကြဉ်ရေး နှစ်ဆယ်၊ ရူပဝယ်၊ မှတ်ဖွယ် ခြောက်ဆယ့်ကိုး။*

* ။ *လော, မော, ဆယ်ဖြာ၊ မနောဒွါနှင့်၊ မဟာကု, ကြိ၊ မှတ်သိအရူ၊ လောကုတ်မူကား၊ စ ကြဉ်ထား၍၊ မှတ်သားလေးဆယ်၊ ခြောက်ခုကယ်၊ ဘုံဝယ်အရူပ။*

* ။ *စိတ်, စေမရ၊ အသည၊ ရုပ်မျှ သက်သက်နေ။*

* ။ *ဒေါ,ဃာနာဒိ၊ မဟာဝိမှာ၊ ကာမသာသိ၊ ရူ, ရူဝိမှာ၊ ရူ, ရူသာ၊ ဆိုင်ရာ ဘုံဖြစ်စိတ်။*

ဆိုရိုး

၁။ **ကာမဘုံ၌**– မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်ကြဉ်သော စိတ်ရှစ်ဆယ်ရသည်။

၂။ **ရူပဘုံ၌**– ဒေါသမူကြဉ်သော အကုသိုလ်–၁၀၊ ဃာနာဒိတ္တယ ၆–ခုကြဉ် အဟိတ်–၁၂၊ မဟာကုသိုလ်–၈၊ မဟာကြိယာ–၈၊ ရူပ–၁၅၊ ဝိပါက်ကြဉ်သော အရူပ–၈၊ လောကုတ္တရာ ၈–ခုအားဖြင့် ၆၉။(ရူပေ ဃထာရဟံ စတုသဋ္ဌိ–ဘာရ ဝီထိမုတ်ဖြစ်သော ရူပဝိပါက် ၅–ပါးကိုနုတ်)

၃။ **အရူပဘုံ၌**– လောဘမူ, မောဟမူ–၁၀၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း–၁၊ မဟာကုသိုလ်–၈၊ မဟာကြိယာ–၈၊ အရူပ–၁၂၊ သောတာပတ္တိမဂ်ကြဉ်သော လောကုတ္တရာ ၇–ခုအားဖြင့် ၄၆။

(အရူပေ ဒွေစတ္တာလီသ လဗ္ဘရေ–ဘာရ ဝီထိမုတ်ဖြစ်သော အရူပဝိပါက် ၄–ခုကို နုတ်ပါ)

၄။ **အသညသတ်ဘုံ၌**–စိတ်, စေတသိက်လုံးဝမရ၊ ရုပ်မျှသာရှိသည်။

ဝီထိပိုင်းပြီး၏။

ဝီထိမုတ်ပိုင်း

စတုက္က ၄–ပါး

	စတုက္ကအမည်		သရုပ်			
၁	ဘူမိစတုက္က		အပါယ်	ကာမသုဂတိ	ရူပါဝစရ	အရူပါဝစရ
၂	ပဋိသန္ဓိစတုက္က		အပါယ်	ကာမသုဂတိ	ရူပါဝစရ	အရူပါဝစရ
၃	ကမ္မစတုက္က	သုတ္တန်နည်း	ဇနက	ဥပထမ္ဘက	ဥပပီဠက	ဥပဃာတက
			ဂရု	အာသန္န	အာစိဏ္ဏ	ကဋတ္တာ
			ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ	ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ	အပရာပရိယဝေဒနီယ	အဟောသိ
		အဘိဓမ္မာနည်း	အကုသိုလ်	ကာမကုသိုလ်	ရူပကုသိုလ်	အရူပကုသိုလ်
၄	မရဏုပ္ပတ္တိစတုက္က		အာယုက္ခယ	ကမ္မက္ခယ	ဥဘယက္ခယ	ဥပစ္ဆေဒက

* ။ *ဘုံ, သန်, ကံ, စု၊ လေးစီပြု၊ လေးခု ဝီထိမုတ်။*

ဘုံဆိုင်ရာအစန်း

ဘူမိစတုက္က– သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနကို **ဘူမိ (ဘုံ)** ဟုခေါ်သည်၊ ထိုဘုံသည် အပါယ်ဘုံ, ကာမသုဂတိဘုံ, ရူပါဝစရဘုံ, အရူပါဝစရဘုံ ဟု ၄–မျိုးရှိသည်။ (ပဋိသန္ဓိစတုက္က စသည်တို့ကိုလည်း ဆိုလေ)

အပါယ်ဘုံ– လူ, နတ်, နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သမ္ပတ္တိရရှိကြောင်း ကောင်းမှုမှ ကင်းရာဘုံ၊ ထိုအပါယ်ဘုံသည်–ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ် အားဖြင့် ၄–ပါး။

* ။ *အပါယ်လေးဝ၊ မနုဿနှင့်၊ ဒေဝခြောက်ထပ်၊ ဆယ့်ခြောက်ရပ် ရူ၊ အရူမူ၊ လေးဆူ ဘုံလှစ် သုံးဆယ့်တစ်။*

* ။ *ငရဲ, တိရိစ်၊ ပြိတ်, အသုရာ၊ ပါယ်လေးရွာ၊ ချမ်းသာမရှိမှတ်။*

* ။ *စ, တာ, ယာ, တု၊ နိမ်, ပ–ရှု၊ ခြောက်ခု နတ်ဒေဝါ။*

* ။ *ပ, ဒု, တ ရပ်၊ သုံးစီမှတ်၍၊ ဝေဟပ်, အသညိ၊ သုဒ်ငါးအင်ကား၊ စ ဈာန်ထားမှတ်သား ရူဘုံ တစ်ဆယ့်ခြောက်။*

* ။ *အဝိ, အတပ်၊ သုဒဿ နှစ်ရိပ်၊ အကနိဋ္ဌ၊ ငါးစိပ် သုဒ္ဓါဝါ။*

ငရဲဘုံ––– ချမ်းသာသုခမရှိသောဘုံဌာနကို နိရယ(ငရဲ)ဘုံဟုခေါ်သည်၊ ထိုငရဲဘုံသည် သိဉ္ဇိုဝ်း, ကာဠသုတ်, သံဃာတ, ရောရုဝ, မဟာရောရုဝ, တာပန, မဟာတာပန, အဝီစိဟု ရှစ်ထပ်ရှိ၏၊ ယင်းတို့ကို မဟာနိရယ=ငရဲကြီးများဟုခေါ်သည်။ (ဇာတက ၂–၆၀)

* ။ *သိဉ္ဇိုဝ်း, ကာဠ၊ သံဃာတနှင့်၊ ရောရုဝနှစ်၊ တာပန်နှစ်၊ နောက်လှစ် အဝီစိ။*

ဘုံအမျိုးအစား				၃၁-ဘုံအမည်			သက်တမ်း / မဟာကပ်
ဗြဟ္မာဘုံ-၂၀	အရူပ ၄-ဘုံ			နေဝသညာနာသညာယတန			၈၄၀၀၀
				အာကိဉ္စညာယတန			၆၀၀၀၀
				ဝိညာဏဉ္စာယတန			၄၀၀၀၀
				အာကာသာနဉ္စာယတန			၂၀၀၀၀
	ရူပ ၁၆-ဘုံ	စတုတ္ထစျာန် ၇-ဘုံ	သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ	အကနိဋ္ဌာ			၁၆၀၀၀
				သုဒဿီ			၈၀၀၀
				သုဒဿာ			၄၀၀၀
				အတပ္ပါ			၂၀၀၀
				အဝိဟာ			၁၀၀၀
				ဝေဟပ္ဖိုလ်, အသညသတ်			၅၀၀
			တတိယစျာန် ၃-ဘုံ	ပရိတ္တာသုဘာ, ၁၆	အပ္ပမာဏာသုဘာ, ၃၂	သုဘကိဏှာ ၆၄	မဟာကပ်
			ဒုတိယစျာန် ၃-ဘုံ	ပရိတ္တာဘာ, ၂	အပ္ပမာဏာဘာ, ၄	အာဘဿရာ ၈	။
			ပထမစျာန် ၃-ဘုံ	ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ, ၁/၃	ဗြဟ္မပုရောဟိတာ, ၁/၂	မဟာဗြဟ္မာ ၁	အသင်္ချေယျ
ကာမ ၁၁-ဘုံ	ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ	နတ်ပြည် ၆ ထပ်		ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ			၁၆၀၀၀ / ၉၂၁၆သန်း
				နိမ္မာနရတိ			၈၀၀၀ / ၂၃၀၄သန်း
				တုသိတာ			၄၀၀၀ / ၅၇၆သန်း
				ယာမာ			၂၀၀၀ / ၁၄၄သန်း
				တာဝတိံသာ			၁၀၀၀ / ၃၆သန်း
				စတုမဟာရာဇ်			၅၀၀ / ၉သန်း
			လူဘုံ	လူဘုံ			
			အပါယ်လေးဘုံ	ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ်			

သက်တမ်းမမြဲသူများ— ✱ အပါယ်ဘုံသား၊ လူအများနှင့်၊ အခြား ဝိနိပါတ်၊ မြဲမရှိ၊ မှတ်ဘိ သက်တမ်းမှာ။

ငရဲဘုံ၏တည်ရာ—မြင်းမိုရ်တောင်အောက်၌ အသုရာပြည်ရှိသည်၊ ယင်းအသုရာပြည် အောက် ယူဇနာ ၁၅၀၀၀—စီ ခြားလျက် ငရဲကြီးရှစ်ထပ် ထက်အောက်စဉ်လျက် တည်ရှိ၏။ (ဘေဒနီ)

* ။ *သောင်းငါးထောင်စီ၊ သချာမည်၊ ရှစ်လီ ပယ်သုရာ။ (ဘေဒနီ)*

ငရဲငယ်— ငရဲကြီးရှစ်ထပ်၏ အထပ်တိုင်းတွင်—ဘင်ပုပ်ငရဲ, ပြာပူငရဲ, လက်ပံတောငရဲ, သန်လျက် ရွက်တောငရဲ, ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲဟု ဥဿဒငရဲငယ်၅—ခု တံတိုင်းခတ်သလို ရံပတ်၍ နေသည်။ (မ ၃–၂၂၃၊ ပရမတ္ထသံခိပ် ၁၄၀)

* ။ *အထပ်တိုင်းမှာ၊ ဘင်, ပြာ, လက်, သန်၊ ကြိမ်ပိုက်ရံ၊ ငါးတန် ဥဿဒ။ (တီ)*

တိရစ္ဆာန်=မတ်မတ် မသွား ဖီလာ အလျားလိုက်သွားတတ်သော ခွေး, ဝက်, ကြက်, ငှက်စသော တိရစ္ဆာန်ပေါင်း၊ တိရစ္ဆာန်တို့၏ နေရာအရပ်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်သည်ပင် တိရစ္ဆာန်ဘုံဖြစ်သည်။ (ဋီကာကျော်)

ပြိတ္တာ= ငတ်ငတ် ပြတ်ပြတ် ဆင်းဆင်းရဲရဲ နေရသောတစ္ဆေ, အစိမ်း, သရဲ, ဘီလူး, သဘက် စသော သတ္တဝါမျိုး၊ သူတို့၏ နေရာအရပ်နှင့် ခန္ဓာကိုယ်သည်ပင် ပြိတ္တာဘုံ။ (ဋီကာကျော်)

အသုရကာယ်=ပြိတ္တာအကြီးစားများအပေါင်း၊ သူတို့နေရာနှင့် ခန္ဓာကိုယ်သည်ပင်သူတို့ဘုံ။ (ဋီကာကျော်)

ကာမသုဂတိ=ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာဘုံသည် ကာမဘုံ၊ ကောင်းမြတ်သော လားရောက်ရာ ကာမဘုံသည် ကာမသုဂတိဘုံ။ (စတုမဟာရာဇ်ဘုံသည် မြင်းမိုရ်တောင် အလယ်လောက်မှစ၍ မြေပြင်ရောက် အောင် ပျံ့နှံ့တည်၏၊ တာဝတိံသာသည် မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌တည်သည်၊ ယာမာစသော အထက်နတ်ဘုံများကား မြင့်မိုရ်တောင်အထက်ကောင်းကင်၌တည်သည်၊ ကာမသုဂတိ ၇—ဘုံတို့သည် ယူဇနာ ၄—သောင်း, ၂—ထောင်စီခြား၏၊ ဗြဟ္မာဘုံများကား ၅—သန်း, ၅—သိန်း, ၈—ထောင်စီခြား၏) (သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ စသည်)

သက်တမ်းတွက်ပုံ

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော သက်တမ်းများကို ကာမဘုံသားများအတွက် နှစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပထမစျာန်ဘုံသားများအတွက် အသင်္ချေယျကပ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အထက်ဗြဟ္မာများအတွက် မဟာကပ်ဖြင့်လည်းကောင်းရေတွက်ပါလေ။ ဥပမာ—— စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့သည် လူ့အရေအတွက်နှစ်၉—သန်း၊ နတ်အရေအတွက် နှစ် ၅၀၀—သက်တမ်းရှိသည် စသည်ဖြင့် နတ်၆—ဘုံသက်တမ်းကိုသိလေ၊ နတ် ၆—ဘုံသက်တမ်း အောက်ဆင့်မှ အထက်ဆင့်သို့ တက်ရာ၌ နတ်အရေအတွက်ကို ၂—ဖြင့်မြှောက်၊ လူ့အရေအတွက်ကို ၄—ဖြင့်မြှောက်။

	စတုမဟာရာဇ် × တာဝတိံသာ	တာဝတိံသာ × ယာမာ	ယာမာ × တုသိတာ
နတ်အရေအတွက်—	၅၀၀ × ၂=၁၀၀၀၊	၁၀၀၀ × ၂=၂၀၀၀၊	၂၀၀၀ × ၂=၄၀၀၀၊
လူ့အရေအတွက်—	၉,၀၀၀,၀၀၀ × ၄=၃၆,၀၀၀,၀၀၀၊	၃၆,၀၀၀,၀၀၀ × ၄=၁၄၄,၀၀၀,၀၀၀၊	၁၄၄,၀၀၀,၀၀၀ × ၄=၅၇၆,၀၀၀,၀၀၀

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံသားတို့သည် အသင်္ချေယျကပ်၏ ၃—ပုံ ၁—ပုံ၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံသားတို့သည် အသင်္ချေယျကပ်၏ ထက်ဝက်၊ မဟာဗြဟ္မာဘုံသားတို့သည် အသင်္ချေယျ ၁—ကပ်၊ ပရိတ္တာဘာဘုံသားတို့သည် မဟာကပ် ၂—ကပ် သက်တမ်းရှိသည် စသည်ဖြင့်သိလေ။

ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ရ

ပုဂ္ဂိုလ် ၁၂–ယောက်

ဘုံ		ပုဂ္ဂိုလ် ၁၂ ယောက်													
		ပုထုဇဉ် ၄				အရိယာ ၈									
		ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်	သုဂတိအဟိတ်	ဒွိဟိတ်	တိဟိတ်	သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်	သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်	သကဒါဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန်	သကဒါဂါမိဖလဋ္ဌာန်	အနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန်	အနာဂါမိဖလဋ္ဌာန်	အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာန်	အရဟတ္တဖလဋ္ဌာန်	ပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း	ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း
အပါယ်	၄	॥												၁	၄
လူ၊ စတုမဟာရာဇ်	၂		॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	၁၁	၂၂
အထက်နတ်ပြည်	၅			॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	၁၀	၅၀
ပ–ဒု–တ ဈာန် ၃–ဘုံစီ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ	၁၀				॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	၉	၉၀
အသညသတ်	၁		॥											၁	၁
သုဒ္ဓါဝါသ	၅										॥	॥	॥	၃	၁၅
အရူပ	၄				॥		॥	॥	॥	॥	॥	॥	॥	၈	၃၂
ဘုံပေါင်း		၄	၃	၇	၂၁	၁၇	၂၁	၂၁	၂၁	၂၁	၂၆	၂၆	၂၆	၂၁၄	

* ॥ *ဒု, သု, ဒွိ, တိ၊ ရှစ် အရိ၊ ပေါင်းဘိပုဂ္ဂိုလ် ဆယ့်နှစ်ယောက်။*

* ॥ *အပါယ်မှာ– ဒု၊ လူ့, စတုမှာ၊ ဒု– မပါ၊ ငါးဖြာ ထက်နတ်၊ ဒု, သုလပ်။*

* ॥ *ဝေဟပ်တိုင်မှာ၊ ဆယ်ပြဟ္မာတွင်၊ ရိယာ, တိပု၊ အသဉ်, သု၊ သုံးခု ရိဖျား သုဒ္ဓါငါး။*

* ॥ *သောမဂ်မပါ၊ အရိယာနှင့်၊ တိပါ ရှစ်ဆူ၊ ဘုံအရူ၊ ပေါင်းမူ နှစ်ရာတစ်ဆယ့်လေး။*

* ॥ *အပါယ် သညာ၊ ရိယမပါ။ ပုထုမဖြစ်၊ ငါးဆစ် သုဒ္ဓါ။*
အကြွင်းဘုမ္မိ၊ ပု, ရိ ရောရာ။ သဉ် ရုပ်မျှ၊ နာမ်မျှ အရူပါ။

ဆိုရိုး

၁။ ပုဂ္ဂိုလ်သည်– ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်, ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်ဟူသော ပုထုဇဉ် ၄–ယောက်၊ အရိယာ ၈–ယောက်အားဖြင့် ၁၂–ယောက်။

၂။ အပါယ် ၄–ဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ် ၁–ယောက်စီရသောကြောင့်(၄×၁)စုစုပေါင်း ၄–ယောက်။

၃။ လူဘုံ, စတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ကြဉ်သော ၁၁–ယောက်စီ ရသောကြောင့် (၂×၁၁) စုစုပေါင်း ၂၂–ယောက်။

၄။ အထက်နတ်ပြည် ၅–ထပ်၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်ကြဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၁၀–ယောက်စီ ရသောကြောင့် (၅×၁၀) စုစုပေါင်း ၅၀။

၅။ ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင်အောင်သော ဗြဟ္မာ ၁၀–ဘုံ၌ တိဟိတ် ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာ ၈–ယောက် အားဖြင့် ၉–ယောက်စီ ရသောကြောင့် (၁၀×၉) စုစုပေါင်း ၉၀။

၆။ အသညသတ်ဘုံ၌ သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်သာရသောကြောင့် (၁×၁) စုစုပေါင်း ၁–ယောက်။

၇။ သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံ၌ ထိပ်ဖျားအရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၃–ယောက်စီရသောကြောင့် (၅×၃) စုစုပေါင်း ၁၅။

၈။ အရူပ ၄–ဘုံ၌ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ကြဉ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၇–ယောက်အားဖြင့် ၈–ယောက်စီရသောကြောင့် (၄×၈) စုစုပေါင်း ၃၂။

၉။ ၃၁–ဘုံ၌ အသီးသီးရသောပုဂ္ဂိုလ်များကိုပေါင်းလျှင် စုစုပေါင်း ၂၁၄–ယောက်ဖြစ်သည်။

၁၀။ အပါယ်ဘုံ, အသညသတ်ဘုံတို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မပါဝင်၊ ပုထုဇဉ်သက်သက်သာရသည်၊ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပုထုဇဉ်မပါသော အရိယာသက်သက်သာရသည်၊ ကြွင်းသောဘုံတို့၌ အရိယာ, ပုထုဇဉ် ၂–မျိုးလုံးရောလျှက်ရှိသည်၊ အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ်မျှသာရှိပြီး အရူပဘုံ၌ နာမ်မျှသာရှိသည်။(အရူပဘုံဟု ဘုံသီးခြားမရှိ၊အရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကိုပင် အရူပဘုံဟုဆိုသည်)(ဋီကာကျော်)

သတ္တာဝါသဘုံ ကိုးဝ, ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇–ပါး (ဒီ–၃–၂၁၈၊၂၀၉)

(ကာယ=ကိုယ်ခန္ဓာ၊ နာနတ္တ=ကြီး, ငယ်, နိမ့်, မြင့် စသည်မတူ ထူးခြား၊ ဧကတ္တ=ကြီး, ငယ်, နိမ့်, မြင့် စသည် တူညီ၊ သညီ=ပဋိသန္ဓေစိတ်)

၁။ **နာနတ္တကာယ နာနတ္တသညီ**(ကာမသုဂတိ ၇–ဘုံသားများ)
၂။ **နာနတ္တကာယဧကတ္တသညီ**(အပါယ်ဘုံ,ပဌမစျာန်ဘုံသားများ)
၃။ **ဧကတ္တကာယနာနတ္တသညီ**(ဒုတိယစျာန်ဘုံသားများ)
၄။**ဧကတ္တကာယဧကတ္တသညီ**(တတိယစျာန်ဘုံ,ဝေဟပ္ဖိုလ်,သုဒ္ဓါဝါသဘုံသားများ)
၅။ **အသညီ**(အသညဘုံသားများ)
၆။ **အာကာသာနဉ္စာယတန**
၇။ **ဝိညာဏဉ္စာယတန**
၈။ **အာကိဉ္စညာယတန**
၉။**နေဝသညာနာသညာယတန**

(အသညသတ်နှင့် နေဝသညာနာသညာယတန ၂–ပါးနုတ်လျှင် ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇–ပါးဖြစ်၏)

ကမ္မစတုက္က

ကမ္မစတုက္က		ကံ	သဘော တရားကိုယ်
သုတ္တန်နည်း	ကိစ္စစတုက္က	ဇနက	ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာ
		ဥပထမ္ဘက	ထောက်ပံ့ကူညီသော ။
		ဥပပီဠက	အားနည်းအောင်နှိပ်စက်သော ။
		ဥပဃာတက	သတ်ဖြတ်တတ်သော ။
	ပါကဒါနပရိယာယ	ဂရုက	အားကောင်းသော ။
		အာသန္န	သေခါနီး၌ပြုအပ်,အောက်မေ့အပ်သော ။
		အာစိဏ္ဏ	မပြတ်လေ့ကျင့်အပ်သော ။
		ကဋတ္တာ	ဂရုက,အာသန္န,အာစိဏ္ဏအဖြစ်သို့မရောက် သာမန်ပြုရုံမျှဖြစ်သော ။
	ပါကကာလစတုက္က	ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ	မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ပဌမဇောစေတနာ
		ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ	ဒုတိယ ။ သတ္တမဇော ။
		အပရာပရိယဝေဒနီယ	တတိယဘဝမှစ၍ အကျိုးပေးသော အလယ်ဇော–၅
		အဟောသိ	အကျိုးမပေးဘဲ အကျိုးပေးရာကာလကိုကျော်လွန်သွားသော စေတနာ
အဘိဓမ္မာနည်း	ပါကဋ္ဌာနစတုက္က	အကုသိုလ်	ဒုစရိုက်အကျဉ်း ၃/ အကျယ် ၁၀/ စိတ် ၁၂
		ကာမာဝစရကုသိုလ်	သုစရိုက် အကျဉ်း ၃/ အကျယ် ၁၀/ ပုညကြိယာ အကျဉ်း ၃/ အကျယ် ၁၀/ စိတ် ၈
		ရူပါဝစရကုသိုလ်	မနောကံ၊ ဘာဝနာ၊ ဈာန်အပြားအားဖြင့် စိတ် ၅
		အရူပါဝစရကုသိုလ်	မနောကံ၊ ဘာဝနာ၊ အာရုံ ။ စိတ် ၄

* ။ *ဇနကနှင့်၊ ဥပ သုံးဖြာ၊ ထမ်, ပီ, ဃာ၊ လေးဖြာ ကိစ္စ ကံဘေဒ။*

* ။ *ဂရု, အာသန်၊ အာစိဏ္ဏံနှင့်၊ တဖန်ကဋတ်၊ လှည့်ကြိမ်မှတ်၊ လေ့ရပ် ကံအပြား။*

* ။ *ဒိဋ္ဌဓမ္မ၊ ဥပဇ္ဇပါ၊ အပရာ၊ တစ်ဖြာ အဟောသိ။ (ဥပပဇ္ဇ = ဥပဇ္ဇ)*

* ။ *အကု, ကာကု၊ ရူ, ရူ ကု၊ လေးခု အဘိကမ်။*

ကမ္မစတုက္ကဆိုင်ရာ– ကိစ္စစတုက္ကကံဟူသည်– ဇနကကံ, ဥပထမ္ဘကကံ, ဥပပီဠကကံ, ဥပဃာတကကံအားဖြင့် ၄–ပါး၊ ထိုတွင်–ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေသော ကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာသည် ဇနကကံမည်၏။ ထောက်ပံ့ကူညီသောကုသိုလ်,အကုသိုလ်စေတနာသည် ဥပထမ္ဘကကံမည်၏။ (ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖွေးကြည့်၍ ဆိုပါလေ)

ကိစ္စစတုက္က – ဖြစ်စေခြင်းစသော လုပ်ငန်းကိစ္စအားဖြင့် ကွဲပြားသောကံ ၄–မျိုး။

ဇနကနှင့် ဥပဃာတကအထူး – ဇနကကံသည် အခြားကံ၏အကျိုးကို မတားမြစ်ဘဲ မိမိ၏ အကျိုးကိုသာ ပေးတတ်သည်၊ ဥပဃာတကကံသည်ကား အခြားကံ၏အကျိုးကို သတ်ဖြတ်ပြီးမှ မိမိ၏အကျိုးကို ပေးသည်၊ ဤသို့ထူးသည်။(ဋီကာကျော်)

ပါကဒါနပရိယာယစတုက္က – ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေးခြင်း အလှည့်အကြိမ်အားဖြင့် ပြားသောကံ ၄–မျိုး။

ဂရုကံ – အခြားကံတို့က မတားမြစ်နိုင်လောက်အောင် ကြီးလေးသောကံ။ (စုတိ၏အခြားမဲ့၌ မလွဲမသွေ အကျိုးပေးမည့် အကုသိုလ်အရာ၌ ပဉ္စာနန္တရိယကံနှင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၊ ကုသိုလ်အရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ကံများ) (ဋီကာကျော်)

ပဉ္စာနန္တရိယကံ

မာတုဃာတက (အမိသတ်မှု)၊ ပိတုဃာတက (အဖသတ်မှု)၊ အရဟန္တဃာတက (ရဟန္တာသတ်မှု)၊ လောဟိတုပ္ပါဒက (ဘုရားရှင်ကိုသွေးစိမ်းတည်စေမှု)၊ သံဃဘေဒက (သံဃာသင်းခွဲမှု)။ (အဘိ ၂–၃၉၂)

နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ

အကိရိယဒိဋ္ဌိ (အကြောင်းမရှိဟုယူခြင်း)၊ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ (အကျိုးမရှိဟု ယူခြင်း)၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ (အကြောင်း၊ အကျိုးမရှိဟုယူခြင်း) (မ၊ ၄၊ ၃–၈၅)

* ။ *ကြောင်းပယ် အကိရိ၊ ကျိုးပယ်ဘိမူ နတ္ထိယူ၊ နှစ်ဆူပယ်မူ အဟေတု။*

အာစိဏ္ဏကံ –အမြဲမပြတ် ပြုအပ်၊ တစ်ကြိမ်မျှပြုပြီး အကြိမ်များစွာ မှီဝဲအပ်သောကံ။

အာသန္နနှင့် အာစိဏ္ဏ– နွားခြံအတွင်းသို့ နွားများသွင်းသောအခါ အင်အားမရှိသော နွားအိုသည် ထွက်သောအခါ ခြံဝမှာနေရခြင်းကြောင့် ဦးစွာပထမထွက်ရသကဲ့သို့ နီးကပ်နေခြင်းကြောင့် အားကောင်းသော အာစိဏ္ဏကံထက်စော၍ အာသန္နကံ အကျိုးပေးသည်။

ကဋတ္တာကံ–ဂရုက, အာသန္န, အာစိဏ္ဏအဖြစ် မရောက်ဘဲ ယခုဘဝ သာမန်ပြုအပ်သော ကံများ နှင့် ရှေးရှေး ဘဝက ပြုအပ်ခဲ့သော အပရာပရိယကံများ၊ ဂရုကစသော ရှေးကံ ၃–မျိုးသည် ယခုဘဝ၌ ပြုအပ်သောကံများဖြစ်သည်၊ ကဋတ္တာကံကား– ယခုဘဝ၌ အမှတ်တမဲ့ပြုထား၍ ဂရုကစသောအဖြစ်သို့ မရောက်သောကံနှင့် ရှေးရှေးဘဝတို့၌ ပြုခဲ့ပြီးသောကံများတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကဋတ္တာကံနှင့် ကင်းသောသူမရှိနိုင်၊ ဂရုကစသော ရှေးကံ ၃–ပါးမရှိလျှင် ဤကဋတ္တာ ကံသည်ပင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးရသည်။ (သဂြိုဟ်ဘာ–ဋီ)

ပါကကာလစတုက္က – အကျိုးပေးရာကာလအားဖြင့် ကွဲပြားသောကံ ၄–မျိုး။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ – ဘဝဆုံးဖြစ်ရသော ပထမဇောစေတနာသည် အာသေဝနသတ္တိအကူအညီကိုမရသောကြောင့် အခြားဇောများလောက်အားမကောင်းချေ၊ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေး၍ ဘဝတစ်ခုဖြစ်အောင် မထူထောင်နိုင်၊ ယခုဘဝအဟိတ်ဝိပါက် အကျိုးကိုသာပေးနိုင်သည်။

အဟောသိကံ– ဒိဋ္ဌဓမ္မစသောဇောစေတနာများသည် ဆိုင်ရာဘဝ၌ အကျိုးမပေးလျှင် အဟောသိကံ ဖြစ်ကြ၏၊ ပထမဇောသည် အကျိုးမပေးဘဲ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကိုလွန်လျှင်, သတ္တမဇော သည်လည်း အကျိုးမပေးဘဲ ဒုတိယဘဝကိုလွန်လျှင်, အလယ်ဇော၅–ချက်သည်လည်း အကျိုးမပေးဘဲ ဘဝပြတ်၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်လျှင် အဟောသိကံဖြစ်၏။ (ဋီကာကျော်)

အကုသိုလ်ကံ၏ပါကဋ္ဌာန

ကံ–၃	ဒုစရိုက် – ၁၀	မူလ	စိတ်	အကျိုးပေးပုံ		
					အကြောင်းကံ	အကျိုးဝိပါက်
ကာယကံ–၃	ပါဏာတိပါတ	ဒေါသ	အကုသိုလ်စိတ်–၁၂			
	အဒိန္နာဒါန	လော,ဒေါ		ပဋိသန္ဓေကာလ	ဥဒ္ဓစ္စကြဉ် အကုကံ – ၁၁ သည်	အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ စိတ်ကိုအပါယ် ၄–ဘုံ၌ ဖြစ်စေသည်
	ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ	လောဘ				
ဝစီကံ–၄	မုသာဝါဒ	လော,ဒေါ				
	ပိသုဏဝါစာ	လော,ဒေါ				
	ဖရုသဝါစာ	ဒေါသ				
	သမ္ဖပ္ပလာပ	လော,ဒေါ		ပဝတ္တိကာလ	အကုသိုလ်ကံ ၁၂–ခုလုံး သည်	အကုသလဝိပါက် ၇–ခုကို ကာမ, ရူပ ဘုံတို့၌ ဖြစ်စေသည်
မနောကံ–၃	အဘိဇ္ဈာ	လောဘ				
	ဗျာပါဒ	ဒေါသ				
	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	လောဘ				

* ။ *သတ်မှု, ခိုးမှု၊ ကာမေသု၊ သုံးခု ကာယကံ။*

* ။ *မုသာ, ပိသု၊ ဖရု, သမ္ဖပ်၊ ဤလေးရပ်၊ မှတ်အပ်ဝစီကံ။*

* ။ *ဘိဇ္ဈာ, ဗျာပါ၊ ဒိဋ္ဌိပါ၊ သုံးဖြာ မနောကံ။*

* ။ *ကိုယ်တိုင်, တိုက်တွန်း၊ ချီးမွမ်း, စိတ်တူ၊ ပွားပြန်မူ၊ မှတ်ယူ လေးဆယ်ပြား။ (တိ)*

* ။ *ကာမေ, ဘိဇ္ဈာ၊ ဒိဋ္ဌိမှာ၊ ဖြစ်လာ လောဘကြောင့်။*

* ။ *ပါဏ, ဗျာပါ၊ ဖရုသာ၊ ဖြစ်လာ ဒေါသကြောင့်။*

* ။ *ပိသု, မုသာ၊ သမ္ဖပ္ပါ၊ ဒိန္နာ နှစ်ပါးကြောင့်။*

* ။ *ဥဒ္ဓစ္စချန်၊ အကုကံကား၊ ဥ–သံအကု၊ ပါယ်သန္ဓေပြု၊ ဖြစ်မှု ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်။*

* ။ *ပဝတ္တိခါ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာပင်၊ ရူ, ကာတွင်၊ ခုနစ်အင်သိ အကုဝိ။*

ဆိုရိုး

အကုသိုလ်ကံဟူသည် ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံဟု ကမ္မဒွါရအားဖြင့် ၃–ပါး၊ ပါဏာတိပါတ စသော ဒုစရိုက်အားဖြင့် ၁၀–ပါး၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်အားဖြင့် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ပါးတို့တည်း။ **ကာယကံ** ၃–ပါးဟူသည် ပါဏာတိပါတ,အဒိန္နာဒါန,ကာမေသုမိစ္ဆာစာရတို့တည်း၊ (စသည်သိလေ)

- ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ, အဘိဇ္ဈာ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့သည် လောဘအရင်းခံကြောင့် ဖြစ်ရသည်။
- ပါဏာတိပါတ, ဗျာပါဒ, ဖရုသဝါစာတို့သည် ဒေါသကြောင့် ဖြစ်ရသည်။
- ပိသုဏဝါစာ, မုသာဝါဒ, သမ္ဖပ္ပလာပ, အဒိန္နာဒါနတို့သည် လောဘ, ဒေါသ အရင်းခံ နှစ်ပါးကြောင့် ဖြစ်ရသည်။
- ဥဒ္ဓစ္စကြဉ်သော အကုသိုလ်ကံ ၁၁–ခုသည် ပဋိသန္ဓေအခါ အပါယ်ဘုံ၌ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏစိတ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ယင်းစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ရသည်၊ ပဝတ္တိအခါ အကုသိုလ်ကံ ၁၂–ပါးလုံးပင် ကာမဘုံ, ရူပဘုံတို့၌ အကုသလဝိပါက် ခုနစ်ခုအကျိုးကို ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်စေသည်။

အစိပ္ပာယ်ရှင်းချက်

ကာယကံ – ကာယဝိညတ်ဟုဆိုအပ်သော ကာယဒွါရ၌ အဖြစ်များသည့် ကံများဖြစ်သောကြောင့် ကာယကံဟု ခေါ်သည်။ (အချို့စေခိုင်း၍သတ်ခြင်းစသည်သည် ဝစီဒွါရ၌လည်း အနည်းငယ်ဖြစ်သေးသည်) (ဋီကာကျော်)

ပါဏာတိပါတ – သေစေလိုသောစိတ်ထားဖြင့် သူတစ်ပါးအသက်ကိုသတ်ဖြတ်မှု။

အဒိန္နာဒါန – သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို မတရားယူမှု, ပျက်စီးစေမှု။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ – ကိုယ်ပိုင်မဟုတ်သော ကာမဂုဏ်များ၌ မှားယွင်းမှု။

ဝစီကံ – ဝစီဝိညတ်ဟုဆိုအပ်သော ဝစီဒွါရ၌ အဖြစ်များသည့် ကံများဖြစ်သောကြောင့် ဝစီကံဟု ခေါ်သည်။ (ကိုယ်အမူအရာဖြင့် လိမ်ခြင်းစသည်သည် ကာယဒွါရ၌လည်းအနည်းငယ်ဖြစ်သေးသည်)

မုသာဝါဒ – လိမ်ညာမှု။ **ပိသုဏဝါစာ** – ကုန်းတိုက်မှု။ **ဖရုသဝါစာ** – ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုမှု။

သမ္ဖပ္ပလာပ – အကျိုးမဲ့စကားပြောမှု။

မနောကံ– ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ဇောဟု ဆိုအပ်သော မနောဒွါရ၌ အဖြစ်များသည့် ကံများဖြစ်သောကြောင့် မနောကံဟု ခေါ်သည်။(ပကိဏ်းပိုင်း ဒွါရသင်္ဂဟ၌ ကာယပသာဒရုပ်ကို ကာယဒွါရ၊ ဘဝင်ကို မနောဒွါရဟုဆိုသည်)

အဘိဇ္ဈာ – သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကို မတရားလိုချင်မှု။ **ဗျာပါဒ** – သူတစ်ပါးပျက်စီးစေလိုမှု။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ – မှားယွင်းစွာ ရှုမြင်ယူဆမှု။

ဒုစရိုက် – မကောင်းသော အမူအကျင့်။

အကုသလကမ္မပထ – အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းမှုကြီးများ။ (ပဋိသံ ၄–၂၊ ၃၃)

သုရာမေရယနှင့် ဒုစရိုက် – ရသာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ မှားယွင်းသောအကျင့်ဖြစ်သောကြောင့် သုရာမေရယ (သေအရက်သောက်မှု) ကို ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၌ သွင်းယူရမည်။ (ဋီကာကျော်)

ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ

သုစရိုက်		ပုညကြိယဝတ္ထု		စိတ်
ကျဉ်း	ကျယ်	ကျဉ်း	ကျယ်	
ကာယကံ–၃	ပါဏာတိပါတဝိရတိ	ဒါန	ဒါန–ပေးလှူမှု	မဟာကုသိုလ်–၈
	အဒိန္နာဒါနဝိရတိ		သီလ–ကိုယ်,နှုတ်စောင့်စည်းမှု	
	ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝိရတိ		ဘာဝနာ–ကုသိုလ်စိတ်များပြစ်ပွားစေမှု	
ဝစီကံ – ၄	မုသာဝါဒဝိရတိ	သီလ	အပစာယန–ရိုသေလေးစားမှု	
	ပိသုဏဝါစာဝိရတိ		ဝေယျာဝစ္စ–ကောင်းသောလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှု	
	ဖရုသဝါစာဝိရတိ		ပတ္တိဒါန–အမျှပေးဝေမှု	
	သမ္ဖပ္ပလာပဝိရတိ		ပတ္တာနုမောဒန–သာဓုခေါ်မှု	
မနောကံ – ၃	အနဘိဇ္ဈာ	ဘာဝနာ	ဓမ္မဿဝန–တရားနာမှု	
	အဗျာပါဒ		ဓမ္မဒေသနာ–တရားဟောမှု	
	သမ္မာဒိဋ္ဌိ		ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ–ဖြောင့်မှန်စွာယူမှု	

ဆိုရိုး

– ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံသည် ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံဟု ကမ္မဒွါရအားဖြင့် ၃–ပါး၊ ပါဏာတိပါတဝိရတီစသော သုစရိုက်အားဖြင့် ၁၀–ပါး၊ ဒါန, သီလ, ဘာဝနာဟု ပုညကြိယာဝတ္ထုအကျဉ်းအားဖြင့် ၃–ပါး၊ ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ, အပစာယနစသော ပုညကြိယာဝတ္ထုအကျယ်အားဖြင့် ၁၀–ပါး၊ မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟူသော စိတ္တုပ္ပါဒ်အားဖြင့် ၈–ပါး အသီးအသီးပြားသည်။

ကာယသုစရိုက် ၃–ပါးဟူသည် ပါဏာတိပါတဝိရတိ, အဒိန္နာဒါနဝိရတိ, ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝိရတီတို့တည်း။ (စသည်ဖြင့် သိလေ)

* ။ *ပုညကြိ၊ သုစရိုတို့၊ မှတ်သိကျဉ်း,ကျယ်၊သုံးနှင့်ဆယ်၊ ရှစ်သွယ်စိတ်စာတ်ကာကုမှတ်။*

* ။ *ဒါန,သီလာ၊ ဘာဝနာနှင့်၊ တစ်ဖြာ အပ၊ ဝေစ္စသိ၊ ပတ္တိ, ပတ္တာ၊ ဓမ္မာနှစ်ခု၊ ဒိဋ္ဌိဇု၊ ဆယ်ခု ပုညကြိယ။*

သုစရိုက်– ကောင်းသော အမူအကျင့်။

ပုညကြိယာဝတ္ထု– ကောင်းကျိုး၏တည်ရာဖြစ်၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းများ။(အဘိ႒ ၁–၂၀၁)

ကုသလကမ္မပထ– လူ့ရပ် နတ်ထံ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ကောင်းမှုများ။

ပါဏာတိပါတာဝိရတီ– ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။ (အဒိန္နာဒါနဝိရတိ—စသည်လည်း နည်းတူ)
အနဘိဇ္ဈာ– အဘိဇ္ဈာမဖြစ်အောင်နှလုံးသွင်းမှု။
အဗျာပါဒ– ဗျာပါဒမဖြစ်အောင်နှလုံးသွင်းမှု။
သမ္မာဒိဋ္ဌိ– ဖြောင့်မှန်စွာ ရှုမြင်ယူဆမှု။

ကျဉ်း, ကျယ် ပုညကြိယာဝတ္ထု

၁။ **ဒါန**– ဣဿာ, မစ္ဆရိယနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ခြင်း တူသည်ဖြစ်၍ ဒါနသဘောရှိသောကြောင့် ပတ္တိဒါန, ပတ္တာနုမောဒန ၂–ပါးကို ဒါန၌ သွင်းယူရသည်။
၂။ **သီလ**– စာရိတ္တသီလ သဘောရှိသောကြောင့် အပစာယန, ဝေယျာဝစ္စ ၂–ပါးကို သီလ၌ သွင်းယူရသည်။
၃။ **ဘာဝနာ**– ကုသိုလ်တရားကို ပွားစေခြင်းတူသောကြောင့် ဓမ္မဿဝန, ဓမ္မဒေသနာ, ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ ၃–ပါးကို ဘာဝနာ၌ သွင်းယူရသည်။

တနည်း– ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မသည် ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ ၃–မျိုးလုံး၌ ဝင်သည်။(ဋီကာကျော်)

* ။ *ဒါန ဝင်ဘိ၊ ပတ္တိ ပတ္တာ၊ သီလခေါ်ရ၊ အပ, ဝေယျာ။*
ဓမ္မနှစ်ခု၊ ဥဇုဘာဝနာ၊ ဒိဋ္ဌိဇု၊ သုံးခုလုံး၌ပါ။

ထပ်ဆင့်အကျယ်

ပုညကြိယာဝတ္ထုများကို ပုဗ္ဗ, မုဉ္စ, ပရစေတနာ ၃–တန်ဖြင့်မြှောက်ပွားလျှင် ၃၀ ပြား၏၊ ကိုယ်တိုင်, တိုက်တွန်း, ချီးမွမ်း, စိတ်တူ ၄–ပါးဖြင့် မြှောက်ပွါးလျှင် ၄၀ ပြားရ၏။

(တနည်း) မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈–ပါးကို ပုညကြိယာဝတ္ထု ၁၀–ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် (၈×၁၀) ၈၀ ဖြစ်၏၊ တစ်ဖန် အာရုံ ၆–ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် (၈၀×၆) ၄၈၀ ဖြစ်၏၊ တစ်ဖန် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၂၄၀, ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂၄၀ခွဲ၍ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၂၄၀ ကို အဓိပတိ(ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တ) ၃–ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် (၂၄၀×၃) ၇၂၀ ဖြစ်၏၊ ဉာဏသမ္ပယုတ် ၂၄၀ ကို အဓိပတိ ၄–ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် (၂၄၀×၄) ၉၆၀ ဖြစ်၏၊ ယင်းဉာဏဝိပ္ပယုတ်, ဉာဏသမ္ပယုတ် ၂–ရပ်ကိုပေါင်းလျှင် (၇၂၀+၉၆၀) ၁၆၈၀ ဖြစ်၏၊ တဖန် ကာယကံ, ဝစီကံ, မနောကံ ၃–ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် (၁၆၈၀×၃) ၅၀၄၀ ဖြစ်၏။ အခြားဟီနစသည်, ကာလစသည်, သန္တာန်စသည်တို့ဖြင့်မြှောက်ပွါးလျှင်ကား အလွန်များပြားနိုင်သည်။(ဋီကာကျော်စိတ်ပိုင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးပုံ

အကြောင်းကံ		အကျိုးဝိပါက်			
		ပဋိသန္ဓေ		ပဝတ္တိ	
		စိတ်	ဘုံ	စိတ်	ဘုံ
အကျဉ်း	မဟာကု –၈	မဟာဝိ –၈	ကာ–သု–၇	မဟာဝိ(တိ,ဒွိ) –၈	ကာမ
		အဟိတ်ကု ဥ–သံ ၁	လူ+စတု ၂	အဟိတ်ကုဝိ –၈	ရူပ
အကျယ်	တိဟိတ် { ဥက္ကဋ္ဌ	တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ –၄		တိ + ဒွိ + အဟိတ် – ၁၆	
	တိဟိတ် { ဩမက / ဒွိဟိတ် { ဥက္ကဋ္ဌ	ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ –၄		ဒွိ + အဟိတ် – ၁၂	
	ဒွိဟိတ် { ဩမက	အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ –၁		အဟိတ် – ၈	

* ။ *ကာကု ရှစ်တန်၊ တိ, ဒွိ ကံကြောင့်၊ ကိုးသန်ကာသု၊ အကျိုးပြု၏၊ နှစ်ခု ကာရူ၊ ဆယ့်ခြောက်ဆူ၊ မှတ်ယူ ပဝတ္တိအကျိုး။*

* ။ *ဉာဏ်ယှဉ် တိဟိတ်၊ ဉာဏ် ကင်းဆိတ်၊ ဒွိဟိတ် ကုသိုလ်မျိုး။*

* ။ *ကုသိုလ်ခြံရံ၊ ဥက္ကဋ္ဌံ၊ အကုရံက ဩမက။*

* ။ *တိ,ဒွိ နှစ်ရပ်၊ ဥက်,ဩ မှတ်၍၊ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်မှ၊ ဆင့်တူရ၊ လျော့ကျ–ဩမာ သန္ဓေခါ။*

* ။ *ပဝတ္တိဟူ၊ သန္ဓေတူ၊ ကျန်မူ နိမ့်ကျ အကုန်ရ။*

တိဟိတ်ကုသိုလ် ––ဉာဏ်ယှဉ်သော ကုသိုလ်၊ **ဒွိဟိတ်ကုသိုလ်**–ဉာဏ်မယှဉ်သော ကုသိုလ်။

ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်–ရှေ့, နောက် ကုသိုလ်ခြံရံသော ကုသိုလ်၊ **ဩမကကုသိုလ်**–ရှေ့,နောက် အကုသိုလ် ခြံရံသော ကုသိုလ်။

ယေဘုယျ ဆိုရိုး

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံ ၈–ခု တိဟိတ်, ဒွိဟိတ်ကံကြောင့် ကာမသုဂတိ ခုနစ်ဘုံ၌ ၉–ခုသော ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေသည်၊ ပဝတ္တိအခါ၌ကား မဟာဝိပါက် ၈–ခုကို ကာမဘုံ၌ ဖြစ်စေသည်၊ အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်ကိုကား ကာမဘုံ, ရူပဘုံတို့၌ ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်စေသည်။

အကျယ်အားဖြင့်ကား–

ကာမကုသိုလ်ကံ ၈–ခုသည် မဟာဝိပါက် ၈–ခုကို ကာမသုဂတိဘုံ, အဟိတ် ကုသလ ဝိပါက် ၈–ခုကို ကာမ, ရူပဘုံတို့၌ ဖြစ်စေသည်။ (ဉာဏသမ္ပယုတ်ကို တိဟိတ်, ဝိပ္ပယုတ်ကို ဒွိဟိတ်ဟုမှတ်)

ထိုတွင်–

(၁) တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံသည် ပဋိသန္ဓေအခါ တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၄–ခုအကျိုးကို ဖြစ်စေ၍ ပဝတ္တိအခါ တိဟိတ်, ဒွိဟိတ်, အဟိတ် ၁၆–ပါးသော အကျိုးကို ဖြစ်စေသည်။

(၂) တိဟိတ်သြမကနှင့် ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံသည် ပဋိသန္ဓေအခါ ဒွိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၄–ခုကို ဖြစ်စေ၍ ပဝတ္တိအခါ ဒွိဟိတ်, အဟိတ်, ၁၂–ပါးသော အကျိုးကို ဖြစ်စေသည်။

(၃) ဒွိဟိတ်သြမက ကုသိုလ်ကံသည် ပဋိသန္ဓေအခါ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ တစ်ခုကို ဖြစ်စေ၍ ပဝတ္တိအခါ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈–ခုကို ဖြစ်စေသည်။

ကေစိဆရာတို့ကား– 'အသင်္ခါရိက ကုသိုလ်ကံသည် အသင်္ခါရိက အကျိုးကိုသာဖြစ်စေသည်၊ သသင်္ခါရိက ကုသိုလ်ကံသည်လည်း သသင်္ခါရိက အကျိုးကိုသာ ဖြစ်စေသည်'ဟုဆို ကြသည်။ (ထိုကေစိဝါဒအရ အကြောင်း, အကျိုး အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက ခွဲခြားပြရမည်၊ အဟိတ်ဝိပါက်ကား သင်္ခါရ ၂–မျိုးလုံးဆိုင်)

ကုသိုလ်အကြောင်းကံ		ပဋိသန္ဓေကျိုး	ပဝတ္တိကျိုး			
တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ	အသင်္ခါရိက ၂	တိဟိတ်အသင်္ခါရိက ၂	တိဟိတ်အသင်္ခါရိက ၂	ဒွိဟိတ်အသင်္ခါရိက ၂	အဟိတ်ကုဝိ ၈	၁၂
	သသင်္ခါရိက ၂	တိဟိတ်သသင်္ခါရိက ၂	တိဟိတ်သသင်္ခါရိက ၂	ဒွိဟိတ်သသင်္ခါရိက ၂	״	၁၂
တိဟိတ်သြမက၊	အသင်္ခါရိက ၂	ဒွိဟိတ်အသင်္ခါရိက ၂		ဒွိဟိတ်အသင်္ခါရိက ၂	״	၁၀
ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ	သသင်္ခါရိက ၂	ဒွိဟိတ်သသင်္ခါရိက ၂		ဒွိဟိတ်သသင်္ခါရိက ၂	״	၁၀
ဒွိဟိတ်သြမက		အဟိတ်ကုဝိ–ဥသံ ၁			״	၈

သတိပြုစရာ

တိဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူသာ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နိုင်သည်၊ ဒွိဟိတ်, အဟိတ် ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူများကား– ဒွိဟိတ်, အဟိတ်သာ ဖြစ်နိုင်သည်။

တစ်ဖန် တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေနေ၍ တိဟိတ်ဖြစ်ရန် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံမျိုးပြုလုပ်ခဲ့မိဖို့ လိုအပ်သည်၊ ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ တိဟိတ်သြမက, ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ အကြောင်းကံမျိုး ပြုမိခဲ့လျှင်ကား ဒွိဟိတ်လောကသာ ဖြစ်နိုင်သည်။

ဒွိဟိတ်သြမက ကုသိုလ်ကံဖြစ်လျှင်တော့ လူစဉ်, နတ်စဉ်မမီသော အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး သာ ဖြစ်ရပေတော့မည်၊ ကြောက်စရာကောင်းပေစွ၊ (ညောင်ပင်ကြီးလောက်လူ့သော်လည်း ညောင်စေ့လောက်ရ ဆိုသကဲ့သို့တည်း)

ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ

ရူပါဝစရ, အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံသည် မနောကံ, ဘာဝနာသာဖြစ်သည်၊ ဈာန် ငါးမျိုးပြားသဖြင့် ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ငါးမျိုးပြားသည်၊ အာရုံ လေးမျိုးပြားသဖြင့် အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ လေးမျိုးပြားသည်၊ ရူပါဝစရ, အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံနှစ်မျိုးလုံးပင် သက်ဆိုင်ရာ ဘုံအလိုက် ထိုက်သင့်သလို တူသောအကျိုးကို ပေးသည်။

မဟဂ္ဂုတ်ကံ

ကုသိုလ်	ကမ္မဒွါရ	ပုညကြိယာ	ပြားခြင်းကြောင့်	ပြားသည်
ရူပါဝစရ	မနောကံ	ဘာဝနာ	ဈာန် ၅–မျိုး	၅–မျိုး
အရူပါဝစရ	။	။	အာရုံ ၄–မျိုး	၄–မျိုး

* ။ *ရူ,ရူ နှစ်တန်၊ မနောကံသာ၊ ဘာဝနာ၊ တူစွာ ကျိုးပေး ဘုံနှင့်ရွေး။*

* ။ *ပ–ဈာန် ကံကား၊ ပ–ဘုံ သွား၏၊ နှစ်ပါး ဒု–တ၊ ဒု–တွင်ကျ၍၊ စ–မ–ဝ–စ၊ အရူပါ၊ မှတ်ပါစဉ်တိုင်းသိ။*

ပရိတ္တ, မဇ္ဈိမ, ပဏီတဈာန်–– မှီဝဲမှုအားသေဝန နည်းလျှင် ပရိတ္တ, အလတ်စားဖြစ်လျှင် မဇ္ဈိမ, အလွန်များလျှင် ပဏီတ၊ (တနည်း) ဈာန်ကို ရအောင် အားထုတ်စဉ်အခါ ဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တ, ဝီမံသတို့ ယုတ်ညံ့နေလျှင် ပရိတ္တ၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်လျှင် မဇ္ဈိမ၊ ထက်မြက်လျှင် ပဏီတဟုမှတ်လေ။ (ဋီကာကျော်)

ဆိုရိုး ၁။ ရူပါဝစရ ပဌမဈာန် ကုသိုလ်ကံကို –

(က) ပရိတ္တဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ခ) မဇ္ဈိမဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ဂ) ပဏီတဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် မဟာဗြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

၂။ ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယဈာန် ကုသိုလ်ကံကို–

(က) ပရိတ္တဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် ပရိတ္တာဘာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ခ) မဇ္ဈိမဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ဂ) ပဏီတဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် အာဘဿရာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

၃။ ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန် ကုသိုလ်ကံကို–

(က) ပရိတ္တဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် ပရိတ္တသုဘာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ခ) မဇ္ဈိမဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

(ဂ) ပဏီတဖြစ်အောင် ပွားများလျှင် သုဘကိဏှာဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်။

ကုသိုလ်ကံကို		ဖြစ်အောင်ပွားများလျှင်	ဘုံ၌ဖြစ်သည်	သက်တမ်းရှည်သည်
ရူပါဝစရ	ပထမဈာန်	ပရိတ္တ ॥	ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ	အသင်္ချေယျ ၁/၃ ကပ်
		မဇ္ဈိမ	ဗြဟ္မပုရောဟိတာ	॥ ၁/၂ ॥
		ပဏီတ	မဟာဗြဟ္မာ	॥ ၁ ॥
	ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်	ပရိတ္တ	ပရိတ္တာဘာ	မဟာကပ် ၂ ॥
		မဇ္ဈိမ	အပ္ပမာဏာဘာ	॥ ၄ ॥
		ပဏီတ	အာဘဿရာ	॥ ၈ ॥
	စတုတ္ထဈာန်	ပရိတ္တ	ပရိတ္တသုဘာ	॥ ၁၆ ॥
		မဇ္ဈိမ	အပ္ပမာဏသုဘာ	॥ ၃၂ ॥
		ပဏီတ	သုဘကိဏှာ	॥ ၆၄ ॥
	ပဉ္စမဈာန်		ဝေဟပ္ဖိုလ်	॥ ၅၀၀ ॥
		သညာကင်းအောင်	အသညသတ်	॥ ၅၀၀ ॥
		အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင်	သုဒ္ဓါဝါသ	၁၀၀၀/ ၂၀၀၀ / ၄၀၀၀/ ၈၀၀၀ /၁၆၀၀၀
အရူပါဝစရ	အာကာ		အာကာ	॥ ၂၀၀၀၀ ॥
	ဝိညာ		ဝိညာ	॥ ၄၀၀၀၀ ॥
	အာကိဉ္စညာ		အာကိဉ္စညာ	॥ ၆၀၀၀၀ ॥
	နေဝ		နေဝ	॥ ၈၄၀၀၀ ॥

၄။ (က) အဘိညာဏ်အဖြစ်သို့ မရောက်သော ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်ကံကို ပွားများလျှင် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌ ဖြစ်ရသည်၊ (ခ) သညာကင်းအောင်ပွားများလျှင် အသညသတ်ဘုံ၌ဖြစ်ရသည်။

(ဂ) ထိုပဉ္စမဈာန်ကို ပွားများထားသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သာ လွန်ကဲသည့် သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ ဣန္ဒြေ ငါးပါးအစဉ်ဖြင့် သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံတို့၌ ဖြစ်ရသည်။

** ॥ အနာဂါမ်များ၊ သုဒ္ဓါသွား၊ ငါး ဣန္ဒြေ စဉ်တိုင်းသိ။*

သမာပတ်၈–ပါးလုံး ရသူနှင့်ဘုံ– သမာပတ် ၈–ပါးလုံးရသူသည် မိမိဖြစ်လိုရာဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သည်။ (ဋီကာကျော်)

** ॥ သမာပတ်ရှစ်၊ ရတုံလစ်၊ ကြိုက်နှစ်သက်ရာဘုံ၌ဖြစ်။*

အာယုကပ်=အခါအားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားသော သက်တမ်း၊ **အန္တရကပ်**=အသင်္ချေယျတမ်းမှ ၁၀–နှစ်တမ်း, ၁၀–နှစ်တမ်းမှ အသင်္ချေယျတမ်းဟူသော ဆုပ်ကပ် တက်ကပ် ၁–စုံ၊ **မဟာကပ်**=သံဝဋ္ဋ, သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ, ဝိဝဋ္ဋ, ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ–ဟူသော အသင်္ချေယျ ၄–ကပ်။

ပဋိသန္ဓိစတုက္က
ဆိုရိုး

အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်သည် အပါယ် ၄–ဘုံ၌ အပါယ်ဘုံသားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်သည် လူ, စတုမဟာရာဇ်ဟူသော ကာမသုဂတိ ၂–ဘုံ၌ ဇစ္စန္ဓစသောလူ, ဘုမ္မဿိတဝိနိပါတိကအသုရာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ် ဖြစ်သည်။ ဤ ၂–ခုသည် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ များဖြစ်သည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် ၈–ခုသည် ကာမသုဂတိ ၇–ဘုံ၌ ကာမသုဂတိဘုံသားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။ ဤ ၉–ခုသည် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၊ အားလုံး ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀–ဖြစ်သည်။

ပထမဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် ပထမဈာန် ၃–ဘုံ၌ ပထမဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

ဒု, တဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် ဒုတိယဈာန် ၃–ဘုံ၌ ဒုတိယဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် တတိယဈာန် ၃–ဘုံ၌ တတိယဈာန်ဘုံသားဗြဟ္မာများ၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် ဝေဟပ္ဖိုလ်, သုဒ္ဓါဝါသဘုံတို့၌ ယင်းဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်သည်ပင် အသညသတ်ဘုံ၌ အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိဖြစ်သည်။ (နာမ်ဘဝင်, စုတိ ရှိနိုင်သလို ရုပ်ဘဝင်, စုတိလည်းရှိနိုင်သည်ဟုမှတ်) (ဋီကာကျော်)

အာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

ဝိညာ, အာကိဉ်, နေဝ ဝိပါက်စိတ်တို့သည်လည်း အစဉ်အတိုင်း ဝိညာ, အာကိဉ်, နေဝ ဘုံတို့၌ ယင်းဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်

ဘုရားရှင်တို့သည် မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂစိတ်၏ အကျိုးဖြစ်သော မဟာဝိပါက်ပထမစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြသည်။ (အဘိဌ ၁–၃၀၇)

။ ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာ၊ သန္ဓေမှာ၊ မဟာ ဝိပါက် ပထမ။

ပဋိသန္ဓိစတုက္က

ပဋိသန္ဓေ		စိတ်သည်	ဘုံ၌	ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏	ကိစ္စ
ကာမ	အပါယ်	အကု–ဝိ–ဥ -သံ ၁	အပါယ် – ၄	အပါယ်ဘုံသား	ပဋိ–ဘ–စု
	သုဂတိ	အဟိတ်ကုဝိ–ဥ–သံ ၁	လူ+စတု ကာမသုဂတိ–၂	ဇစ္စန္ဓ စသောလူ ဘုမ္မသိတဝိနိပါတိက	။
		မဟာဝိပါက် – ၈	ကာမသုဂတိ–၇	ကာမသုဂတိဘုံသား	။
ရူပ		ပထမဈာန်ဝိပါက် – ၁	ပထမဈာန်	ပ–ဈာန်ဘုံသား	။
		ဒု–တ ဈာန်ဝိပါက်–၂	ဒုတိယဈာန်	ဒု ။	။
		စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်–၁	တတိယဈာန်	တ ။	။
		ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက် – ၁	စတုတ္ထဈာန်	စ ။	။
		ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်	အသညသတ်	အသဉ် ။	။
အရူပ		အာကာ–ဝိပါက် – ၁	အာကာ . . .	အာကာ ။	။
		ဝိညာ – ဝိပါက် – ၁	ဝိညာ . . .	ဝိညာ ။	။
		အာကိဉ်–ဝိပါက် – ၁	အာကိဉ် . . .	အာကိဉ် ။	။
		နေဝ – ဝိပါက် – ၁	နေဝ . . .	နေဝ ။	။

သုဂတိအဟိတ် (လူ/နတ်အဆင့်မမီသူများ)

ဇစ္စန္ဓ (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ကန်းသူ)၊ **ဇစ္စဗဓိရ** (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နားပင်းသူ)၊ **ဇစ္စဃာနက** (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဃာနချို့သူ)၊ **ဇစ္စမူဂ** (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဆွံ့အသူ)၊ **ဇစ္စဇဠ** (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ထိုင်းမှိုင်းသူ)၊ **ဇစ္စုမ္မတ္တက** (ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ရူးနှမ်းသူ)၊ **ပဏ္ဍက** (လိင်ချို့တဲ့သူ)၊ **ဥဘတောဗျဉ္ဇနက** (မိန်းမတစ်လှည့်၊ ယောကျ်ားတစ်လှည့် ဖြစ်ရသူ)၊ **နပုံသက** (ကျား/မ အင်္ဂါဇာတ် နှစ်မျိုးလုံး မထင်ရှားသူ)၊ **မမ္မ** (မန်းစွဲသူ=စကားပြောလျှင် အမြင်မပြတ်ဘဲ ဒရွတ်ဆွဲ၍ ပြောရသူ)၊ စသည်တို့တည်း။ (ဤသူတို့သည် လူ့အဆင့်မမီသူများ ဖြစ်ကြသည်) (ဋီကာကျော်)

ဘုမ္မသိတဝိနိပါတိကအသုရာ– ဘုမ္မစိုးနတ်ကြီးများကိုမှီခိုနေရသည့် စားဝတ်နေရေး အလွန် ဆင်းရဲ နွမ်းပါးသည့် နတ်ကလေးများ၊ တစ္ဆေမြေဘုတ်များ– စသည်။(ဋီကာကျော်)

မရဏာသန္နဇောတ်

သင်္ချာ	သေခြင်း–၄–မျိုး	အဓိပ္ပါယ်	ဥပမာ
၁	အာယုက္ခယ	အသက်တမ်းကုန်၍သေခြင်း	မီးစာကုန်
၂	ကမ္မက္ခယ	ကံကုန်၍သေခြင်း	ဆီခန်း
၃	ဥဘယက္ခယ	အသက်,ကံနှစ်ပါးကုန်၍သေခြင်း	မီးစာကုန်,ဆီခန်း
၄	ဥပစ္ဆေဒက	ကံဆိုးဖြတ်ခြွေ၍လတ်တလောသေခြင်း	လေတိုက်ခြင်းစသည်

* ။ *အာယု, ကမ္မ၊ ဥဘယနှင့်၊ ခယ သုံးထွေ၊ ဥပစ္ဆေ၊ အသေမရဏ၊ လေးမျိုးပြ။*

ဘုရားရှင်၏သေခြင်းနှင့်စုတိ၏အာရုံ

ဘုရားရှင်တို့သည် အာယုက္ခယသေခြင်းမျိုးဖြင့် သေသည်၊ စုတိစိတ်လည်း အများနည်းတူ ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြုသည်။

* ။ *အာယုက္ခယ၊ မြတ်ဗုဒ္ဓသိ၊ စုတိမှာမူ၊ အများတူ၊ ရုံယူ ကံ, ကမ္မနိ, ဂတိနိ။*

သေခါနီးအာရုံထင်ပုံ

သေခြင်း ၄–မျိုးတို့ဖြင့် သေသူတို့အား သေခါနီးအခါ၌ ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် တစ်မျိုးမျိုးသည် ကံ၏အစွမ်းကြောင့် ဒွါရ ၆–ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါး၌ ထိုက်သင့်သလို ထင်လာတတ်သည်။

၁။ **ကံအာရုံ**– နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ဇနကကံများ၊ (တနည်း) မိမိကိုယ်ကို အသစ်ပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် မနောဒွါရသို့ ရောက်လာသော ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်ဇနကကံများ။

၂။ **ကမ္မနိမိတ်အာရုံ**– ကံပြုစဉ်က တွေ့ကြုံရသော ကျောင်း, ကန်, ဘုရားစေတီ, သား,ငါး, သူ့ဥစ္စာ, သူ့အိမ်ရာ စသော တိုက်ရိုက်ရအပ်သည့် ပဓာနဥပလဒ္ဓအာရုံများ။

ဆွမ်း, သင်္ကန်း, ပန်း, လက်နက်, လှံ, ကန်စသော ကံပြီးမြောက်ဖို့ရန် အဆောက်အဦး အခြံအရံများဖြစ်သော အပဓာန ဥပကရဏအာရုံများ။

* ။ *ကျောင်းကန် ဘုရား၊ စေတီများနှင့်၊ သားငါး ဥစ္စာ၊ သူ့အိမ်ရာ၊ များစွာ ဥပ–လဒ်။*

* ။ *ကျောင်းဆောက်လွှခုန်း၊ ဆွမ်း သင်္ကန်းတည်၊ ပန်းနှင့်ဘုရား၊ သားငါးတို့တွက်၊ လက်နက် လှံကန်၊ ခြံရံဟူသမျှ၊ အာဝ၊ ဥပကရဏမှတ်။*

(အခြံပြု)

၃။ **ဂတိနိမိတ်အာရုံ**– (က) အခြားမဲ့ ဖြစ်လတ္တံ့သောဘဝ၌ တိုက်ရိုက်ရောက်အပ်သော အမိဝမ်းရေ ,ငရဲဘုံ, တော တောင်, ရေကန်, နတ်ဗိမာန်စသော ဥပလဘိတဗ္ဗအာရုံများ။

(ခ) ထိုလားရောက်ရမည့်ဘဝ၌ တွေ့ကြုံရမည့် လင်းတ, ခွေး, ကျီး, ငရဲမီးလျှံ, ငရဲထိန်း, နတ်သမီး, နတ်သား, ဥယျာဉ်, ပဒေသာပင်စသော အတွင်းအပအသုံးအဆောင် ဥပဘောဂ အာရုံများ။

* ။ *တိုက်ရိုက်ကပ်၍၊ ရအပ်လေမည့်၊ အမိ ဝမ်းရေ၊ ငရဲပြည်နှင့်၊ တောင်ခြေ မြစ်ကမ်း၊ နတ်ဘုံနန်းဟု၊ အစုစု ဥပ လဘိတတ်။*

* ။ *တွင်းပ သုံးဆောင်၊ မြားမြောင်စွာလှ၊ ခွေး လင်းတ ကျီး၊ ငရဲမီးနှင့်၊ နတ်သမီး ဝေဆာ၊ ပဒေသာ–ဟု၊ အစုစု၊ ဥပဘောဂမှတ်။ (အခြေပြု)*

သေခါနီးစိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ

ထိုကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ထင်လာပြီးနောက် ထိုထင်လာတိုင်းသော တစ်ပါးပါးသော အာရုံကို အာရုံပြု၍ ကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးမည့်သူဖြစ်လျှင် ဖြူစင်သောကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ဖြစ်နေသည်၊ အကုသိုလ်ကံအကျိုးပေးမည့်သူဖြစ်လျှင် ညစ်နွမ်းသောအကုသိုလ်စိတ်အစဉ် ဖြစ်နေသည်၊ စုတိပြီးနောက် ရောက်ထိုက်သောဘဝအားလျော်စွာ ရောက်မည့်ဘဝ၌ ညွတ်နေသကဲ့သို့ များသောအားဖြင့် စိတ်အစဉ် မပြတ်မလပ် ဖြစ်နေသည်။

စုတိစိတ်

ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ ရွေ့လျောသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏အဆုံးသတ်ဖြစ်သောစိတ်ကို **စုတိစိတ်**ဟုခေါ်သည်။

မရဏာသန္နဝီထိ

သေခါနီးအခါဖြစ်သော စိတ်အစဉ်အတန်းများကို မရဏာသန္နဝီထိဟုခေါ်သည်။

ထိုမရဏာသန္နဝီထိသည် ပဉ္စဒွါရဝီထိ, မနောဒွါရဝီထိ နှစ်မျိုးလုံးဖြစ်နိုင်သည်။

မရဏာသန္နဇောနှင့် စုတိဖြစ်ပုံအကျဉ်း

တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ	စုတိ–ပဋိ–ဘ
တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဘ	
တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ	
တီ–န–ဒ–ပ–စ–သံ–ဏ–ဝု–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ဇ–ရုံ–ရုံ–ဘ	

* ။ *မှိုရာဝတ္ထု၊ အားနည်းမှုကြောင့်၊ ငါးခုမျှသာ၊ ဇောနိုင်ရှာ၊ မရဏာသန္နဇော။*

* ။ *ဇောနောင်တစ်ဖြာ၊ ရုံနောက်မှာနှင့်၊ နှစ်ဖြာနောက်တွင်၊ ဘဝင် ဝင်၊ လေးအင် စုတိဖြစ်ပုံသိ။*

မှိုရာဝတ္ထုအားနည်းမှုကြောင့် မရဏာသန္နဇောငါးကြိမ်သာ ဇောနိုင်ရှာသည်၊ စုတိစိတ်သည် ဇောနောက်၌လည်းကောင်း၊ ဇော, ဘဝင်နောက်၌လည်းကောင်း၊ တဒါရုံနောက်၌ လည်းကောင်း၊ တဒါရုံ, ဘဝင်နောက်၌လည်းကောင်း လေးမျိုးလေးစား ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေအကြားမရှိ

အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာ အရင်းခံရှိသော ကံကြောင့် စုတိပြီးလျှင်ပြီးချင်း ပဋိသန္ဓေစိတ် ဆက်လက်ဖြစ်သည်၊ စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေတို့သည် အကြားမရှိ။

* ။ *အဝိဇ္ဇာနှင့်၊ တဏှာရင်းခံ၊ အကြောင်းကံကြောင့်၊ တစ်ဖန်သန္ဓေ၊ စုနောက်နေ၊ မှတ်လေကြား‌မရှိ။*

ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံ

ရှေ့နောက်ဖြစ်သောဘဝအထူးကို တစပ်တည်းကဲ့သို့ ဆက်စပ်၍ ဖြစ်သောစိတ်ကို **ပဋိသန္ဓေစိတ်**ဟုခေါ်သည်၊ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်---

* စုတိစိတ်၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ဖြစ်သည်၊ (စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေအကြား ဘဝ ၁–ခုမရှိ)

* မရဏာသန္နဇော ယူအပ်သောအာရုံကို အာရုံပြုသည်၊

* ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ လည်းကောင်း၊ အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီဘဲ လည်းကောင်းဖြစ်သည်၊

* အဝိဇ္ဇာနုသယခြံရံလျက် တဏှာနုသယအရင်းခံရှိသော ကုသိုလ်, အကုသိုလ် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်၊ (အခြားတန်ခိုးရှင်ဖန်ဆင်းမှုစသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်ရသည်မဟုတ်)

* သမ္ပယုတ်တရားများလည်း ခြံရံလျက်ပါသည်၊ တစ်ကွဖြစ်ဘက်တရားတို့၏မှီရာ တည်ရာလည်းဖြစ်၊ ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်လည်း ဖြစ်သည်၊

* ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်း ဘဝသစ်၌ ဖြစ်တည်သည်၊ (လောက်လန်းသဖွယ် ဝိညာဉ်တွယ်ဆိုသကဲ့သို့ ဘဝဟောင်းမှာ ဥပါဒ်ခဲ့ပြီး ၎င်းအခိုက်ကျမှ ဘဝသစ်၌ တည်သည်မဟုတ်)

တူမြဲတရားသုံးပါး

ဘဝအစ ပဋိသန္ဓေ, ပဝတ္တိအခါဖြစ်သော ဘဝင်များနှင့် ဘဝအဆုံးသတ် စုတိစိတ်တို့သည် ဘူမိ, ဇာတိ, သမ္ပယုတ္တဓမ္မ, သင်္ခါရ, အာရုံအားဖြင့် တူကြသည်၊ ထိုပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ သုံးမျိုးစလုံးသည်ပင် ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြုသည်။

(အာဂန္တုကဘဝင်သည် ပဋိသန္ဓေနှင့်မတူသောကြောင့် တူရမည်ဆိုသောစကားသည် ယေဘုယျစကားဖြစ်သည်)

* ။ *အစ ပဋိ၊ ဆုံး စုတိနှင့်၊ လယ်ရှိ ဘဝင်၊ တူသုံးအင်၊ ထင်–မြင်အာရုံပြား။*

* ။ *ဘုံ, ဇာတ်, သမ်, သင်၊ အာ ငါးအင်၊ သန်, ဘွင်, စု မပြား။*

* ။ *ကံ, ကမ္မနိ၊ ဂတိနိ၊ တြိ အာရုံများ။*

ပဋိသန္ဓေများ၏ အာရုံထူးခြားပုံ

ပဋိသန္ဓေ	ကာလ	အာရုံ	ဒွါရ	အာရုံ
ကာမ	အတိတ်	ဓမ္မာရုံ	မနောဒွါရ	ကံ
	ပွန်+တိတ်	အာရုံ ၆-ပါး	၆-ဒွါရ	ကမ္မနိမိတ်
	ပစ္စုပ္ပန်	ရူပါရုံ	မနောဒွါရ	ဂတိနိမိတ်

ရူပ		ပညတ်	ကမ္မနိမိတ်
အရူပ	အာကာ အာကိဉ်	။	။
	ဝိညာ နေဝ	မဟဂ္ဂုတ်	။

* ။ *သန္ဓေကာမ၊ အာရုံပြမှု၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ပွန်, တိတ် ရုံ ဆ၊ ခြောက်ဒွါရသိ၊ ဂတိ ပွန်, ရူ၊ မနောယူ၍၊ ကံမူတိတ်–ဓမ်၊ မနောဒွါ၊ ထင်ရန် သုံးမျိုးပြား။*

* ။ *ရူ,ရူ သန္ဓိ၊ ကမ္မနိသာ၊ ရူ, အာကာနှင့်၊ ကိဉ်မှာ ညတ်ပေ၊ ဝိညာ, နေ၊ ခွဲဝေ မဟဂ္ဂုတ်။*

ဆိုရိုး

၁။ ကာမပဋိသန္ဓေသည်–

(က) ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ် အာရုံခြောက်ပါး, ဒွါရခြောက်ပါးဆိုင်ရာ **ကမ္မနိမိတ်** ကိုလည်းကောင်း၊

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်, ရူပါရုံ, မနောဒွါရဆိုင်ရာ **ဂတိနိမိတ်**ကိုလည်းကောင်း၊

(ဂ) အတိတ်, ဓမ္မာရုံ, မနောဒွါရဆိုင်ရာ **ကံအာရုံ**ကိုလည်းကောင်း အာရုံပြုသည်။

၂။ ရူပပဋိသန္ဓေသည် **ပညတ် ကမ္မနိမိတ်**ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

၃။ (က) အာကာ, အာကိဉ်ပဋိသန္ဓေသည် **ပညတ်ကမ္မနိမိတ်**ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

(ခ) ဝိညာ, နေဝ ပဋိသန္ဓေသည် **မဟဂ္ဂုတ်ကမ္မနိမိတ်**ကိုသာ အာရုံပြုသည်။

ပဋိသန္ဓေနှင့် ရုပ်, နာမ် -၁

	ရသောခန္ဓာ		
ပဋိသန္ဓေ	ရုပ်	နာမ်	အသုံး
အသညသတ်	။		ကေဝေါကာရ
အရူပ		။	စတုဝေါကာရ
ကြွင်း—ကာမ,ရူပ	။	။	ပဉ္စဝေါကာရ

၁။ အသညသတ် ပဋိသန္ဓေသည် ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်သက်သက်သာ ဖြစ်သည်။ (ရုပက္ခန္ဓာ ၁—ပါးသာရှိ၍ ကေဝေါကာရ)

၂။ အရူပပဋိသန္ဓေသည် အရူပဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ နာမ်သက်သက်သာ ဖြစ်သည်။ (နာမက္ခန္ဓာ ၄—ပါးရှိ၍ စတုဝေါကာရ)

၃။ ကြွင်းသော ကာမ,ရူပ ပဋိသန္ဓေများသည် ရုပ်, နာမ်ရောလျက် ဖြစ်ကြသည်။ (ခန္ဓာ ၅—ပါးလုံးရှိ၍ ပဉ္စဝေါကာရ)

* ။ *အသဉ် သန်မှာ၊ ရုပ်ချည်းသာနှင့်၊ နာမ်သာ အရူ၊ အကြွင်းမူ၊ နှစ်ဆူ နာမ်,ရုပ်ရော။*

စုတိနောင်ပဋိသန္ဓေနှောင်းပုံ ဆိုရိုး

၁။ အရူပစုတိနောင် အောက်အောက် ပဋိသန္ဓေကြဉ်သော အရူပပဋိသန္ဓေ ၄—ခုနှင့် ကာမ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄—ခု၊ ပေါင်း ၈—ခု နှောင်းသည်။ (ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္ဓေကား တိ—ပုအတွက်သာ)

၂။ ရူပစုတိနောင် အဟိတ်မပါသော သဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၁၇—ခု နှောင်းသည်။
(ကာမတိဟိတ်, ဒွိဟိတ် ပဋိသန္ဓေများကား ပုထုဇဉ်အတွက်သာ)

၃။ ကာမတိဟိတ်စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေအားလုံး နှောင်းသည်။

၄။ ကြွင်းကျန်သည့် အဟိတ်, ဒွိဟိတ်စုတိနောင် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀—ခုသာနှောင်းသည်။

၅။ အသညသတ်စုတိနောင် ကာမဒွိဟိတ်, တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၈—ခု နှောင်းသည်။

၆။ ဖြဟ္မာ့ဘုံရောက်နေသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည် အောက်အောက်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ မနေတော့ပြီ။

၇။ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ, ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ, အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည် အခြားဘုံသို့မ ပြောင်းပြီ၊ ယင်းဘုံ၌သာ ပဋိသန္ဓေနေသော်လည်း နေနိုင်သည်၊ ပရိနိဗ္ဗာန်သော်လည်း စံရသည်၊ ဤ ၃—ဘုံကို ဘဝသီသဟုလည်း ခေါ်သေးသည်။

၈။ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာများသည် မိမိဘုံ၌ ထပ်မဖြစ်၊ ဘဝမဆုံးသေးလျှင် အထက်သုဒ္ဓါဝါသ ဘုံ၌သာဖြစ်သည်၊ အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ကား ထပ်၍လည်းမဖြစ်၊ ပြောင်းလည်းမပြောင်းတော့။

စုတိနောင်ပဋိသန္ဓေနောင်းပုံအချုပ်

စုတိ–(၁၉/၂၀)နောင်			ပဋိသန္ဓေ (၁၉/၂၀)									
			ကာမ–၁၀			ရူပ–၆		အရူပ–၄				ပေါင်း
			အဟိတ် ၂	ဒွိဟိတ် ၄	တိဟိတ် ၄	အသည ၁	ပဉ္စဈာန် ၅	အာကာသ ၁	ဝိညာဏ ၁	အာကိဉ္စ ၁	နေဝ ၁	၁၉/၂၀
အရူပ–၄	နေဝသညာ	၁			။						။	၅
	အာကိဉ္စညာ	၁			။					။	။	၆
	ဝိညာဏဉ္စာ	၁			။				။	။	။	၇
	အာကာ	၁			။			။	။	။	။	၈
ရူပ–၅/၆	အသညသတ်	၁		။	။							၈
	ကြွင်း ရူပ	၅		။	။		။	။	။	။	။	၁၇
ကာမ–၁၀	တိဟိတ်	၄	။	။	။	။	။	။	။	။	။	၁၉/၂၀
	ဒွိဟိတ်	၄	။	။	။							၁၀
	အဟိတ်	၂	။	။	။							၁၀

* ။ *အရူစုနောက်၊ သူ့အောက်မပါ၊ အရူပါ၊ ကာမာ–တိဟိတ်နောင်း။*

* ။ *ရူစုတိနောက်၊ အဟိတ်ဖျောက်၍၊ ထို့နောက် ကာတိ၊ နောင်းကုန်သိ၊ အ,ဒွိနောက်မှာ၊ ကာမသာ။*

* ။ *အသညဘုံ၊ စုတိတုံက၊ ကာမဒွိဟိတ်၊ တိဟိတ်သန္ဓေ၊ ရှစ်ခုနေ၏။*

* ။ *ဗြဟ္မာ့ဘုံနေ၊ ရိယာတွေ၊ အောက်ပြည်မဆင်းပြီ။*

* ။ *နေဝါ, ဝေဟပ်၊ ကနိဋ္ဌရပ်မှာ၊ အရိယာ၊ နေရာမပြောင်းပြီ။*

ဇယားနှင့် ဆိုရိုးမှာ ပုထုဇဉ်/ အရိယာ/ ဈာန်ရ / မရ မခွဲဘဲ သာမညပြထားသည်၊ အရိယာဗြဟ္မာများ မည်သည့် အောက်ဆင့်မှာမှ ပဋိသန္ဓေမနေတော့။

ကာမတိဟိတ်တွင်– ဈာန်မရတိဟိတ်ဖြစ်လျှင် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀၊ ဈာန်ရတိဟိတ်ပုထုဇဉ်ဖြစ်လျှင်မဟဂ္ဂုတ်ပဋိသန္ဓေ ၉–၁ခုနှင့် အသညသတ်၊ သောတာပန်, သကဒါဂါမ်၊ ဈာန်မရဖြစ်လျှင် ကာမတိဟိတ် ၄, ဈာန်ရ သောတာပန်,သကဒါဂါမ်နှင့် ဈာန်ရ/ မရအနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် မဟဂ္ဂုတ်ပဋိသန္ဓေ ၉–ခု။

ရူပစုတိနောင် တိဟိတ်ပုထုဇဉ်အတွက်သာ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၁၇–ခု နှောင်းသည်၊ အရိယာဖြစ်လျှင် အောက်အောက် ကြဉ်သော မဟဂ္ဂုတ်ပဋိသန္ဓေသာ ရနိုင်သည်၊ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်အတွက်လည်း အောက်အောက် မဟဂ္ဂုတ်ပဋိသန္ဓေ မရဟုဆိုကြသည်။

အရူပစုတိနောင်လည်း တိဟိတ်ပုထုဇဉ်အတွက်သာ ၈–ခုလုံးရသည်၊ အရိယာဖြစ်လျှင် အရူပ ပဋိသန္ဓေသာရသည်။

ဘဝင်အကြောင်း

ဥပပတ္တိဘဝ၏ မပြတ်စဲကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် **ဘဝင်**ဟုဆိုသည်၊ **ဘဝသ အင်္ဂ ဘဝင်**ဟု ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထပြု၊ (ဘဝ+အင်္ဂ=ဘဝင်္ဂ)၊ ထိုဘဝင်စိတ်များသည်–

* ပဋိသန္ဓေစိတ်ချုပ်သည်မှစ၍ စုတိတိုင်အောင်
* ဝီထိစိတ်မဖြစ်သောအခါ
* ဘဝမပြတ်စဲဖို့ ဖြစ်ပေးရသည်၊
* မြစ်ရေအလျဉ်ကဲ့သို့ မပြတ်ဖြစ်နေသည်၊
* ပဋိသန္ဓေ၏အာရုံကိုပင် အာရုံပြုသည်။

ပေါ်ပြပါ စကားရပ်ကိုကြည့်၍ အောက်ပါ မေးခွန်းတို့ကို ဖြေပါလေ။

* အဘယ့်ကြောင့် ဘဝင်ဟုခေါ်ပါသနည်း၊
* ဘဝင်္ဂ–ပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ် ဆိုပြပါ၊
* ဘဝင်သည် ဘယ်အချိန်မှစ၍ ဘယ်အချိန်အထိ ဖြစ်သနည်း၊
* ဘဝင်သည် အမြဲတမ်း ဖြစ်နေသလား၊
* ဘယ်အချိန်မှာ ဖြစ်သနည်း၊
* ဖြစ်သောအခါ အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း၊
* အဘယ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သနည်း။

နာမ်သံသရာလည်ပုံ

ဘဝအစ၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်သည်၊ ပဋိသန္ဓေ၏ အခြားမဲ့မှစပြီး ဘဝင်, ဝီထိစိတ်များ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခါ အဆုံး၌ စုတိဖြစ်သည်၊ တစ်ဖန် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, ဝီထိများ နောက်ဘဝ၌ ဖြစ်ပြန်သည်၊ ဤသို့ ရထား စက်ဘီးကဲ့သို့ အဆက်မပြတ်ဖြစ်နေသည်ကို နာမ်သံသရာလည်သည်ဟု ဆိုသည်။

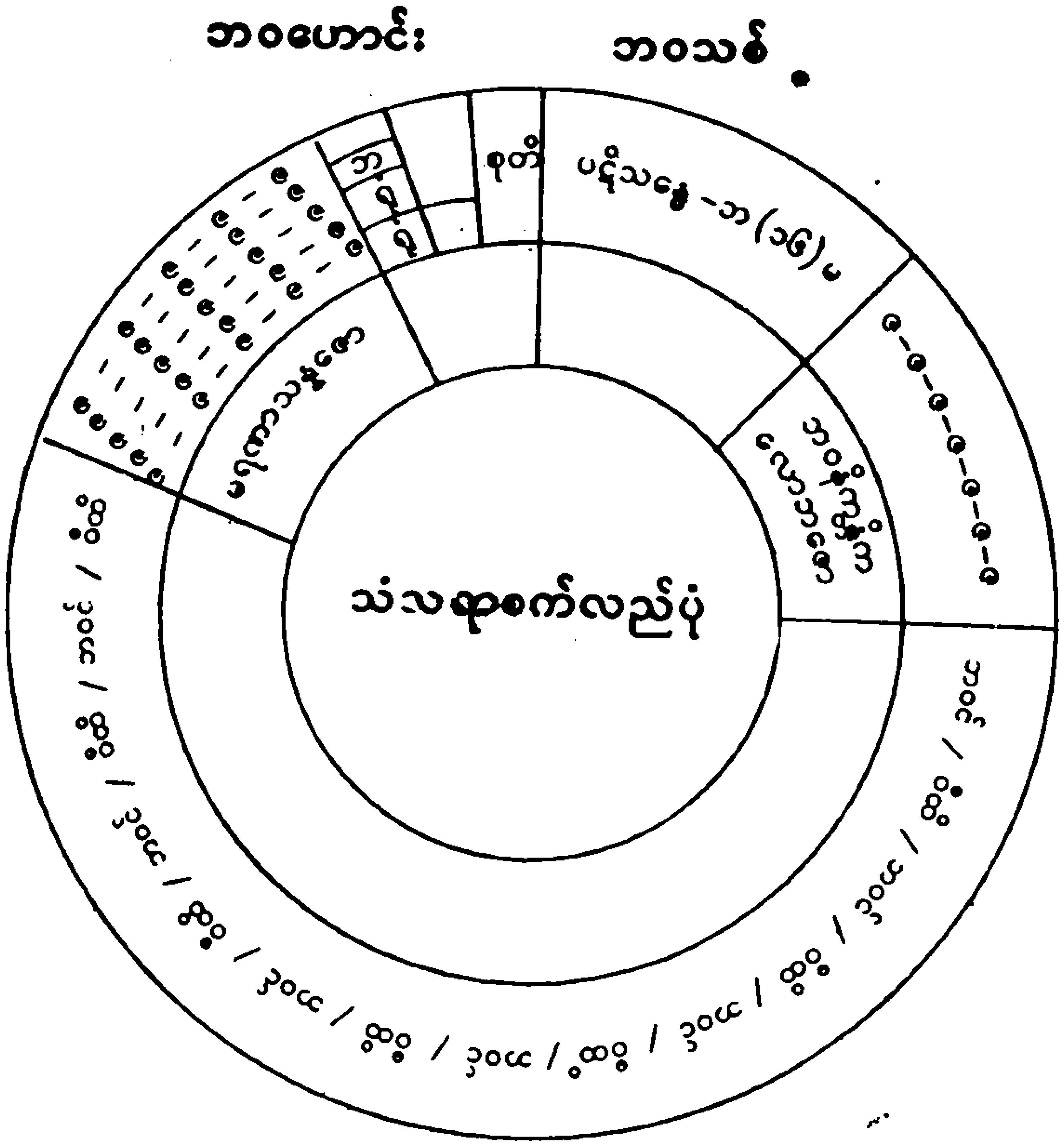

သံသရာစက်ပြတ်ပုံ

ပဋိသင်္ခါယ ပနေတမဒ္ဒုဝံ၊ အဓိဂန္တွာ ပဒမစ္စုတံ ဗုဓာ။

သုသမုစ္ဆိန္နသံသိနေဟာဗန္ဓနာ၊ သမမေဿန္တိ စိရာယ သုဗ္ဗတာ။

ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံး ကောင်းမွန်ဖွယ်သော အကျင့်ရှိပါက ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, ဝီထိ, စုတိတို့၏ မမြဲခြင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ တဏှာ အနှောင်အဖွဲ့ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ဖြတ်တောက်လိုက်လျှင် စုတေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် ရောက်ရှိပြီး ဝဋ်ဒုက္ခငြိမ်းအေးရာမှန် မြတ်နိဗ္ဗာန်သို့ ကေန် ရောက်နိုင်လိမ့်မည်၊ သံသရာစက်ကြီးလည်း ပြတ်သွားတော့မည်ဖြစ်သည်။

ဝီထိမုတ်ပိုင်း = ဘုံ ပိုင်း

သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ ဝီထိမုတ်ဖြစ်သော စုတိ,ပဋိသန္ဓေကို အဓိကထားပြသောကြောင့် ဝီထိမုတ်ပိုင်းဟု ဆိုထားသည်၊ သို့သော် ပဋိသန္ဓေနှင့်စပ်သော ကံ စသော ဝီထိဆိုင်ရာများလည်းပါဝင်နေသည်၊

ဤဝီထိမုတ်ပိုင်း၌ ဘုမိစတုက္ကဆိုင်ရာ ဘုံများကို စ,တင်ပြသောကြောင့် ဘုံပိုင်းဟုလည်း ခေါ်ကြသေးသည်။

ဝီထိမုတ်ပိုင်းပြီး၏။

ရုပ်ပိုင်း

မူရင်းအမည်			သရုပ်အမည်	သင်္ချာ
နိပ္ဖန္န(သဘာဝ/သလက္ခဏ/ရုပ/သမ္မသန) ၁၈	ဘူတ		ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော	၄
	ဩဠာရိက	ပသာဒ	စက္ခုပသာဒ, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒ	၅
		ဝိသယ(ဂေါစရ)	ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပ,တေ,ဝါ)	၇
	ဘာဝ		ဣတ္ထိဘာဝ, ပုမ္ဘာဝ	၂
	ဟဒယ		ဟဒယဝတ္ထု	၁
	ဇီဝိတ		ဇီဝိတိန္ဒြေ	၁
	အာဟာရ		ကဗဠီကာရ အာဟာရ	၁
အနိပ္ဖန္န(အသဘာဝ –) ၁၀	ပရိစ္ဆေဒ		အာကာသဓာတ်	၁
	ဝိညတ္တိ		ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်	၂
	ဝိကာရ		ရူပဿ လဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ဝိညတ်–၂	၅
	လက္ခဏ		ဥပစယ, သန္တတိ, ဇရတာ, အနိစ္စတာ	၄

ဆိုရိုး **ဘူတရုပ်ဟူသည်–** ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောအားဖြင့် ၄–ပါး။

(ပသာဒရုပ်စသည် နည်းတူဆိုလေ။)

ဇီဝိတရုပ်ဟူသည်– ဇီဝိတိန္ဒြေတည်း။ (စသည်ဖြင့် ဇယားကြည့်၍ ဆိုလေ။)

* *။ ဘူတ, ပသာ၊ ဝိသယာနှင့်၊ ဘာဝါ, ဟဒယ၊ ဇီဝိတ, အာ၊ ဆယ့်ရှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါနိပ္ဖန္န။*

* *။ ပရိစ္ဆေဒ၊ ဝိညတ်ဒွနှင့်၊ ပဉ္စ ဝိကာ၊ လက္ခဏာ၊ ဆယ်ဖြာ အနိပ္ဖန်။*

မဟာဘုတ် ၄–ပါး– ဥပါဒါရုပ်တို့ထက် ကက္ခဠစသောလက္ခဏာအားဖြင့်လည်းကောင်း, အထည်ကိုယ် သဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း ကြီးကျယ်ထင်ရှားသောကြောင့် မဟာတပ်၍ မဟာဘုတ် ဟု ခေါ်သည်။ (ကြွင်းသောရုပ်များသည် မဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပါဒါရုပ်မည်ကုန်၏)

၁။ **ပထဝီ** – မြေဓာတ်၊ မာ, ပျော့, ကြမ်း, ချော, လေး, ပေါ့ခြင်းသဘော။

၂။ **အာပေါ** – ရေဓာတ်၊ ယိုစီး, ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော။ (ပထဝီနှင့် အာပေါတို့ သဘောတူမိတ်ဆွေ)

၃။ **တေဇော**– မီးဓာတ်၊ ပူခြင်း, အေးခြင်းသဘော။

၄။ **ဝါယော** – လေဓာတ်၊ တွန်း, ထောက်ကန်ခြင်းသဘော။ (တေဇောနှင့် ဝါယောတို့ သဘောတူမိတ်ဆွေ)

* *။ မြေ+ရေ, မီး+လေ၊ တူမိတ်ဆွေ၊ မြေ+လေ, မီး+ရေ ရန်သူတွေ။*

ပသာဒရုပ်–မဟာဘုတ်တို့ကို ကြည်လင်စေတတ်သောကြောင့် **ပသာဒ**မည်သည်။

၁။ **စက္ခုပသာဒ**– မျက်စိအကြည် (အရှင်းမကြိုက် အရုပ်ကြိုက်သော မြွေနှင့်တူ၏၊ မျက်လုံးအတွင်း မျက်နက်ဝန်းအလယ် သန်းဦးခေါင်းပမာဏရှိသော အရပ်၌ မျက်လှာ ရ–ထပ်ကို ပြန့်နှံ့၍တည်၏၊)

၂။ **သောတပသာဒ**– နားအကြည် (နက်ရှိုင်းသော ရေကိုကြိုက်သော မိချောင်းနှင့်တူ၏၊ နားအတွင်း လက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန်ရှိ အမွေးနီမျှားပေါက်လျက်ရှိသောနေရာ၌ တည်၏။)

၃။ **ဃာနပသာဒ**– နှာခေါင်းအကြည် (ကောင်းကင်ပြင်ကိုကြိုက်သော ငှက်နှင့်တူ၏၊ နှာခေါင်းအတွင်း ဆိတ်ခွာသဏ္ဌာန်နှင့်တူသော အရပ်၌ တည်၏။)

၄။ **ဇိဝှါပသာဒ**–လျှာအကြည်(မီးဖိုလယ်ကို ကြိုက်သော အိမ်ခွေးနှင့်တူ၏၊ လျှာ၏အလယ် ကြာပွင့်ဖတ်များနှင့်တူသော အရပ်၌ တည်၏။)

၅။ **ကာယပသာဒ**– ကိုယ်အကြည် (လူသူကင်းဆိတ်သော တောသုသာန်ကို ကြိုက်သော တောခွေးနှင့်တူ၏၊တွေ့ထိမှုတွယ်မှုကို နှစ်သက်၏၊မှီရာမရှိလျှင် မိမိလက်ကိုပင်ခေါင်းအုံးအိပ်လို၏၊ ပါစကဝမ်းမီးကို ချန်၍ အစိုဓာတ်ရှိသော တစ်ကိုယ်လုံး၌ အနှံ့တည်၏၊ အသားချောက်, အမွေးဖျားစသည်တို့၌ မတည်။)

အာပေါဓာတ်နှင့် ဟေဒယဝတ္ထုရုပ်

* ॥ *အာပေါလေ့၊ လွန်သိမ်မွေ့၍၊ ထိတွေ့မရ၊ ဖေါ်ပြ၊ အရ သူမဝင်။*

ဟဒယဝတ္ထု–မနောဓာတ်, မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ မှီရာရုပ်၊ (နှလုံးအိမ်အတွင်း တစ်လက်ဖက်မျှလောက်သော သွေးကိုမှီ၍တည်၏၊ နှလုံးသွေးသည်– ရာဂကြီးသူအား နီ၏၊ ဒေါသကြီးသူအား နက်၏၊ မောဟကြီးသူအား သားဆေးရည်နှင့်တူ၏၊ ပညာကြီး သူအား အလွန်ကြည်၏၊ နှလုံးသည် ပညာကြီးသူအား စဉ်းငယ်ပွင့်၏၊ ပညာနည်းသူအား ငုံ၏။)

* ॥ *ရာ–နီ, နက်–ဒေါ၊ သားဆေး–မော၊ ပညော–ကြည်ပွင့်, နည်းသူ–ငုံ။ (ပရမတ္ထစက္ခု)*

ဇီဝိတရုပ်–တကွဖြစ်ဘက် ကမ္မဇရုပ်တို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော **အသက်ရုပ်**၊ (ပါစကဝမ်းမီး နှင့်ဘကွ တစ်ကိုယ်လုံး၌ပြန့်နှံ့၍တည်၏။)

တစ်ကိုယ်လုံး၌အနှံ့တည်သောရုပ်များ

* ॥ *ကာယ, ဘာဝ၊ ဇီဝိတနှင့်၊ သုက္က တစ်ထွေ၊ သွေး, သည်းခြေ၊ ချွေးက်ထွေကိုယ်မှာ အနှံ့ဖြာ။*

အာဟာရ– မျိုသုံးစားသောက်အပ်သော အဆီ,အစေးသည် မုချအာဟာရ၊ အဆီ, အစေး၏တည် ရာအလုပ်အလွေးကိုလည်း **အာဟာရ**ဟုဆိုရသည်။

ဝိညတ် – မိမိ အလိုဆန္ဒကို သူတပါးတို့အား သိစေတတ်သော အမူအရာ။

ရုပ်

အမျိုးအစား		သရုပ်	ရုပ်ဖြစ်ကြောင်း			
			ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ
နိပ္ဖန္နရုပ်–၁၈	တစ်ကိုယ်လုံးဖြစ်သော အထည် ၁၂	ပထဝီ,အာပေါ,တေဇော,ဝါယော ဝဏ္ဏ,ဂန္ဓ,ရသ,ဩဇာ } အဝိနိဗ္ဘောဂ–၈	॥	॥	॥	॥
		ဇီဝိတ, ကာယ, ဘာဝ, ဟဒယ	॥			
	ဖြစ်လသ ရုပ်–၆	စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ဟဒယဝတ္ထု	॥			
		သဒ္ဒ		॥	॥	
အနိပ္ဖန္နရုပ်–၁၀	အဖြစ်ရုပ် –၅	ကာယဝိညတ္တိ, ဝစီဝိညတ္တိ		॥		
		လဟုတာ,မုဒုတာ,ကမ္မညတာ		॥	॥	॥
	ရန်သူရုပ်–၄	ဥပစယ,သန္တတိ,ဇရတာ,အနိစ္စတာ				
	ပိုင်းခြားရုပ်–၁	ပရိစ္ဆေဒ (အာကာသ)	॥	॥	॥	॥

* ॥ *တစ်ကိုယ်လုံးဖြစ်၊ ဆယ့်နှစ် အထည်၊ အခြယ် ခြောက်ဆူ၊ အမှုရုပ် ငါး၊ ရန် လေးပါးနှင့်၊ ပိုင်းခြားရုပ် တစ်၊ နှစ်ဆယ့်ရှစ်သည်၊ မှတ်လစ်ရုပ်ပေါင်း အရေအတွက်တည်း၊*

(ပရမတ္ထစက္ခု)

တစ်ကိုယ်လုံးဖြစ် ဆယ့်နှစ်အထည်

* ॥ *ပ, အာ, တေ, ဝါ၊ ဆင်း, နံ့ဖြာ၊ ရသာ, ဆီဩဇ။*

* ॥ *အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ ခွဲမရ၊ ဖြစ်ကြနေရာတိုင်း။*

* ॥ *ဇီဝိ, ကာယ၊ ထီ, ပုမ၊ လေး၀ ထည်ကိုယ် ကိုယ်လုံးစို။*

ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ ဤ ၈–ပါးသည် တစ်ခုစီ သီးခြား ခွဲထုတ်၍ မရသောကြောင့် **အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်**မည်သည်၊ နေရာတကာတိုင်း အရာဝတ္ထု တိုင်း၌ ပါဝင်ကြသည်၊ မှန်ပါသည်၊ ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော အရာဝတ္ထု တိုင်းမှာ မြင်ရသော အဆင်း ဝဏ္ဏ, အနံ့ ဂန္ဓ, အရသာ, အဆီဩဇာများ ပါရှိသည်ချည်း ဖြစ်ကြ သည်၊ သက်ရှိ, သက်မဲ့အားလုံးနှင့် ဆိုင်သည်။

ယင်းရှစ်ပါးတွင် ဇီဝိတပါလာလျှင် အသက်ဝင်သွားတော့သည်၊ ယင်းသက်ရှိရုပ်များ၌ အတွေ့အထိကို ခံယူရာ ကာယပသာဒလည်း ပါဝင်လာသည်၊ အထီးအမ ခွဲခြားဖို့ရာ ဣတ္ထိဘာဝ, ပုမ္ဘာဝရုပ်သည်လည်း လိုအပ်လာတော့သည်၊ ဤ **ဇီဝိတ, ကာယ, ဣတ္ထိဘာဝ, ပုမ္ဘာဝရုပ်** ၄–ခုသည် သက်ရှိခန္ဓာကိုယ် အစိုဓာတ်ရှိရာ တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့၍နေသည်။

ဤဇီဝိတစသော ၄–ပါးနှင့် အဝိနိဗ္ဘောရုပ် ၈–ခု၊ ပေါင်း ၁၂–ခုသည် တစ်ကိုယ်လုံးမှာ ဖြစ်သော အထည်ကိုယ်ရုပ်များ ဖြစ်ကြသည်။

ခြယ်လှယ်ရုပ် ၆–ပါး

သတ္တဝါပုံပေါ်အောင် **မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, နှလုံး, အသဲ** တို့က ခြယ်သပေးရသည်၊ ထို့ကြောင့် **စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ဟဒယဝတ္ထု, သဒ္ဒ** တို့သည် ခြယ်လှယ်ရုပ်များ ဖြစ်ကြသည်။

**   ။ စက်, သော, ဃာန၊ ဇိ, ဟဒ၊ သဒ္ဒ ခြယ်လှယ်ရုပ်။*

နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈–ခု

ဆိုခဲ့ပြီးသော အထည်ကိုယ်ရုပ် ၁၂–ခု၊ ခြယ်လှယ်ရုပ် ၆–ခုအားဖြင့် ၁၈–ခုသည် အထည်ကိုယ် တကယ်ရကောင်းသောရုပ်များဖြစ်သည်၊ ယင်း ၁၈–ပါးကို **နိပ္ဖန္န** (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပြီးစီးသော) ရုပ်, **သဘာဝ** (မိမိ၏သဘောအားဖြင့် ရအပ်သော) ရုပ်, **သလက္ခဏ** (ဥပါဒ်အစရှိသော လက္ခဏာ, အနိစ္စအစရှိသောလက္ခဏာတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော) ရုပ်, **ရူပ** (အချမ်း, အပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်, အချမ်း, အပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့သည် ဖောက်ပြန်စေအပ်သောကြောင့် ဖောက်ပြန်မှုသဘော တကယ်တင်ရှားသော) ရုပ်, **သမ္မသန** (လက္ခဏာယာဉ် ၃–ပါးသို့ တင်၍ သုံးသပ်အပ်သော) ရုပ် ဟုခေါ်ရသည်။

ရူပသဒ္ဒါဖြင့် အထူးပြုပုံ

ရူပသဒ္ဒါသည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောမရှိသော အနိပ္ဖန္နရုပ်တို့၌လည်း ရုဠီအားဖြင့် ဖောသည်ဖြစ်၍ ထိုအနိပ္ဖန္နရုပ်တို့နှင့် မရောယှက်စေဘဲ ရုပ်အစစ်သက်သက်ကိုသာ ယူစေ လိုသောကြောင့် ရူပသဒ္ဒါတစ်ခုဖြင့် အထူးပြု၍ ရူပ ရူပဟု ဆိုသည်။

အမှုအရာရုပ် ၄–ပါး

အထည်ကိုယ်ရုပ်များနှင့် ခြယ်လှယ်ရုပ်များကြောင့် သတ္တဝါသဏ္ဍာန်ပေါ်နေသော်လည်း အသက်ဝင်လှုပ်ရှားသော အမှုအရာမပါလျှင် အရုပ်သဖွယ်သာ ဖြစ်နေမည်။

ယင်းအမူအရာရုပ်များမှာ–

(၁) ကာယဝိညတ္တိ = ကိုယ်အမူအရာ၊ (၂) ဝစီဝိညတ္တိ = နှုတ်အမူအရာ၊

(၃) လဟုတာ = ပေါ့ပါးမှု၊ (၄) မုဒုတာ = နူးညံ့မှု၊

(၅) ကမ္မညတာ = လိုသလိုဖြစ်နိုင်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်မှု၊ ဤ ၅–ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ယင်းတို့အနက် ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်ကြောင့် ရုပ်ဒြေ, အသံတိတ်ကား မဟုတ်တော့ဘဲ အသံထွက် ရုပ်ရှင်ကားသဖွယ် ဖြစ်လာရသည်၊ အမူအရာရုပ်များကို သဂြိုဟ်၌ ဝိကာရ(ထူးခြားသော အမူအရာ) ရုပ်ဟု ဆိုသည်။

* ။ *ကိုယ်, နှုတ်မှုရာ၊ လဟုတာ၊ မုပါ, ကမ္မဉ် မူငါးအင်။*

ရုန်သူ ရုပ်လေးပါး

ရုန်သူ ၄–ယောက်ပူးပေါင်းပြီး လူတစ်ယောက်ကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ကြရာ၌ တစ်ယောက်က စ, တင်ခေါ်ယူသည်၊ နောက်တစ်ယောက်က သတ်လိုရာဌာနရောက်အောင် ဆက်လက် ခေါ်ဆောင်သွားသည်၊ တတိယရုန်သူက ချည်နှောင်ပြီးသွားအောင် ရိုက်နှက်နှိပ်စက်သည်၊ စတုတ္ထရုန်သူက အသေသတ်လိုက်သည်။ ထိုအတူ –

(၁) ဥပစယ – စတင်ဖြစ်ပေါ်မှု (၂) သန္တတိ – ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်မှု

(၃) ဇရတာ – ရင့်ရော်မှု (၄) အနိစ္စတာ – ပျက်စီးမှု

* ။ *ဥ သန် ဇရ၊ အနစ္စ၊ လေးဝရုန်သူရုပ်။*

ဤရုပ်လေးပါးက နိပ္ဖန္နရုပ်များကို နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်နေသည်၊ ထို့ကြောင့် ရုန်သူရုပ် ဟုခေါ်သည်၊ (အဘိ–ဋ္ဌ–၁၊၃၆၃) **သဂြိုဟ်ကျမ်း၌ကား** ရုပ်တရားတို့၏ ထိုထိုဖြစ်ခြင်းစသော အခိုက်အတန့်အစွမ်းဖြင့် မှတ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **လက္ခဏရုပ်**ဟုဆိုသည်။

ဇာတိရုပ် – ဇာတိရုပ် ၁–ခုတည်းကိုပင် ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်း, အထက်၌ဖြစ်ခြင်းဟု ဖြစ်ပုံအခြင်း
အရာထူးသဖြင့် ဝေနေယျတို့ အလိုသို့ လိုက်၍ **ဥပစယ, သန္တတိ**–ဟု ၂–မျိုးဟောသည်။

ပိုင်းခြားရုပ်

သဲ, ခဲ စသည်တို့ကို စုပုံထားရာ၌ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မရောယှက်ဘဲအပေါက်အကြားဖြင့် ပိုင်းခြားထားသကဲ့သို့ အာပေါဓာတ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောရုပ်များမှာလည်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခုမရောယှက်အောင် အာကာသဓာတ်က ပိုင်းခြားထားသည်၊ ယင်းရုပ်ကို အာကာသ*(အပေါက် အကြားရုပ်)* ဟုလည်းကောင်း၊ ပရိစ္ဆေဒ*(ပိုင်းခြားပေးသောရုပ်)*ဟု လည်းကောင်းခေါ်သည်။

* ။ *ပရိစ္ဆေဒ၊ ပိုင်းခြားပြ၊ အာကာသလည်းခေါ်။*

ပထဝီဓာတ်လွန်ကဲသောရုပ်–၂၀

ကေသာ–ဆံပင်၊ လောမာ–အမွေး၊ နခါ–ခြေသည်း, လက်သည်း၊ ဒန္တာ– သွား၊ တစော– အရေ၊ (တစပဉ္စက)

မံသံ– အသား၊ နှာရု– အကြော၊ အဋ္ဌိ– အရိုး၊ အဋ္ဌိမိဉ္ဇ– ရိုးတွင်းခြင်ဆီ၊ ဝက္ကံ– အညို့၊ (ဝက္ကပဉ္စက)

ဟဒယံ– နှလုံးသား၊ ယကနံ– အသည်း၊ ကိလောမကံ– အမြှေး၊ ပိဟကံ– အဖျဉ်း (သရက်ရွက်)၊ ပပ္ဖါသံ– အဆုတ်၊ အန္တံ– အူမ၊ အန္တဂုဏံ– အူသိမ်၊ ဥဒရိယံ– အစာသစ်၊ ကရီသံ– အစာဟောင်း၊ မတ္ထလုင်္ဂံ– ဦးနှောက်၊

အာပေါစာတ်လွှန်ကဲသောရုပ်–၁၂

ပိတ္တံ– သည်းခြေ၊ သေမှံ– သလိပ်၊ ပုဗ္ဗော– ပြည်၊ လောဟိတံ– သွေး၊ သေဒေါ– ချွေး၊ မေဒေါ– အဆီခဲ၊ အဿု–မျက်ရည်၊ ဝသာ–ဆီကြည်၊ ခေဠော–တံထွေး၊ သိင်္ဃာဏိကာ–နှပ်၊ လသိကာ–အစေး၊ မုတ္တံ–ကျင်ငယ်၊

တေဇောဓာတ်လွှန်ကဲသောရုပ်–၄

သန္တပ္ပနတေဇော– အပူဒီဂရီတိုးတက်လျက် တစ်ရက်ခြားအစရှိသော ဖျားစေတတ်သော တေဇော။

ဇီရဏတေဇော – ဆံပြူ, သွားကျိုး, မျက်စိမှုန်, အရေတွန့်အောင်, အိုမင်းအောင်ပြုတတ်သောတေဇော။

ဒါဟတေဇော – သန္တပ္ပနထက်ပင် အပူဒီဂရီလွန်တက်၍ " ပူလောင်လှချေရဲ့ ယပ်ခပ်ပေးပါ, ရေချိုးချင်တယ် " စသည်ဖြင့် ငြီးညူရ လောက်အောင် ပူလောင်သောတေဇော။

ပါစကတေဇော – စားသောက်အပ်သော အစာအာဟာရတို့ကို ကျေကျက်စေတတ်သောတေဇော။ (ပါစကဝမ်းမီးဟုလည်းခေါ်သည်)

ဝါယောဓာတ်လွှန်ကဲသောရုပ်–၆

ဥဒ္ဓင်္ဂမ(အထက်သို့ဆန်သောလေ)၊ အဓောဂမ(အောက်သို့စုန်သောလေ)၊ ကုစ္ဆိသယ(အူ၏အပြင်ဝမ်း၏အတွင်း၌တည်သောလေ)၊ ကောဋ္ဌာသယ(အူ၏အတွင်း၌ တည်သောလေ)၊ အင်္ဂါနုသာရီ(အင်္ဂါကြီးငယ်သို့အစဉ်လျှောက်သောလေ)၊ အဿာသ–ပဿာသ (ထွက်သက်, ဝင်သက်လေ)၊ (သစ္စသခေင်္ပ ၄၁–၄၃)

* ။ *ဆံပင်အစ၊ ဦးနှောက်ကျ၊ ဝီသ ပထဝီဓာတ်လွှန်။*

* ။ *သည်းခြေမှစ၊ ကျင်ငယ်ကျ၊ ဒွါဒ အာပေါလွှန်။*

* ။ *သန္တပ္ပန၊ ဇီရဏနှင့်၊ ဒါဟတစ်ဖြာ၊ ပါစကာ၊ လေးဖြာ တေဇောလွှန်။*

* ။ *ဥဒ္ဓင်္ဂမ၊ အဓောဂနှင့်၊ ကုစ္ဆိဋ္ဌ, ကောဋ္ဌာ၊ အင်, အဿာ၊ ခြောက်ဖြာ ဝါယောလွှန်။*

* ။ *ပထဝီ နှစ်ဆယ်၊ ဆယ့်နှစ်သွယ် အာပေါ၊ လေး တေဇော နှင့်၊ ဝါယော ခြောက်ဆစ်၊ လေးဆယ့်နှစ်၊ မှတ်လစ် ရုပ်ကြီးပေါင်း။*

ရူပဝိဘာဂ

ရုပ်မှန်သမျှသည် သာသဝ, ကာမာဝစရ, အနာရမ္မဏ, အပ္ပဟာတဗ္ဗ, အဟေတုက, သပ္ပစ္စယ, လောကိယ, သခ်ီတ ဟု အမည်ရကြသည်။ (အနာသဝ,ရူပါဝစရ,သာရမ္မဏ,ပဟာတဗ္ဗ–စသည်မဟုတ်)

* ။ *ရုပ်မှန်သမျှ၊ သာသဝနှင့်၊ ကာမ, အနာ၊ အပ္ပဟာတပ်၊ အဟိတ်မှတ်၍၊ တစ်ရုပ်သပ္ပစ်၊ လောကီဖြစ်၊ မှတ်လစ်သခ်ီတ။*

သာသဝ=အာသဝေါတရား လေးပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်သည်၊ ကာမာဝစရ=ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သည်၊ အနာရမ္မဏ=အာရုံကို မယူတတ်၊ (ဤအနာရမ္မဏသည်မှုခြစကား၊ နောက်ဆိုမည့်ဂေါစရဂ္ဂါဟိကသည် တင်စားသော ဥပစာစကား) အပ္ပဟာတဗ္ဗ=တဒင်္ဂ, ဝိက္ခမ္ဘန,သမုစ္ဆေဒ ပဟာန်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် မပယ်အပ်၊ အဟေတုက=အလောဘအစရှိသောသမ္ပယုတ်ဟိတ် မရှိ၊ သပ္ပစ္စယ=ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရတည်းဟူသောအကြောင်းတရား ၄–ပါးတို့နှင့် တကွဖြစ်သည်၊ လောကိယ=ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော သခါရလောက၌ အကျုံးဝင်သည်၊ သင်္ခတ=ကံ,စိတ်,ဥတု,အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား ၄–ပါးတို့သည် ပေါင်း၍ ပြုပြင်အပ်သည်။

ဒုကနည်း ရုပ်အမည်များ

ရုပ်သရုပ်		သင်္ချာ	အမည်	ကြွင်းရုပ်အမည်
စက္ခု,သောတ,ဃာန,ဇိဝှါ,ကာယ		၅	အဇ္ဈတ္တိက ပသာဒ	ဗာဟိရ
ပသာဒ–၅, ဟဒယဝတ္ထု		၆	ဝတ္ထု	အဝတ္ထု
ပသာဒ–၅, ဝိညတ်–၂		၇	ဒွါရ	အဒွါရ
ရူပ,သဒ္ဒ,ဂန္ဓ,ရသ,ဖောဋ္ဌဗ္ဗ(ပ–တေ–ဝါ)		၇	ဝိသယ	အဝိသယ
ပသာဒ–၅, ဘာဝ–၂, ဇီဝိတ		၈	ဣန္ဒြိယ	အနိန္ဒြိယ
ပသာဒ–၅, ဝိသယ–၇		၁၂	ဩဠာရိက သပ္ပဋိဃ	သုခုမ အပ္ပဋိဃ
ကမ္မဇ		၁၈	ဥပါဒိန္န	အနုပါဒိန္န
ရူပါရုံ		၁	သနိဒဿန	အနိဒဿန
စက္ခု, သောတ (အသမ္ပတ္တ) ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ (သမ္ပတ္တ)	သမ္ပတ္တ (ရှေးအဋ္ဌကထာ)	၅	ဂေါစရဂ္ဂါဟိက	အဂေါစရဂ္ဂါဟိက

* ။ *စက်, သော, ဃာ, ဇိ, ကာ ငါးလီ၊ အမည်အဇ္ဈ ပသာဒ။*

* ။ *စက်, သော, ဃာ, ဇိ, ကာ, ဟဒီ၊ ခြောက်လီ ဝတ္ထုရုပ်။*

* ။ *ငါးပသာဒ၊ ဝိညတ်ဒွ၊ သတ္တဒွါရရုပ်။*

* ။ *ရူပ, သဒ္ဒ၊ ဂန်, ရသနှင့်၊ ဖောဋ္ဌ သုံးဖြာ၊ ပ, တေ, ဝါ၊ သတ္တာ ဝိသယ။*

* ။ *ပသာ, ဘာဝ၊ ဇီဝိတ၊ ရှစ်ဝ ဣန္ဒြိယရုပ်။*

* ။ *ပသာ ဝိသယ၊ ဆယ့်နှစ်ဝမှာ၊ ရုပ်ဩဠာ၊ တစ်ဖြာ သပ္ပဋိဃမှတ်။*

* ။ *ဥပါဒိန္န၊ ကမ္မဇ၊ ရူပ သနိဒဿန။*

* ။ *ပသာဒေါ်းစုံ၊ ရောက်အာရုံဟု၊ ဆိုတုံမဟာ၊ ဋ္ဌကထာ၊ သစ် မှာ စက်, သော မရောက်ပြော။*

ဆိုရိုး

(၁) စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ ဤ ၅–ပါးသည် **အဇ္ဈတ္တိက**လည်း မည်သည်၊ (**ပသာဒ**လည်း မည်သည်)၊ ကြွင်းရုပ်များသည် ဗာဟိရရုပ်မည်သည်။(အဇ္ဈတ္တိက=ကျေးဇူးအများဆုံးရုပ်)

(၂) ပသာဒရုပ် ၅–ခု, ဟဒယဝတ္ထုအားဖြင့် ၆–ခုသည် **ဝတ္ထုရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းရုပ်များကား **အဝတ္ထုရုပ်**မည်သည်။(ဝတ္ထု=စိတ်စေတသိက်တို့၏ မှီရာရုပ်)

(၃) ပသာဒရုပ် ၅–ခု, ဝိညတ်ရုပ် ၂–ခုအားဖြင့် ၇–ခုသည် **ဒွါရရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းရုပ်များကား **အဒွါရရုပ်**မည်သည်။ (ဒွါရ=ပဉ္စဒွါရိကဝီထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း, ကာယကံ, ဝစီကံတို့၏ဖြစ်ကြောင်းရုပ်)

(၄) ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသနှင့် ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော ဟူသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗ အားဖြင့် ၇–ခုသည် **ဝိသယရုပ်**, **ဂေါစရရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းရုပ်များကား **အဝိသယ**, **အဂေါစရရုပ်**များ ဖြစ်ကြသည်။ (ဂေါစရ=ကျက်စားရာအာရုံရုပ်)

(၅) ပသာဒရုပ်ငါးခု, ဘာဝရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတအားဖြင့် ၈–ခုသည် **ဣန္ဒြိယရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းရုပ်များကား **အနိန္ဒြိယရုပ်**များ ဖြစ်ကြသည်။ (ဣန္ဒြိယ=မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသော ရုပ်)

(၆) ပသာဒရုပ် ၅–ခု, ဝိသယရုပ် ၇–ခုအားဖြင့် ၁၂–ခုသည် **ဩဠာရိကရုပ်**, **သပ္ပဋိဃရုပ်**, **သန္တိကေရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းသောရုပ်များကား **သုခုမရုပ်**, **အပ္ပဋိဃရုပ်**, **ဒူရေရုပ်**များ ဖြစ်ကြသည်။ (ဩဠာရိက=ဉာဏ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသောရုပ်)

(၇) ကမ္မဇရုပ်များသည် **ဥပါဒိန္နရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းသောရုပ်များကား **အနုပါဒိန္နရုပ်**များ ဖြစ်ကြသည်။ (ဥပါဒိန္န=အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သောရုပ်)

(၈) ရူပါရုံသည် **သနိဒဿနရုပ်**မည်သည်၊ ကြွင်းသော ရုပ်များကား **အနိဒဿနရုပ်**များ ဖြစ်ကြသည်။ (သနိဒဿန=မြင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သောရုပ်)

(၉) ပသာဒရုပ် ၅–ခုလုံး ရောက်သောအာရုံကိုသာ ယူသော **ဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်**များ မည်သည်ဟု မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသည်၊ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ အဋ္ဌကထာသစ်၌ကား စက္ခု, သောတ နှစ်မျိုးက မရောက်သော အာရုံကိုယူ၍ ဃာန, ဇိဝှါ,ကာယတို့က ရောက်သောအာရုံကို ယူသည်ဟုဆိုသည်၊ (အဘိ–ဋ္ဌ–၁၊ ၃၅၁) သို့သော် လျှပ်စစ်ခေတ်, တီဗွီခေတ်၌ အဋ္ဌကထာသစ်ဝါဒထက် မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒက ပိုပြီး သိပ္ပံနည်းကျသည်၊ ဓာတ်ပုံ ကင်မရာကဲ့သို့ မျက်စေ့မြင်ကွင်းသို့ရောက်ခြင်းတည်း၊ အသံလည်း ရောက်မှ ကြားသည်၊ ကြွင်းသောရုပ်များ။ အဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်ဖြစ်သည်။

ပသာဒရုပ်နှင့် ပဋ္ဌာရုံတို့ကို သပ္ပဋိဃရုပ်ဟု ဓမ္မသင်္ဂဏီ၌ ဘုရားဟောထားခြင်းကြောင့် ပသာဒ ရုပ် ၅–ခုလုံး သမ္ပတ္တ (ထိရောက်မှ အာရုံကိုယူသည်) ဟုမိန့်ဆိုသော မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒကိုသာ အလေးထားမှတ်သားရမည်၊ ဆာယာ အာတပေါ အာလောကော–အရိပ် အရောင် အလင်းတို့ကို ရူပါရုံဟု ဓမ္မသင်္ဂဏီ၌ ဟောထားခြင်းကြောင့် အဆင်း, အသံတို့၏တည်ရာ အထည်ဝတ္ထုဒြပ်သည် ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ မဟုတ်၊ အဆင်း, အသံသာ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံဖြစ်သည်၊ အဆင်း, အသံရောက်မှုနှင့် ဝတ္ထုဒြပ် ရောက်မှု မရောသင့်ပေ။

ဆိုရိုး

(၁) အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ အာကာသအားဖြင့် ၉–ခုသည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ (အမျှားဆိုင် ၁–အုပ်စု ၉–ခု၊ စတုဇရုပ် ၉–ခု)

(၂) ဇီဝိ, ကာယ, ထီ, ပုမ, စ, သော, ဃာ, ဇိ, ဟဒယအားဖြင့် ကိုးခုသည် ကံသက်သက် ကြောင့်ဖြစ်သည်။ (ကမ္မဇ ၁–အုပ်စု ၉–ခု၊ ဧကဇရုပ် ၉–ခု)

(၃) သဒ္ဒသည် စိတ်, ဥတုကြောင့် ဖြစ်သည်။ (ဒွိဇရုပ် ၁–ခု)

(၄) ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်သည် စိတ်သက်သက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။ (ဧကဇရုပ် ၂–ခု)

(၅) လဟုတာဒိသုံးခုသည် စိတ်, ဥတု, အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သည်။ (တိဇရုပ် ၃–ခု)
(စိတ္တဇ ၃–အုပ်စု ၆–ခု၊ ဥတုဇ ၂–အုပ်စု ၄–ခု၊ အာဟာရဇ ၁–အုပ်စု ၃–ခု)

(၆) ရန်သူရုပ်လေးပါးသည် အကြောင်းမဲ့ဖြစ်သည်။ (န ကုတောစိ သမုဋ္ဌာန်ရုပ် ၄)

ဧကဇရုပ် ၁၁–ခု (ကမ္မဇ ကေန် ၉ + စိတ္တဇ ကေန် ၂)
ဒွိဇရုပ် ၁–ခု (စိတ်, ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော သဒ္ဒ)
တိဇရုပ် ၃–ခု (စိတ်, ဥတု, အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော လဟုတာဒိ ၃)
စတုဇရုပ် ၉–ခု (အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈ + အာကာသ ၁)

* * *ရုပ်သဘောမျှ၊ လေးဝ ရန်မှာ။ အကြောင်းမရှိ၊ ဖြစ်ဘိသေချာ။*
မှတ်ရုံ, ပိုင်းခြား၊ ရန်များ, အာကာ၊ ကလာပ်တွင်း၊ မသွင်းထားရှာ။

ရှင်းလင်းချက်

ရုပ်၏သဘောမျှဖြစ်သောကြောင့် လက္ခဏာရုပ် ၄–ပါးသည် အကြောင်းမရှိဘဲဖြစ်သည်၊ မှတ်သားရုံမျှဖြစ်သောကြောင့် ရန်သူရုပ်များကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြားရုံမျှဖြစ်သောကြောင့် အာကာသဓာတ်ကိုလည်းကောင်း ကလာပ်ထည်းသို့ မသွင်းဘဲ ထားရသည်။

* ။ *အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ အာကာသ၊ ဖြစ်ရ ကံ, စိတ်, ဥ, ဟာကြောင့်။*

* ။ *ဇီဝိ, ကာယ၊ ထီ ပုမနှင့်၊ စ, သော, ဃာ, ဇိ၊ ဟဒယ် ကိုးလီ ကံသက်သက်။*

* ။ *စိတ်, ဥ, သဒ္ဒ၊ ဝိညတ် ဒွမှာ၊ စိတ်ကြောင့်သာ၊ သုံး တာ စိတ်, ဥ, ဟာ။*

ရူပသမုဋ္ဌာန

		ဖြစ်ကြောင်းသမုဋ္ဌာန်					
အုပ်စု	ရုပ်သရုပ်	ကံ	စိတ်	ဥတု	အာဟာရ	မှတ်ချက်	
အများပိုင်	ပ–အာ–တေ–ဝါ ဝဏ္ဏ–ဂန္ဓ–ရသ–ဩဇာ } အဝိနိဗ္ဘောဂ–၈ အာကာသ	॥	॥	॥	॥	စတုဇ	၉
ကမ္မဇ	ဇီဝိတ, ကာယ, ဣတ္ထိဘာဝ, ပုမ္ဘာဝ စက္ခု–သောတ–ဃာန–ဇိဝှါ–ဟဒယဝတ္ထု	॥				ကေဇ	၉
စိတ္တဇ ဥတုဇ	သဒ္ဒ		॥	॥		ဒွိဇ	၁
စိတ္တဇ	ကာယဝိညတ္တိ–ဝစီဝိညတ္တိ		॥			ကေဇ	၂
စိတ်–ဥ ဟာ	လဟုတာ–မုဒုတာ–ကမ္မညတာ		॥	॥	॥	တိဇ	၃
	ဥပစယ–သန္တတိ–ဇရတာ–အနိစ္စတာ					နကုတောစိ	၄
		၁၈	၁၅	၁၃	၁၂		

(၁) **ကမ္မဇရုပ်များမှာ**–ဇီဝိတ, ကာယ, ဘာဝ ၂ခု, စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ,ဟဒယဝတ္ထု. အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈–ခု, အာကာသ အားဖြင့်၁၈–ခု။

(✳ ॥ ဇီဝိ, ကာယ၊ ထိ, ပုမနှင့်၊ စ, သော, ဃာန၊ ဇိ, ဟဒ သိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်ရှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ ကမ္မဇ)

(၂) **စိတ္တဇရုပ်များမှာ**– ဝိညတ်ရုပ် ၂–ခု, သဒ္ဒ, လဟုတာဒိ ၃–ခု, အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈–ခု, အာကာသအားဖြင့် ၁၅–ခု။ (✳ ॥ ဝိညတ်, သဒ္ဒါ၊ လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်ငါးဖြာ၊ မှတ်ပါ စိတ္တဇ)

(၃) **ဥတုဇရုပ်များမှာ**–သဒ္ဒ, လဟုတာဒိ ၃–ခု, အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈–ခု, အာကာသအားဖြင့် ၁၃–ခု။ (✳ ॥ သဒ်, လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်သုံးဖြာ၊ မှတ်ပါ ဥတုဇ)

(၄) **အာဟာရဇရုပ်များမှာ**– လဟုတာဒိ ၃–ခု, အဝိနိဗ္ဘောဂ ၈–ခု, အာကာသအားဖြင့် ၁၂–ခု။ (✳ ॥ လဟုတာဒိ၊ အဝိနိ, အာ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာ၊ မှတ်ပါ အာဟာရဇ)

✳ ॥ *ကံကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၊ ဆယ့်ရှစ် ကမ္မဇာ။ စိတ္တဇကား၊ ဆယ့်ငါး မှန်စွာ။*
တစ်ဆယ့်သုံးခု၊ ဥတုဇမှာ။ ဟာ ဆယ့်နှစ်၊ တွက်စစ် စတုဇာ။

ရုပ်ကလာပ်

ရုပ်ကလာပ်အင်္ဂါ- (၁) ဧကုပ္ပါဒ= အတူတကွဖြစ်ခြင်း၊ (၂) ဧကနိရောဓ= အတူတကွချုပ်ခြင်း၊
(၃) ဧကနိဿယ= တူသောမှီရာရှိခြင်း၊

· သဟဝုတ္တိ= အသီးသီးသော ကလာပ်၌ဖြစ်သောရုပ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် တကွဖြစ်ခြင်း။

ဤအချက်များနှင့်ညီစွာ အတူတကွဖြစ်သော ရုပ်တို့၏ အစုအပေါင်းကို ကလာပ် ဟု ခေါ်သည်။

သဟဝုတ္တိကို ကလာပ် အင်္ဂါ ၁–ခုဟု အချို့ကဆိုကြသည်၊ အင်္ဂါမဟုတ် ကလာပ်သဘောပြပုဒ်ဟုအချို့က ဆိုကြသည်။

* ။ *ဖြစ်, ပျက်, မှီရာ၊ တူသုံးဖြာ၊ အင်္ဂါ ကလာပ်များ။*

ဆိုရိုး

၁။ ကမ္မဇကလာပ်များမှာ-

(က) ဇီဝိတနဝကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု, ဇီဝိတအားဖြင့် ၉–ခုအပေါင်း။

(ခ) ကာယဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု,ဇီဝိတ,ကာယပသာဒအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(ဂ) ဣတ္ထိဘာဝဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ဇီဝိတ,ဣတ္ထိဘာဝအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(ဃ) ပုမ္ဘာဝဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဇီဝိတ, ပုမ္ဘာဝအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(င) စက္ခုဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဇီဝိတ, စက္ခုပသာဒအားဖြင့်၁၀–ခု အပေါင်း ။

(စ) သောတဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ဇီဝိတ,သောတပသာဒအားဖြင့်၁၀–ခုအပေါင်း ။

(ဆ) ဃာနဒသကကလာပ်– အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဇီဝိတ, ဃာနပသာဒအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(ဇ) ဇိဝှါဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဇီဝိတ, ဇိဝှါပသာဒအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(ဈ) ဝတ္ထုဒသကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဇီဝိတ, ဟဒယဝတ္ထုအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

၂။ စိတ္တဇကလာပ်များမှာ-

(က) သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခုအပေါင်း ။

(ခ) ကာယဝိညတ္တိနဝက–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ကာယဝိညတ်အားဖြင့် ၉–ခုအပေါင်း။

(ဂ) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒဒသက–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဝစီဝိညတ်,သဒ္ဒအားဖြင့် ၁၀–ခုအပေါင်း။

(ဃ) လဟုတာဒိဧကာဒသက–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ လဟုတာဒိသုံးခုအားဖြင့် ၁၁–ခုအပေါင်း။

(င) ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက– အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ကာယဝိညတ်, လဟုတာဒိသုံးခုအားဖြင့် ၁၂–ခု အပေါင်း။

(စ) ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိတေရသက – အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ ဝစီဝိညတ်, သဒ္ဒ, လဟုတာဒိ ၃–ခုအားဖြင့် ၁၃–ခုအပေါင်း။

ကလာပ်အမျိုးအစား	အမှတ်	ကလာပ်အမည်	အဝိနိဗ္ဘောဂ–၈	ဇီဝိတ	ကာယပသာဒ	ဣတ္ထိဘာဝ	ပုမ္ဘာဝ	စက္ခုပသာဒ	သောတပသာဒ	ဃာနပသာဒ	ဇိဝှါပသာဒ	ဟဒယဝတ္ထု	
ကမ္မဇကလာပ် ၉–စည်း	၁	ဇီဝိတနဝက	॥	॥									၉
	၂	ကာယဒသက	॥	॥	॥								၁၀
	၃	ဣတ္ထိဘာဝဒသက	॥	॥		॥							၁၀
	၄	ပုမ္ဘာဝဒသက	॥	॥			॥						၁၀
	၅	စက္ခုဒသက	॥	॥				॥					၁၀
	၆	သောတဒသက	॥	॥					॥				၁၀
	၇	ဃာနဒသက	॥	॥						॥			၁၀
	၈	ဇိဝှါဒသက	॥	॥							॥		၁၀
	၉	ဝတ္ထုဒသက	॥	॥								॥	၁၀

ကလာပ်အမျိုးအစား	အမှတ်	ကလာပ်အမည်	အဝိနိဗ္ဘောဂ–၈	ကာယဝိညတ္တိ	ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒ	လဟုတာဒိ	
စိတ္တဇကလာပ် ၆–စည်း	၁	သုဒ္ဓဋ္ဌက	॥				၈
	၂	ကာယဝိညတ္တိနဝက	॥	॥			၉
	၃	ဝစီဝိညတ္တိ–သဒ္ဒဒသက	॥		॥		၁၀
	၄	လဟုတာဒိဧကာဒသက	॥			॥	၁၁
	၅	ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက	॥	॥		॥	၁၂
	၆	ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိတေရသက	॥		॥	॥	၁၃

ကလာပ်အမျိုးအစား	အမှတ်	ကလာပ်အမည်			သဒ္ဒ		
ဥတုဇကလာပ်–၄	၁	သုဒ္ဓဋ္ဌက	॥				၈
	၂	သဒ္ဒနဝက	॥		॥		၉
	၃	လဟုတာဒိဧကာဒသက	॥			॥	၁၁
	၄	သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသက	॥		॥	॥	၁၂

ကလာပ်အမျိုးအစား	အမှတ်	ကလာပ်အမည်					
အာဟာရဇ ကလာပ်–၂	၁	သုဒ္ဓဋ္ဌက	॥				၈
	၂	လဟုတာဒိဧကာဒသက	॥			॥	၁၁

(တစ်နည်း) စိတ္တဇကလာပ် ၈–စည်း

စိတ္တဇသဒ္ဒသည် များသောအားဖြင့် ဝစီဝိညတ်နှင့်မကင်းသောကြောင့် သဂြိုဟ်ကျမ်း၌ ဝစီဝိညတ်နှင့်သဒ္ဒမခွဲဘဲ စိတ္တဇကလာပ် ၆–စည်းသာဆိုသည်၊ ထွက်သက် ဝင်သက်လေစသည်တို့၌ ဝစီဝိညတ်မပါသောကြောင့် ဝစီဝိညတ်မပါသောစိတ္တဇသဒ္ဒသည် ရှိနိုင် သည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ဆိုသည်၊ ဝစီဝိညတ်မပါသော စိတ္တဇသဒ္ဒသက်သက်ကိုယူလျှင်–သဒ္ဒနဝက ကလာပ်, သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသက ကလာပ် ၂–စည်း ပိုလာနိုင်သောကြောင့် စိတ္တဇ ကလာပ် ၈–စည်းအထိ ရှိနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့်–

သုဒ္ဓအဋ္ဌက, သဒ္ဒနဝက, ကာယဝိညတ္တိနဝက, ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒဒသက, လဟုတာဒိ ဧကာဒသက,သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသက, ကာယဝိညတ္တိလဟုတာဒိဒွါဒသက, ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒလဟုတာဒိ တေရသကအားဖြင့် ၈–စည်း။ (ပရမတ္ထဒီပနီ, ပရမတ္ထသံခိပ်)

၃။ ဥတုဇကလာပ်များမှာ–

(က) **သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်**–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု။

(ခ) **သဒ္ဒနဝကကလာပ်**–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ သဒ္ဒအားဖြင့် ၉–ခု။

(ဂ) **လဟုတာဒိဧကာဒသက**–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ လဟုတာဒိ သုံးခုအားဖြင့် ၁၁– ခု။

(ဃ) **သဒ္ဒလဟုတာဒိဒွါဒသက**–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်၈–ခု၊သဒ္ဒ,လဟုတာဒိ ၃–ခုအားဖြင့်၁၂–ခု။

၄။ **အာဟာရဇကလာပ်များမှာ**–

(က) **သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်**– အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု။

(ခ) **လဟုတာဒိဧကာဒသက**– အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈–ခု၊ လဟုတာဒိသုံးခုအားဖြင့် ၁၁–ခု။

အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ

အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ကလာပ်အားလုံးရသည်၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ကား (သုဒ္ဓအဋ္ဌက, သဒ္ဒ နဝက) ဥတုဇကလာပ် အစနှစ်စည်းသာရသည်။

* ॥ *ကလာပ်ပေါင်းကွယ်၊ နှစ်ဆယ့်တစ်ဖြာ။ ကမ္မဇကိုး၊ ခြောက်မျိုး စိတ္တာ။*

လေး ဥတုဇ၊ နှစ်ဝ အာဟာ။ တွင်း–ကုန်ဖြစ်၊ ပြင်နှစ် ဥ–စ သာ။

ရူပပဝတ္တိက္ကမ

ကာမ္မဇရုပ်

ဆိုရိုး ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံဟူသည် အတိတ်ကပြုခဲ့သော ကာမကုသိုလ်, ရူပကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံအားဖြင့် နှစ်ဆယ့်ငါးခုတို့တည်း။

ကမ္မဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဥပါဒ်မှစ၍ စုတိ၏ ရှေး ၁၇–ချက်မြောက်သောစိတ်၏ ဥပါဒ်ထိအောင် ခဏတိုင်း, ခဏတိုင်းဖြစ်ပြီး စုတိစိတ်နှင့်အတူ ချုပ်သည်။ (စုတိစိတ်မှပြန်ရေသော် ၁၇–ချက်မြောက်သောစိတ်၏ ဥပါဒ်၌ ကမ္မဇရုပ်တို့ နောက်ဆုံးဖြစ်သည်၊ ဌီမှစ၍ မဖြစ်တော့)

* ။ *နှစ်ဆယ့်ငါးခု၊ ကာ, ရူ ကု၊ အကုတိတ်ကာ၊ ရုပ်ဖြစ်ရန်။*

* ။ *ပဋိဥမှ၊ ကမ္မဇတို့၊ အစပြု၍၊ စုတိရှေးဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်၏၊ ဥပါဒ်ထိအောင်၊ ဖြစ်ဘိမဆိုင်း၊ ခဏတိုင်း၊ နောက်ပိုင်း စုတိ အတူချုပ်။*

သေဆုံးချိန်

၁။ အာယုခေါ်သော ရုပ်, နာမ် ဇီဝိတ၊

၂။ ဥသ္မာ–ခေါ်သော ကမ္မဇတေဇောဟူသော ကိုယ်ငွေ့၊

၃။ ဝိပါက် ဝိညာဉ်၊ ဤ ၃–မျိုး ကိုယ်မှာ မရှိလျှင် သေသည်ဟုခေါ်သည်။(ဋီကာကျော်)

* ။ *အာယု, ဥသ္မာ၊ ဝိညာဏာ၊ ကိုယ်မှာ ကင်းပြတ် သေဆုံးလတ်။*

စိတ္တဇရုပ်

ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော စိတ်ဟူသည် (အရူပဝိပါက် ၄–ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်–၁၀၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်အားလုံး၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သော) ၇၅–ခုတည်း။ (အဘိ၄ ၂–၂၂)

စိတ္တဇရုပ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေနောင် ပထမဘဝင်ဟုဆိုအပ်သော ဒုတိယစိတ်၏ဥပါဒ်မှစ၍ ဖြစ်သည်၊ နောက်ဆုံး စုတိပြီးနောက်ခဏငယ် ၄၈–ချက်ခန့် ကျမှချုပ်သည်။

(စုတိစိတ်လည်း ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် စုတိစိတ်၏ ဥပါဒ်ကဖြစ်ခဲ့သော စိတ္တဇရုပ်သည် စုတိစိတ်နောက် စိတ္တက္ခဏ ၁၆–ချက်= ခဏငယ် ၄၈–ချက်ခန့်ကျမှချုပ်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ထွက်သက်, ဝင်သက်စိတ္တဇရုပ်သည် စုတိစိတ်မှပြန်ရေသော် ၃၃–ခုမြောက်စိတ်မှစ၍ မဖြစ်တော့)

(သခ်ီရယမိုက် အရကောက်၊ အဘိ၊ ဋီ ၁–၁၅၁၊ အနု ၁၆၅)

* ။ *ရုပ်စိတ္တဇ၊ ဒုတိယ ဉ၊ အစပြုကာ၊ စုနောင်မှာဝယ်၊ ခဏငယ်၊ မှတ်ဖွယ် လေးဆယ့်ရှစ်။*

ဥတုဇရုပ်

ရုပ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော ဥတုဟူသည် အအေး, အပူ (သီတ, ဥဏှ) ဥတု ဟုဆိုအပ်သော တေဇောဓာတ်တည်း၊ ထိုသီတ, ဥဏှဥတုသည် ဌီသို့ရောက်မှသာ အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ထိုက်သင့်သလို ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ဥတုဇရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီမှစ၍ ဖြစ်သည်၊ နောက်ဆုံးမှာလည်း စုတေပြီးနောက် အလောင်းကောင်တိုင်အောင် ဖြစ်နေသေးသည်။

* ။ *အေး, ပူ နှစ်ရုပ်၊ တေဇောဓာတ်မှာ၊ ဥတုသာ၊ ဩဇာအာဟာရ။*

* ။ *ပဋိ–ဌီမှ၊ ဥတုဇတို့၊ အစပြု၍၊ စုတေပြီးနောင်၊ အလောင်းကောင်၊ တိုင်အောင်ဆက်လက်ဖြစ်။*

အာဟာရဇရုပ်

သြဇာဟူသော အာဟာရသည် သြဇာပြန့်နှံ့ရာအချိန်မှစ၍ ဌီအခိုက်အတန့်၌ အာဟာရဇ ရုပ်ကို အစ္ဆရာတ္တသင္ကန္တဝယ် ဖြစ်စေသည်၊ နောက်ဆုံး စုတေပြီးနောက် ခဏငယ် ၅၀–ခန့်ကျမှ ချုပ်သည်။

* ။ *သြဇာပြန့်ရာ၊ အစဖြာ၍၊ အာဟာရုပ်များ၊ စုနောက်ပါ၊ ချုပ်ကြားဆက်လက်သိ။*

ရုပ်/ နာမ်ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်

ကမ္မဇ, စိတ္တဇရုပ်တို့သည် နာမ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့တည်း၊ ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်တို့သည် ရုပ်ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်တို့တည်း။

ဘဝအတွင်း စတုဇရုပ်များဖြစ်နေပုံ

လေးပါးသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အဆက်ဆက်သည် ကာမဘုံ၌ ဆီမီးလျှံ, မြစ်ရေအလျဉ်ပမာ အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး မပြတ်ဖြစ်နေသည်။

ရုပ်သံသရာလည်ပုံ

ယခုဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ကမ္မဇ, စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသကဲ့သို့ သေပြီးသတ္တဝါတို့အား နောက်နောက်ဘဝတို့၌လည်း ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်မှစ၍ ကမ္မဇစသော ရုပ်များ ဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း အဆက်မပြတ်ဖြစ်နေသည်ကို ရုပ်သံသရာလည်သည်ဟုဆိုသည်။

ယောဆိုရိုး

(၁) မနောဓာတ် သုံးခု, တဒါရုံ ၁၁–ခု, ရူပဝိပါက် ၅–ခုအားဖြင့် ၁၉–ခုသည် ရုပ်သာမည ကိုသာ ဖြစ်စေသည်။

(၂) အဘိညာဏ်ဒွေကြဉ်သော အပ္ပနာဇော ၂၆–ခုသည် ရုပ်သာမညကိုလည်း ဖြစ်စေသည်၊ ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့ခိုင်စေသည်။

(၃) မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ကာမဇော ၂၉–ခု, အဘိညာဏ်ဒွေအားဖြင့် ၃၂–ခုသည် ရုပ်သာမည, ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေသည်။

(ပဉ္စဒွါရိကစိတ်တို့သည် အလွန်အားနည်းသောကြောင့် ရုပ်ကိုမဖြစ်စေနိုင်။ ရုပ်မှလွတ်သော ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ်ဟူ၍ မရှိသော်လည်း ရုပ်ကိုဖြစ်စေသော စိတ်တိုင်း ဝိညတ်နှင့် ဣရိယာပုထ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ်သည်ကား ရုပ်သာမညကိုလည်း ဖြစ်စေသည်၊ ဝိညတ်နှင့် ကင်းသော ဣရိယာပုထ် မရှိသောကြောင့် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ဖြစ်စေသည်၊ ဤသို့သော အထူးကို ပြလိုသောကြောင့် ဣရိယာပုထ်နှင့် ဝိညတ်တို့ကို ရုပ်မှ သီးခြားခွဲ၍ ဆိုထားသည်) (ဋီကာကျော်)

(၄) ယို ၃၂–ခုတို့တွင် - (က) သောမနဿဇော ၁၃–ခုသည် ရုပ်သာမည, ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ်, ရယ်ရွှင် ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေသည်။

စိတ်နှင့်စိတ္တဇရုပ်

			စိတ္တဇရုပ် (အမျိုးအစား)				
စဉ်	ရုပ်ကိုဖြစ်စေသောစိတ်		ရုပ်သာမည	ကာယိယာပုထ်	ဝိညတ်	ရယ်	ငို
၁	မနောဓာတ်–၃, တဒါရုံ–၁၁, ရူပဝိပါက်–၅	၁၉	॥				
၂	အပ္ပနာဇော	၂၆	॥	॥			
၃	ဝုဋ္ဌော,ကာမဇော–၂၉ အဘိညာဉ်–၂	၃၂	॥	॥	॥		
၃(က)	ကာမသောမနဿဇော	၁၃	॥	॥	॥	॥	
၃ (ခ)	ဒေါသဇော	၂	॥	॥	॥		॥

၁။ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လောဘမူ သောမနဿ ၄–ခု၊ မဟာကုသိုလ် သောမနဿ ၄–ခုအားဖြင့် ၈–ဖြင့် ရယ်ရွှင်သည်၊

၂။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လောဘမူသောမနဿဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ၂–ခု၊ မဟာကုသိုလ် သောမနဿ ၄–ခုအားဖြင့် ၆–ခုဖြင့် ရယ်ရွှင်သည်၊

၃။ ဘုရား, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဟသိတုပ္ပါဒ်, မဟာကြိယာ သောမနဿ ၄–ခု အားဖြင့် ၅–ခုဖြင့် ရယ်ရွှင်သည်။

(ခ) ဒေါသဇော ၂–ခုသည် ရုပ်သာမည, ကာရိယာပုတ်, ဝိညတ်, ငိုခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေသည်။

(ဂ) အရူပဝိပါက် ၄–ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀–အားဖြင့် ၁၄–ခုနှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ် ရဟန္တာတို့၏ စုတိတို့သည် ရုပ်ကို မဖြစ် စေနိုင်။ (အဘိ ၄–၂–၂၂)

အရူပဘုံ၌ဖြစ်သောစိတ် ၄၂–ခုတို့သည်လည်း အရူပဘုံ၌ဖြစ်ခိုက် ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်လျှင်သာ ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည်၊

* ॥ *မနောဓာတုံ၊ တဒါရုံနှင့်၊ တစ်ဖုံရူ–ဝိ၊ ဆယ့်ကိုးရှိ၊ ဖြစ်ဘိ ရုပ်ကိုသာ။*

* ॥ *အပ္ပနာရောက်၊ ဇော–နှစ်ခြောက်၊ ခိုင်ထောက်ကာရိယာပုထ်ကိုလည်း။*

* ॥ *မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဇော ကာမနှင့်၊ နှစ်ဝ ဘိညာ၊ ဒွတ္တိံ သာ၊ နှစ်ဖြာဝိညတ် ကိုလည်းတတ်။*

* ॥ *သောမနဿ်ဆယ့်သုံး ၊ ရယ်ရွှင်ပြုံး၊ ငိုမုန်း မဲ့ရွှဲ ဒေါ–ဇော နဲ့။*

* ॥ *ပုထုဇန်ရှစ် ၊ ခြောက်ခု သေက်၊ ငါးဆစ် ရဟန္တာ။*

* ॥ *အရူဝိပါ၊ ဒွေပဉ္စာနှင့်၊ ရဟန္တာစုတိ၊ သန်ပဋိ၊ ကြဉ်ဘိ ရုပ်ဖြစ်စေ။*

ဆိုရိုး

ဂဗ္ဘသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပဋိသန္ဓေအစ၌ ကာယ, ဘာဝ, ဝတ္ထု ဒသက ကလာပ် ၃-စည်းဖြစ်သည်၊ ယင်းကလာပ်များကို **ကလလရေကြည်**ဟုခေါ်သည်၊ ယင်းတို့အနက်အချို့ သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ **ဘာဝဒသက ကလာပ်** ချို့တဲ့နိုင်သည်၊ (ဘာဝဟူသည် မ-အတွက် ဣတ္ထိဘာဝ, ကျား-အတွက် ပုမ္ဘာဝတည်း၊ ဘာဝချို့သူကို နပုံဟုဆိုသည်)

၁။ ယင်းကလလရေကြည်တည်သည်မှ ၇-ရက် အတွင်း ကလလသတ္တာဟခေါ်သည်၊ (ပထမံ ကလလံ ဟောတိ) (သံ ၁၊ ၂၀၈)

၂။ ဒုတိယပတ်၌ အဗ္ဗုဒမည်သော သားဆေးရည်နှင့် တူသော အမြုပ်ဖြစ်သည်၊ (ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒံ)

၃။ တတိယပတ်၌ ပေသိမည်သော အသားတစ်, အသားဆိုင်ဖြစ်သည်၊ (အဗ္ဗုဒါ ဇာယတေ ပေသိ)

၄။ စတုတ္ထပတ်၌ ဃနမည်သော မာမာခက်ခက်အသားတုံးဖြစ်သည်၊ (ပေသိ နိဗ္ဗတ္တတေ ဃနော)

၅။ ပဉ္စမပတ်၌ လက်, ခြေ, ခေါင်းပေါက် မည့်နေရာ အပု ၅-ခု ခက်မ ၅-ဖြာဖြစ်သည်၊ (ဃနာ ပသာခါ ဇာယန္တိ)

ထို ၅-ပတ် (၃၅ ရက်) အချိန်၌ ရုပ်တို့မှာ ခုနှယ် လှုသေး၍ ရုပ်သစ်, ကလာပ်သစ်များထပ်မပေါ်သေးဘဲ ခက်မ ၅-ဖြာတိုးရင့်မာအောင် နောက်ထပ် ၅-ပတ် (၃၅ ရက်)အချိန်ကြာသွားသည်၊

၆။ ၁၁-ပတ် (၇၇ ရက်)မြောက်၌ ကံအားလျော်စွာ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါဒသက ကလာပ်များ မရှေးမနှောင်းအစီအရီ ပေါ်လာကြသည်။ (အဘိဋ ၃၊ ၂၄၀၊ အဘိဋီ ၃၊ ၁၃၀)

ထို့နောက် ၄၂-ပတ်အတွင်း ဆံပင်, မွေးညှင်း, ခြေသည်း, လက်သည်းတို့ ဖြစ်လာကြသည်၊ (ကေသာ လောမာ နခါပိစ)

သံသေဒဇ, ဥပပါတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကာယ, ဘာဝ, ဝတ္ထု, စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါအားဖြင့် အများဆုံး ကလာပ် ၇-စည်းဖြစ်နိုင်သည်၊ ယင်းတို့အနက် စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဘာဝဒသက ကလာပ်ချို့တဲ့သူများလည်း ရှိနိုင်သည်။

* ။ *ဂဗ္ဘသေယျက၊သန္ဓေစ၌၊ ကာယ,ဘာ,ဝတ်၊ သုံးကလာပ်၊ မှတ်အပ် ကလလရေကြည်။*

* ။ *သံသေ, ဥပပါတ်၊ ကာ,ဘာ,ဝတ်၊ နောက်ထပ် စက်,သော,ဃာ,ဇိ တိုး။*

* ။ *ရုပ်အားလုံးရ၊ ကာမဘုံမှာ။ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်၊ ဖြစ်ထိုက်သင့်စွာ။*

အမှု ငါး၀၊ သဒ္ဒ, ဇရာ။ အနိစ္စ၊ မရ သန္ဓေခါ။

ကာမဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ဖြစ်ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ရုပ်အားလုံး ရသည်။

ပဋိသန္ဓေအခါမရသောရုပ်များမှာ- အမှုရုပ်ခေါ် ဝိကာရရုပ် ငါးခု, သဒ္ဒ, ဇရတာ, အနိစ္စတာ အားဖြင့် ၈-ပါး။

စုတိအခါ မရသောရုပ်များမှာ-ဥပစယ, ဝိကာရ-၅, သဒ္ဒ အားဖြင့် ၇-ခု။(အဘိဓမ္မတ္ထဒီပက)

* ။ *ဝိကာ, သဒ်, ဇ၊ အနိစ္စတို့၊ မရ သန္ဓေ၊ တစ်ထွေ စုတိ၊ ဥ, သဒ်, ဝိ၊ မရှိ ခုနစ်ဖြာ။*

ရူပပဝတ္တိက္ကမ

ဘုံ	သတ္တဝါ	ပဋိသန္ဓေအခါ ကမ္မဇကလာပ်							ပဝတ္တိအခါ ကမ္မဇကလာပ်	စိတ္တဇ	ဥတုဇ	အာဟာရဇ	ပေါင်းရုပ်
ကာမ	ဂဗ္ဘသေယျက	ကာယ	ဘာဝ˚	ဝတ္ထု					စက္ခုစသည်	၆	၄	၂	၂၈
	သံသေဒဇ ဥပပါတ်	ကာယ	ဘာဝ˚	ဝတ္ထု	စ˚	သော˚	ဃာ˚	ဇိ˚	၉-စည်း	၆	၄	၂	၂၈
ရူပ	အသညကြဉ် ရူပ	ဇီဝိတ		ဝတ္ထု	စ	သော			ဃာ-ဇိ-ကာ ဘာဝ ကြဉ်၄-စည်း	၆	၄		၂၃
	အသညသတ်	ဇီဝိတ							ဇီဝိတနဝက ၁		၂-ကြိမ်		၁၇

* ဤအမှတ်ဖြင့် ချုံ့တဲ့ဆောင်းသော ရုပ်ကလာပ်ကို ပြသည်။

* ။ *ဃာ, ဇိ, ကာယ၊ ဘာဝ ကြဉ်ပါ။ နှစ်ဆယ့်သုံးမျိုး ရူပဘုံမှာ။*
ဇီဝိ, ဝတ္ထု၊ စက္ခု, သောတာ။ ကကလာပ်၊ လေးရုပ် သန္ဓေခါ။

* ။ *ဇီဝိ-နဝ၊ အသညာသန်မှာ။ လဟုတာဒိ၊ ဝိဉ် အာကာ။*
လက္ခဏ လေး၊ ပေါင်းရေး ရှစ်ဖြာ။ ဆယ့်ခုနစ်၊ ရုပ်ပြစ်အသညာ။

ရူပဘုံနှင့် ရုပ်

၁။ အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပဘုံ၌ ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, ဘာဝကြဉ်သော ရုပ် ၂၃-ခု ရ သည်၊ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကား ဇီဝိတနဝက ကလာပ်, ဝတ္ထု, စက္ခု, သောတဒသက ကလာပ်အားဖြင့် ကမ္မဇ ကလာပ် ၄-စည်း ရ၏။

၂။ အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇီဝိတနဝက ကလာပ် ၁-စည်းသာရ၏၊ ပဝတ္တိအခါ၌ကား ယင်းဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ် ၉-ခုအပြင် လဟုတာဒိတ္တယ ၃-ခု, အာကာသ, လက္ခဏရုပ် ၄-ခုအားဖြင့် နောက်ထပ် ၈-ခု၊ ပေါင်းလျှင် ၁၇-ခု ရသည်။

နတ်ဗြဟ္မာများစုတေလျှင် လူတို့ကဲ့သို့ အလောင်းကောင် မကြွင်းကျန်တော့၊ ဆီမီးလျှံကဲ့သို့ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်၊ မြေမြုပ်, မီးသင်္ဂြိုဟ်စရာမလိုတော့။ (နတ်ဗြဟ္မာစုတေရာ၌ လူပြကတေ့သမင္ဘာန်ကို ရုပ်မကျန်လေဘဲ၊ မြေမီးတွင် မြုပ်ဖုတ်ကင်ဘယ်မှာရပါမယ်၊ ဆီမီးလျှံ ငြိမ်းချုပ်ဟန် တူပုံမှုတယ်၊ ကင်းချုပ်ကြပြဲ) (သတ္တဝါဒီကဗျာကျမ်း)

နိဗ္ဗာန်အစစ်

မဂ်ဉာဏ်လေးခုဖြင့် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် လောကုတ္တရာတရားကို ("ဝါန" ဟု ဆိုအပ်သော တဏှာမှ ထွက်မြောက်သောကြောင့်) **နိဗ္ဗာန်** ဟုခေါ်သည်။

* ။ *မဂ်ဉာဏ်လေးခု၊ မျက်မှောက်ပြုရာ၊ မဂ်,ဖိုလ်အာဖြစ်၊ လောကုတ်စစ်ကို၊ ဆိုးညစ်ဝါန၊ တဏှာမှ၊ ထွက်ရမြတ်နိဗ္ဗာန်။*

နိဗ္ဗာန်အပြား

နိဗ္ဗာန်သည်– ၁။ သဥပါဒိသေသ (ခန္ဓာအကြွင်းအကျန်ရှိသော) နိဗ္ဗာန်၊

၂။ အနုပါဒိသေသ (ခန္ဓာအကြွင်းအကျန်မရှိသော) နိဗ္ဗာန်၊

ဟူ၍ ပရိယာယ (အကြောင်းအမြွက်) အားဖြင့် နှစ်ပါး။

* ။ *သဥပါဒိ၊ ခန်ကြွင်းရှိ၍၊ မရှိလေရာ၊ အနုပါဟု၊ နိဗ် နှစ်ခု၊ ပြားမှု ကာရဏပရိယာယ်။*

(တစ်နည်း) ၁။ သုညတ (ရာဂစသည် ကင်းဆိတ်ရာ) နိဗ္ဗာန်၊

၂။ အနိမိတ္တ (ပုံပဟန်သဏ္ဌာန်မရှိရာ) နိဗ္ဗာန်၊

၃။ အပ္ပဏိဟိတ (တောင့်တမှု တဏှာမရှိရာ) နိဗ္ဗာန်

ဟူ၍ အခြင်းအရာ အာကာရအားဖြင့် ၃–ပါး။

* ။ *သုည–ကင်းဆိတ်၊ အနိမိတ္တ၊ ပုံဟန်မရှိ၊ အပ္ပဏိဟိ၊ မရှိတောင့်တ၊ နိဗ် သုံးဝါ ပြားကြ ခြင်းအရာ။*

နိဗ္ဗာန်ဂုဏ်ပုဒ်များ

နိဗ္ဗာန်သည်–

၁။ **အစ္စုတံ**– စုတေ ရွေ့လျောခြင်း မရှိသောတရား။

၂။ **အစ္စန္တံ**– စုတိ ဟုဆိုအပ်သော အဆုံးကိုလွန်သောတရား။

၃။ **အသင်္ခတံ**– ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ မပြုပြင်အပ်သောတရား။

၄။ **အနုတ္တရံ**– အတုမရှိ လွန်မြတ်သောတရား။

၅။ **ပဒံ**– အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရောက်အပ်သောတရားဖြစ်သည်။

ဤသို့ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ နိဗ္ဗာန်၏ ဂုဏ်ပုဒ် ၅–ပုဒ် ထုတ်ပြထားသည်။

* ။ *အစ္စု, အစ္စန်၊ အသင်္ခ နှင့်၊ ပဒံ, အနုတ်၊ နိဗ်ဂုဏ်ပုဒ်၊ ဖွင့်ထုတ်သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း။*

ရုပ်ပိုင်းပြီး၏။

သမုစ္စည်းပိုင်း

ပရမတ္ထတရားတို့ကို သဘောတူခြင်း ပေါင်းစု ဖွဲ့စည်း၍ပြရာအပိုင်း ဖြစ်သောကြောင့် **သမုစ္စည်းပိုင်း** ဟုခေါ်ကြောင်း မိန့်ဆိုကြ၏၊ ပိဋကသုံးပုံ နိကာယ် ၅–ရပ်မှ လိုအပ်သောဝေါဟာရများကို စုစည်းပေးသော အပိုင်းဟုဆိုလျှင် ပို၍သင့်လျော်မည်။

တရားကိုယ်စစ် ၇၂

အာရုံကိုသိခြင်း လက္ခဏာရှိသောစိတ်	၁–ပါး၊
ဖုသန စသော လက္ခဏာရှိသော စေတသိက်	၅၂–ပါး၊
ကက္ခဠ စသော လက္ခဏာရှိသော နိပ္ဖန္နရုပ်	၁၈–ပါး၊
သန္တိလက္ခဏာရှိသော နိဗ္ဗာန်	၁–ပါး၊
ပေါင်း –	၇၂–ပါး။

* ။ *အာရုံသိငြား၊ စိတ်ကား တစ်ဖြာ။ စေ ပညာခွိ၊ နာမ် တိပညာ။*
နိပ္ဖန် ဆယ့်ရှစ်၊ နိဗ်တစ် ပေါင်းပါ။ သတ္တတိ၊ ဒွေသိ ဝတ်မွှာ။

မှတ်ချက်။ ။ဝတ္ထုဓမ္မ–ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရှိပြီး အထည်ကိုယ်ရနိုင်သောတရား။

သတ္တတိ = ၇၀

ဒွေ, ဒွိ = ၂

ပညာ = ၅၀

သင်္ဂဟ ၄–ပါး

(၁) **အကုသလသင်္ဂဟ**– အကုသိုလ်တရားတို့ကို သိမ်းယူရာအခန်း။

(၂) **မိဿကသင်္ဂဟ**– ကုသိုလ်,အကုသိုလ်,အဗျာကတတရားတို့ကို ရောနှောသိမ်းယူရာအခန်း။

(၃) **ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ**– မဂ်ဉာဏ်၏အဖို့၌ဖြစ်သောတရားများကိုသိမ်းယူရာအခန်း။

(၄) **သဗ္ဗသင်္ဂဟ** – ပရမတ္ထတရားအားလုံးကို သိမ်းယူရာအခန်း။

* ။ *အကု, မိဿ၊ ဗော, သဗ္ဗ၊ လေးဝ သမုစ္စည်း။*

အကုသလသင်္ဂဟ

အကုသိုလ်တရားတို့ကို သိမ်းယူရာအခန်းကို **အကုသလ သင်္ဂဟ** ဟုခေါ်သည်။

အကုသလသင်္ဂဟ

အမည်		သချ်ာ	သရုပ်	တရားကိုယ်	
အာသဝ		၄	ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, ဒိဋ္ဌာသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝ	၃	
ဩဃ		၄	ကာမောဃ, ဘဝေါဃ, ဒိဋ္ဌောဃ, အဝိဇ္ဇောဃ	၃	
ယောဂ		၄	ကာမယောဂ, ဘဝယောဂ, ဒိဋ္ဌိယောဂ, အဝိဇ္ဇာယောဂ	၃	
ဂန္ထ		၄	အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ, ဗျာပါဒ– သီလဗ္ဗတပရာမာသ– ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ	၃	
ဥပါဒါန		၄	ကာမုပါဒါန်, ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်, အတ္တဝါဒုပါဒါန်	၂	
နီဝရဏ		၆	ကာမစ္ဆန္ဒ, ဗျာပါဒ, ထိန+မိဒ္ဓ, ဥဒ္ဓစ္စ+ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, အဝိဇ္ဇာ	၈	
အနုသယ		၇	ကာမရာဂါနုသယ, ဘဝရာဂါနုသယ, ပဋိဃာနုသယ, မာနာနုသယ, ဒိဋ္ဌာနုသယ, ဝိစိကိစ္ဆာ– အဝိဇ္ဇာ–	၆	
သံယောဇဉ်	အဘိဓမ္မာ	၁၀	ကာမရာဂ, ဘဝရာဂ, ပဋိဃ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, အဝိဇ္ဇာ	၈	၉
	သုတ္တန်	၁၀	ကာမရာဂ, ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, ပဋိဃ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာ	၇	
ကိလေသာ		၁၀	လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, မာန, ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ထိန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပ	၁၀	

ဆိုရိုး

ယိုစီးတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, ရေးအဖို့ မထင်ရှားသည့်အတွက် ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သောအရက်နှင့်တူသောကြောင့်လည်းကောင်း **အာသဝ**မည်သည်၊ ယင်းအာသဝတို့သည် ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, ဒိဋ္ဌာသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝအားဖြင့် ၄–ပါးတို့တည်း။ (ဇယားကြည့်၍ ဆိုပါလေ)

ရေအလျဉ်ကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့ကို လွှမ်းမိုးနှစ်မြှုပ်၍ သတ်တတ်သောကြောင့် **ဩဃ** မည်သည်၊ ယင်းဩဃတို့သည် ကာမောဃ, ဘဝေါဃ, ဒိဋ္ဌောဃ, အဝိဇ္ဇောဃအားဖြင့် ၄–ပါး တို့တည်း။

သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ်ကပ်ထားတတ်သောကြောင့် **ယောဂ**မည်သည်၊ ယင်းယောဂတို့သည် ကာမယောဂ, ဘဝ–, ဒိဋ္ဌိ–, အဝိဇ္ဇာယောဂအားဖြင့် ၄–ပါးတို့တည်း။

မလွတ်ရအောင် ရစ်ပတ်ချည်နှောင် ထုံးဖွဲ့ထားတတ်သောကြောင့် **ဂန္ထ**မည်သည်၊ ယင်း ဂန္ထတို့သည် အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ –––– ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထအားဖြင့် ၄–ပါးတို့တည်း။

လွန်ကဲမြဲမြံစွာ စွဲလမ်းတတ်သောကြောင့် **ဥပါဒါန်**မည်သည်၊ ယင်းဥပါဒါန်တို့သည် ကာမုပါဒါန်, ဒိဋ္ဌုပါဒါန်, သီလဗ္ဗတုပါဒါန်, အတ္တဝါဒုပါဒါန်အားဖြင့် ၄–ပါးတို့တည်း။

စျာန်စသောကုသိုလ်တရားများ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် ပိတ်ပင်တားမြစ်တတ်သောကြောင့် **နီဝရဏ**မည်သည်၊ ယင်းနီဝရဏတို့သည် ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏ ----အဝိဇ္ဇာနီဝရဏအားဖြင့် ၆-ပါးတို့ပတည်း။ (ကိစ္စ, အကြောင်း, ဆန့်ကျင်ဘက်ချင်း တူသောကြောင့် ထိနနှင့် မိဒ္ဓ ၁-ပါး၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကုက္ကုစ္စကို ၁-ပါးအဖြစ် ယူသည်)

ဆိုင်ရာအာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် အဆင်သင့်ဖြစ်ဖို့ရန် သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ အစဉ်လိုက်ကာ အဖန်ဖန်ကိန်းဝပ်နေတတ်သောကြောင့် **အနုသယ**မည်သည်၊ ယင်းအနုသယတို့သည် ကာမရာဂါနုသယ------အဝိဇ္ဇာနုသယအားဖြင့် ၇-ပါးတို့တည်း။ (အနာဂတ်ကိလေသာသည်မှုချ, ပစ္စုပ္ပန်,အတိတ်ကိလေသာသည် သဒိသူပစာအားဖြင့် အနုသယမည်၏ဟု ဋီကာကျော်၌ဆိုသည်၊ အဋ္ဌကထာကြီးများ၌ ကာလအားလုံးဟုဆိုသည်)

သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဘဝမှမလွတ်ရအောင် ချည်တုတ်ဖွဲ့နှောင်တတ်သောကြောင့် **သံယောဇဉ်**မည်သည်၊ ယင်းသံယောဇဉ်တို့သည် အဘိဓမ္မာနည်းအရ ကာမရာဂသံယောဇဉ်---အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ် အားဖြင့် ၁၀-ပါးတို့တည်း၊ သုတ္တန်နည်းအရ ကာမရာဂသံယောဇဉ် --- **အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်အားဖြင့် ၁၀-ပါးတို့တည်း။ (ကာမ, ပဋိ၊ ဒိဋ်, သိ, ဝိမှာ၊ ဩရမ္ဘာ၊ ဥဒ်မှာ ရူ,ရူ,မာ,ဥဒ်,အ)**

စိတ်ကိုညစ်နွမ်းစေတတ်သောကြောင့် **ကိလေသာ**မည်သည်၊ ယင်းကိလေသာတို့သည် လောဘ------အနောတ္တပ္ပအားဖြင့် ၁၀-ပါးတို့တည်း။

၉-ဌာန-အကုသလသင်္ဂဟ၌- အာသဝ, ဩဃ, ယောဂ, ဂန္ထ, ဥပါဒါန, နီဝရဏ, အနုသယ, သံယောဇန, ကိလေသာအားဖြင့် ၉-ဌာနရှိသည်။

* // *အာ, ဩ, ယော, ဂန်၊ ဥ, နီမှန်၊ နု, သံ, ကိလေ ကိုးဌာနေ။*

* // *အာ, ဩ, ယောဂ၊ ဂန္ထ, ဥပါ။ လေးပါးစီထား၊ နီ-ကား ခြောက်ဖြာ။*

အနုသယ၊ သတ္တမှန်စွာ။ ဆယ်စီဟော၊ သံယော, ကိလေသာ။

* // *ကာမ, ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌိ, အ၊ ပြားကြ အာ, ဩ, ယော။*

* // *အဘိဇ်, ဗျာ, သီ၊ ဣဒံမှီ၊ လေးလီ ဂန္ထပြား။*

* // *ကာ, ဒိဋ်, သီ, အတ်၊ စွဲလမ်းတတ်၊ လေးရပ် ဥပါဒါန်။*

* // *ကာမစ္ဆန္ဒ၊ ဗျာပါဒနှင့်၊ ထိန မိဒ္ဓါ၊ ဥဒ် ကုက်, ပါဝိ၊ အဝိဇ်သိ၊ ခြောက်ရှိ နီဝရဏ။*

* // *ကာမ, ဘဝ၊ ပဋိဃနှင့်၊ မာန, ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိ, အဝိဇ္ဇာ၊ ခုနစ်ဖြာ မှတ်ပါ နုသယ။*

* // *ကာမ, ဘဝ၊ ပဋိဃနှင့်၊ မာန, ဒိဋ္ဌိ၊ သီ, ဝိစိ, ဣဿ၊ မစ်, အဝိဇ်၊ ဆယ်စိတ် အဘိသံ။*

* // *ဘဝအစား၊ ရူ, ရူပွား၍၊ နှစ်ပါး ဣဿ, မစ်၊ ပြောင်း ဥဒ္ဓစ်၊ သံဖြစ် သုတ္တန်နည်း။*

* // *လော, ဒေါ, မော, မာ၊ တစ်ဖြာ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိ, ထိ, ဥဒ်, အ၊ နောတ္တပ္ပ၊ ဆယ်ဝ ကိလေသာ။*

တရားကိုယ်အညွှန်း

အမည်	တရားကိုယ်
ကာမ, ဘဝ, အဘိဇ္ဈာ	လောဘ
ဗျာပါဒ, ပဋိဃ	ဒေါသ
သီလဗ္ဗတပရာမာသ, ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ, အတ္တဝါဒ	ဒိဋ္ဌိ
အကြွင်း	ဆိုင်ရာအမည်အတိုင်း

သံယောဇဉ် ၂–မျိုး

အဘိဓမ္မာ	ကာမရာဂ	ဘဝရာဂ		ပဋိဃ	မာန	ဒိဋ္ဌိ	သီလဗ္ဗတပရာမာသ	ဝိစိကိစ္ဆာ	ဣဿာ	မစ္ဆရိယ	အဝိဇ္ဇာ
သုတ္တန်	။	ရူပရာဂ	အရူပရာဂ	။	။	။	။	။	ဥဒ္ဓစ္စ		။

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

ကာမ, ဘဝ, အဘိဇ္ဈာ–တို့အရ လောဘစေတသိက်ကို အရကောက်ရမည်၊ ဗျာပါဒ, ပဋိဃ–တို့အရ ဒေါသစေတသိက်ကို အရကောက်ရမည်၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသအခြင်းအရာ, ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသအခြင်းအရာ, အတ္တဝါဒအခြင်းအရာ ကွဲပြားသောကြောင့် ဒိဋ္ဌိစေတသိက် ၁–ခုတည်းကိုပင် ၃–မျိုးခွဲ၍ သီလဗ္ဗတပရာမာသ–စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်။

* ။ *ဘိဇ္ဈာ, ကာမ၊ ဘဝ–လောဘာ။ ဗျာပါ, ပဋိ၊ တွေ့ရှိ ဒေါသာ။*
ဣဒံ, သီလ၊ အတ္တဝါဒါ။ ခြင်းရာမျှ၊ ကွဲကြဒိဋ္ဌိသာ။

* ။ *အာ, ဩ, ယော၊ ဂန္ထ လေးဖြာ။ တရားကိုယ်များ၊ သုံးပါးစီသာ။*
ဥ– နှစ် နီ–ရှစ်၊ ခြောက်ဆစ် နုမှာ။ သံယော–ကိုး၊ ဆယ်မျိုး ကိလေသာ။

တရားကိုယ်နှင့် ဌာန

အကုသလသင်္ဂဟလာ တရားများမှာ စေတသိက်ပိုင်း၌ ပြခဲ့သော အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄–ပါးတို့ပင်တည်း၊ ထိုတွင်– လောဘသည် အာ, ဩ, ယော, ဂန်, ဥ, နီ, နု, သံ, ကိဒလေသာ ဟု ၉–ဌာနပါဝင်သည်၊ စသည်ဖြင့် သိလေ။

* ။ *လော–ကိုးမည်ရှိ၊ ဒိဋ္ဌိ ရှစ်မည်၊ ခုနစ်မည် မောဟ၊ ငါးဝ ဒေါသာ၊ ကခါလေးထုတ်၊ မာနဥဒ္ဓစ္စ၊ သုံးမည်ရ၏၊ ထိန နှစ်မည်၊ ကြွင်းသည် ခြောက်ဝ၊ တစ်မည်ရ၊ ပေါင်းက စုဒ္ဒသ။ (ရှေး)*

တစ်ထောင့် ငါးရာ ကိလေသာ

** ။ နာမ် တေပည်၊ ရုပ် နိပ္ဖန်နှင့်၊ လက္ခဏ ကို၊ သန္တာန် နှစ်ထွေ၊ ဆယ်ကိလေများ၊ ဆက်*
မြှောက်ပွား၊ မှတ်သား ကိလေသာ ထောင့်ငါးရာ။

(စိတ် ၈၉–ခု + စေတသိက် ၅၂–ခု =) နာမ် ၅၃–ခု + နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈–ခု + လက္ခဏာရုပ် ၄–ခု =၇၅ × သန္တာန် ၂–ခု × ကိလေသာ ၁၀–ခု =၁၅၀၀

(အနုဋီ ၁–၁၉)

ကာမာသဝ= (ကာမ+အာသဝ) ဝိတ္တုအာရုံ ကာမဂုဏ်၌တပ်မက်သော တဏှာတည်း ဟူသော အာသဝ။

ဘဝါသဝ= ရူပဈာန်, အရူပဈာန်နှင့် ထိုဈာန်၏ အကျိုးဝိပါက်ဟူသောဘဝ၌ တပ်မက်သော တဏှာတည်းဟူသော အာသဝ။

ကာယဂန္ထ= နာမ်အစုကို နာမကာယ, ရုပ်အစုကို ရူပကာယဟုခေါ်သည်၊ သတ္တဝါတို့၏ နာမကာယ, ရူပကာယကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မလွတ်ရအောင် စုတိပြီး ပဋိသန္ဓေ, ပဋိသန္ဓေပြီး စုတိ ဤကဲ့သို့ ဆက်စပ်ပေးတတ်သောကြောင့် ကာယဂန္ထ ဟုခေါ်သည်။

အဘိဇ္ဈာ= ဝိထိမုတ်ပိုင်း ဒုစရိုက်၌ သူတစ်ပါးစည်းစိမ်ကို မတရားလိုချင်သော အကြမ်းစားလောဘကို အဘိဇ္ဈာဟုဆိုသည်၊ ဤ၌ကားလိုချင်မှု လောဘ ဟူသမျှသည် အဘိဇ္ဈာတည်း။

ဗျာပါဒ= ဝိထိမုတ်ပိုင်း ဒုစရိုက်ခန်း၌ သူတစ်ပါးကို ပျက်စီးစေလိုသော ဒေါသအကြမ်းစားကို ဗျာပါဒခေါ်သည်၊ ဤ၌ကား ဒေါသဟူသမျှသည် ဗျာပါဒမည်သည်။

သီလဗ္ဗတပရာမာသ= (သီလ= အလေ့ + ဝတ= အကျင့်) နွားခွေးစသည်တို့၏အလေ့အကျင့်ဖြင့် ကိလေသာမှ စင်ကြယ်၏ဟု မှား ယွင်းစွာ သုံးသပ်စွဲလန်းမှု ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။

ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ= (ဣဒံ+ သစ္စ+ အဘိ+ နိဝေသ) မိမိကအများကို စွဲယူပြီး ဤငါ့အယူသာ အမှန်၊ ကျန်သမျှ အလွဲကြီးဟု မှားယွင်းစွာ စွဲလန်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိ။

အတ္တဝါဒ= အတ္တရှိ၏ဟု ပြောဆိုယူဆမှု။ **ပဋိဃ**= ကြမ်းတမ်းသော သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ အာရုံကို ထိပါးသကဲ့သို့ဖြစ်တတ်သော ဒေါသ။

ယောဂ, ဂန္ထ, သံယောဇဉ် ၃–မျိုးအထူး

ယောဂ= သစ်စေးဖြင့် ကပ်သကဲ့သို့ ဝဋ်ဒုက္ခ၌ မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို ယှဉ်စပ် ကပ်ထားတတ်သော သဘော၊

ဂန္ထ= သံကွင်းချင်း ဖွဲ့ဆက်သကဲ့သို့ စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေ, ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိအားဖြင့် ရုပ်နာမ်အပေါင်းကို ဖွဲ့ဆက်တတ်သော သဘော၊

သံယောဇဉ်= အငေးဘုံဘဝသို့ ရောက်သွားစေကာမူ မိမိဘုံသို့ ပြန်ရောက်လာအောင် ကြိုးဖြင့် ဆွဲထားဘိသကဲ့သို့ ဆွဲချည် ဖွဲ့နှောင်တတ်သော သဘော၊ ဤသို့ထူးသည်။

အနုသယ= အသီးသီးမည် သစ်ပင်၌ အသီးသီးစေတတ်သော ဓာတ်သတ္တိများ သစ်စေ့ဝယ် အညောက်ထွက်သည်က စ၍ ပင်လုံး, အခက်, အညွန့်စသည့် အားလုံး၌ ပါရှိနေသကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေတည်စ ရုပ်,နာမ်မှစ၍ တစ်ဘဝလုံး ရုပ်,နာမ်အစဉ်မှာရှိနေ (ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်အားဖြင့် ဖြစ်နေသည်မဟုတ်သေးဘဲ) အကြောင်းပေါ်လျှင်ဖြစ်ပေါ်ဖို့ ကိန်းနေသော အင်အားကောင်းသည့် ကာမရာဂစသော ကိလေသာ ဓာတ်သတ္တိများ။

မိဿကသင်္ဂဟ

ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတ တရားတို့ကို ရောနှောပြသော အခန်းကို **မိဿက သင်္ဂဟ**ဟုခေါ်သည်။

မိဿကသင်္ဂဟ၌– ဟိတ်, ဈာနင်, မဂ္ဂင်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, အဓိပတိ, အာဟာရ အားဖြင့် ခုနစ်ဌာန။

* ။ *ခြောက်ဖြာ ဟေတု၊ ခုနစ်ခု ဈာနင်၊ မဂ္ဂင် ဆယ့်နှစ်၊ နှစ်ဆယ့်နှစ် ဣန္ဒြေ ဗိုလ် ကိုးတွေနှင့်၊ မှတ်လေ ဓိ,ဟာ၊ လေးစီသာ၊ ရောရာမိဿက။*

ဆိုရိုး

ရေသောက်မြစ်ကဲ့သို့ တစ်ကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့ခိုင်စေတတ်သော အကြောင်းရင်းများဖြစ်သောကြောင့် **ဟိတ်**မည်သည်၊ ယင်းဟိတ်တို့သည် လောဘ–– အမောဟအားဖြင့် ၆–ပါးတို့တည်း။

အာရုံကိုကပ်၍ စူးစိုက်မြဲမြံစွာ ရှုတတ်သောကြောင့် **ဈာန်** ဟုခေါ်သည်၊ ထိုဈာန်၏ အစိတ်အပိုင်းများကို **(ဈာနင်)** ဟုခေါ်သည်၊ ယင်းဈာနင်များမှာ ဝိတက်–ဥပေက္ခာအားဖြင့် ၇–ပါး။

သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိ, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းဖြစ်သောကြောင့် **မဂ္ဂ** မည်သည်၊ ယင်း မဂ္ဂ ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် **မဂ္ဂင်** မည်သည်၊ ယင်းမဂ္ဂင်များမှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ––အားဖြင့် ၁၂–ပါး။

မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သည့်တရားများကို မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်စေသောအားဖြင့် အစိုးတရ ဖြစ်သောကြောင့် **ဣန္ဒြေ** မည်သည်၊ ယင်းဣန္ဒြေများမှာ စက္ခုန္ဒြေ––အားဖြင့် ၂၂–ပါး။

ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့သည် မတုန်လှုပ်စေအပ်,မယိမ်းမယိုင် မြဲခိုင်တည်တံ့သော သဘောကြောင့် **ဗိုလ်** မည်သည်၊ယင်းဗိုလ်များမှာ သဒ္ဓါဗိုလ်––အနောတ္တပ္ပဗိုလ်အားဖြင့် ၉–ပါး။

မိမိနှင့်စပ်သောတရားအားလုံးကို ပြိုင်ဘက်မရှိ စိုးမိုးနိုင်သောကြောင့် **အဓိပတိ**ဟု ခေါ်သည်၊ ယင်းအဓိပတိများမှာ ဆန္ဒာဓိပတိ––ဝီမံသာဓိပတိအားဖြင့် ၄–ပါး။

မိဿကသင်္ဂဟ

အမည်	သချာ	သရုပ်	တရားကိုယ်
ဟိတ်	၆	လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ	၆
ဈာနင်	၇	ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဧကဂ္ဂတာ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာ	၅
မဂ္ဂင်	၁၂	သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ, မိစ္ဆာဝါယာမ, မိစ္ဆာသမာဓိ	၉
ဣန္ဒြေ	၂၂	စက္ခုန္ဒြေ, သောတိန္ဒြေ, ဃာနိန္ဒြေ, ဇိဝှိန္ဒြေ, ကာယိန္ဒြေ, ဣတ္ထိန္ဒြေ, ပုရိသိန္ဒြေ, ဇီဝိတိန္ဒြေ, မနိန္ဒြေ, သုခိန္ဒြေ, ဒုက္ခိန္ဒြေ, သောမနဿိန္ဒြေ, ဒေါမနဿိန္ဒြေ, ဥပေက္ခိန္ဒြေ, သဒ္ဓိန္ဒြေ, ဝီရိယိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေ, သမာဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေ, အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ, အညိန္ဒြေ, အညာတာဝိန္ဒြေ	၁၆
ဗိုလ်	၉	သဒ္ဓါဗိုလ်, ဝီရိယဗိုလ်, သတိဗိုလ်, သမာဓိဗိုလ်, ပညာဗိုလ်, ဟိရီဗိုလ်, ဩတ္တပ္ပဗိုလ်, အဟိရိကဗိုလ်, အနောတ္တပ္ပဗိုလ်	၉
အဓိပတိ	၄	ဆန္ဒာဓိပတိ, ဝီရိယာဓိပတိ, စိတ္တာဓိပတိ, ဝီမံသာဓိပတိ	၄
အာဟာရ	၄	ကဗဠီကာရာဟာရ, ဖဿာဟာရ, မနောသဉ္စေတနာဟာရ, ဝိညာဏာဟာရ	၄

* ။ လော, ဒေါ, မောဟ၊ အ–နှင့်ပြ၍၊ ကြောင်း, ဆ ဟေတု၊ ရှေ့သုံးခုမှာ၊ အကုသာ၊ ကု, ဗျာ နောက်သုံးခု။

* ။ တက်, စာ, ပီ, ဧ၊ ဝေ သုံးထွေသော၊ ဒေါ, ဥ နှော၊ မှတ်လော ဈာနင် ခုနစ်ပါး။

* ။ ဒိဋ္ဌိ, သင်, ဝါစာ၊ ကမ္မန်, အာနှင့်၊ ဝါယာ, သတိ၊ သမာဓိ၊ ရှစ်သိသမ္မာ မဂ္ဂင်များ။

* ။ ဒိဋ္ဌိ, သင်, ဝါယာ၊ နောက်သမာ၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်–လေး။

* ။ စက်, သော, ဃာ, ဇိ၊ ကာယ, ထီနှင့်၊ ပု, ဇီ, မန၊ ဝေ ငါးဝပါ၊ သဒ္ဓါ,ဝီရိ၊ သတိ, သမာ၊ ပညာ, အနညာ၊ အညာနှစ်အညာ၊ ပေါင်းလျှင် ဣန္ဒြိယ ဗာဝီသ။

* ။ သဒ္ဓါ, ဝီရိ၊ သတိ, သမာ၊ ပညာ တစ်လီ၊ ဟိရီ, ဩတ္တပ်၊ အနှင့်ကပ်၊ ကိုးရပ် ဗိုလ်အပြား။

* ။ ဆန်, ဝီရိယံ၊ စိတ်, ဝီမံ၊ လေးတန် ဓိပတိ။

* ။ ကဗဠီ, ဖသ်၊ စေ, ဝိဉ် မှတ်၊ လေးရပ် အာဟာရ။

မိမိဆိုင်ရာ အကျိုးတရားများကို ဖြစ်စေခြင်း ထောက်ပံ့ခြင်းအားဖြင့် ရှက်ဆောင်တတ်သောကြောင့် အာဟာရမည်သည်။

ယင်းအာဟာရများမှာ ကဗဠီကာရာဟာရ, ဖဿာဟာရ, မနောသဉ္စေတနာဟာရ, ဝိညာဏာဟာရအားဖြင့် ၄–ပါး။

ကဗဠီကာရအာဟာရ– မျိုသုံးစားသောက်အပ်သော စားသောက်ဖွယ်၌ပါသော အဆီ, အစေးဓာတ်ဟူသော ဩဇာရုပ်တည်း၊ ဤကဗဠီကာရအာဟာရသည် ဩဇာအပါအဝင်ဖြစ်သော ရုပ် ၈–ပါးတည်းဟူသော အာဟာရဇအဋ္ဌက ကလာပ်ရုပ်ကို ဆောင်ရွက်သည်, ဖြစ်စေသည်။

ဖဿာဟာရ– စိတ်ဖြစ်တိုင်း၌ပါဝင်သော, ဓာတ်ခိုက်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ဖဿစေတသိက်တည်း၊ ယင်းဖဿစေတသိက်သည်ပင် ခံစားမှုစသော နာမ်တရားများဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသောကြောင့် အာဟာရမည်သည်၊ **ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ**အရ ယင်းဖဿာဟာရသည် ခံစားမှုဟူသော ဝေဒနာအကျိုးကိုဆောင်ရွက်သည်။

မနောသဉ္စေတနာဟာရ– စိတ်ဖြစ်တိုင်း၌ပါဝင်သော စေတနာစေတသိက်တည်း၊ စိတ်များဖြစ်ပေါ်အောင် ဦးဆောင်ဆော်ဩပေးသောအားဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးတတ်သောကြောင့် မနောသဉ္စေတနာဟာရမည်သည်၊ **သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ**အရ ယင်းမနောသဉ္စေတနာဟာရသည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

ဝိညာဏာဟာရ– အသိစိတ်အားလုံးသည်ပင် ရုပ်နာမ်များဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသောကြောင့် ဝိညာဏာဟာရမည်သည်၊ **ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ**အရ ယင်းဝိညာဏာဟာရ သည် စေတသိက်နာမ်များနှင့် ရုပ်များဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်၊ ယင်းအာဟာရ ၄–ပါးကိုပင် ပဋ္ဌာန်း၌ အာဟာရပစ္စည်းအဖြစ် ဟောကြားတော်မူသည်။

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

ရုပ်ဇီဝိတ, နာမ်ဇီဝိတသည် **ဇီဝိတိန္ဒြေ**မည်၏။ (ဝီရိယမဖြစ်သောစိတ် ၁၆–ခု, ဝိစိကိစ္ဆာအားဖြင့် ၁၇–ခု ကြဉ်သော) စိတ် ၇၂–ခု၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာသည် **သမာဓိန္ဒြေ**မည်၏။ လောကီတိဟိတ်စိတ် ၃၉–ခု၌ရှိသောပညာသည် **ပညိန္ဒြေ**မည်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်၌ရှိသော ပညာသည် **အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ** မည်၏။ အလယ် လောကုတ္တရာ ၆–ပါး၌ ရှိသော ပညာသည် **အညိန္ဒြေ** မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်၌ရှိသောပညာသည် **အညာတာဝိန္ဒြေ**မည်၏။

အဓိပတိ တရားကိုယ်ကို **ဒွိဟိတ်, တိဟိတ်ဇော**တို့၌သာ ကောက်ရမည်၊ ထို့ကြောင့် သာဓိပတိဇော ၅၂–ခု၌ရှိသော ဆန္ဒသည် **ဆန္ဒာဓိပတိ**, ဝီရိယသည် **ဝီရိယာဓိပတိ**, သာဓိပတိဇော ၅၂–ခုသည် **စိတ္တာဓိပတိ**, သာဓိပတိ တိဟိတ်ဇော ၃၄–ခု၌ရှိသောပညာသည် **ဝီမံသာဓိပတိ**မည်သည်၊ အဓိပတိသည် ၁–ပါးစီသာ အဓိပတိကိစ္စတပ်နိုင်သည်။

၁။ ပဋိဃဝိညာဉ်စိတ်၌ **ဈာနင်** မရ၊

၂။ အဟိတ်စိတ်၌ **မဂ္ဂင်** မရ၊

၃။ ဝီရိယ မယှဉ်သောစိတ် ၁၆–ခုတို့၌ **ဗိုလ်** မရ၊

၄။ ဝီရိယမယှဉ်သောစိတ်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဤ ၁၇–ခုတို့၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာသည် **မဂ္ဂင်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်** မရ၊ ကြွင်းသောစိတ် ၇၂–ခု၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာသည်သာ **သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိမဂ္ဂင်, သမာဓိဗိုလ်**မည်သည်။

သမ္မာမဂ္ဂင်များကိုသောဘနစိတ်၌ အရကောက်ရ၍ မိစ္ဆာ မဂ္ဂင်များကို အကုသိုလ်စိတ်၌ အရကောက်ပါ။

* ။ *အနည် စ–မဂ်၊ ခြောက်ချက်လယ်မှာ။ အညီဋ္ဌိ၊ ဆုံးသိ အညာ။*
ဓာဋ္ဌိနှင့် တိ၊ အဓိ ကော။ ဈာန်မရ၊ ပဋိဃဝိညာဏာ။

* ။ *အဟိတ်ဆယ့်ရှစ်၊ မဖြစ်မဂ္ဂါ။ မယှဉ်ဝီရိ၊ မရှိ ဗလာ။*
အဝီရိစိတ်၊ ဝိကိစ်မှော။ ဣန်မရ၊ မဂ္ဂ, ဗိုလ်လည်းပါ။

* ။ *မဂ္ဂင်သမ္မာ၊ သောစိတ်မှာ၊ မိစ္ဆာအကုသိုလ်။*

* ။ *တရားကိုယ်များ၊ မှတ်သားဘို့ရာ၊ ဟိတ် ခြောက်, ဈာ ငါး၊ မဂ်ကား ကိုးဖြာ။*
ဣန် ဆယ့်ခြောက်ပါး၊ ကိုးပါး ဗိုလ်မှာ။ လေးစီရ၊ နှစ်ဝ မိနှင့်အာ။

ဧကဂ္ဂတာဈာနင်= ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀–ကြဉ်သော စိတ် ၇၉–ခု၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

ဥပေက္ခာဈာနင်= စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါဝိညာဉ်ကြဉ် ဥပေက္ခာ ၄၇–ခု၌ရှိသော ဝေဒနာ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်= ကာမာဝစရသောဘန ၂၄–ခု, ပထမဈာန် ၁၁–ခု ပေါင်း ၃၅–ခု၌ ဝိတက်။

သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသမာဓိ= သောဘနစိတ် ၅၉–ခု၌ရှိသော ဝီရိယ, ဧကဂ္ဂတာ။

မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ, မိစ္ဆာဝါယာမ= အကုသိုလ် ၁၂–ခု၌ရှိသော ဝိတက်, ဝီရိယ။

မိစ္ဆာသမာဓိ= ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် အကုသိုလ် ၁၁–ခု၌ရှိသော ဧကဂ္ဂတာ။

မပါလျှင် မပြီး

ဟိတ်, ဈာနင်, မဂ္ဂင်တို့သည် ဒုစရိုက်မှု, သုစရိုက်မှုအားလုံး၌ပင် မပါလျှင် မပြီးသော အရာများ ဖြစ်ကြသည်။

ပဋ္ဌာန်းနှင့် မိဿကသင်္ဂဟ

ဤမိဿကသင်္ဂဟလာ ဟိတ်, ဈာနင်, မဂ္ဂင်, ဣန္ဒြေ, အဓိပတိ, အာဟာရတရားတို့သည် ပဋ္ဌာန်း၌ **ဟေတု, ဈာန, မဂ္ဂ, ဣန္ဒြိယ, အဓိပတိ, အာဟာရ** ပစ္စည်းများအတွက် အဓိက လိုအပ်သောတရားများ ဖြစ်ကြသည်။

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ

အမည်	သချာ	သရုပ်	တရားကိုယ်
သတိပဋ္ဌာန်	၄	ကာယာနုပဿနာ, ဝေဒနာနုပဿနာ, စိတ္တာနုပဿနာ, ဓမ္မာနုပဿနာ	၁
သမ္မပ္ပဓာန်	၄	ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်များ ပယ်ရှားရန်အားထုတ်ခြင်း မဖြစ်သေးသည့် အကုသိုလ်များ မဖြစ်ရန်အားထုတ်ခြင်း မဖြစ်သေးသည့် ကုသိုလ်များ ဖြစ်ပွားရန် အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ကုသိုလ်များ တိုးပွားရန် အားထုတ်ခြင်း	၁
ဣဒ္ဓိပါဒ်	၄	ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်, စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်	၄
ဣန္ဒြေ	၅	သဒ္ဓိန္ဒြေ, ဝီရိယိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေ, သမာဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေ	၅
ဗိုလ်	၅	သဒ္ဓါဗိုလ်, ဝီရိယဗိုလ်, သတိဗိုလ်, သမာဓိဗိုလ်, ပညာဗိုလ်	၅
ဗောဇ္ဈင်	၇	သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, ဓမ္မဝိစယ– ဝီရိယ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ, သမာဓိ, ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်	၇
မဂ္ဂင်	၈	သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သင်္ကပ္ပ, ဝါစာ, ကမ္မန္တ, အာဇီဝ, ဝါယာမ, သတိ, သမာဓိ	၈
	၃၇		

* ။ *ကာယ, ဝေဒနာ၊ စိတ်, ဓမ္မာ၊ လေးဖြာ နုပဿ သတိမှတ်။*

* ။ *အကုပယ်ရှား၊ မဖြစ်ပွားဘို့၊ ကုများဖြစ်စေ၊ တိုးပွားစေ၊ လေးထွေသမ္မပ် အားထုတ်အပ်။*

* ။ *ဆန်, ဝီရိယ၊ စိတ်, ဝီမံ၊ လေးတန် ဣဒ္ဓိပါဒ်။*

* ။ *သဒ္ဓါ, ဝီရိ, သတိ, သမာ၊ ပညာပါ၊ ငါးဖြာ ဣန်နှင့် ဗိုလ်။*

* ။ *သတိ, ဓမ္မ၊ ဝီရိယ, ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ, သမာ၊ ဥပေက္ခာ၊ သတ္တာ သမ္ဗောဇ္ဈင်။*

* ။ *ဒိဋ္ဌိ, သင်, ဝါစာ၊ ကမ္မန်, အာနှင့်၊ ဝါယာ, သတိ၊ သမာဓိ၊ ရှစ်သိ သမ္မာ မဂ္ဂင်များ။*

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ

မဂ်ဉာဏ်အဖို့၌ ဖြစ်သောတရားများကို သိမ်းယူရာအခန်းသည် **ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ** မည်သည်။

ယင်းသင်္ဂဟ၌– သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင် အားဖြင့် ၇–ဌာန။

* ။ *သတိ သမ္မပ်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့၊ လေးရပ်စီသာ၊ ဣန်–ဗိုလ်မှာကား၊ ငါးစီထား၍၊ ခုနစ်ပါး ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ် ရှစ်အင်၊ ပေါင်းလျှင် ဗောဓိ သုံးခွန်ရှိ။*

ဆိုင်ရာ အာရုံ၌ လွှန်လွှန်ကဲကဲစွဲမြဲစွာ တည်တတ်သောကြောင့် **သတိပဋ္ဌာန်** ဟုခေါ်သည်၊ ယင်းသတိပဋ္ဌာန်တို့သည် *ကာယာနုပဿနာ---ဓမ္မာနုပဿနာ*အားဖြင့် ၄–ပါး။

(သတိ ၁–ပါးတည်းဖြစ်သော်လည်း ကာယ, ဝေဒနာ, စိတ္တ, ဓမ္မတို့၌–အသုဘ, ဒုက္ခ, အနိစ္စ, အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် ယူခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုဘ, သုခ, နိစ္စ, အတ္တသညာဝိပလ္လာသကို ပယ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ၄–ပါးပြားသည်၊ ကာယ,ဝေဒနာ, စိတ္တတို့ဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ, ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့ကို ယူပြီးဖြစ်၍ ဓမ္မ–ဖြင့် သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့ကိုယူ) (ဋီကာကျော်)

လွှန်စွာ အားထုတ်ကြောင်းတရားများဖြစ်သောကြောင့် **သမ္မပ္ပဓာန်** မည်သည်။

(အသားအသွေး ခန်းခြောက်၍ အရေ, အကြော, အရိုးမျှ ကြွင်းကျန်သည့်တိုင်အောင် မဆုတ်မနစ်သော ဇွဲဖြင့် အားထုတ်သော ဝီရိယမျိုး ဖြစ်သည်။) ယင်းသမ္မပ္ပဓာန်တို့သည်–

ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်များ ပယ်ရှားရန်အားထုတ်ခြင်း –စသော ကိစ္စအားဖြင့် ၄–မျိုးပြားသည်။ တရားကိုယ်မှာ ဝီရိယတစ်ပါးတည်းသာတည်း။

(မိမိသန္တာန်၌ ဖောက်ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်၊ ထိုအကုသိုလ်နှင့် အလားတူ အကုသိုလ်သည် ဥပ္ပန္နပါပမည်သည်၊ ပြုမိသော အကုသိုလ်ကို ပြန်လည် နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ အလားတူအကုသိုလ်မဖြစ်ဖို့ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့် ပယ်ရမည်၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်ကို မဖြစ်အောင် ဝတ်ပြည့်ခြင်း, ကျမ်းဂန်သင်အံပို့ချခြင်း, ဓုတင်ကျင့်ခြင်း, ဈာန်သမာပတ် ဝင်စားခြင်း, ဝိပဿနာရှုခြင်း, နဝကမ္မပြုခြင်း, ဗြဟ္မာ့ဘုံမှ ပြန်လာစဖြစ်ခြင်း သတိထားရှောင်ကြဉ်ခြင်းစသည်ဖြင့် အားထုတ်ရမည်။) (အဘိဋ္ဌ ၂–၂၈၃)

* *ဝတ္ထု, ဂန္ထ၊ ဓုတင်္ဂနှင့်၊ ဈာန, ဝိပဿ်၊ တစ်ရပ် နဝ ကမ်၊ ဗြဟ္မာပြန်၊ ငြိမ်ရန် အကု ခုနစ်ခု။*

ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်အကျိုးများ ပြီးစီးရန် အခြေခံအကြောင်းများ ဖြစ်သောကြောင့် **ဣဒ္ဓိပါဒ်** ဟုခေါ်သည်၊ ယင်းဣဒ္ဓိပါဒ်တို့သည် ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်, စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်အားဖြင့် ၄–ပါးတို့တည်း။

(ဣန္ဒြေ, ဗိုလ် နှင့် မဂ္ဂင်တို့ကို မိဿကသင်္ဂဟအတိုင်းသိ၊ သို့သော် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ မဂ္ဂ–မည်သည်၊ မဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် မဂ္ဂင်မည်သည်)

သစ္စာလေးပါးကို သိကြောင်း တရားအပေါင်းသည် **ဗောဓိ** မည်သည်၊ ယင်းဗောဓိ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် **ဗောဇ္ဈင်္ဂ** မည်သည်။ ယင်းဗောဇ္ဈင်တို့သည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်––ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်အားဖြင့် ၇–ပါး တို့တည်း။

(ဓမ္မဝိစယ=ဆိုင်ရာတရားတို့ကို စိစစ်တတ်သော ဝိပဿနာပညာ၊ ဥပေက္ခာ=သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မိမိတို့ကိစ္စမှ အပိုအလွန် မရှိစေရအောင် အလယ်အလတ်၌ တည်မှု၊ လျစ်လျူရှုမှုဟူသော တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်)

တရားကိုယ်ကောက်နည်း

ဗောဓိပက္ခိယတရားများကို လောကုတ္တရာစိတ်အားလုံး၌ အပြည့်အစုံ မုချရနိုင်သည်၊ **သို့သော်လည်း ဝိတက်**ကို ဒုတိယစျာန် စသည်တို့၌ မရ၊ **ပီတိ**ကို စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်တို့၌ မရ၊ ဝိသုဒ္ဓိခြောက်ပါး ဖြစ်သောအခါ လောကီသောဘနဇော စိတ်တို့၌လည်း ရနိုင်သည်၊ ထိုတွင်–

သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့ကို ကုသိုလ် ၂၁–ခု၌သာ အရကောက်ရသည်၊ ထိုကြောင့် ကုသိုလ် ၂၁–သည် စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ ယင်း ကုသိုလ် ၂၁–၌ရှိသော ဝီရိယသည် သမ္မပ္ပဓာန်၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဆန္ဒသည် ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ တိဟိတ်ကုသိုလ် ၁၇–ခု၌ရှိသော ပညာသည် ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်မည်၏။

သတိပဋ္ဌာန်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်တို့ကို မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, အပ္ပနာဇော ၂၆–ဟူသော သောဘနဇော ၄၂–ခုတို့၌ အရကောက်ရမည်။

ထို့ကြောင့် **သောဘနဇော ၄၂–ခု၌ရှိသော––**

၁။ **သတိ**သည် သတိပဋ္ဌာန်, သတိန္ဒြေ, သတိဗိုလ်, သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာသတိမဂ္ဂင်၊

၂။ **ဝီရိယ**သည် ဝီရိယိန္ဒြေ, ဝီရိယဗိုလ်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်၊

၃။ **ဧကဂ္ဂတာ**သည် သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိဗိုလ်, သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်၊

၄။ **သဒ္ဓါ**သည် သဒ္ဓိန္ဒြေ, သဒ္ဓါဗိုလ်၊

၅။ **ကာယ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ**သည် ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊

၆။ **တတြမဇ္ဈတ္တတာ**သည် ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်၊

၇။ တိဟိတ်ဇော ၃၄–ခု၌ရှိသော **ပညာ**သည် ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်၊

၈။ မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, ပဌမစျာန်ဇော ၁၀–ခု အားဖြင့် ၂၆–ခုတို့၌ရှိသော **ဝိတက်**သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်၊

၉။ မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာသောမနဿ ၈–ခု၊ ပ, ဒု, တစျာန်ဇော ၃၀–အားဖြင့် ၃၈–ခု၌ရှိသော **ပီတိ**သည် ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊

၁၀။ မဟာကုသိုလ်, လောကုတ္တရာ၌ရှိသော **ဝိရတီ**သည် သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်။

သတိပဋ္ဌာန်အရ သတိစေတသိက်၊ **သမ္မပ္ပဓာန်**အရ ဝီရိယသာဖြစ်သည်။

* ။ *လုံးစုံဗောဓိ၊ ရရှိကုတ်မှာ။ ဝိတက်, ပီတိ၊ မရှိချို့မှာ။ (ပီ, ပိ ဒု တာ၊ တက် ပဗျာန်သာ။)*
ဝိသုဒ္ဓိ ဆ၊ ဖြစ်က ကီမှာ။ သောဘန၊ ဓောမျှ ရထိုက်ပါ။

* ။ *သိမ္မပ်, ဣန္ဒြိ၊ ကု သာရှိ၍၊ သတိ, ဣန်, ဗ၊ ဗော, မဂ္ဂ၊ ရကြ သော–ဓောကုန်။*

* ။ *သတိပဋ္ဌာ၊ သတိသာ၊ ဝီသာ သမ္မပ္ပဓာန်မှတ်။*

တရားကိုယ်များနှင့် ဌာန

၁။ **ဝီရိယသည်**– သမ္မပ္ပဓာန် ၄–ပါး, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီရိယိန္ဒြေ, ဝီရိယဗိုလ်, ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၉–ဌာနပါဝင်သည်။

၂။ **သတိသည်**– သတိပဋ္ဌာန်၄–ပါး, သတိန္ဒြေ, သတိဗိုလ်, သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာသတိ မဂ္ဂင်အားဖြင့် ၈–ဌာနပါဝင်သည်။

၃။ **ပညာသည်**– ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်, ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင် အားဖြင့် ၅–ဌာနပါဝင်သည်။

၄။ **ဧကဂ္ဂတာသည်**– သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိဗိုလ်, သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင်အား ဖြင့် ၄–ဌာနပါဝင်သည်။

၅။ **သဒ္ဓါသည်**– သဒ္ဓိန္ဒြေ, သဒ္ဓါဗိုလ်အားဖြင့် ၂–ဌာနပါဝင်သည်။

၆–၁၄။ ဆန္ဒ, စိတ္တ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ဝိတက်, ဝိရတီ ၃–ပါး အားဖြင့် ၉–ခုတို့သည် တစ်ဌာနစီသာပါဝင်ကြသည်။ (ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇–ပါး၏ တရားကိုယ်မှာ ဝီရိယ စသော ၁၄–ပါးသာတည်း)

* ။ *ဝီရိ ကိုးဖြစ်၊ သတိ ရှစ်တည်း၊ ငါးဆစ် ပညာ၊ ဧ လေးဖြာနှင့်၊ သဒ္ဓါ နှစ်တန်၊ ဆန်, စိတ်, ပီ, ပဿ်၊ တတ်, တက်, ဝိရတီ၊ တစ်ဌာစီထား၊ ဆယ့်လေးပါး၊ မှတ်သား တရားကိုယ်။*

သဒ္ဓါနှင့် ပညာ ညီမျှရာ၏၊ သဒ္ဓါကဲ၍ ပညာနည်းသော် မကြည်ညိုသင့်သည်ကို ကြည်ညိုမိတတ်၍ ဆိုးကျိုးနှင့် ကြုံရတတ်သည်။ ပညာကဲ၍ သဒ္ဓါနည်းသော် ဆေးကြောင့်ဖြစ်သော ရောဂါ ကုမရသကဲ့သို့ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲတတ်သည်။

ဝီရိယနှင့် သမာဓိ ညီမျှရာ၏၊ ဝီရိယကဲ၍ သမာဓိနည်းသော် ပျံ့လွင့်တတ်၏၊ သမာဓိကဲ၍ ဝီရိယနည်းသော် ပျင်းရိငိုက်မြည်းတတ်၏။ (အဘိ၄ ၂၃၂၆၄)

သတိပဋ္ဌာန် ပွားကျိုး

* ။ *စင်ကြယ်, ပူဆွေး၊ ငိုကြွေး ကင်းရန်။ ကိုယ်, စိတ်ဆင်းရဲ၊ အမြဲ ချုပ်ရန်။*

* ။ *မဂ်ဉာဏ်သို့ရောက်၊ မျက်မှောက် နိဗ္ဗာန်။ စသည်ကျိုး၊ ပွားတိုး သတိပဋ္ဌာန်။*

	သဘာဝတရားကိုယ်	ခန္ဓာ ၅-ပါး	အာယတန ၁၂-ပါး	ဓာတ် ၁၈-ပါး
ရုပ် ၂၈ / ဩဠာရိကရုပ်	စက္ခုပသာဒ	ရူပက္ခန္ဓာ	စက္ခာယတန	စက္ခုဓာတ်
	သောတပသာဒ		သောတာယတန	သောတဓာတ်
	ဃာနပသာဒ		ဃာနာယတန	ဃာနဓာတ်
	ဇိဝှါပသာဒ		ဇိဝှါယတန	ဇိဝှါဓာတ်
	ကာယပသာဒ		ကာယာယတန	ကာယဓာတ်
	ရူပါရုံ		ရူပါယတန	ရူပဓာတ်
	သဒ္ဒါရုံ		သဒ္ဒါယတန	သဒ္ဒဓာတ်
	ဂန္ဓာရုံ		ဂန္ဓာယတန	ဂန္ဓဓာတ်
	ရသာရုံ		ရသာယတန	ရသဓာတ်
	ပ-တေ-ဝါ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ		ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန	ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်
	သုခုမရုပ် ၁၆		ဓမ္မာယတန	ဓမ္မဓာတ်
စေ ၅၂	ဝေဒနာစေတသိက် ၁	ဝေဒနာက္ခန္ဓာ		
	သညာစေတသိက် ၁	သညာက္ခန္ဓာ		
	ကြွင်း စေတသိက် ၅၀	သင်္ခါရက္ခန္ဓာ		
နိဗ္ဗာန်	နိဗ္ဗာန်	X		
စိတ် ၈၉	စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေ	ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	မနာယတန	စက္ခုဝိညာဏဓာတ်
	သောတဝိညာဉ်ဒွေ			သောတဝိညာဏဓာတ်
	ဃာနဝိညာဉ်ဒွေ			ဃာနဝိညာဏဓာတ်
	ဇိဝှါဝိညာဉ်ဒွေ			ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်
	ကာယဝိညာဉ်ဒွေ			ကာယဝိညာဏဓာတ်
	ပဉ္စဒွါ-သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ			မနောဓာတ်
	ကြွင်း စိတ် ၇၆			မနောဝိညာဏဓာတ်

သစ္စာလေးပါး	
လောကီစိတ် ၈၁၊ (လောဘကြဉ်) စေ ၅၁၊ ရုပ် ၂၈	ဒုက္ခသစ္စာ
လောဘစေတသိက်	သမုဒယသစ္စာ
နိဗ္ဗာန်	နိရောဓသစ္စာ
မဂ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈-ပါး, ၇-ပါး	မဂ္ဂသစ္စာ
ကြွင်းသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉-ခု၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ခု	သစ္စာဝိမုတ်

သဗ္ဗသင်္ဂဟ

ပရမတ္ထတရားအားလုံး သိမ်းကျုံး ရေတွက်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် **သဗ္ဗသင်္ဂဟ**မည်သည်၊ သဗ္ဗသင်္ဂဟ၌ ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာအားဖြင့် ၄–ဌာနရှိသည်။

ဆိုရိုး

(၁) **ခန္ဓာ**သည် ရူပက္ခန္ဓာ––– ဝိညာဏက္ခန္ဓာ အားဖြင့် ငါးပါး၊ ထိုတွင် –

ရူပက္ခန္ဓာဟူသည် ရုပ် ၂၈–ခုတည်း၊ **ဝေဒနာက္ခန္ဓာ**ဟူသည် ဝေဒနာစေတသိက်တည်း၊ **သညာက္ခန္ဓာ**ဟူသည် သညာစေတသိက်တည်း၊ **သင်္ခါရက္ခန္ဓာ**ဟူသည် ဝေဒနာ, သညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက် ၅၀–တည်း၊ **ဝိညာဏက္ခန္ဓာ** ဟူသည် စိတ် ၈၉–တည်း။

(၂) **ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ** ဟူသည်– ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ–––– ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာအားဖြင့် ငါးပါး။

(ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာကို ရူပက္ခန္ဓာအတိုင်း ကောက်၊ ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာစသည်ကို လောကီစိတ်၌သာကောက်ပါလေ)

(၃) **အာယတန**သည် စက္ခာယတန–––– ဓမ္မာယတန အားဖြင့် ၁၂–ပါး။

ထိုတွင်– **စက္ခာယတန**ဟူသည် စက္ခုပသာဒရုပ်တည်း–––– **ရူပါယတန** ဟူသည် ရူပါရုံတည်း–––– **ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန**ဟူသည် ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော ဟုဆိုအပ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတည်း၊ **မနာယတန**ဟူသည် စိတ် ၈၉–ခုတည်း၊ **ဓမ္မာယတန**ဟူသည် စေတသိက် ၅၂, သုခုမရုပ် ၁၆, နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။ (စိတ်, စေတသိက်များ ဖြစ်ပေါ်ရကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဒွါရ, အာရုံများကို အာယတနဟုခေါ်သည်။ (ငြိကာကျော်) ဒွါရ ၆–ပါး, အာရုံ ၆–ပါး ပြားသောကြောင့် အာယတန ၁၂–ပါး ပြားရသည်)

(၄) **ဓာတ်**သည် စက္ခုဓာတ် –––– ဓမ္မဓာတ်အားဖြင့် ၁၈–ပါး။

ထိုတွင်– **စက္ခုဓာတ်**ဟူသည် စက္ခုပသာဒရုပ်တည်း၊ ပ–**စက္ခုဝိညာဏဓာတ်** ဟူသည် စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေတည်း–––– **မနောဓာတ်**ဟူသည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေတည်း၊ **မနောဝိညာဏဓာတ်**ဟူသည် ကြွင်းသော စိတ် ၇၆–ခုတည်း၊ **ဓမ္မဓာတ်** ဟူသည် စေတသိက် ၅၂–ခု, သုခုမရုပ် ၁၆, နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။ (မိမိသဘောကို ဆောင်တတ်သောကြောင့် ဓာတ်မည်သည်၊ ဒွါရ ၆–ပါး, အာရုံ ၆–ပါး, ထိုဒွါရ, အာရုံကို မှီ၍ဖြစ်သော ဝိညာဏ် ၆–ပါး ပြားသောကြောင့် ဓာတ် ၁၈–ပါး ပြားရသည်။)

(၅) **သစ္စာ**ဟူသည် ဒုက္ခသစ္စာ, သမုဒယသစ္စာ, နိရောဓသစ္စာ, မဂ္ဂသစ္စာအားဖြင့် ၄–ပါး။

ထိုတွင်– **ဒုက္ခသစ္စာ**ဟူသည် လောကီစိတ် ၈၁–ခု၊ လောဘကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁–ခု၊ ရုပ် ၂၈–ခုတို့တည်း၊ **သမုဒယသစ္စာ** ဟူသည် လောဘစေတသိက်တည်း၊ **နိရောဓသစ္စာ** ဟူသည် နိဗ္ဗာန်တည်း၊ **မဂ္ဂသစ္စာ**ဟူသည် မဂ်စိတ် ၄–ခု၌ ရှိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ, သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ ဟုဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈–ပါး, ၇–ပါးတည်း။

(မဂ္ဂင် ၈–ပါးမှကြွင်းသော မဂ်စိတ်ဥပ္ပါဒ် ၂၉–ခု၊ ဖိုလ်စိတ်ဥပ္ပါဒ် ၃၇–ခုသည် သစ္စာမှ အလွတ် ဖြစ်သည်။)

ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ် စသော ၁၁–ပါးပြားသော တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် စုပေါင်းအပ်သောကြောင့် **ခန္ဓာ**မည်သည်။ (ငိုကာကျော်)

* ။ *ပွန်, တိတ်, နာဂတ်၊ အဇ္ဈတ်, ဗဟိ၊ ဩဠာရိက၊ သုခုမနှင့်၊ ဟီန, ပဏီတော၊ ဒူရေ,သန္တိက၊ ဆယ့်တစ်ဝ ပြား၊ တရားများ၊ ပေါင်းထား ခန္ဓာခေါ်။*

ပစ္စုပ္ပန်, အတိတ်, အနာဂတ် စသော ၁၁–ပါးသော အပြား မရှိသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာမှ အလွတ်ဖြစ်သည်။

* ။ *ခန့်, အာ, ဓာ, သစ်၊ ဤလေးဆစ်၊ မှတ်လစ် သဗ္ဗသင်္ဂဟာ။*

* ။ *ရုပ်, ဝေဒနာ၊ သဉ်, သင်္ခါ၊ ဝိညာ ငါးခု၊ ခန္ဓာ ဥ။*

* ။ *ရေမြှုပ် ရုပ်သာ၊ ဝေမှာ ရေပွက်၊ သညာက် တံလှပ်၊ တစ်ရုပ် သင်္ခါ၊ ငှက်ပျောသာ၊ ဝိညာ မျက်လှည့်သွင်။*

* ။ *ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ လောကီသာ၊ ခန္ဓာ ကီ, ကုတ် နှစ်ပါးထုတ်။*

* ။ *ဒွါရခြောက်စုံ၊ အာရုံ ခြောက်ခု၊ ကွဲပြားမှု၊ နှစ်ခုဆယ်ဝ အာယတန။*

* ။ *ဒွါရ, အာရုံ၊ ဆယ့်နှစ်စုံတွင်၊ စိတ်ဝိညာဏ်များ၊ သတ္တပွား၊ ဓာတ်ကား တစ်ဆယ့်ရှစ်။*

* ။ *စေ, သုခုမ၊ နိဗ္ဗာန၊ ဓမ္မ အာနှင့် ဓာတ်။*

* ။ *ဒုံ, သ, နိ, မဂ်၊ မှန် လေးချက်၊ မိန့်မြွက်သစ္စာများ။*

* ။ *သမုဒယ၊ လောဘတဏှာ။ ကြွင်းစိတ်, စေ, ရုပ်၊ ကီထုတ်ဒုက္ခာ။*
နိဗ္ဗာန် နိရော၊ မဂ်လော မဂ္ဂါ။ ကြွင်းလောကုတ်၊ ဝိမုတ်သစ္စာမှာ။

သမုစ္စည်းပိုင်း ပြီး၏။

ပစ္စည်းပိုင်း

ရုပ်, နာမ်ဓမ္မတို့သည် ဣဿရနိမ္မာန(တန်ခိုးရှင်ဖန်ဆင်းမှု)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသည်မဟုတ်၊ အကြောင်းမရှိဘဲလည်း ဖြစ်ပေါ်လာရသည်မဟုတ်ပေ၊ အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားများဖြစ်ပေါ်လာရသည်၊ ကြောင်း, ကျိုးဆက်သွယ်ပုံကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း, ပဋ္ဌာန်းနည်းတို့ဖြင့် ပြဆိုရာအပိုင်းကို **ပစ္စည်းပိုင်း** ဟုခေါ်သည်။

နည်း (၂) ပါး အထူး

၁။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဟူသည် – အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လေ့ ရှိသောသင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးတရားတို့၏ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာလောက်မျှဖြင့် မှတ်အပ်သောနည်းတည်း။
(ပစ္စယသတ္တိမပါ၊ ကြောင်း, ကျိုးဆက်သွယ်ရုံမျှ ပြသောနည်း ဟူလို။)

၂။ ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူသည် – အကြောင်း, အကျိုးဆက်သွယ်ရုံမက အထူးပြု၍ ဖြစ်သော ပစ္စည်း ဟုဆိုအပ်သော တည်ရာ ပစ္စယသတ္တိကိုပါ ပြသောနည်းတည်း။

(လိုရင်းချုပ်မှာ– ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၌ အကြောင်းပစ္စည်း, အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်မျှသာပြသည်၊ ပဋ္ဌာန်းနည်း၌ကား အကြောင်းပစ္စည်း, အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်နှင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ပစ္စယသတ္တိကိုပါ ပြသည်။)

* ။ *ပဋိစ္စမှာ၊ ကြောင်း, ကျိုးသာ၊ ပဋ္ဌာ သတ္တိ အပိုသိ။*

ပစ္စည်း – အကျိုးကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းတရား (သင်္ခတ, အသင်္ခတ တရားအားလုံး) (သင်္ဂဟ)

ပစ္စယုပ္ပန် – အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ရသော အကျိုးတရား (သင်္ခတ တရားသာ)

ပစ္စယသတ္တိ – ပစ္စည်းတို့၏ စွမ်းအင်သတ္တိ။

ကျေးဇူးပြု – မဖြစ်သေးသည်ကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသည်ကို တည်တံ့စေခြင်း။

* ။ *ဖြစ်စေ တည်စေ၊ ဤနှစ်ထွေ၊ ခေါ်လေ ကျေးဇူးပြု။ (အခြေပြု)*

စက်ဝိုင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်း

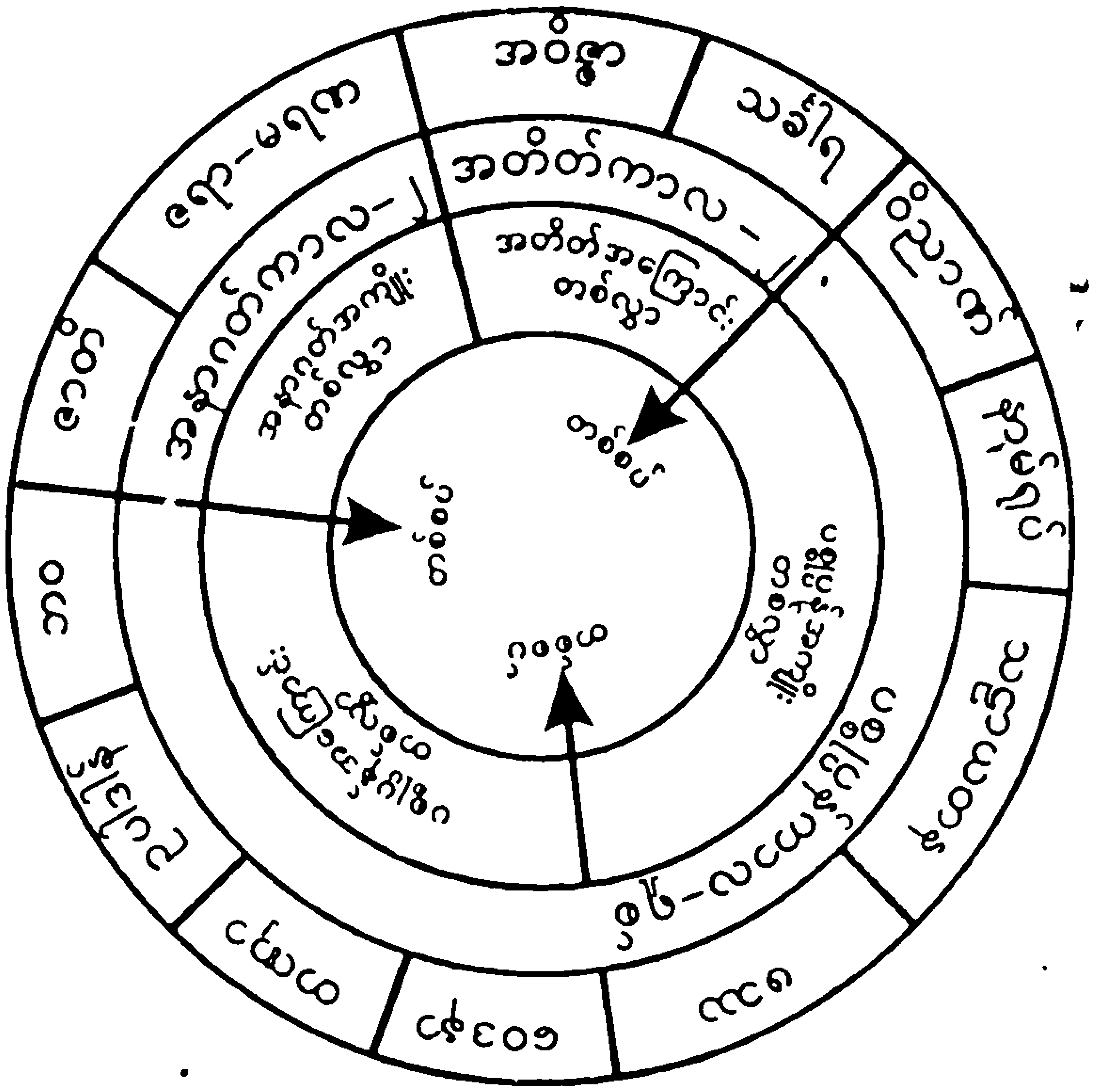

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, ဇာတိ, ဇရာမရဏအားဖြင့် အင်္ဂါ ၁၂–ပါး။ ထိုတွင် –

၁။ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရအားဖြင့် **အတိတ်အင်္ဂါ** ၂–ပါး။

၂။ ဇာတိ, ဇရာ မရဏအားဖြင့် **အနာဂတ်အင်္ဂါ** ၂–ပါး။

၃။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝအားဖြင့် **ပစ္စုပ္ပန်အင်္ဂါ** ၈–ပါး။

မှတ်ချက်။ ။ ဇာတိ၏အကျိုးချည်းသာဖြစ်၍ ဇရာနှင့် မရဏကို အင်္ဂါတစ်ခုတည်းယူသည်၊ ဇာတိ၏မချကျိုးမဟုတ် အကျိုးဆက်မျှသာဖြစ်သောကြောင့် သောကစသည်ကို အင်္ဂါစာရင်းထဲသို့ မသွင်းပါ။

* ။ *နှစ်ပါး အတိတ်၊ အဝိဇ်, သင်္ခါ။ နာဂတ် ဆုံး၌၊ ဇာတိ ဇ, မာ။* (ဇ=ဇရာ၊ မာ=မရဏ)
ဝိညာဏ်အစ၊ ဘဝ တိုင်မှာ။ ပွန် ရှစ်ဝ၊ အင်္ဂ ဆယ့်နှစ်ဖြာ။

* ။ *သုံးပါး အစပ်၊ လေးရပ် အလွှာ။ ငါးပါးစီရ၊ ဝီသ ခြင်းရာ။*
မူလ နှစ်ပါး၊ ဝဋ်ကား သုံးဖြာ။ ကျိုးဆက်မျှ၊ သောစ အင်မပါ။ (သောကစသည် အင်္ဂါ၌ မပါဝင်)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

	အနုလောမပါဠိတော်		ပဋိလောမပါဠိတော်	
	အကြောင်း	အကျိုး	အကြောင်း	အကျိုး
၁	အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ	သင်္ခါရာ	အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ	သင်္ခါရ နိရောဓော
၂	သင်္ခါရ ။	ဝိညာဏံ	သင်္ခါရ နိရောဓာ	ဝိညာဏ ။
၃	ဝိညာဏ ။	နာမ ရူပံ	ဝိညာဏ ။	နာမရူပ ။
၄	နာမရူပ ။	သဠာယတနံ	နာမရူပ ။	သဠာယတန ။
၅	သဠာယတန ။	ဖဿော	သဠာယတန ။	ဖဿ ။
၆	ဖဿ ။	ဝေဒနာ	ဖဿ ။	ဝေဒနာ ။
၇	ဝေဒနာ ။	တဏှာ	ဝေဒနာ ။	တဏှာ ။
၈	တဏှာ ။	ဥပါဒါနံ	တဏှာ ။	ဥပါဒါန ။
၉	ဥပါဒါန ။	ဘဝေါ	ဥပါဒါန ။	ဘဝ ။
၁၀	ဘဝ ။	ဇာတိ	ဘဝ ။	ဇာတိ ။
၁၁/၁၂	ဇာတိ ။	ဇရာမရဏံ	ဇာတိ ။	ဇရာမရဏံ
အကျိုးဆက်	သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿု ပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ၊ (နိရုဇ္ဈန္တိ) ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော (နိရောဓော) ဟောတိ			

(ဝိ ၃–၁၊ သံ ၁–၂၄၃၊ ၂၄၄)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မှာ သိစရာများ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အင်္ဂါ ၁၂–ပါး၊ ကာလ ၃–ပါး၊ အစပ် ၃–ပါး၊ အလွှာ ၄–လွှာ၊ အခြင်းအရာ– ၂၀၊ ဝဋ် ၃–ပါး၊ မူလ ၂–ပါး၊ ဤ ၇–မျိုးတို့ကို သိအပ်၏။

* ။ *အင်္ဂါ ဆယ့်နှစ်၊ သုံးဆစ် ကာလ၊ သုံး၀ အစပ်၊ လေးရပ် အလွှာ၊ ခြင်းရာ နှစ်ဆယ်၊ ဝဋ် သုံးသွယ်နှင့်၊ နှစ်သွယ် မူလ၊ ခုနစ်ဝ၊ သိကြ ပဋိစ်မှာ။*

(၁) အစပ် (၃) ပါးဟူသည် –

(က) အတိတ်အကြောင်း၏ အဆုံး သင်္ခါရနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး၏အစ ဝိညာဏ် တို့၏ အကြားသည် တစ်စပ်။

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး၏အဆုံး ဝေဒနာနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၏အစ တဏှာ တို့၏ အကြားသည် တစ်စပ်။

(ဂ) ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၏ အဆုံး ကမ္မဘဝနှင့် အနာဂတ်အကျိုး၏ အစ ဇာတိတို့၏ အကြားသည် တစ်စပ်။

(၂) အလွှာ (၄) ပါး ဟူသည် –

(က) အတိတ်အကြောင်းတစ်လွှာ၊

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတစ်လွှာ၊

(ဂ) ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတစ်လွှာ၊

(ဃ) အနာဂတ်အကျိုးတစ်လွှာ။

မှတ်ချက်။ ။ အတိတ်အကြောင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတို့သည် မကင်းရာမကင်း ကြောင်းများဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ ရလျှင် တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ လည်း ရနိုင်သည်။

တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝရလျှင် အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရလည်း ရနိုင်သည်။

ဇာတိ, ဇရာ မရဏဟူသည်မှာလည်း သီးခြားမရှိ၊ ဝိညာဏ်စသောငါးပါး၏ အခိုက်အတန့်မျှသာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် – ဇာတိ, ဇရာ မရဏအရ ဝိညာဏ်စသော ၅–ပါးကို ယူရသည်။

(၃) အခြင်းအရာ (၂၀) ဟူသည်–

(က) အတိတ်အကြောင်း	၅–ပါး
(ခ) ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး	၅–ပါး
(ဂ) ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း	၅–ပါး
(ဃ) အနာဂတ်အကျိုး	၅–ပါး
	၂၀–ပါး

(၄) မူလ (၂) ပါး ဟူသည်–

(က) ပုဗ္ဗန္တ(ရှေ့ပိုင်း) မူလ–အဝိဇ္ဇာ

(ခ) အပရန္တ (နောက်ပိုင်း) မူလ–တဏှာ

(၅) ဝဋ် (၃) ပါးဟူသည်–

(က) **ကိလေသဝဋ်**– အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်

(ခ) **ကမ္မဝဋ်** – သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝတစ်စိတ်

(ဂ) **ဝိပါကဝဋ်**– ဥပပတ္တိဘဝတစ်စိတ်, ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, ဇာတိ, ဇရာ, မရဏ, သောက, ပရိဒေဝ, ဒုက္ခ, ဒေါမနဿ, ဥပါယာသ။

* *။ ကိလေ, ကမ္မ၊ ဝိပါက၊ သုံး၀ ဝဋ်အပြား။*

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်

ဇရာ, မရဏ, သောကစသည်နှိပ်စက်ခံရသူမှာ အာသဝေါတရားများဖြစ်ရသည်၊ အာသဝေါတရားများဖြစ်လျှင် မသိမှုအဝိဇ္ဇာလည်းပါလာတော့သည်၊ အဝိဇ္ဇာဖြစ်လျှင် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားများဆက်ကာ, ဆက်ကာဖြစ်ပြန်သည်၊ တဖန် ဇရာ မရဏ သောကစသည်ကြောင့် အာသဝေါတရားများနှင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပြီး သင်္ခါရစသောအကျိုးတရားများဖြစ်ပြန်သည်၊ ချားရဟတ်ကဲ့သို့မပြတ်လည်နေတော့သည်။

* *။ ဇရာ, မရဏ၊ သောက စ ဖြာ။ နှိပ်စက်လေက၊ ဖြစ်ရ သဝါ။*
အာသဝရှိ၊ မသိဖြစ်လာ။ ဆက်မပြတ်၊ ရဟတ်ချား ပမာ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

အစမရှိဘဲ ချာချာလည်နေသော ဒုက္ခသက်သက် ဖြစ်ပျက်နေသည့် လောကီဝဋ်တရားကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (အကြောင်းရှိလျှင် အကျိုးများဖြစ်ပေါ်တတ်သောတရား)ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။

* *။ အကြောင်းရှိငြား၊ ကျိုးများပေါ်လာ။ လောကီသက်သက်၊ ဖြစ်ပျက်ဒုက္ခာ။*
အစ မရှိ၊ လည်ဘိချာချာ။ မြတ်ဗုဒ္ဓ၊ ဟောပြပဋိစ္စာ။

အဝိဇ္ဇ ၁– အမှန်မမြင်ခြင်း, သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း, မသိအပ်သည်ကို သိခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာ၊ တရားကိုယ်မှာ– အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ခု၌ရှိသော မောဟစေတသိက်။

အဝိဇ္ဇာ ၈–ဌာန

သစ္စာ ၄–ပါး၊ ပုဗ္ဗန္တ၊ အပရန္တ၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဤ၈–ဌာနတို့၌ မသိခြင်းကိုသာ အဝိဇ္ဇ ၁ဟုဆိုသည်၊ အခြားသောအရာတို့ကို မသိခြင်းကို အဝိဇ္ဇာဟုမဆိုလို။

သင်္ခါရ– ထိုထိုဘုံဘဝ၌ ခန္ဓာအပင်ကို ပေါက်ရောက်အောင် ပြုလုပ်ပေးသော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံများသည် **သင်္ခါရ**မည်သည်။

သင်္ခါရအပြား

၁။ **ပုညာဘိသင်္ခါရ** – ကာမကုသိုလ်, ရူပကုသိုလ်စေတနာ ၁၃–ခု၊
၂။ **အပုညာဘိသင်္ခါရ** – အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂–ခု၊
၃။ **အာနဉ္ဇ ၁ဘိသင်္ခါရ** – အရူပကုသိုလ်စေတနာ ၄–ခု၊
* ။ *ပုညာ, ပုည၊ အာနဥ္ဇ၊ သုံးဝသင်္ခါရာ။*

ဝိညာဏ်– ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉–ခုနှင့် လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂–ခု။

နာမ်ရုပ်– ပဋိသန္ဓေ, ဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရဟူသော စေတသိက်ခန္ဓာ ၃–ပါးသည် **နာမ**မည်သည်၊ ပဋိသန္ဓေ, ဝိညာဏ်နှင့်အတူတကွဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်များသည် **ရူပ** မည်သည်။

သဠာယတန– ပဋိသန္ဓေ, စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တို့မှ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘာရုံယူဖို့ရန် ဒွါရ ၆–ပါးခေါ်သော အာယတန ၆–ပါး။

ဖဿ– ဒွါရနှင့်အာရုံ ဆုံဆည်းသောအခါ အာရုံကို တွေ့ထိ (တတ်ခိုက်)သောအခြင်းအရာအား

ဖြင့်ဖြစ်သော စက္ခုသမ္ဖဿ, သောတသမ္ဖဿ, ဃာနသမ္ဖဿ, ဇိဝှါသမ္ဖဿ, ကာယသမ္ဖဿ မနောသမ္ဖဿအားဖြင့် ၆–ပါး။

ဝေဒနာ– ဖဿဖြင့် အာရုံကို တွေ့ထိသောအခါ ခံစားမှုကို **ဝေဒနာ**ဟုဆိုသည်၊ ထိုဝေဒနာသည် စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ– စသောအားဖြင့် ၆–ပါး။

တဏှာ– ခံစားမှုပေါ်မှာ သာယာ နှစ်သက် တပ်မက် တောင့်တမှုသဘောကို **တဏှာ**ဟုဆိုသည်၊

တဏှာအစစ် – ၁၀၈

ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ၊ ဤ ၃–ပါးကို အာရုံ၆–ပါးနှင့်မြှောက် ၁၈–ပါး၊ ယင်းကို အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် ၂ပါးနှင့်မြှောက် ၃၆–ပါး၊ ယင်းကို ကာလ ၃–ပါးဖြင့်မြှောက် တဏှာ ၁၀၈–ပါးဖြစ်၏။ (ငြိုကျော်)

* ။ *တဏှာသုံးစုံ၊ အာရုံ ခြောက်ခု၊ နှစ်စုသန္တာန်၊ သုံးတန်ကာလ၊ ဆက်မြှောက်က၊ တရာ့ ရှစ်ပါး တဏှာပွား။*

ဥပါဒါန်– တပ်မက်မှုအားကြီးပြီး မလွှတ်နိုင်လောက်အောင် စွဲလမ်းမှုသည် **ဥပါဒါန်**မည်သည်၊ ထိုဥပါဒါန်သည် ကာမုပါဒါန်စသော ၄–ပါးပင်တည်း၊ တရားကိုယ်မှာ လောဘနှင့်ဒိဋ္ဌိတည်း။

တဏှာနှင့် ဥပါဒါန်အထူး

အားသေးသောလောဘသည် **တဏှာ**၊ အားကြီးသောလောဘသည် **ဥပါဒါန်**။(ငြိုကျော်)

ဘဝ– ဘဝသည် ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝအားဖြင့် ၂–မျိုးရှိသည်။

ကမ္မဘဝ– အနာဂတ်အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ပစ္စုပ္ပန် လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်ကံ စေတနာ ၂၉–ခု။

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ– *အတိက်စေတနာ၊ သင်္ခါရ၊ ကမ်မှာ ပစ္စုပ္ပန်။*

ဥပပတ္တိဘဝ– ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော လောကီဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ, ကမ္မဇရုပ်များ။

ဘဝ ၂–ခုအထူး

ဥပါဒါနပစ္စယာဘဝေါ်၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝ ၂–မျိုးလုံးယူရသည်၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၌ ဘဝအရ ကမ္မဘဝကိုသာယူရသည်။ (ဋီကာကျော်)

ဇာတိ– ဝိညာဏ်စသော အကျိုးငါးပါး၏ ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ဇာတိမည်သည်။

ဇရာ– ဝိညာဏ်စသော အကျိုးငါးပါး၏ ရင့်ရော်လာမှုသည် ဇရာမည်သည်။

မရဏ– ဝိညာဏ်စသော အကျိုးငါးပါး၏ ချုပ်ဆုံးပျက်စီးမှုသည် မရဏမည်သည်။

သောက– ဝမ်းနည်းပူဆွေးသောအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါမနဿဝေဒနာသည် သောကမည်သည်။

ပရိဒေဝ– ဝမ်းနည်းပူဆွေးမှုမှ တစ်ဆင့်တက်ပြီး အသံထွက်အောင်ငိုကြွေးရခြင်းသည် ပရိဒေဝမည်သည်၊ တရားကိုယ်မှာ စိတ္တဇဝိပလ္လာသသဒ္ဒတည်း။

ဒုက္ခ– ကိုယ်၏ဆင်းရဲခြင်း ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒုက္ခမည်သည်။

ဒေါမနဿ– စိတ်နှလုံးမသာယာမှု ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဒေါမနဿမည်သည်။

ဥပါယာသ– ဉာတိဗျသနစသည်တို့ဖြင့် တွေ့ထိနှိပ်စက်ခံရသူအား လွန်ကဲပြင်းထန်စွာဖြစ်သော ဒေါသစေတသိက်သည် ဥပါယာသမည်သည်။

သောက, ပရိဒေဝ, ဥပါယာသ အထူး

ဆီချက်ရာ၌ အိုးတွင်း၌ ဆီကျက်နေသလို အတွင်း၌ ဝမ်းနည်းပူဆွေးနေခြင်းသည် သောက၊ ကျက်အားကြီး၍ ဆီများလျှံတက်ခြင်းကဲ့သို့ ငိုသံထွက်လာခြင်းသည် ပရိဒေဝ၊ ဆီများ လျှံထွက်ပြီးနောက် ကျန်ရစ်သောဆီများ ကုန်ခမ်းခြောက်သွားသကဲ့သို့ အတွင်းဆွေး ဆွေးကာ ရှိုက်ကြီးတငင် ပြင်းစွာ ပူလောင်ခြင်းသည် ဥပါယာသမည်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂–၁၃၅

ဇာတိ၏ အကျိုးရင်းအကျိုးဆက်

ဇရာ, မရဏသည် မလွဲမသွေဖြစ်ရသော ဇာတိ၏ မုချအကျိုးရင်းဖြစ်သည်၊ သောက စသည်သည် အချို့သတ္တဝါမှာသာဖြစ်၍ အချို့သတ္တဝါမှာမဖြစ်သော ဇာတိ၏ အကျိုးဆက်, အကျိုးဖျားများဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နိဂုံး နှင့် ရည်ရွယ်ချက်

ဤဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း အဝိဇ္ဇာအစရှိသောအကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သခ်ါရစသော အကျိုးတရားတို့၏ အဆက်ဆက်ဖြစ်ပေါ်မှု ဒုက္ခသက်သက်မျှသာ လောကဓံထင်ရှားသည်၊ ဗြဟ္မာ, ဗိဿနိုး တန်ခိုးရှင်ဖန်ဆင်းမှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ, ငါ, သူတစ်ပါး, ယောကျာ်း, မိန်းမစသည်ဖြစ်ခြင် လည်းမဟုတ်၊ ဒုက္ခစု၏ ဖြစ်ခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု သိစေလိုသော ကြောင့် --

*"ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ"*ဟု နိဂုံးသတ်ဟောထားခြင်း ဖြစ်သည်၊

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကျဉ်းလင်္ကာ

အာသဝပွား၊ အမှားမြင်ကာ၊ အဝိဇ္ဇာကြောင့်၊ ချမ်းသာလိမ့်နိုး၊ ရည်မျှော်ကိုးလျှက်၊ သုံးမျိုးမှုကံ၊ ပြုစီမံ၍၊ ဝိညာဏ်တွယ်စပ်၊ နာမ်ရုပ်ကပ်လျှက်၊ ခြောက်ရပ် အာယတန၊ ဖဿ ခြောက်ဖြာ၊ ဝေဒနာကြောင့်၊ တဏှာခြောက်တန်၊ ဥပါဒါန်နှင့်၊ ဖြစ်ရန်အကြောင်း၊ ကံသင့်လောင်း၍၊ ဆိုးကောင်းဘဝ၊ ဖြစ်ရပြန်ရာ၊ အို, နာ, သေရေး၊ ပူအဆွေးနှင့်၊ ငိုကြွေးကိုယ်နွမ်း၊ စိပ်မချမ်းမြ၊ ပင်ပန်းရ၏၊ ထိုမှ အာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာ စ၊ ဖြစ်ပြန်ကြသည်၊ လုံးဝ ဆင်းရဲစု သက်သက် မျှသာတည်း။

အဝိဇ္ဇာကို အစထားရပုံ

ဝဋ်သုံးပါး၏ ပြဓာန်း, ထင်ရှားသော အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာကို အစထား၍ ဟောကြားတော်မူသည်။

သံသရာစက်ပြတ်ပုံ

အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မူလနှစ်ပါးကို ဖြတ်လိုက်လျှင် သံသရာစက် ပြတ်သွား တော့၏။

ပဋ္ဌာန်းနည်း

ပစ္စယုဒ္ဒေသပါဠိတော်

→

ဟေတု ပစ္စယော၊	အာရမ္မဏ ပစ္စယော	အဓိပတိ ပစ္စယော	အနန္တရ ပစ္စယော
သမနန္တရ ။	သဟဇာတ ။	အညမည ။	နိဿယ ။
ဥပနိဿယ ။	ပုရေဇာတ ။	ပစ္ဆာဇာတ ။	အာသေဝန ။
ကမ္မ ။	ဝိပါက ။	အာဟာရ ။	ဣန္ဒြိ ။
ဈာန ။	မဂ္ဂ ။	သမ္ပယုတ္တ ။	ဝိပ္ပယုတ္တ ။
အတ္ထိ ။	နတ္ထိ ။	ဝိဂတ ။	အဝိဂတ ပစ္စယော–တိ။

ဟေတုပစ္စယ–အကြောင်းရင်းဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ အာရမ္မဏ– ပျော်မွေ့ရာ/မှီတွယ်ရာဖြစ်။ အဓိပတိ– ပြိုင်ဘက်မရှိ အကြီးအမှူးဖြစ်။ အနန္တရ– အခြားမဲ့ဖြစ်။ သမနန္တရ– ကောင်းစွာအခြားမဲ့ဖြစ်။ သဟဇာတ– အတူတကွဖြစ်။ အညမည– အချင်းချင်းအတူတကွဖြစ်။ နိဿယ– မှီရာဖြစ်။ ဥပနိဿယ–အားကောင်းသောအကြောင်းဖြစ်။ ပုရေဇာတ– ရှေး၌ဖြစ်။ ပစ္ဆာဇာတ–နောက်၌ဖြစ်။ အာသေဝန–အပန်တလဲလဲ မှီဝဲ ထုံအပ်သည်ဖြစ်။ ကမ္မ– အကျိုးဖြစ်ထွန်းအောင်ပြုစီမံသည်ဖြစ်။ ဝိပါက– ရင့်ကျက်သောအကျိုးဖြစ်။ အာဟာရ–ဆောင်ရွက်ပေးတတ်သည်ဖြစ်။ ဣန္ဒြိယ– အစိုးတရဖြစ်။ ဈာန– စူးစိုက်မြဲမြံ့ရှုအားသန်သည်ဖြစ်။ မဂ္ဂ– ဒုဂ္ဂတိ, သုဂတိ, နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်။ သမ္ပယုတ္တ– ယှဉ်ဘက်ဖြစ်။ ဝိပ္ပယုတ္တ– မယှဉ်သည်ဖြစ်။ အတ္ထိ– ထင်ရှားရှိသည်ဖြစ်။ နတ္ထိ– ထင်ရှားမရှိသည်ဖြစ်။ ဝိဂတ– ကင်းကွာသည်ဖြစ်။ အဝိဂတပစ္စယ – မကင်းကွာသည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။

စဉ်	ခေါင်းဆောင်	မျိုး–၉	ပစ္စည်းရေ
၁	အာရမ္မဏ	အာရမ္မဏ	၈
၂	သဟဇာတ	သဟဇာတ	၁၅
၃	ဥပနိဿယ	အနန္တရ	၇
		ပကတူပ	၂
၄	ဝတ္ထုပုရေဇာတ	ဝတ္ထုပုရေဇာတ	၆
၅	ပစ္ဆာဇာတ	ပစ္ဆာဇာတ	၄
၆	ကမ္မ	ကမ္မ	၁
၇	ရုပ်အာဟာရ	ရုပ်အာဟာရ	၃
၈	ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ	ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ	၃

ခေါင်းဆောင် (၈) ပစ္စည်း

ခေါင်းဆောင်ပစ္စည်းများမှာ အာရမ္မဏ, သဟဇာတ, ဥပနိဿယ, ဝတ္ထုပုရေဇာတ, ပစ္ဆာဇာတ, နာနာက္ခဏိကကမ္မ, ရုပ်အာဟာရ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ အားဖြင့် (၈) ပစ္စည်း။

* ။ *အာ, သ, ဥ, ရေ၊ ဆွာ, ကမ္မေ၊ ဟာရေ, ဣန္ဒြိ ရှစ်ပါးသိ၊ (ရှေး)*

* ။ *ဆယ့်ငါးသဟာ၊ ရှစ်ဝ အာနှင့်၊ ခုနစ်ဖြာ နန်၊ ခြောက်တန်ဝတ္ထု၊ လေးခု ပစ္ဆာ၊ သုံးဖြာ ဟာရော၊ တယော ဣန္ဒြိ၊ ဒွိ ပကတူ၊ တစ်ခုမူ ကမ်၊ မျိုးကိုးတန်၊ ဆောင်ရန် နှုတ်တက် အာဂုံတည်း။ (ရှေး)*

အာရမ္မဏမျိုး

အာရမ္မဏမျိုးပစ္စည်းများမှာ– အာရမ္မဏ, အဓိပတိ, နိဿယ, ဥပနိဿယ, ပုရေဇာတ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ အားဖြင့် (၈) ပါး။

အာရမ္မဏမျိုး (၈) ပစ္စည်းကို သဘောတူရာစုပေါင်း၍ အုပ်စုဖွဲ့လျှင်–

အုပ်စု	ပါဝင်သောပစ္စည်း								ပေါင်း
	အာ	ဓိ	နိ	ဥ	ပု	ဝိပ်	အတ်	အဝိ	
(၁) အာဓိအုပ်စု	။	။		။					၃
(၂) အာပုအုပ်စု	။				။		။	။	၄
(၃) ဝတ္ထာအုပ်စု	။		* ။		။	* ။	။	။	၆

အာရမ္မဏသည် အုပ်စုအားလုံးနှင့်ဆိုင်၊ အာဓိအုပ်စုအတွက် ဓိ, ဥ ၂–ပစ္စည်း၊ အာပုအုပ်စုအတွက် ပု, အတ်, အဝိ ၃–ပစ္စည်း၊ ဝတ္ထာအုပ်စုအတွက် အာပု ၃–ပစ္စည်းနှင့် နိ, ဝိပ် ၂–ပစ္စည်းထပ်ပိုး။

* ။ *အာ, အဓိ, နိသ်၊ ဥ, ပု, ဝိပ်၊ နောက်ပိတ် အတ်, အဝိ။*

* ။ *အာဓိ, အာပု, ဝတ္ထာရှု၊ သုံးခု အာ အုပ်စု။*

* ။ *ဓိ, ဥ နှစ်ရပ်၊ အာဓိမှတ်၍၊ ပု, အတ်, အဝိ၊ အာပုသိ၊ ဝိပ်, နိ ထပ်ထား ဝတ္ထာငါး။*

အာရမ္မဏာမျိုး

သတ္တိ	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
အာရမ္မဏ	စိတ်- ၈၉၊ စေ-၅၂၊ရုပ်-၂၈၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်	စိတ်-၈၉၊ စေ-၅၂
အာ,ဓိ, ဥ	အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောဣဋ္ဌဖြစ်သောနိပ္ဖန္နရုပ်-၁၈၊(ဒေါ-၂၊မော-၂၊ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်)စိတ်-၈၄၊(ဒေါစတုက်ဝိစိကြဉ်) စေ-၄၇၊ နိဗ္ဗာန်။	အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူ-၈၊မဟာကု-၈၊မဟာကြိသံ-၄၊လောကုတ်-၈
အာပု, အတ်,အဝိ	ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ်-၁၈	ကာမစိတ်-၅၄၊ ဒွိပဉ္စကျွ, ဒွိပဉ္စ သောတအဘိညာဉ်
ဝတ္ထုပုနိ ဝတ္ထုပု, ဝိပ်,အတ် အဝိ	စုတိစိတ်မှ ပြန်၍ရေသော် ၁၇-ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မရဏာသန္နဇော ၅-ချက်, တဒါရုံ

အာရမ္မဏာဓိပတိသရုပ်ခွဲ

	အာရုံ ပစ္စည်းတရား		အာရမ္မဏ်က ပစ္စယုပ္ပန်တရား
အလေးအမြတ်ပြုအပ်	ဣဋ္ဌ-နိပ္ဖန္နရုပ် ၁၈၊(ဒေါ-၂၊မော-၂၊ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်)ကာမစိတ်-၇၆,(ဒေါစတုက်,ဝိစိကြဉ်)စေ-၄၇	အလေးအမြတ်ပြုတတ်	လောဘမူ-၈
	လောကီကုသိုလ် -၁၇		မဟာကုဝိပ် - ၄
	(အရဟတ္တမဂ်ကြဉ်) ကု ၂၀၊ အောက်ဖိုလ် ၃၊ နိဗ္ဗာန်		မဟာကုသံ - ၄
	အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်		မဟာကြိသံ - ၄
	နိဗ္ဗာန်		လောကုတ္တရာ -၈

* *။ စိတ်, စေ, ရူပ၊ နိဗ္ဗာန, ဥ တ်၊ ရုံခြောက်ရပ်ကား၊ စိတ်, စေအား၊ ပြုကြားအာသတ္တိ။*

* *။ လေးမြတ်ပြုအပ်၊ ရုံခြောက်ရပ်ကား၊ ရှစ်ပါး လောဘာ၊ ရှစ် မဟာကု၊ လေးခု မဟာ၊ ကြိယာသမ်၊ လောကုတ္တံ၊ ပြုရန် အာဓိ သုံး။*

* *။ ပွန် နိပ္ဖန္န၊ ရုပ်၌ာရသည်၊ ကာမ မနော၊ ဘိဉ် စက်, သော၊ တယော အာပု ကျေးဇူးပြု။*

* ။ *စုတိရှေးဖြစ်၊ ဆယ့်ခုနစ်နှင့်၊ တူဖြစ်ဟဒယ၊ ဝတ္ထုကကား၊ မရဏာသန်၊ မနောဒွါရ၊ စိတ် ဝီထိအား၊ ဝတ္ထာငါး၊ မှတ်သား ကျေးဇူးပြု။*

ဆိုရိုး

အာရမ္မဏာဥ်– စိတ်, စေတသိက် ပစ္စယုပ္ပန်တရားအားတပ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ် အာရုံ ၆–ပါး ပစ္စည်းတရား။

အာရမ္မဏာဓိပတိဥ်– အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ် ၈–ခု၊ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈–ခု၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခု၊ လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ခုအားတပ်သော **အလေး** အမြတ်ပြုအပ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ, (ဒေါသမူဒွေ, မောဟမူဒွေ, ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယ ဝိညာဉ်ကြဉ်သော) စိတ် ၈၄–ခု၊ ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက် သတ္တစတ္တာလီသ၊ နိဗ္ဗာန်။

အာရမ္မဏ ပုရေဇာတဥ်– ကာမစိတ် စတုပညာသ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု, ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဉ် အားတပ်သော ပစ္စုပ္ပန် နိပ္ဖန္နရုပ် အဋ္ဌာရသ။

ဝတ္ထာရမ္မဏာဥ်– မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မရဏာသန္နဇော ငါးချက်, တဒါရုံအားတပ်သော စုတိစိတ်မှပြန်၍ရေသော် တစ်ဆယ့်ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု။

အာဓိသရုပ်ခွဲဆိုရိုး– အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော လောဘမူစိတ် ၈–ခုအားတပ်သော **အလေး**အမြတ်ပြုအပ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော နိပ္ဖန္နရုပ်အဋ္ဌာရသ၊ ဒေါသမူဒွေ, မောဟမူဒွေ, ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်ကြဉ်သော လောကီစိတ် ၇၆–ခု၊ ဒေါစတုက်, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက် ၄၇–ခု။

အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော လောကီကုသိုလ် သတ္တရသ၊

အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော အရဟတ္တမဂ်ကြဉ်သော ကုသိုလ် ဝီသ၊ အောက်ဖိုလ် ၃–ခု၊ နိဗ္ဗာန်။

အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄–ခုအားတပ်သော အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်။

လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ခုအားတပ်သော နိဗ္ဗာန်။

သဟဇာတမျိုး

		ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား		
			သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ	စိတ္တဇရုပ်	ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်
သဟဇာတ အပေါ် ၇-ပစ္စည်း	ဟေတု	ဟိတ် ၆-ပါး	။	သဟိတ်	သဟိတ်
	သဟာဓိ	အဓိပတိတရားကိုယ် ၃-ပါး, ၄-ပါး တို့တွင် ၁-ပါးပါး	။	သာဓိပတိ	
	ကမ္မ	စိတ် ၈၉-ခု၌ရှိသောစေတနာ	။	စိတ္တဇရုပ်	ပဋိ-ကမ္မဇ
	နာမ် အာဟာရ	ဖဿ-စေတနာ-ဝိညာဉ်ဟုဆိုအပ် နာမ် အာဟာရ တရားကိုယ် ၃-ပါး	။	။	။
	ဣန္ဒြိယ	ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာ ဟုဆိုအပ်သော နာမ်ဣန္ဒြေ တရားကိုယ် ၈-ပါး	။	။	။
	ဈာန	ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဝေဒနာ, ဧကဂ္ဂတာ ဟုဆိုအပ်သော ဈာနင်တရားကိုယ် ၅-ပါး	။	။	။
	မဂ္ဂ	ပညာ, ဝိတက်, ဝိရတီ ၃-ခု, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ဒိဋ္ဌိ ဟုဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၉-ပါး	။	သဟိတ်	သဟိတ်

* ။ *ဟေ, မိ, သဟ၊ အဉ်, နိ, ကမ်၊ ဝိပ်, ဟာ, ဣန်, ဈာန်။*

* ။ *မဂ်, သမ်, ဝိပ်, အတ်၊ အဝိမ္မတ်၊ သဟတ် ဆယ့်ငါးတန်။*

* ။ *ဟေ, မိ, ကမ်, ဟာ၊ ဣန် နှင့် ဈာ၊ မဂ္ဂါ သတ္တ ငယ်သဟ။*

သဟဇာတရုပ်

ပဝတ္တိအခါ **စိတ္တဇရုပ်**နှင့် ပဋိသန္ဓေအခါ **ကမ္မဇရုပ်**ကို သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ **သဟဇာတရုပ်** ဟုဆိုသည်။

သဟာဇာတမျိုး

သဟဇာတမျိုးပစ္စည်းများမှာ ဟေတု, အဓိပတိ, သဟဇာတ, အညမည, **နိဿယ**, ကမ္မ, ဝိပါက, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, ဈာန, မဂ္ဂ, သမ္ပယုတ္တ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ အားဖြင့် ၁၅–ပါး။

* ။ *ဟေတု ခြောက်ဆစ်၊ လေးဓိတစ်သာ၊ စေတနာနှင့်၊ နာမ်ဟာ**သုံး**ဝ၊ အဌ ဣန်နာမ်၊ ငါးတန် ဈာနင်၊ မဂ္ဂင် ကိုးပါး၊ ပစ္စည်းများကား၊ ယှဉ်ကြားခမ္မ၊ **စိတ္တဇနှင့်**၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။*

သဟာယေ် ၇–ပစ္စည်း

(၁) **ဟေတုပစ္စည်းနဲ့** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အားတပ်သော ဟိတ် ၆–ပါး။

(၂) **သဟဇာတာဓိပတိ၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ သာဓိပတိစိတ္တဇရုပ် အားတပ်သော အဓိပတိ တရားကိုယ် ၃–ပါး, ၄–ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါး။

(၃) **သဟဇာတကမ္မ၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားတပ်သော ဗိုလ် တစ်ခုယုတ် (၉၀) ၌ရှိသော စေတနာ။

(၄) **နာမ်အာဟာရ၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားတပ်သော ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာ**ဏ်ဟု** ဆိုအပ်သောနာမ်အာဟာရတရားကိုယ် ၃–ပါး။

(၅) **သဟဇာတိန္ဒြိယ၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အားတပ်သော ဇီဝိတ, **စိတ်**, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာဟု ဆိုအပ်သော နာမ်ဣန္ဒြေတရားကိုယ် ၈–ပါး။

(၆) **ဈာန၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အားတပ်သော ဝိတက်, ဝိစာရ ပီတိ, ဝေဒနာ, ဧကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော ဈာနင်တရားကိုယ် ၅–ပါး။

(၇) **မဂ္ဂ၌** သမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓာ၊ သဟိတ်စိတ္တဇရုပ်၊ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အားတပ်သော ပညာ, ဝိတက်, ဝိရတီ ၃–ခု၊ ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ဒိဋ္ဌိဟု ဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၉–ပါး။

သဟကြီး ၄–ပစ္စည်း

		ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား	
သဟ–ကြီး–၄	သဟ+နိသ်+အတ်+အ၀ိ		အချင်း၂	အချင်း၂ နာမက္ခန္ဓာ
		အလုံးစုံသောပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ		စိတ္တဇ–ပဋိ–ကမ္မဇရုပ်
		အလုံးစုံသော မဟာဘုတ် ၄–ပါး	။	ဥပါဒါရုပ်
		ပဉ္စဝေါ–ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထု	။	

* ။ *သဟ, နိသ်, အတ်၊ အဝိမှတ်၊ လေးရပ်သဟကြီး။*

* ။ *နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအားနှင့်၊ ရုပ်များစိတ္တဇ၊ ကမ္မဇသန်၊ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။*

* ။ *မဟာဘုတ်များ၊ ချင်းချင်းအားနှင့်၊ ရုပ်များ ဥပါ၊ ဖြစ်ဖို့ရာ၊ မှန်စွာကျေးဇူးပြု။*

* ။ *ပဉ္စဝေါပဋိသန်၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယ်ဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ သုံးစုသဟကြီး။*

ဆိုရိုး **သဟဇာတ. နိဿယ. အတ္ထိ. အဝိဂတဋ္ဌ–**

(က) အချင်းချင်းအာလည်းကောင်း၊ အချင်းချင်း နာမက္ခန္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အာလည်းကောင်း တပ်သော အလုံးစုံသော နာမက္ခန္ဓာ ၄–ပါး။

(ခ) အချင်းချင်းအာလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်အာလည်းကောင်းတပ်သော မဟာဘုတ် ၄–ပါး။

(ဂ) အချင်းချင်းအာတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထု။

* ။ *အညှ, ဝိပါ၊ သံ ဝိပ်မှာ၊ လေးဖြာသဟလတ်။*

	ပစ္စည်းအမည်	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
၄–ပစ္စည်း		အလုံးစုံသော ပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေနာမက္ခန္ဓာ ၄	အချင်း
	အညမည	အလုံးစုံသော မဟာဘုတ် – ၄	။
		ပဉ္စဝေါ–ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ,ဟဒယဝတ္ထု	။
အဘေဒ	ဝိပါက	အလုံးစုံ–ဝိပါက်ပဝတ္တိ–ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ ၄	။ အချင်း– စိတ္တဇ–ပဋိ–ကမ္မဇရုပ်
		ပဉ္စဝေါ–ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ	ဟဒယဝတ္ထု
သဟဇာတ	သမ္ပယုတ္တ	အလုံးစုံ ပဝတ္တိ, ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ – ၄	။
	သဟ–ဝိပ်	ပဉ္စဝေါ–(အရူပ ၄, ဒွေပဉ္စ ၁၀, ရဟန္တာ စုတိကြဉ်) ပဝတ္တိ–ပဋိနာမက္ခန္ဓာ	စိတ္တဇ–ပဋိ–ကမ္မဇရုပ်
		ပဉ္စဝေါ–ပဋိ–နာမက္ခန္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထု	။

ဆိုရိုး

အညမည၌–

(က) အချင်းချင်းအားတပ်သော အလုံးစုံသော ပဝတ္တိ, ပင်္ဂိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ (၄) ပါး။

(ခ) အချင်းချင်းအားတပ်သော မဟာဘုတ် (၄) ပါး။

(ဂ) အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရပင်္ဂိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ, ဟဒယဝတ္ထု။

* ။ *နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအားတည်း၊ ဘုတ်များမဟာ၊ ချင်းချင်းသာပင်၊ ပဋ္ဌဝေါပဋိသန်၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယ်ဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ သုံးစု အညမှာ။*

ဝိပါက၌–

(က) အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း, အချင်းချင်းနာမကန္ဒ္ဓာ, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် အားလည်းကောင်းတပ်သော အလုံးစုံသော ဝိပါက် ပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ၄–ပါး။

(ခ) ဟဒယဝတ္ထုအားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ။

* ။ *ဝိပါက်နာမ်များ၊ ချင်းချင်းအားနှင့်၊ ရုပ်များစိတ္တဇ၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။*

* ။ *ပဋ္ဌဝေါပဋိသန်၊ နာမက္ခန်ကား၊ ဝတ္ထုအား၊ ပြုငြားဝိပါက်၊ နောက်တစ်ချက်။*

သမ္ပယုတ္တ၌– အချင်းချင်းအားတပ်သော အလုံးစုံသော ပဝတ္တိ, ပဋိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ၄–ပါး။

* ။ *နာမ်ခန္ဓာများ၊ ချင်းချင်းအား၊ ပြုငြား သမ္ပယုတ်။*

သဟဇာတဝိပ္ပယုတ္တ၌–

(က) စိတ္တဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ အရူပဝိပါက် ၄–ခု၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်–၁၀၊ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကြဉ်သော ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ ၄–ပါး။

(ခ) အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါကာရပဋိသန္ဓေနာမကန္ဒ္ဓာ၊ ဟဒယဝတ္ထု။

* ။ *အရူပဝိပါ၊ ဒွေးပဉ္စာထား၊ စိတ်, စေများကား၊ ရုပ်များစိတ္တဇ၊ ကမ္မဇသန်၊ ဖြစ်ထွန်းရန်၊ အမှန်ကျေးဇူးပြု။*

* ။ *ပဋ္ဌဝေါပဋိသန်၊ နာမက္ခန်နှင့်၊ ဟဒယ်ဝတ္ထု၊ ချင်းချင်းပြု၊ နှစ်ခု သဟာဝိပ်။*

အနန္တရမျိုး ၇ – ပစ္စည်း

အနန္တရမျိုးပစ္စည်းများမှာ– အနန္တရ, သမနန္တရ, အနန္တရူပနိဿယ, အာသေဝန, အနန္တရကမ္မ, နတ္ထိ, ဝိဂတအားဖြင့် ၇–ပါး။ (နန်, သနန်, ဥ, နတ်, ဝိ အများဆိုင် ၅၊ အာသေနှင့် ကမ္မတို့ကား တစ်မျိုးမျိုးသာ၊ ပြိုင်တူမရ)

* ။ *နန်, နန်, ဥပ၊ အာသေဝနှင့်၊ ကမ္မ, နတ္ထိ၊ ဝိကို ထည့်၊ ခွန်ရှိ အနန်မျိုး။*

မျိုး	သတ္တိ	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
အနန္တရမျိုး ၇–ပစ္စည်း	နန်–နန်–ဥပ–နတ်–ဝိဂ	(ရဟန္တာတို့စုတိကြဉ်) အလုံးစုံသောစိတ် ၈၉, စေ–၅၂, ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ – ၄	ရဟန္တာတို့စုတိနှင့်တကွနောက် နောက်သော နာမက္ခန္ဓာ–၄
	အာသေဝန	(အဆုံးဇောကြဉ်) ရှေးရှေးကီဇော–၄၇	(ပ–ဇော,ဖိုလ်ဇောကြဉ်)နောက် နောက် – ဇော ၅၁
	အနန္တရကံ	မဂ် ၄–ခု စေတနာ	မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ် ၄–ခု

ဆိုရိုး

အနန္တရ, သမနန္တရ, အနန္တရူပနိဿယ, နတ္ထိ, ဝိဂတ၌–

ရဟန္တာတို့၏စုတိနှင့်တကွနောက်နောက်သော နာမက္ခန္ဓာအားတပ်သော ရဟန္တာတို့ စုတိကြဉ်သော အလုံးစုံသော စိတ် ၈၉–ခု၊ စေတသိက် ၅၂–ခု၊ ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေ နာမက္ခန္ဓာ ၄–ပါး။

* ။ *ခြားမဲ့ချုပ်သွား၊ စိတ် စေများကား၊ နောက်ပါးဖြစ်လာ၊ နာမ်ခန္ဓာအား၊ အနန် ငါး မှတ်သားကျေးဇူးပြု။*

အာသေဝန၌– ပထမဇော,ဖိုလ်ဇောကြဉ်သော နောက်နောက်သော ဇောကေပညာသ အားတပ်သော အဆုံးဇောကြဉ်သော ရှေးရှေးသော လောကီဇော သတ္တစတ္တာလီသ။

* ။ *ရှေးရှေးဖြစ်ငြား၊ ကီဇောများကား၊ ဖိုလ်များဖယ်ထား၊ နောက်ဇောအား၊ ပြုငြား နန်,သေ ခြောက်။*

အနန္တရကမ္မ

အနန္တရကမ္မဥ္– မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်လေးခုအားတပ်သော မဂ်လေးခု စေတနာ။

* ။ *မဂ်၌ယှဉ်လာ၊ စေတနာသည်၊ မဂ္ဂါနန္တရ၊ ဖိုလ် လေး၀၊ ပြုကြ **နန့်,** ကမ် ခေါ်ာက်။*

ဝတ္ထုမျိုး

ဝတ္ထုမျိုးသည် နိဿယ, ပုရေဇာတ, ဣန္ဒြိယ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတအားဖြင့် ၆–ပစ္စည်း။

* ။ *နိ, ပု, ဣန္ဒြိ၊ ဝိပ်, အတ္ထိ၊ အဝိ, ဝတ္ထု ခေါ်ာက်။*

မျိုး	သတ္တိ	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
ဝတ္ထုပုရေဇာတမျိုး	ဝတ်ပုနိ, –ပု ဝိပ်–အတ်–အဝိ	ဆဝတ္ထု	ပဉ္စဝေါ – အခါ(အရူပ် ၄–ကြဉ်) သတ္တဝိညာဏဓာတ်
	ဝတ်ပုတိ	မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ အတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သော ပဉ္စဝတ္ထု	ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် – ၁၀

ဆိုရိုး

ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ, ဝတ္ထုပုရေဇာတ, ဝတ္ထုပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တ, ဝတ္ထုပုရေဇာတတ္ထိ, ဝတ္ထုပုရေဇာတ အဝိဂတ ဥ –

ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ အရူပဝိပါက်(၄)ခုကြဉ်သော သတ္တဝိညာဏဓာက်အား တပ်သော ဆဝတ္ထု။

* ။ *ဝတ္ထုခေါ်ာက်ပါး၊ သတ်ဝိဉ်အား၊ ဣန်ထားဝတ်ငါးပြု။*

ဝတ္ထုပုရေဇာတိန္ဒြိယဥ– ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်(၁၀)အားတပ်သော မဇ္ဈိမာယုကဖြစ်၍ အတီတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ပြိုင်သော ပဉ္စဝတ္ထု။

* ။ *ပဉ်ဝတ္ထုကား၊ ပဉ်ဝိဉ်အား၊ ပြုငြား ဝတ္ထုခေါ်ာက်။*

ပစ္ဆာဇာတမျိုး

ပစ္ဆာဇာတမျိုးပစ္စည်းများမှာ– ပစ္ဆာဇာတ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတအားဖြင့် ၄–ပါး။

*   *။ ပစ္ဆာ, ဝိပ်, အတ်၊ အဝိမှတ်၊ လေးရပ် ပစ္ဆာမျိုး။*

မျိုး	သတ္တိ	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
ပစ္ဆာဇာတမျိုး	ပစ္ဆာ–ဝိပ်–အတ်–အဝိ	ပဋ္ဌဝေါ်–အခါ (အရူပ်–၄–ကြဉ်)ပဌမဘဝင်အစရှိသော နောက်ဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာ–၄	ပဋိ–အစရှိသောရှေးရှေးသောစိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်၍ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ဧက–ဒွိ–တိ–စတုဇကာယ
ရုပ်အာဟာရ	ရုပ်ဟာ–အတ်–အဝိ	စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာ	ကလာပ်တူဩဇာကြဉ်သောကလာပ်တူ–ပြားဖြစ်သောစတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်
ရုပ်တိ	ရုပ်တိ–အတ်–အဝိ	ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ	(ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်) ကလာပ်တူကမ္မဇရုပ်–၉

ဆိုရိုး

ပစ္ဆာဇာတ, ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတအဝိဂတဒ္ဒ– ပဋိသန္ဓေအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ဧကဇကာယ, ဒွိဇကာယ, တိဇကာယ, စတုဇကာယအားတပ်သော ပဋ္ဌဝေါ်ကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ အရူပဝိပါက်လေးခုကြဉ်သော ပဌမဘဝင်အစရှိသော နောက်ဖြစ်သော နာမက္ခန္ဓာလေးပါး။

*   *။ နောက်နောက်ဖြစ်ကြား၊ စိတ်,စေများကား၊ ရှေ့ဖွားသန္ဓေ၊ စ–ပြုလေ၍၊ လေးထွေ ဧ စ၊ ရုပ်ကာယအား၊ ပစ်လေးပါး၊ မှတ်သားကျေးဇူးပြု။*

ရုပ်အာဟာရမျိုး

ရုပ်အာဟာရမျိုးသည်– အာဟာရ, အတ္ထိ, အဝိဂတအားဖြင့် (၃)ပစ္စည်း။

*   *။ ဟာ, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ မှတ်သိ ရုပ်ဟာမျိုး။*

ရုပ်အာဟာရ, ရုပ်အာဟာရတ္ထိ, ရုပ်အာဟာရအဝိဂတဒ္ဒ– ကလာပ်တူ ဩဇာကြဉ်သော ကလာပ်တူ ကလာပ်ပြားဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အားတပ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာ။

*   *။ ကဗဠီကာရ၊ အာဟာရဖြစ်၊ ဩဇာစစ်သည်၊ ကြွင်းလစ်ကာယ၊ စတုဇ၊ သုံးဝရုပ်ဟာပြု။*

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုးသည်– ဣန္ဒြိယ, အတ္ထိ, အဝိဂတအားဖြင့် (၃) ပစ္စည်း။

* ။ *ဣန်, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ မှတ်သိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး။*

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယတ္ထိ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ အဝိဂတဥ်– ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေကြဉ်သော ကလာပ်တူ ကမ္မဇရုပ်(၉)ခုအားတပ်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ။

* ။ *ရုပ်ဇီဝိတ၊ ကမ္မဇကြွင်း၊ ကလာပ်တွင်း၊ တြင်းရူပ ဇီဝိတိန္ဒြိယပြု။*

ပကတူပမျိုး

ပကတူပမျိုးသည်– ဥပနိဿယ, ကမ္မအားဖြင့် (၂) ပစ္စည်း။

* ။ *ဥပနှင့် ကမ်၊ ဤနှစ်တန်၊ မှတ်ရန် ပကတူ။*

မျိုး	သတ္တိ	ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
ပကတူပ	ဥပ,ကမ္မ	ဗလဝဖြစ်သောစိတ်–၈၉၊ စေ ၅၂၊ ရုပ် ၂၈၊ ပညတ်၊	စိတ်–၈၉၊ စေ ၅၂၊
နာနာကမ္မ	ကမ္မ	အတိတ်ဖြစ်သော ကု,အကုစေတနာ	ဝိ–၃၆၊နာမက္ခန္ဓာ,ကဋတ္တာရုပ်

ပကတူပနိဿယဥ်– စိတ် ၈၉–ခု၊ စေတသိက် ၅၂–ခုအားတပ်သော ဗလဝဖြစ်သော စိတ်၈၉–ခု၊ စေတသိက် ၅၂–ခု၊ ရုပ် ၂၈–ခု၊ ပညတ်။

* ။ *စိတ်, စေ, ရုပ်, ညတ်၊ ဗလဝတ်ကား၊ စိတ်စေအား ပြုကြား ပကတူ။*

နာနာက္ခဏိကကမ္မမျိုး

နာနာက္ခဏိက ကမ္မဥ်– ဝိပါက်ဆတ္တိံသ နာမက္ခန္ဓာ, ကဋတ္တာရုပ်အားတပ်သော အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စေတနာ။

* ။ *တိတ်ကု, အကု၊ ကံ စေစုသည်၊ ခြားမှုဝိပါ၊ ကမ္မဇာ၊ နာနာ ကမ္မပြု။*

ကျယ်ဝန်းစွာလှ ပကတူပ

(က) သဒ္ဓါစသောကုသိုလ်တရားများ၊ ရာဂစသောအကုသိုလ်တရားများ၊ သုခ, ဒုက္ခ, ဥတု, ဘောဇန, ပုဂ္ဂလ, သေနာသန၊ ဤတရားတို့သည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ကုသိုလ်စသောတရားတို့အားလည်းကောင်း၊

(ခ) ဗလဝဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

* ။ *သဒ္ဓါစဖြာ၊ ကုသလာနှင့်၊ ရာဂါစပြ၊ အကုစနှော၊ ဥတုဘောဇနံ၊ ပုဂ္ဂလံ သေနာ၊ သုဒုက္ခာစ၊ တွင်း, ပြင်မှ၊ များလှပကတူ။*

သဟာပုရေဇာတမိဿက

သဟာပုရေဇာတမိဿက ရသော နိဿယ, အတ္ထိ, အဝိဂတ၌–

အချင်းချင်းအားတပ်သော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ် ဒွါဒသ၊ ကုသိုလ်စိတ် ဧကဝီသ၊ စေတသိက် ဒွေပညာသ၊ အစိတ်အစိတ်နာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဿော, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း အစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထု။

* ။ *နိဿ, အတ်, အဝိ၊ သုံးပါးရှိ၊ ရောဘိ သဟာပုရေမိဿ်။*

* ။ *ကုနှင့် အကု၊ ဟ–ဝတ္ထုကား၊ နာမ်ချင်းအား၊ ပြုံကြား သဟာပုရေမိဿ်။*

ပစ္ဆာဟာရမိဿက

ပစ္ဆာဟာရ မိဿကရသော အတ္ထိ, အဝိဂတ၌– ဝုဿော, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော တိဇကာယ, စတုဇကာယအား ကာလတူတစ်ပြိုင်နက်တပ်ကောင်းသော ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ် ဒွါဒသ၊ ကုသိုလ်စိတ် ဧကဝီသ၊ စေတသိက် ဒွေပညာသ၊ အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ၊ ဂုဿော, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း အစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ဩဇာ။

* ။ *အတ္ထိ, အဝိ၊ နှစ်စီသိ၊ ရောဘိ ပစ်ဟာ, ပစ်ကြွန်မိဿ်။*

* ။ *ကု, အကုပါ၊ ရုပ်ဩဇာက၊ ရှေးကာယ၊ ပြုကြ ပစ်ဟာမိဿ်။*

		ပစ္စည်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
သဟပုရေမိဿက	နိ–အတ်–အဝိ	ပဋ္ဌဝေါ–အခါ အကု–၁၂၊ ကု–၂၁ စေ–၅၂၊ အစိတ်² နာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဋ္ဌော, မင်္ဂနာဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သောဟဒယဝတ္ထု	အချင်းချင်း
ပစ္ဆာဟာရမိဿက	အတ်–အဝိ	ပဋ္ဌဝေါ–အခါ အကု–၁၂၊ ကု–၂၁၊ စေ–၅၂၊ အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ ဝုဋ္ဌော, မနောဒွါရာ–––ဌီသို့ရောက်သော ဩဇာ	ဝုဋ္ဌော, မနောဒွါ–ဌီသို့ရောက်သော တိဇ–စတုဇကာယအား (ကာလတူ တစ်ပြိုင်နက်တပ်ကောင်းသော)
ပစ္ဆာဇာတိန္ဒြိယမိဿက	အတ်–အဝိ	ပဋ္ဌဝေါ–အခါ အကု–၁၂၊ ကု–၂၁ စေ–၅၂ အစိတ်အပေါင်း နာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဋ္ဌော–––ဌီသို့ရောက်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ	ဝုဋ္ဌော–ဌီသို့ရောက်သောကမ္မဇကာယအား(ကာလတူတစ်ပြိုင်နက်တပ်ကောင်းသော)

ပစ္ဆာဇာတိန္ဒြိယမိဿက

ပစ္ဆာဇာတိန္ဒြိယ မိဿက ရသော အတ္ထိ, အဝိဂတ၌– ဝုဋ္ဌော, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း အစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ကမ္မဇကာယအား ကာလတူ တစ်ပြိုင့်နက်တပ်ကောင်းသော ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ သ၊ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁သ၊ စေတသိက် ၅၂ သ၊ အစိတ်အပေါင်းနာမက္ခန္ဓာ၊ ဝုဋ္ဌော, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းအစရှိသော ရှေးရှေးသောစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်၍ ရုပ်၏ဌီသို့ရောက်သော ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ။

* ။ *ကု, အကုဒွိ၊ ရုပ် ဇီဝိ – က၊ ကမ္မဇ၊ ပြိုင်ကြ ပစ်ဋ္ဌာန်မိဿ်။*

အတ္ထိ+အဝိဂတ (၅) မျိုး

သဟဇာတတ္ထိ,ပုရေဇာတတ္ထိ, ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ, ရုပ်အာဟာရတ္ထိ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယတ္ထိ – ၅။

* ။ *သ, ပု, ပစ္ဆာ၊ ရုပ်အာဟာနှင့်၊ ရူပါဇီဝိ၊ ငါးပါးရှိ၊ အတ္ထိ အဝိဂတမှတ်။*

ကျေးဇူးပြုပုံ(၆)မျိုး

	ပစ္စည်းတရားသည်	ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား	ပစ္စယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်
၁	နာမ်	နာမ်	အနန္တရ,သမနန္တရ,အာသေဝန,သမ္ပယုတ္တ,နတ္ထိ, ဝိဂတ–ဟူသော (၆)
၂	နာမ်	နာမ်+ရုပ်	ဟေတု,ကမ္မ,ဝိပါက,ဈာန,မဂ္ဂ (၅)
၃	နာမ်	ရုပ်	ပစ္ဆာဇာတ (၁)
၄	ရုပ်	နာမ်	ပုရေဇာတ (၁)
၅	နာမ်+ရုပ်+ပညတ်	နာမ်	အာရမ္မဏ, ဥပနိဿယ (၂)
၆	နာမ်+ရုပ်	နာမ်+ရုပ်	အဓိပတိ,သဟဇာတ,အညမည,နိဿယ, အာဟာရ,ဣန္ဒြိယ,ဝိပ္ပယုတ္တ,အတ္ထိ,အဝိဂတ (၉)

ဆိုရိုး

၁။ နာမ်ပစ္စည်းတရားသည် နာမ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား အနန္တရ, သမနန္တရ, အာသေဝန, သမ္ပယုတ္တ, နတ္ထိ, ဝိဂတ ဟူသော (၆)ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၂။ နာမ်ပစ္စည်းတရားသည် နာမ်ရုပ်ပစ္စယုပ္ပန်တရားအား ဟေတု, ကမ္မ, ဝိပါက, ဈာန, မဂ္ဂ ဟူသော (၅)ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ (အကြွင်းကို ဤနည်းအတိုင်းဇယားကြည့်၍ ဆိုပါလေ)

* ။ *နန်, နန်နှစ်ရပ်၊ သေ, သမ်, နတ်၊ ဝိဂတ် ခြောက်ပါး၊ နာမ်နာမ်အား။*

* ။ *ဟေ, ကမ်, ဝိပါ၊ ဈာ, မဂ္ဂါ၊ ငါးဖြာ နာမ်က နာမ်ရုပ်အား။*

* ။ *နာမ်က ရုပ်အား၊ ပစ္ဆာထား၊ နာမ်အား ရုပ်က ပု–ဇေ။*

* ။ *နာမ်, ရုပ်, ပညတ်၊ နာမ်အားတပ်၊ နှစ်ရပ် အာနှင့်ဥ။*

* ။ *နာမ်ရုပ်နှစ်ဝ၊ ချင်းချင်းကျမှာ၊ ဓိ,သ,အည်,နိသ်၊ ဟာ,ဣန်,ဝိပ်၊ နောက်ပိတ် အတ်,အဝိ။*

အထက်ပါဇယားကိုကြည့်၍–(က) နာမ်ပစ္စည်းများမှာ နံပါတ် ၁, ၂, ၃ တို့မှ ၁၂–ပစ္စည်း၊

(ခ) ရုပ်ပစ္စည်းများမှာ နံပါတ် ၄–မှ ပုရေဇာတ ၁–ပစ္စည်း၊

(ဂ) နာမ် ရုပ်ပစ္စည်းများမှာ နံပါတ် ၆–မှ အဓိပတိ စသော ၉–ပစ္စည်း၊

(ဃ) နာမ် ရုပ် ပညတ်ပစ္စည်းများမှာ နံပါတ် ၅–မှ အာရမ္မဏ, ဥပနိဿယ ၂–ပစ္စည်း။

၄–ပစ္စည်း၌ ပစ္စည်းအားလုံးဝင်ပုံ

	ပစ္စည်း၌	ပစ္စည်းတို့ဝင်ကုန်၏
၁	အာရမ္မဏ	(အာ–အဓိ–နိသ်–ဥ–ပု–ဝိပ်–အတ္ထိ–အဝိ–ဟူသော) အာရမ္မဏမျိုး (၈)
၂	ဥပနိဿယ	(နန်–သနန်–ဥ–သေ–ကမ်–နတ်–ဝိဂ–ဟူသော)အနန္တရမျိုး (၇) (ဥ–ကမ်–ဟူသော)ပကတူမျိုး (၂)
၃	ကမ္မ	(ဒုဗ္ဗလနာနာက္ခဏိကကမ္မ,ဗလဝ,ဒုဗ္ဗလနာနာက္ခဏိကကမ္မဟူသော) နာနာက္ခဏိကကမ္မမျိုး (၁)
၄	အတ္ထိ	သဟဇာတမျိုး ၁၅–ပစ္စည်းသည် သဟဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်၄င်း၊ ဝတ္ထုမျိုး ၆–ပစ္စည်းသည် ပုရေဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်၄င်း၊ ပစ္ဆာဇာတမျိုး ၄–ပစ္စည်းသည် ပစ္ဆာဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်၄င်း၊ ရုပ်အာဟာရမျိုး ၃–ပစ္စည်းသည် ရုပ်အာဟာရတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်၄င်း၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး ၃–ပစ္စည်းသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်၄င်း၊

ဆိုရိုး– ၁။ အာရမ္မဏ၌ အာရမ္မဏမျိုး (၈)ပစ္စည်းတို့ ဝင်ကုန်၏။

၂။ ဥပနိဿယ၌ အနန္တရမျိုး (၇)ပစ္စည်းနှင့် ပကတူပမျိုး (၂)ပစ္စည်းတို့ ဝင်ကုန်၏။

၃။ ကမ္မ၌ နာနာက္ခဏိကကမ္မ– (၁)မျိုးသာ ဝင်သည်။

တနည်း– ကမ္မ၌ အနန္တရကမ္မ, ဒုဗ္ဗလနာနာက္ခဏိကကမ္မ, ဗလဝ ဒုဗ္ဗလနာနာက္ခဏိကကမ္မတို့ ဝင်ကုန်၏။

၄။ **အတ္ထိ၌–** (က) သဟဇာတမျိုး (၁၅)ပစ္စည်းတို့ သဟဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်,

(ခ) ဝတ္ထုမျိုး (၆)ပစ္စည်းတို့ ပုရေဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်,

(ဂ) ပစ္ဆာဇာတမျိုး (၄)ပစ္စည်းတို့ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်,

(ဃ) ရုပ်အာဟာရမျိုး (၃)ပစ္စည်းတို့ ရုပ်အာဟာရတ္ထိအဖြစ်ဖြင့်,

(င) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး (၃)ပစ္စည်းတို့ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယတ္ထိအဖြစ်ဖြင့် ဝင်ကုန်၏။

* ။ *အာ, ဥ, ကမ်, အတ်၊ ဤလေးရပ်တွင်၊ အကုန်ဝင်၊ ထိုပြင် ကိုးမျိုးထား။*

တနည်း– အာရုံအဖြစ်, ဥပနိဿယအဖြစ်သို့ မရောက်သော ပစ္စည်း မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းအားလုံး ကမ္မသဘောကို မလွန်ဆန်နိုင်ဘဲ ပရမတ္ထအားဖြင့်လည်းကောင်း, လောကသမ္မုတိအားဖြင့်လည်းကောင်း ထင်ရှားရှိနေသောကြောင့်လည်းကောင်း ၄–ပစ္စည်း၌ ပစ္စည်းအားလုံးဝင်သည်ဟု ဋီကာကျော်၌ဆိုသည်။

အချုပ်တရား ၃–ပါး

	အမျိုးအစား	အရတရား
၁	နာမ်	နာမက္ခန္ဓာ ၄–ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်(သို့မဟုတ်) စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်
၂	ရုပ်	ရုပ် ၂၈–ပါးဟူသော ရူပက္ခန္ဓာ
၃	ပညတ်	သဒ္ဒပညတ် (သိစေတတ်သော ဝေါဟာရ) အတ္ထပညတ် (သိစေအပ်သော အနက်)

ဆိုရိုး

၁။ **နာမ်ဟူသည်-** နာမက္ခန္ဓာလေးပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။(သို့မဟုတ်) စိတ်,စေတသိက် နိဗ္ဗာန်တို့တည်း။

၂။ **ရုပ်ဟူသည်–** ရုပ် (၂၈)ပါးဟူသော ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

၃။ **ပညတ်ဟူသည်–** (က) သဒ္ဒပညတ် (သိစေတတ်သော ဝေါဟာရသဒ္ဒါ)၊
(ခ) အတ္ထပညတ် (သိစေအပ်သော အနက်) တို့တည်း။

* ။ *သဒ္ဒပညတ်၊ သိစေတတ်၊ အတ်ဥ တ် သိစေအပ်။*

ပဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာအားလုံးကို အကျဉ်းချုံးလိုက်သောအခါ–

က	ဟေတု – အာရမ္မဏ – စသော ပစ္စယုဒ္ဒေသအားဖြင့်	၂၄
ခ	အာ – သ – နန် – ဝတ္ထု – ပဋ္ဌာ – ရုပ်ဟာ– ရူပတိ – ပကတူ – ကမ္မ ဟူသော မျိုးအားဖြင့်	၉
ဂ	အာ – သ – ဥ – ရေ – ဋ္ဌာ – ကမ္မေ – ဟာရေ – ဣန္ဒြိ ဟူသော ခေါင်းဆောင်ပစ္စည်းအားဖြင့်	၈
ဃ	အာ – ဥ – ကံ – အတ် – ဟူသော ပစ္စည်းအချုပ်အားဖြင့်	၄
င	နာမ် – ရုပ် – ပညတ် ဟူသော တရားအချုပ်အားဖြင့်	၃

ဆိုရိုး–

ပဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာ အားလုံးကို အကျဉ်းချုံးယူလျှင်–

(က) **ဟေတု–** အာရမ္မဏ–စသော ပစ္စယုဒ္ဒေသအားဖြင့် (၂၄)ပစ္စည်း။

(ခ) **အာရမ္မဏ–** သဟဇာတ–စသော မျိုးအားဖြင့် (၉)မျိုး။

(ဂ) **အာရမ္မဏ–** သဟဇာတ–စသော ခေါင်းဆောင်ပစ္စည်းအားဖြင့် (၈)ပစ္စည်း။

(ဃ) **အာ, ဥ, ကမ်, အတ်** ဟူသော အကျဉ်းအားဖြင့် (၄)ပစ္စည်း။

(င) **နာမ်, ရုပ်, ပညတ်** ဟူသော တရားအချုပ်အားဖြင့် (၃)ပါး။
ဤမျှသာဖြစ်သည်။

* *။ ပဋ္ဌာန်းအားလုံး၊ ကျဉ်းချုံးယူရာ။ နှစ်ဆယ့်လေးပါး၊ မျိုးကား ကိုးဖြာ။*
ခေါင်းဆောင် ရှစ်ခု၊ စတု ကျဉ်းမှာ။ ညတ်, နာမ်, ရုပ်၊ အချုပ် သုံးပါးသာ။

သန္တာနဝိဘာဂ– * *။ သဟ, ည, နိ၊ အတ်, အဝိမှာ၊ ဗဟိဒ္ဓါ၊ သဗ္ဗာ အဇ္ဈတ္တ။*

ကာလဝိဘာဂ– * *။ အနန် နှစ်ထွေ၊ နတ်, ဝိ, သေ ငါး၊ တီတေ ထား၍၊ ကမ်ကား ပွန်တီ၊*
တစ်လီမှတ်ရှု၊ အာ, ဓိ, ဥ မှာ၊ သုံးကာလာ၊ တစ်ဖြာ ဝိမုတ် ကြွင်းပစ္စုပ်။

သဒ္ဒပညတ် (၆)မျိုး

	အမည်	ပြယုဂ်
၁	ဝိဇ္ဇမာန (ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ)	ဖဿ/ ဝေဒနာ/ရူပ
၂	အဝိဇ္ဇမာန(ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ)	မောင်ဝ/ဘူမိ/ပဗ္ဗတ
၃	ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန	ဉာဏ်ရှိသူ/ ဆဠဘိည
၄	အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာန	သူ့စိတ်/ ဣတ္ထိသဒ္ဒ
၅	ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာန	နာမ်ရုပ်/ စက္ခုဝိညာဏ
၆	အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန	ကိုတုတ်မဖြူ/ ရာဇပုတ္တ

။ ဖဿ, မောင်ဝ၊ ဉာဏရှိသူ၊ သူ့စိတ်, နာမ်ရုပ်၊ ကိုတုတ်မဖြူ။
ဝိဇ္ဇနှင့် အ၊ ဝိဇ်အ, ပြန်ယူ၊ ဝိဇ် ဝိဇ္ဇ၊ အ အ သဒ်ခြောက်ဆူ။

သဒ္ဒ, ဒ်ာတ္တပ်ညတ်သိပုံ
ဆိုရိုး

အသံတစ်ခုကိုကြားရာ၌–

(က) ပထမဆုံးဖြစ်သော သောတဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံ (အသံ)ကို သိသည်။

(ခ) ဒုတိယဖြစ်သော တဒနုဝတ္တကမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် လွန်ပြီးသော အတိတ် သဒ္ဒါရုံကို သိသည်။

(ဂ) တတိယဖြစ်သော သဒ္ဒမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် နာမ (သဒ္ဒ)ပညတ်ကို သိသည်။

(ဃ) စတုတ္ထဖြစ်သော သဒ္ဒမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် အတ္ထပညတ်ကို သိသည်။

ရူပါရုံတစ်ခုကိုမြင်ရာ၌–

(က) ပထမဆုံးဖြစ်သော စက္ခုဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ(ပုံရိပ်)ကို သိသည်။

(ခ) ဒုတိယဖြစ်သော တဒနုဝတ္တကမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် လွန်ပြီးသော အတိတ်ရူပါရုံကို သိသည်။

(ဂ) တတိယဖြစ်သော သဒ္ဒမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် အတ္ထပညတ်ကို သိသည်။

(ဃ) စတုတ္ထဖြစ်သော သဒ္ဒမနောဒွါရ ဝီထိစိတ်ဖြင့် နာမ(သဒ္ဒ)ပညတ်ကို သိသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ကြားရာ၌ နာမပညတ်ကို အရင်သိသည်၊ နောက်မှ အတ္ထပညတ်ကိုသိသည်၊ မြင်ရာ၌ အတ္ထပညတ်ကို အရင်သိသည်၊ နောက်မှ နာမပညတ်ကို သိသည်။

* ။ *ပထမစိတ်၊ ပုံရိပ်, အသံ။ လွန်ပြီးအတိတ်၊ ဒုစိတ် သိပြန်။*
တတိ စိတ်က၊ သိရနာမ်။ စတုတ္ထ၊ အတ္ထ ပညတ်။

သဒ္ဒပညတ်၏အမည်များ

အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော သဒ္ဒပညတ်သည်–

၁။ အနက်၌ ညွှတ်တတ်သော အမည်ဖြစ်သောကြောင့် နာမမည်သည်။

၂။ အနက်၌ညွှတ်တတ်သည်ဖြစ်၍ ပြုအပ်(မှည့် ခေါ်အပ်)သော အမည်ဖြစ်သောကြောင့် နာမကမ္မမည်သည်။

၃။ အနက်၌ညွှတ်သည်ဖြစ်၍ထားအပ်သော အမည်ဖြစ်သောကြောင့် နာမဓေယျမည်သည်။

၄။ အနက်၌ ညွှတ်သည်ဖြစ်၍ ထုတ်၍ဆိုအပ်သော ဝိဂ္ဂြိုဟ်ဖြစ်သောကြောင့် နာမနိရုတ္တိမည်သည်။

၅။ အနက်၌ ညွှတ်သည်ဖြစ်၍ အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော ဝါကျဖြစ်သောကြောင့် နာမဗျဉ္ဇနမည်သည်။

၆။ အနက်၌ညွှတ်သည်ဖြစ်၍ ရှေ့ရှုအနက်ကိုဟောတတ်သော သဒ္ဒါဖြစ်သောကြောင့် နာမာဘိလာပမည်သည်။

အတ္ထပညတ်

၁။ **သဏ္ဍာနပညတ်**– မဟာဘုတ်များဖောက်ပြန်သည့်ပုံသဏ္ဌာန်ကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သော တောင်, မြေ, မြစ် စသည်။

၂။ **သမူဟပညတ်**– သစ်ဝါးစသော အဆောက်အဦတို့၏ ပေါင်းစပ်မှုကို စွဲ၍ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သော ဇရပ်, အိမ်, လှည်း, ရထား စသည်။

၃။ **သတ္တပညတ်**– ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို စွဲ၍ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သော လူ, နတ်, ကျား, မ ပုဂ္ဂိုလ် စသည်။

၄။ **ဒိသာကာလာဒိပညတ်**–နေ, လတို့၏ ထွက်,ဝင်မှုကို စွဲ၍ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သော အရှေ့ အနောက်, နံနက်, ည စသည်။

၅။ **အာကာသပညတ်**– ကိုင်တွယ်တွေ့ထိ၍မရရှိရာကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သော တွင်း, လိုဏ်, ဂူ စသည်။

၆။ **ကသိဏနိမိတ္တာဒိပညတ်**–ပွားများအားထုတ်အပ်သော မဟာဘုတ်စသည်ကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ် ပညတ်အပ်သော ပထဝီကသိုဏ်းနိမိတ်စသည်။

* ။ *ဘုတ်များဖောက်ပြန်၊ ပုံသဏ္ဌာန်နေ၊ စွဲ၍ပေ၊ တောင်, မြေ, မြစ်စ, သဏ္ဌာန။*

* ။ *ဆောက်ဦပေါင်းစပ်၊ စွဲပညတ်သည့်၊ ဇရပ်, အိမ်, လှည်း၊ ရထားတွဲ၊ ခေါ်မြဲသမူဟ။*

* ။ *ခန္ဓာငါးရပ်၊ စွဲပညတ်သည့်၊ လူ နတ် ကျား မ၊ ပုဂ္ဂိုလ်စ၊ ခေါ်ကြ သတ္တပညတ်တည်း။*

* ။ *နေ,လ ထွက်,ဝင်၊ စွဲ၍ပင်၊ ခေါ်ငင် ဒိသာကာလာဒိ။*

* ။ *ကိုင်တွယ်တွေ့ထိ၊ မရရှိရာ၊ စွဲ၍သာ၊ တွင်းပါ ဂူစ၊ အာကာသ။*

* ။ *ပွားများအားထုတ်၊ မဟာဘုတ်စ၊ စွဲခေါ်ကြ၊ ကသိဏ နိမိတ္တာဒိ။*

ပစ္စည်းပိုင်းပြီး၏။

* * * * *

ကာမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

သိက္ခာ ၃–ပါး

၁။ **သီလသိက္ခာ** = စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းလိုက်နာမှု၊

၂။ **သမာဓိသိက္ခာ** = စိတ်တည်ငြိမ်ရေးအတွက်ကျင့်သုံးမှု၊

၃။ **ပညာသိက္ခာ** = ဉာဏ်ပညာရင့်သန်ရေးအတွက်ကျင့်သုံးမှု၊

* ။ *သီလ, သမာ, ပညာပါ၊ သိက္ခာသုံးရပ်၊ အကျင့်မြတ်။*

မကောင်းမှုအကုသိုလ်အဆင့် ၃–ဆင့်

၁။ **ဝီတိက္ကမအကုသိုလ်** = ဒုစရိုက်လွန်ကျူးမှု၊ (ကာယကံ–ဝစီကံ)

၂။ **ပရိယုဋ္ဌာနအကုသိုလ်** = စိတ်သန္တာန်ဝယ်ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာမှု၊ (မနောကံ)

၃။ **အနုသယအကုသိုလ်** = အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လျှင်ဖြစ်ပေါ်ဘို့ရန် ကိန်းဝပ်နေမှု၊

* ။ *လွန်ကျူး, ဖြစ်ပေါ်၊ ကိန်းဝပ်သော်၊ သုံးဖော် ကိလေသာ။*

	ကိလေသာအဆင့်	တားဆီးပယ်သတ်မှု	ရလာဒ်
၁	ဝီတိက္ကမ (ကာယကံ+ဝစီကံ လွန်ကျူးမှု)	သီလသိက္ခာ (သီလစောင့်ထိန်းမှု)	အတ္တာနုဝါဒဘေးစသည်မှလွတ်မြောက်ရခြင်း၊ လူ–နတ်စည်းစိမ်ရရှိခြင်း
၂	ပရိယုဋ္ဌာန (မနောကံဖြစ်ပေါ်မှု)	သမာဓိသိက္ခာ (သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများမှု)	စိတ်တည်ကြည်ခြင်း၊ ဈာန်ရခြင်း လူ–နတ်–ဗြဟ္မာ စည်းစိမ်ရခြင်း
၃	အနုသယ (အစဉ်တစိုက် ကိန်းဝပ်နေမှု)	ပညာသိက္ခာ (ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများမှု)	မဂ်, ဖိုလ်ရခြင်း ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ချုပ်ငြိမ်းရခြင်း

ဘုရားရှင်သည် ကိလေသာများကို ပယ်သတ်ဖို့ရန် သိက္ခာသုံးရပ်ကို ဟောတော်မူခဲ့သည်၊ ယင်းသိက္ခာတို့တွင် **သီလသိက္ခာ**ဖြင့် ဝီတိက္ကမကိလေသာကိုပယ်သတ်သည်၊ အတ္တာနုဝါဒဘေးစသည်မှ လွတ်မြောက်ရခြင်း၊ လူ, နတ်စည်းစိမ်ရခြင်းအကျိုးများရရှိနိုင်သည်၊

သမာဓိသိက္ခာဖြင့် ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာကို ပယ်သတ်သည်၊ စိတ်တည်ကြည်ခြင်း,

ဈာန်ရခြင်း, လူ, နတ်, ဗြဟ္မာစည်းစိမ်ရခြင်း အကျိုးများ ရရှိနိုင်သည်။

ပညာသိက္ခာဖြင့် အနုသယကိလေသာကို ပယ်သတ်သည်၊ မဂ်, ဖိုလ်ရခြင်း, ဝဋ် ဒုက္ခ အားလုံး ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အကျိုးများ ရရှိနိုင်သည်။

* ။ *လွန်ကျူး သီလ၊ သမထ ဖြစ်ပေါ်၊ ကိန်းသော် ပညာ၊ သတ်ပယ်ခွါ၏။*

သီလသိက္ခာအခန်း

သီလ ၄–မျိုး

၁။ **ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ**= စောင့်ထိန်းသူကို ဘေးဒုက္ခအမျိုးမျိုးမှ လွတ်မြောက်စေတတ်သောသီလ။ (သဒ္ဓါရှိမှ ပြည့်စုံနိုင်၏)

၂။ **ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ**=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးကို စောင့်စည်းသောသီလ။(သတိရှိမှ ပြည့်စုံနိုင်၏)

၃။ **အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ**= အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းစင်ကြယ်မှု။ (ဝီရိယရှိမှ ပြည့်စုံနိုင်၏)

၄။ **ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ**= ပစ္စည်း၄–ပါးကို ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်၍ သုံးစွဲမှု။(ပညာရှိမှ ပြည့်စုံနိုင်၏)

ပစ္စယသန္နိဿိတသီလဆင်ခြင်ပုံ– အသက်ရှည်ကြာ၊ ဘေးရောဂါတို့၊ ကိုယ်မှာမကပ်၊ ပရိယတ်နှင့်၊ ပဋိပတ်ရေး၊ မြော်ထောက်တွေး၍၊ ဤဆေး, ဤဆွမ်း၊ ဤသင်္ကန်းနှင့်၊ ၅ှင်လမ်းဘွယ်ကောင်း၊ ဤစံကျောင်းကို၊ မှီအောင်းသုံးစွဲပါသတည်း။ (အခြေပြု)

* ။ *ပါတိမောက္ခ၊ ဣန္ဒြိယနှင့်၊ အာဇီဝပါ၊ ပစ္စယာ၊ လေးဖြာ သီလပြား။*

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလဟူသည်– (ပါတိ= စောင့်ထိန်းသူကို၊ မောက္ခ= ဘေးဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်စေတတ်သော သီလ) ရဟန်းတော်များအတွက် ပါတိမောက်သိက္ခာပုဒ်များဖြစ်သည်၊ ရှင်သာမဏေများအတွက် လိင်, ဒဏ်နှင့် ၁၀–ပါး သီလ၊ လူများအတွက် ၅–ပါး သီလတို့သည်လည်း စောင့်ရှောက်သူကို အပါယ်စသော ဘေးဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်စေတတ်သောကြောင့် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလပင် ဖြစ်သည်၊ မလိုက်နာ မကျင့်သုံးလျှင် မဖြစ်သော ရဟန်း, ရှင်, လူ, အဆင့်အားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားသောသီလများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။

ထိုပါတိမောက္ခသံဝရသီလ လုံခြုံလျှင်ပင် ကာယကံ, ဝစီကံ လွန်ကျူးမှု ဝီတိက္ကမ အကုသိုလ်အဆင့်ကို ကာကွယ်တားမြစ်ပြီးသားဖြစ်နိုင်သည်၊ အခြားသီလများ လုံခြုံလျှင်ကား ဝီတိက္ကမအကုသိုလ်အဆင့်ကို ကာကွယ်တားမြစ်ဖို့အတွက် အထူးပြောစရာမလိုတော့ပေ။

သမထဝိသိက္ခာအခန်း

မနောကံဖြစ်ပေါ်မှု ပရိယုဋ္ဌာနအကုသိုလ်ကို ကာကွယ်တားမြစ်ရန် သမထဝိသိက္ခာကို ဘုရားရှင်ဟောကြားခဲ့သည်၊ သမထဝိသိက္ခာထူထောင်ရန်နည်းလမ်းများဖြစ်သည့်သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အောက်ပါအတိုင်း ၄၀–ပြဆိုထားသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၁၊ ၁၀၇)

ကမ္မဋ္ဌာန်း – ၄၀

အမည်	သင်္ချာ	သရုပ်
ကသိုဏ်း	၁၀	ပထဝီ,အာပေါ,တေဇော,ဝါယော,နီလ,ပီတ,လောဟိတ,ဩဒါတ,အာကာသ, အာလောက၊
အသုဘ	၁၀	ဥဒ္ဓုမာတက, ဝိနီလက, ဝိပုဗ္ဗက, ဝိစ္ဆိဒ္ဒက, ဝိက္ခာယိတက, ဝိက္ခိတ္တက, ဟတဝိက္ခိတ္တက, လောဟိတက, ပုဠုဝက, အဋ္ဌိက
အနုဿတိ	၁၀	ဗုဒ္ဓါနုဿတိ,ဓမ္မာနုဿတိ,သံဃာနုဿတိ,သီလာနုဿတိ,စာဂါနုဿတိ,ဒေဝတာနုဿတိ, ဥပသမာနုဿတိ,မရဏာနုဿတိ, ကာယဂတာသတိ, အာနာပါနဿတိ
အပ္ပမညာ(ဗြဟ္မစိုရ်)	၄	မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ
သညာ	၁	အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ
ဝဝတ္ထာန်	၁	စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်
အာရုပ္ပ	၄	အာကာသာနဉ္စာယတန, ဝိညာ–အာကိဉ်–နေဝ––––
	၄၀	

ကသိုဏ်း (အလုံးစုံ ပျံ့နှံ့ခြင်း)

ပထဝီ (မြေကြီး) အာပေါ (ရေ) တေဇော (မီး)
ဝါယော (လေ) နီလ (ညိုသောအဆင်း) ပီတ (ရွှေသောအဆင်း)
လောဟိတ (နီသောအဆင်း) ဩဒါတ (ဖြူသောအဆင်း) အာကာသ (ဟင်းလင်းပြင်)
အာလောက (အလင်းရောင်)

* ။ *ကသိုဏ်း, အသု၊ အနု ဆယ်စီ၊ လေးစီ အပ္ပ၊ အာရုပ္ပနှင့်၊ ကေစီသာ၊ သညာ,ဝဝတ္ထာန်၊ လေးဆယ်မှန်၊ မှတ်ရန်သမထ။*

* ။ *ပ, အာ, တေ, ဝါ၊ နီ, ပီတာနှင့်၊ တစ်ဖြာ လော, ဩ၊ အာ, အာလော၊ ပြန်ပြော ဆယ်ကသိုဏ်း။*

* ။ *ဥဒ္ဓု, ဝိနီ၊ တလီဝိပုဗ်၊ ဝိစ္ဆိဒ်ထုတ်ပါ၊ ဝိက္ခာ, ဝိက္ခိတ်၊ ဟတဝိပ်မှတ်၊ လော, ပု, အဋ္ဌ်၊ ဆယ်ရပ်အသုဘ။*

* ။ *ဗုဒ္ဓ, ဓမ္မ၊ သံ, သီလနှင့်၊ စာဂ, ဒေဝတာ၊ ဥ, မ, ကာ၊ အာနာ ဆယ်အနုသ်။*

* ။ *မေတ္တာ, ကရု၊ မုဒိ, ဥ၊ လေးခု ဗြဟ္မစိုရ်၊ အပ္ပမညာလည်းဆို။*

* ။ *အာကာ,ဝိညာ၊ အာကိဉ်ပါ၊ တစ်ဖြာ နေဝ၊ အာရုပ္ပ။*

အသုဘ

အသုဘ– မသဒီစရာ စက်ဆုပ်ဘွယ် ရွံဘွယ် သူသေကောင်။

ဥဒ္ဓုမာတက (ဖူးရောင် ပုပ်ပွနေသော စက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်)၊ ဝိနီလက (ညိုမည်းနေသော စက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်)၊ ဝိပုဗ္ဗက (ပြည်ယိုထွက်နေသောစက်ဆုပ်ဖွယ်သူသေကောင်)၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒက(အလယ်၌နှစ်ပိုင်းပြတ်အပ်သောစက်ဆုပ်ဖွယ်သူသေကောင်)၊ ဝိက္ခာယိတက(ခွေးစသည်ခဲစားအပ်သောစက်ဆုပ်ဖွယ်သူသေကောင်)၊ ဝိက္ခိတ္တက(လက်, ခြေ, ခေါင်း, ကိုယ်ထိုထိုပျံ့ကြဲ ပစ်လွှင့်ထားအပ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်)၊ ဟတဝိက္ခိတ္တက(ဒါးလှံ လက်နက်တို့ဖြင့် အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာ ကျီးခြေသဏ္ဌာန် စသည် ဖြစ်အောင် သတ်ဖြတ် ညှဉ်းဆဲ ဖြတ်တောက်၍ ထိုထိုအရပ်၌ ပစ်လွှင့်ထားအပ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်) လောဟိတက (သွေးအလိမ်းလိမ်းပေကျံနေသော စက်ဆုပ်ဖွယ်သူသေကောင်)၊ ပုဠုဝက(ပိုးလောက်တို့ဖြင့်ပြည့်သောစက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်)၊ အဋ္ဌိက (အရိုးစုမျှသာ ဖြစ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ် သူသေကောင်)၊

အနုဿတိ

အနုဿတိ– အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရမှု။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ – ဘုရားဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရမှု၊

ဓမ္မာနုဿတိ – တရားဂုဏ်ကို ။

သံဃာနုဿတိ – သံဃာ့ဂုဏ်ကို ။

သီလာနုဿတိ – မိမိ၏သီလဂုဏ်ကို ။

စာဂါနုဿတိ – မိမိ၏စွန့်ကြဲခြင်းဂုဏ်ကို ။

ဒေဝတာနုဿတိ – နတ်တို့ကိုသက်သေအရာ၌ထား၍ နတ်တို့၏သဒ္ဓါစသောဂုဏ်နှင့် တူသော မိမိ၏ သဒ္ဓါစသောဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အမှတ်ရမှု။

ဥပသမာနုဿတိ – နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဂုဏ်ကို ။

မရဏာနုဿတိ – သေခြင်းတရားကို ။

ကာယဂတာသတိ – ဆံပင်စသော ၃၂–ကောဋ္ဌာသ၌ဖြစ်သော သတိတရား။

အာနာပါနဿတိ – ထွက်သက်, ဝင်သက်၌ ဖြစ်သော သတိတရား။

အပ္ပမညာ, ဗြဟ္မစိုရ်

မည်သည့် သတ္တဝါဟု သတ်မှတ်ချက် ပမာဏ မရှိလောက်အောင် ကျယ်ပြန့်သောကြောင့် **အပ္ပမညာ**မည်သည်၊ မြင့်မြတ်သူတို့ ကျင့်သုံးအပ်သောကြောင့် **ဗြဟ္မစိုရ်** လည်းမည်သည်။

မေတ္တာ – သတ္တဝါတို့၏အပေါ်၌ အကျိုးလိုလားသောအားဖြင့် ချစ်ခင်ခြင်း။

ကရုဏာ– ဒုက္ခရောက်နေသူများကို သနားခြင်း။

မုဒိတာ – ချမ်းသာသုခ ပြည့်ဝသူများကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း။

ဥပေက္ခာ– မိတ်ဆွေ,ရန်သူမခွဲခြားဘဲသတ္တဝါအားလုံးကိုချစ်,မုန်းမပြုလျစ်လျူရှုခြင်း။

ငါးရာနှစ်ဆယ် ရှစ်သွယ်မေတ္တာ

အနောဓိသပုဂ္ဂိုလ် ၅–ယောက်– သဗ္ဗေ သတ္တာ, သဗ္ဗေ ပါဏာ, သဗ္ဗေ ဘူတာ, သဗ္ဗေ ပုဂ္ဂလာ, သဗ္ဗေ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ။

ဩဓိသပုဂ္ဂိုလ် ၇–ယောက်– သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော, သဗ္ဗေ ပုရိသာ, သဗ္ဗေ အရိယာ, သဗ္ဗေ အနရိယာ, သဗ္ဗေ ဒေဝါ, သဗ္ဗေ မနုဿာ, သဗ္ဗေ ဝိနိပါတိကာ။

မေတ္တာတရား န္တု–၄–ပါး– အဝေရာဟောန္တု, အဗျာပဇ္ဇာဟောန္တု, အနီဃာဟောန္တု, သုခီအတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။ (ဘေးရန်, ကြောင့်ကြ, ဆင်းရဲပဂ္ဂ် ကာယနှစ်လုံး ရွှင်ပြုံးကြပါစေ)

(အနောဓိသ် ငါး၊ ဩဓိသ် ကား ခွန်၊ ဆယ့်နှစ်တန်၊ လေးတန် န္တု–လုစ် လေးဆယ့်ရှစ်) (၅+၇× ၄=၄၈)

မြှောက်ပွားပုံ

ပုဂ္ဂိုလ် ၁၂–ဦးကို န္တု– ၄–ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် သာမန်မေတ္တာ ၄၈–ပါးရ၏။ ယင်း ၄၈–ပါးကို (ရှေ့,နောက်,တောင်, မြောက်, ထောင့်, ထက်, အောက်)အရပ် ၁၀–မျက်နှာဖြင့်မြှောက်ပွားလျှင် ၄၈၀–ဖြစ်၏၊ အရပ်မျက်နှာဆိုင်ရာမေတ္တာ ၄၈၀ နှင့် မူလသာမန်မေတ္တာ ၄၈–ပါးကိုပေါင်းလျှင် ၅၂၈ ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ▪ ဤ ၅၂၈ မြှောက်ပွားနည်းသည် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာမိန့်ဆိုသည့်နည်းကို အခြေခံ၍ တွက်ချက်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ဘုရားရှင်အလိုကျကား ပရိတ်ကြီးမေတ္တာသုတ်လာ ပွားများနည်းသာဖြစ်သည်။

မေတ္တာအကျိုး ၁၁–မျိုး

ချမ်းသာ အိပ်, နိုး၊ အိပ်မက်ဆိုးကင်း၊ ချစ်ခြင်းလူ, နတ်၊ နတ်စောင့်တတ်လျက်၊လက်နက်, မီး,ဆိပ်၊ ကင်းဆိတ် မငြိ၊ သမာဓိ တည်၊ မျက်နှာကြည်၍၊ သေသည်မတွေဝေ၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်လား၊ ဆယ့်တစ်ပါး၊ ကျိုးများမေတ္တာရှင်။

မေတ္တာသုတ်လာမေတ္တာဘာဝနာ

မေတ္တာရှေ့သွား ကျင့်ဆယ့်ငါး

စွမ်းနိုင်, ဖြောင့်မတ်၊ ပိုလတ်ဖြောင့်စေ။	သက္ကော, ဥဇူ စ, သုဟုဇူ စ၊
ဆိုလွယ်, နူးညက်၊ မတက်မာန်တွေ။	သုဝစော စဿ, မုဒု, အနတိမာနီ။
ရောင့်ရဲသမှု၊ ပြုစုလွယ်စေ။	သန္တုဿကော စ, သုဘရော စ၊
ကိစ္စသေး၊ သက်မွေး ပေါ့ပါးစေ။	အပ္ပကိစ္စော စ, သလ္လဟုကဝုတ္တိ။
ဣန္ဒြေ ငြိမ်သက်၊ ရင့်ကျက် ဉာဏ်တွေ။	သန္တိန္ဒြိယော စ, နိပကော စ၊
မကြမ်းတမ်းဘဲ၊ မစွဲ မျိုးဆွေ။	အပ္ပဂဗ္ဘော, ကုလေသွနနုဂိဒ္ဓေါ။
ကဲ့ရဲ့ဘွယ်ဟုတ်၊ သေးနုပ်ပါစေ။	န စ ခုဒ္ဒမာစရေ ကိဉ္စိ၊
မပြုဘဲ၊ ရှောင်လွှဲ နိုင်ကြစေ။	ယေန ဝိညူ ပရေ ဥပဝဒေယျုံ။

၁။ ကြောက်တတ်, မကြောက်တတ်၊ နှစ်ရပ်များစွာ၊ သတ္တဝါ၊ ချမ်းသာကိုယ်စိတ် မြဲပါစေ။ ဥပါဒ်ရန်ဘေး၊ ကင်းစင်ဝေး၊ ငြိမ်းအေးကြပါစေ။

၂။ မြင်အပ်, မမြင်အပ်၊ နှစ်ရပ်များစွာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၃။ ဝေးနေ, နီးနေ၊ နှစ်ထွေများစွာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၄။ ဘဝဇာတ်ဆုံး၊ မဆုံး များစွာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၅။ ရှည်, တို, အလတ်၊ သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၆။ ကြီး, ငယ်, အလတ်၊ သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၇။ ဆူ, ကြုံ, အလတ်၊ သုံးရပ်ခန္ဓာ၊ သတ္တဝါ၊ ။ ။

၈။ လူအချင်းချင်း၊ လှည့်ပတ်ခြင်း၊ ကင်းရှင်းကြပါစေ။

၉။ အထင်သေးခြင်း၊ အချင်းချင်း၊ ကင်းရှင်းကြပါစေ။

၁၀။ ဆင်းရဲလိုခြင်း၊ အချင်းချင်း၊ ကင်းရှင်း ကြပါစေ။ (မင်းကွန်း တိပိဋကဓရ)

* ။ *ကြောက်, မြင်, ဝေး, ဆုံး၊ နှစ်လေးလုံး၊ သုံး, သုံး ရှည်, ကြီး, ဆူ။*

(၂–ယောက်တွဲ ၄–တွဲ=၈–ယောက်၊ ၃–ယောက်တွဲ ၃–တွဲ=၉–ယောက် စုစုပေါင်း ၁၇–ယောက်)

ရန်ငြိုးဖျောက်နည်း ၁၁–နည်း

၁။ မေတ္တာစျာန်ကို ဝင်စား၍လည်းကောင်း၊ ၂။ ဒေါသ၏အပြစ်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊ ၃။ ရန်သူ၏ အကျင့်ကောင်းတို့ကို အောက်မေ့၍လည်းကောင်း၊ ၄။ ကရုဏာထား၍လည်းကောင်း၊ ၅။ ဘုရား၏ အဆုံးအမတို့ကို ဆင်ခြင်လျက် မိမိကိုယ်ကို ဆုံးမ၍လည်းကောင်း၊

၆။ သတ္တဝါများသည် သူ့ကံအတိုင်းသာ ဖြစ်သည်ဟူသော ကမ္မဿကတာဉာဏ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ၇။ သည်းခံပုံ ဇာတ်တော်များကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊ ၈။ သံသရာတစ်လျှောက်၌ မိဘ ဆွေမျိုး မတော်ခဲ့ဘူးသူ မရှိပုံကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊ ၉။ မေတ္တာအကျိုးများကိုဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊ ၁၀။ သင်သည် ဆံပင်စသည်ကို အမျက်ထွက်သလော၊ ပထဝီဓာတ်စသည်ကို အမျက်ထွက်သလောစသည်ဖြင့် ဓာတ်ခွဲ၍သော်လည်းကောင်း၊ ၁၁။ ဥစ္စာပေး၊ ယူသောအားဖြင့်လည်းကောင်း ရန်ငြိုးပျောက်ရမည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်–၁–၂၉၀–)

ကရုဏာပွားနည်း

လောက၌ ကရုဏာမဲ့ ညှင်းဆဲတတ်သူသည်– လာဘ်ရှားပါး၏၊ ရပြီးလာဘ်လည်း ပျက်စီးရ၏၊ မကောင်းသတင်း ကျော်စော၏၊ ပရိသတ်ထဲ မဝင်ရဲ၊ တွေဝေစွာ သေရ၏၊ အပါယ်လားရ၏၊ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်ရလည်း အမျိုးယုတ်၏၊ အနာများ၏၊ အဆင်းမလှ၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါး၏၊ အသက်တို၏ စသည်ဖြင့် ကရုဏာခေါင်းပါးခြင်း၏ အပြစ်၊ ကရုဏာထားခြင်း၏ အကျိုးတို့ကို ဆင်ခြင်၍ အလွန်သနားစဖွယ် ဒုက္ခိတသတ္တဝါကို ––

ဒုက္ခာ မုစ္စတု–ဒုက္ခအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ပါစေ ဟု ကရုဏာပွားရမည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၄ ၁–၃၀၈)

အနောဓိသ ၅ + ဩဓိသ ၇= ၁၂–ယောက်ကို ဒုက္ခာ မုစ္စန္တု–ဖြင့်မြှောက်လျှင် ၁၂–ပါးရ၏၊ ယင်း ၁၂–ပါးကို အရပ်မျက်နှာ ၁၀–ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် ၁၂၀–ဖြစ်၏၊ ယင်း ၁၂၀–ကို မူရင်း ကရုဏာ ၁၂–ပါးဖြင့် ပေါင်းလျှင် ကရုဏာပေါင်း ၁၃၂–ဖြစ်တော့သည်။

သုခိတသတ္တဝါကိုပင် ကရုဏာပွားနိုင်ပုံ

ဒုက္ခိတသတ္တဝါမရှိလျှင် မကောင်းမှုပြုသူ သုခိတသတ္တဝါ၏ ရာဇဝတ်ဘေး၊ အပါယ်ဘေးစသည်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း၊ ကောင်းမှုပြုသူ သုခိတသတ္တဝါ၏ ဉာတိဗျသနစသော ဗျသနဘေး၊ သံသရာဘေးစသည်ကို ဆင်ခြင်၍လည်းကောင်း ကရုဏာပွားနိုင်သည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၄ ၁–၃၀၈)

မုဒိတာပွားပုံ

သုခိတသတ္တဝါကို– ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိတော မာ ဝိဂစ္ဆန္တု – ရရှိတိုင်းသော စည်းစိမ်မှ မရွေ့လျောပါစေသတည်းဟု ပွားရမည်။ (မုဒိတာလည်း ကရုဏာကဲ့သို့ ၁၃၂–ပါး ပြားနိုင်သည်)

ဒုက္ခိတသတ္တဝါကိုပင် မုဒိတာပွားနိုင်ပုံ

ဒုက္ခိတသတ္တဝါဖြစ်စေကာမူ ရှေ့၊ နောက်ကာလတို့၌ ရဘူး၊ ရလတ့်သော သုခကို အာရုံပြု၍ ပွားများနိုင်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၄ ၁–၃၀၉)

အာဟာရေပဋိကူလသညာ

အာဟာရေပဋိကူလသညာ– စားသောက်ဖွယ် အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုတ်ရွံရှာဖွယ် ဟူသော အမှတ်။(ပိုးစာ, ဓာတ်မီး၊ ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်၊ တစ်သွယ်သွေးသား၊ ဖြစ်လေငြားသည်၊ ငါးပါးအစုခွဲဝေတည်း)

စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်

စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်– ပထဝီစသော ဓာတ်ကြီး ၄–ပါးတို့၏ သဘောကိုပိုင်းခြားထင်ထင် သိမြင်အောင်ပွားများမှု။

ပထဝီ – မာ, ပျော့, ကြမ်း, နူးသဘော။ (မြေ, တုံး, တိုင် စသော အတုံးအခဲများ၌ ထင်ရှား)

အာပေါ – ယိုစီး,ဖွဲ့စည်း,ပူးတွဲ,လုံးခဲသဘော။ (ရေ၌ ယိုစီးမှုထင်ရှား၊ အမှုံကို အတုံးအခဲပြုရာ၌ လုံးခဲ,ပူးတွဲ,ဖွဲ့စည်းမှုထင်ရှား)

တေဇော– ပူ, အေးသဘော။ (မီး၌ပူမှုထင်ရှား၊ ဆီးနှင်းစသည်၌ အေးမှုထင်ရှား)

ဝါယော – ထောက်, ကန်, တောင့်, တင်း, လှုပ်ရှား, ရွေ့ရှားသဘော။ (ဘောလုံး စသည်၌ ထင်ရှား)

အာရုပ္ပ ၄–ပါး

၁။ **အာကာသာနဉ္စာယတန** – အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ပွားများမှု။

၂။ **ဝိညာဏဉ္စာယတန** – ပထမအရူပစိတ်၏အပိုင်းအခြားမရှိပုံကို အာရုံပြု၍ ပွားများမှု။

၃။ **အာကိဉ္စညာယတန** – ပထမအရူပဈာန်စိတ်၏ မရှိခြင်း (နတ္ထိဘာဝပညတ်)ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ပွားများမှု။

၄။ **နေဝသညာနာသညာယတန** – ဒုတိယ အရူပဈာန်စိတ်၏ ငြိမ်သက်ခြင်းသဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ပွားများမှု။

စတုရာရက္ခ ကမ္မဋ္ဌာန်း

မြတ်စွာဘုရားသည် တပည့်သားများ အတွင်းရန်, ပြင်ပရန်များ ကာကွယ်ဖို့ရန် အကာအကွယ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄–မျိုးကို ဟောကြားခဲ့သည်၊ (ခုဒ္ဒသိက္ခာ ၄၆၁) ယင်းတို့မှာ–

၁။ ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိဘာဝနာ – ရေ, မီး, မင်း စသော ပြင်ပရန်ကာကွယ်ရန်၊

၂။ ။ အသုဘဘာဝနာ – တဏှာ ရာဂတည်းဟူသော ကိုယ်တွင်းရန် ကာကွယ်ရန်၊

၃။ ။ မေတ္တာဘာဝနာ – ဒေါသ အာဃာတ တည်းဟူသော ။ ။

၄။ ။ မရဏာနုဿတိဘာဝနာ – မာန် မာန တည်းဟူသော ။ ။

ပညတ်+ပရမတ် အစွဲ

အမျိုးအစား	သရုပ်
ပညတ် ကမ္မဋ္ဌာန်း	ကသိုဏ်း ၁၀၊ အသုဘ ၁၀၊ ကာယဂတာသတိ ၁၊ * အာနာပါန ၁၊ အပ္ပမညာ ၄၊ အာကာ ၁၊ အာကိဉ် ၁။(၂၈)
ပရမတ် ကမ္မဋ္ဌာန်း	ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော ၈၊ သညာ ၁၊ ဝဝတ္ထာန် ၁။ ဝိညာ ၁၊ နေဝ ၁။(၁၂)

* ကာယဂတာသတိစသည်သည် ပညတ်မဟုတ်၊ ပရမတ်သာ၊ ကာယဂတာသတိစသည်၏ အာရုံသည်သာ ပညတ်ဖြစ်သည်။

စရိုက် ၆–ပါး

အများသူငါ ပင်ကိုယ်ရိုးရာဖြစ်နေကျထက် ပိုမိုလွန်ကဲပြီးဖြစ်တတ်သော အမူအရာကို **စရိုက်**ဟုခေါ်သည်၊ ထိုစရိုက်သည် –

၁။ **ရာဂစရိုက်** = ရာဂကြီးမှု, ကာမဂုဏ်လိုက်စားလွန်းမှု၊

၂။ **ဒေါသစရိုက်** = ဒေါသကြီးမှု၊

၃။ **မောဟစရိုက်** = ထုံထိုင်း, ဖျင်း, အ မှု၊ အသိဉာဏ်နည်းမှု၊

၄။ **ဝိတက္ကစရိုက်** = အတွေးအကြံများမှု၊

၅။ **သဒ္ဓါစရိုက်** = ကြည်ညိုသဒ္ဓါလွန်ကဲမှု၊

၆။ **ဗုဒ္ဓိစရိုက်** = အသိဉာဏ်ထက်မြက်မှု၊ ရင့်ကျက်မှု။

သပ္ပါယဘေဒ (စရိုက်နှင့်ကမ္မဋ္ဌာန်း)

စရိုက်	သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း	ပေါင်း
ရာဂ	အသုဘ–၁၀၊ ကာယဂတာသတိ–၁။	၁၁
ဒေါသ	နီလ,ပီတ,လောဟိတ,ဩဒါတကသိုဏ်း–၄၊ အပ္ပမညာ–၄။	၈
မောဟ၊ ဝိတက်	အာနာပါနဿတိ	၁
သဒ္ဓါ	ဗုဒ္ဓါ၊ ဓမ္မာ၊ သံဃာ၊ သီလာ၊ စာဂါ၊ ဒေဝတာနုဿတိ	၆
ဗုဒ္ဓိ	မရဏာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ သညာ၊ ဝဝတ္ထာန်	၄
စရိုက်အားလုံး	ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ အာလောကကသိုဏ်း၊ အာရုပ္ပ–၄။	၁၀

* ။ ရာ, ဒေါ, မော, တက်၊ တစ်ချက် သဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓိပါ၊ ခြောက်ဖြာ စရိုက်ပြား။

သပ္ပါယဘေဒ

ရာဂစသည်ကို မပယ်ခွါနိုင်သောကမ္မဋ္ဌာန်း, သဒ္ဓါစသည်အား ကျေးဇူးမပြုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်သည် မရှိ၊ သို့သော် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာစရိုက်ရှိသူနှင့် အလွန်သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ခွဲဝေပြသောအခန်းသည် **သပ္ပါယဘေဒ**။

ဆိုရိုး

၁။ ။ အသုဘ ၁၀–ပါး, ကာယဂတာသတိ ၁–ပါး အားဖြင့် ၁၁–ပါးသည် ရာဂ စရိုက်ရှိသူနှင့် သင့်လျော်သည်။ (ရာဂ၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း)

၂။ ။နီလ–စသော အရောင်ကသိုဏ်း ၄–ပါးနှင့် အပ္ပမညာ ၄–ပါးအားဖြင့် ၈–ပါးသည် ဒေါသစရိုက်ရှိသူနှင့် သင့်လျော်သည်။(ဒေါသပယ်ကြောင်းလည်းဖြစ်,မညှင်းဆဲမှုကိုလည်းအာရုံပြုသောကြောင့်တည်း)

၃။ ။ အာနာပါနဿတိသည် မောဟ စရိုက်, ဝိတက် စရိုက်ရှိသူတို့နှင့် သင့်လျော်သည်။ (ပညာအာရုံအဖြစ်ဖြင့် မောဟ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်လည်းဖြစ်, ဝိတက်ပြေးသွားမှုကို တားမြစ်တတ်သည်လည်းဖြစ်သောကြောင့်တည်း)

၄။ ။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော ၆–ပါးသည်(သဒ္ဓါပွားကြောင်းဖြစ်၍) သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူနှင့်သင့်လျော်သည်။

၅။ ။ မရဏာနုဿတိ, ဥပသမာနုဿတိ, သညာ, ဝဝတ္ထာန် အားဖြင့် ၄–ပါးသည် ဗုဒ္ဓိစရိုက်ရှိသူနှင့် သင့်လျော်သည်။ (နက်နဲသည်ဖြစ်၍ ဉာဏ်ပညာအရာဖြစ်သောကြောင့်တည်း)

၆။ ။ပ, အာ, တေ, ဝါ–ဟူသော ဘူတ ကသိုဏ်း ၄–ပါး, အာကာသ, အာလောက, အာရုပ္ပ ၄–ပါးအားဖြင့် ၁၀ပါးသည် စရိုက်အားလုံးနှင့် သင့်လျော်သည်။

* ။ *အသု, ကာယ၊ သင့်ရာဂတည်း၊ လေး၀ ရောင်မှာ၊ ပ္ပမညာကား၊ ဒေါသတား၍၊ နှစ်ပါး မော,တက်၊ အာနာဖျက်၏၊ ခြောက်ချက် ဗုဒ်စ၊ သဒ္ဓါမျှလျက်၊ ဥပ မရဏာ၊ ဝ, သညာ၊ သင့်ရာ ဗုဒ္ဓိမှတ်။*

* ။ *ပ,အာ,တေ,ဝါ၊ အာကာ, အာနှင့်၊ လေးဖြာ အရူ၊ ဤဆယ်ဆူ၊ မှတ်ယူအများဆိုင်။*

အမှာ– မောဟစရိုက်ရှိသူသည် ခပ်ကျယ်ကျယ် ကသိုဏ်းဝန်းနှင့်သာ သင့်လျော်သည်၊ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူကား ခပ်ကျဉ်းကျဉ်းကသိုဏ်းဝန်းနှင့်သာ သင့်လျော်သည်။

ဘာဝနာဘေဒ

ပွားများမှုအဆင့် ဘာဝနာ ၃–ဆင့်နှင့် ဆိုင်ရာကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ခွဲဝေပြသောအခန်းသည် **ဘာဝနာဘေဒ**မည်သည်၊ ထိုဘာဝနာသည် –

၁။ **ပရိကမ္မဘာဝနာ** = အစပိုင်းအခြေခံပွားများမှု။

၂။ **ဥပစာရဘာဝနာ** = အပ္ပနာ၏ အနီးရောက်ပွားများမှု။

၃။ **အပ္ပနာဘာဝနာ** = ဈာန် (မဂ်, ဖိုလ်) ရချိန်ပွားများမှု။

* ။ *ပရိကမ္မ၊ လုပ်ငန်းစ နှင့်၊ နီးက ဥပစာ၊ ဈာန်ရလာ၊ မှတ်ပါ အပ္ပနာ။*

နိမိတ် ၃–မျိုး

ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများစဉ် ထင်မြင်လာသောအာရုံများကို **နိမိတ်**ဟုခေါ်သည်၊ ထိုနိမိတ်သည် –

၁။ **ပရိကမ္မနိမိတ်** = အခြေခံ စ–တည်ရှုမှတ်ပွားများအပ်သော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းစသော အာရုံများ။

၂။ **ဥဂ္ဂဟနိမိတ်** = ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် အတော်အတန်ပွားများမိသောအခါ ပကတိမျက်စိဖြင့် မြင်နေသလို စိတ်ထဲ၌စွဲမြဲ ထင်မြင်နေသော ပထဝီကသိုဏ်း စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံများ။

၃။ **ပဋိဘာဂနိမိတ်**= ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်ပြီးနောက် ဥပစာရဘာဝနာအချိန်ရောက်သောအခါ ဘာဝနာကြောင့်ဖြစ်ရသောစိတ်ထဲ၌ စွဲမြဲစွာသက်ဝင်တည်တံ့နေသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့်အလားတူသည့် ပရမတ်အလွတ် ပညတ်အာရုံတစ်မျိုး။

ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်တွဲစပ်ပုံ

ပရိကမ္မဘာဝနာ ပွားများချိန်မှာပင် ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်များထင်လာသည်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်ပြီးနောက် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာသောအခါ၌ကား ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်လာတော့သည်၊ ထို**ဥပစာရဘာဝနာ**ဟူသည် သမာဓိ၏ ဘေးရန် နီဝရဏများကို ပယ်ရှားတတ်သည့် ကာမာဝစရ ဘာဝနာပင် ဖြစ်သည်၊ ဥပစာရဘာဝနာဖြစ်ပြီးနောက် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဥပစာရသမာဓိဖြင့် ကောင်းစွာ မှီဝဲလျှင် ရူပ ပထမဈာန်ဟူသောအပ္ပနာဘာဝနာ ဆက်ဖြစ်တော့သည်။

* ။ *ပရိကမ္မ၊ ဥဂ္ဂဟနှင့်၊ တစ်ဝ ပဋိဘာ၊ ဤသုံးဖြာ၊ ထင်လာနိမိတ်ပြား။။*

* ။ *ပရိကမ်တွင်၊ ပ, ဥဂ်ထင်၍၊ ဥ လျှင် ပဋိဘာ၊ ထင်မြင်လာ၊ အပ္ပနာဆက်လက်ဖြစ်။*

ဘာဝနာဇယား (ကမ္မဋ္ဌာန်း+ဘာဝနာ)

ကမ္မဋ္ဌာန်းသရုပ်		ပရိကမ္မဘာဝနာ	ဥပစာရဘာဝနာ	အပ္ပနာဘာဝနာ ဈာန်–၁	ဈာန်–၂	ဈာန်–၃	ဈာန်–၄	ဈာန်–၅
ဗုဒ္ဓါနုဿတိ–စသော ၈၊ သညာ၊ ဝဝတ္ထာန်	၁၀	။	။					
ကသိုဏ်း–၁၀၊ အာနာပါနဿတိ	၁၁	။	။	။	။	။	။	။
အသုဘ–၁၀၊ ကာယဂတာသတိ	၁၁	။	။	။				
မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ	၃	။	။	။	။	။	။	
ဥပေက္ခာ	၁	။	။					။
ရူပဈာန်၏အာရုံစုစုပေါင်း	၂၆			၂၅	၁၄	၁၄	၁၄	၁၂
အာကာ / ဝိညာ / အာကိဉ် / နေဝ		။	။		အာ	ဝိဉ်	ကိဉ်	နေဝ

ဆိုရိုး– ပရိကမ္မဘာဝနာ, ဥပစာရဘာဝနာကို ကမ္မဋ္ဌာန်းတိုင်း၌ ရနိုင်သည်၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော ၈–ပါးနှင့် သညာ, ဝဝတ္ထာန်အားဖြင့် ၁၀–ပါးတို့၌ကား အပ္ပနာဘာဝနာမရနိုင်၊ကြွင်းသောကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀–တို့၌သာ အပ္ပနာဘာဝနာရနိုင်သည်၊ အပ္ပနာဘာဝနာရနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း–၃၀ တို့တွင် –

၁။ ကသိုဏ်း ၁၀–ပါး, အာနာပါနအားဖြင့် ၁၁–ပါးသည် ဈာန် ၅–ပါးလုံးရစေနိုင်သည်။

၂။ အသုဘ ၁၀–ပါး, ကာယဂတာသတိအားဖြင့် ၁၁–ပါးသည် ပထမဈာန်တစ်မျိုးကို ရစေနိုင် သည်။

၃။ မေတ္တာစသော ၃–ပါးသည် ပ–ဒု–တ–စ ဟူသော အောက်ဈာန် ၄–ပါးကို ရစေနိုင်သည်။

၄။ ဥပေက္ခာသည် ပဉ္စမဈာန်တစ်မျိုးကိုသာ ရစေနိုင်သည်။

၅။ အာရုပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း ၄–ပါးသည် သက်ဆိုင်ရာ အရူပဈာန်အသီးသီးကိုသာရစေနိုင်သည်။

* ။ *ကသိုဏ်း, အာနာ၊ ဈာန်ငါးဖြာတည်း၊ ကာယာ, အသု၊ ပ–ဈာန်ပြု၍၊ သုံးခု မေတ်စ၊ ဈာန်လေးဝနှင့်၊ ပဉ္စမ ဉ၊ အရူစုမှာ၊ သူ့ဆိုင်ရာ၊ ဆယ်ဖြာ ဈာန်မရ။*

ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်နိမိတ်

ကမ္မဋ္ဌာန်း	ပေါင်း	နိမိတ်		
		ပရိကမ္မ	ဥဂ္ဂဟ	ပဋိဘာဂ
ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသော–၈၊ သညာ–၁၊ ဝဝတ္ထာန်–၁၊ အပ္ပမညာ–၄၊ အာရုပ္ပ–၄	၁၈	။	။	
ကသိုဏ်း–၁၀၊ အသုဘ–၁၀၊ ကာယဂတာသတိ–၁၊ အာနာပါနဿတိ–၁	၂၂	။	။	။

ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှစ်မျိုးကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံး၌ ရနိုင်သည်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုကား ကသိုဏ်း ၁၀–ပါး၊ အသုဘ ၁၀–ပါး၊ ကာယဂတာသတိ, အာနာပါနဿတိအားဖြင့် ၂၂–ပါးတို့ ၌သာရနိုင်သည်၊ ကြွင်းသော ၁၈–ပါးတို့၌ မရနိုင်။

ဈာန်များဖြစ်ပေါ်ပုံ

ပထဝီကသိုဏ်းစသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့် ရှုမှတ်ပွားများသောအခါ ပရိကမ္မနိမိတ်, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်များထင်လာသည်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်ပြီးနောက် ဥပစာရဘာဝနာဖြင့် ဆက်လက်ပွားများသောအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာသည်၊ ယင်းဥပစာရဘာဝနာအခိုက်မှာပင် နီဝရဏဘေးရန်များမှ ကင်းလွတ်ပြီးဆက်လက်ပွားများအားထုတ်သောအခါ အပ္ပနာဘာဝနာဟူသော ရူပ–ပထမဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထိုပထမဈာန်ကို ဝသီဘော်ငါးမျိုးဖြင့် လေ့လာပွားများသောအခါ ဒုတိယဈာန်စသည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဝသီဘော် ၅–မျိုး

၁။ **အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်** = ဘဝင်အနည်းငယ်ခြား၍ ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်နိုင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ စွမ်းရည်။

၂။ **သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်** = လျင်မြန်စွာ ဈာန်ဝင်စားနိုင်သော စွမ်းရည်။

၃။ **အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော်** = ဈာန်စိတ်အစဉ်ကို လိုအပ်သလိုထိန်းထားနိုင်သော စွမ်းရည်။

၄။ **ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်** = ရည်မှန်းသည့်အတိုင်းစျာန်မှထမြောက်နိုင်သည့်စွမ်းရည်။

၅။ **ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီဘော်** = စျာန်အင်္ဂါတို့ကို ထပ်တလဲလဲ အသေးစိတ်ဆင်ခြင်နိုင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဇော၏ စွမ်းရည်။

* ။ *အစွမ်းထက်အောင်၊ ပြုလုပ်ဆောင်၊ အခေါ်ဝသီဘော်။*

* ။ *အာဝဇ်, သမာ၊ အဓိဋ္ဌာနှင့်၊ ဝုဋ္ဌာနလုစ်၊ ပစ္စဝေက်၊ ငါးဆစ် ဝသီဘော်။*

* ။ *ဝသီဘော်များ၊ လေ့လာပွားက၊ စျာန်များစွမ်းထက်၊ ထက်လှမ်းတက်နိုင်၊ လိုတိုင်းပိုင်၏။*

အရူပစျာန်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

၁။ ရူပါဝစရပဉ္စမစျာန်ကို အခြေခံ၍ အရူပစျာန်သို့ တက်လှမ်းရ၏၊ ရူပါဝစရပဉ္စမစျာန်ကို ဝသီဘော်ငါးတန်ဖြင့် အဖန်ဖန်လေ့လာပြီးသောအခါ ရုပ်ခန္ဓာ၌ စက်ဆုတ်သဖြင့် အာကာသမှ အခြားကသိုဏ်း ၉–ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို ပယ်ခွာသဖြင့် ရလာသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို **အနန္တောအာကာသော**(ကောင်းကင်ပညတ်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ)ဟုအဖန် တလဲလဲပွားများလျှင် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ဟူသော **ပထမအရူပစိတ်** ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ ထိုပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်ကိုပင် **အနန္တံဝိညာဏံ**(ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ) ဟု အဖန်တလဲလဲ ပွားများလျှင် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ဟူသော ဒုတိယအရူပစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၃။ ထိုပထမာရုပ္ပဝိညာဉ်၏ မရှိခြင်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို**နတ္ထိ**ကိဉ္စိ (စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ မရှိ)ဟု အဖန်တလဲလဲ ပွားများလျှင် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ဟူသော တတိယ အရူပစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၄။ ထိုတတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်ကို **သန္တမေတံ ပဏီတမေတံ** (ဤတတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်သည် ငြိမ်သက်၏, မွန်မြတ်၏)ဟု အဖန်တလဲလဲ ပွားများလျှင်နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ဟူသောစတုတ္ထ အရူပစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အဘိညာဉ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ရူပါဝစရကုသိုလ်, ကြိယာပဉ္စမစျာန်နှင့်ယှဉ်သောပညာကို (အလွန်အကျူး အထူး

သိတတ်သောကြောင့်) **အဘိညာဉ်**ဟုခေါ်သည်၊ ရူပါဝစရပဥ္စမဈာန်ရပြီးသူသည် ရရှိပြီးသော ပဥ္စမဈာန်ကို ဝသီဘော်များဖြင့် ပိုင်နိုင်စွာလေ့လာပြီး အနုလုံ၊ ပဋိလုံစသော ၁၄–မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် လေ့ကျင့်လျှင် ယင်းပဥ္စမဈာန်စိတ်သည် နူးညံ့ ပျော့ပြောင်း စင်ကြယ် ကောင်းမွန်လာ၏၊ ယင်းကဲ့သို့ ဆက်လက်ပွားများအားထုတ်သောအခါ သက်ဆိုင်သည့် အဘိညာဉ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းအဘိညာဉ်များမှာ –

၁။ **ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်** = နတ်မျက်စိကဲ့သို့ အဆင်းအမျိုးမျိုးကို မြင်စွမ်းနိုင်သောအဘိညာဉ်၊

၂။ **ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်** = နတ်နားကဲ့သို့ အသံအမျိုးမျိုးကို ကြားစွမ်းနိုင်သောအဘိညာဉ်၊

၃။ **ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်** = တန်ခိုးအမျိုးမျိုးပြနိုင်စွမ်းနိုင်သော အဘိညာဉ်၊

၄။ **ပရစိတ္တဝိဇာနန(စေတောပရိယ)အဘိညာဉ်**= သူတစ်ပါးစိတ်အကြံကို သိနိုင်သော အဘိညာဉ်၊

၅။ **ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်** = ရှေးရှေးဘဝများစွာကို ပြန်လည်မှတ်မိသိရှိနိုင်သောအဘိညာဉ်၊

၆။ **ယထာကမ္မူပဂအဘိညာဉ်** = ကံအားလျော်စွာ ဖြစ်ကြရသော သတ္တဝါများကို မြင်နိုင်သောအဘိညာဉ်၊

၇။ **အနာဂတံသအဘိညာဉ်** = နောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်မည့် အကြောင်းအရာများကို သိနိုင်သောအဘိညာဉ်၊

အဘိညာဉ် ၅–ပါး၊ ၆–ပါး

ယထာကမ္မူပဂနှင့် အနာဂတံသ နှစ်ပါးသည် ဒိဗ္ဗစက္ခု၏ အကျိုးဆက်များဖြစ်၍ ယင်း နှစ်ပါးကို ဒိဗ္ဗစက္ခု၌သွင်းလျှင် အဘိညာဉ် ၅–ပါးဖြစ်၏၊ ယင်း ၅–ပါး၌ အာသဝက္ခယအဘိညာဉ် ကိုထည့်လျှင်အဘိညာဉ် ၆–ပါးဖြစ်သည်၊ ဤအာသဝက္ခယအဘိညာဉ်ကား လောကုတ္တရာဖြစ်၍ ရှေ့ ၅–ပါးသည် လောကီဖြစ်သည်။

* ။ *စ, သော, ဣဒ်, ပ၊ ပုဗ်, ယ, အ–ဟု၊ သတ္တဘိညာ၊ ငါးဖြာဖြစ်က၊ ယနှင့် အ–ကို၊ စ–၌ သွင်းယူ၊ ခြောက်မူ အာသဝက်၊ ထိုဝယ်စွက်၊ သုံးချက် နားလည်စေ။ (အခြေပြု)*

သမထ ဘာဝနာအကျိုး

၁။ ဈာန်ချမ်းသာခံစားရခြင်း၊ ၂။ အဘိညာဉ်ရခြင်း၊ ၃။ ဝိပဿနာအခြေခံဖြစ်ခြင်း၊ ၄။ နိရောဓသမာပတ်၏ အခြေခံဖြစ်ခြင်း၊ ၅။ ဈာန်ဖြင့်ကွယ်လွန်လျှင် ဗြဟ္မာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ ၁၊ ၃၆၈)

သမထနှင့် ဝိပဿနာ

သမထသည် ပညတ်ကို အာရုံပြုရမှတ်ပွားများမှုတည်း၊ နီဝရဏတို့ကို အခိုက်အတန့် ငြိမ်သက်စေသည်၊ ထပ်မံမဖြစ်အောင် အနုသယကိလေသာကို အမြစ်ပြတ် မပယ်နိုင်၊ ဈာန်အဘိညာဏ် ရစေနိုင်၏၊ သမာဓိခေါ်သော စေတ္ဂတာကို အရကောက်ရ၏၊ သာသနာတွင်း.

သာသနာပ ၂–မျိုးလုံး ရှိနိုင်၊ မသုံးတတ်လျှင်ဘေးဆိုသကဲ့သို့ အသုံးမချတတ်လျှင် အပါယ်သို့ပင် ရောက်စေနိုင်သည်။

ဝိပဿနာကား ပညတ်ပျောက်ပြီး ပရမတ်ရောက်အောင် ရှုမှတ်ပွားများမှုတည်း၊ တေဘူမကရုပ်နာမ်သင်္ခါရ ပရမတ်ကို အာရုံပြု၏၊ ပညာကို အရကောက်ရ၏၊ မဂ်, ဖိုလ်မဆိုက်သည့်တိုင် လောကီကျိုးတွင် အမြင့်မြတ်ဆုံးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်၊ မဂ်ဆိုက်လျှင်ကား အနုသယကိလေသာကို အမြစ်ပါမကျန် ပယ်နိုင်၏၊ အနည်းဆုံး အပါယ်တံခါးပိတ်သွားပြီ၊ သာသနာတွင်းမှာသာ ရှိနိုင်သည်၊ ရရှိလာသော အခွင့်အရေးကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခံသူသည် သောကပြင့် အဆုံးသတ်ရတတ်သည်ဟု ဘုရားဟောထားသည်၊ သာသနာနှင့် ကြုံပါလျက် သမထဖြင့် မတင်းတိမ်သင့်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၁သည်)

ပညာသိက္ခာအခန်း

ဝိသုဒ္ဓိ ၇–ပါး

၁။ **သီလဝိသုဒ္ဓိ** = သီလစင်ကြယ်မှု။

၂။ **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ** = စိတ်စင်ကြယ်မှု။

၃။ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ** = အယူအစွဲ စင်ကြယ်မှု။

၄။ **ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ** = ယုံမှားမှုတစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးမှ လွန်မြောက်သည့်စင်ကြယ်မှု။

၅။ **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** = လမ်းမှန်လမ်းမှားကို သိမြင်နိုင်သည့်စင်ကြယ်မှု။

၆။ **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** = မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဟူသော ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်မှု။

၇။ **ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** = မဂ်ဉာဏ်အမြင်ဟူသော စင်ကြယ်မှု။

* ။ *သီလ, စိတ္တာ၊ ဒိဋ္ဌ, ကင်္ခါနှင့်၊ မဂ္ဂါ, ပဋိ၊ ဉာဏသိ၊ သုဒ္ဓိ ခုနစ်ပါး။*

လက္ခဏာ ၃–ပါး =အနိစ္စလက္ခဏာ, ဒုက္ခလက္ခဏာ, အနတ္တလက္ခဏာ။

အနိစ္စ=မမြဲသော ရုပ်,နာမ်ခန္ဓာ။ **အနိစ္စလက္ခဏာ**= ရုပ်, နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း,မမြဲခြင်းအမှတ်အသား။

ဒုက္ခ=ဆင်းရဲသော ရုပ်, နာမ်ခန္ဓာ။ **ဒုက္ခလက္ခဏာ**=ရုပ်, နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု, ပျက်မှုဒဏ်ကိုခံနေရခြင်း ဆင်းရဲခြင်းအမှတ်အသား။

အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်သော ရုပ်, နာမ်ခန္ဓာ။ **အနတ္တလက္ခဏာ**= ရုပ်,နာမ်ခန္ဓာတို့၏အနှစ်သာရမရှိခြင်း, အတ္တမှကင်းဆိတ်ခြင်း အမှတ်အသား။

အနုပဿနာ ၃–ပါး= အနိစ္စာနုပဿနာ, ဒုက္ခာနုပဿနာ, အနတ္တာနုပဿနာ။

(**အနိစ္စာနုပဿနာ**=အနိစ္စဟု အဖန်ဖန်ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်။)

သီလဝိသုဒ္ဓိ

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ စသော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ စင်ကြယ်ခြင်းသည် **သီလဝိသုဒ္ဓိ** မည်သည်။

* ॥ *ပါ, ဣံ, အာ, ပစ်၊ လေးဆစ် သီလ၊ စင်ကြယ်မှ၊ သီလဝိသုဒ္ဓိ။*

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

အနိမ့်ဆုံးဥပစာရသမာဓိအဆင့်မှစ၍ အပ္ပနာသမာဓိတိုင်အောင် သမာဓိရ၍ စင်ကြယ်မှသာလျှင် **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ**မည်သည်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော သမာဓိသိက္ခာ သမာဓိဘာဝနာသည်ပင် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအတွက်ဖြစ်သည်၊ ခဏိကသမာဓိသည်လည်း စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာသက်သက်အားထုတ်သူများသည် သတိပဋ္ဌာန်ပွားများမှုခဏိကသမာဓိဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိထူထောင်ကြသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၁၊ ၂၈၁၊ ၃၄၇၊ မဟာဋီ ၂၊ ၃၄၂၊ ၄၃၆)

* ॥ *ဥပစာရာ၊ အပ္ပနာထိ၊ သမာဓိရ၊ စင်ကြယ်မှ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။*

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်အားဖြင့် နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်မှ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ** မည်သည်။

* ॥ *နာမ်ရုပ်ပေါ်မှာ၊ လက္ခဏာနှင့်၊ ရသာ, ပစ္စု၊ သိမ်းဆည်းမှု၊ မှတ်ရှု ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။*

မှတ်ချက်။ ॥ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိကို နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟုလည်းခေါ်သည်၊ ဤဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိအခိုက်၌ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းမှုမလို၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအခိုက်ကျမှသာ နာမ်ရုပ်၏အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းရမည်ဟု ဆိုကြသည်။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

နာမ်ရုပ်တို့၏အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ယုံမှားခြင်း ၁၆–ပါးမှလွန်မြောက်သည့် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သည်၊ ယင်းကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအဆင့်သို့ရောက်လျှင် အပါယ်မှလွတ်မြောက်နိုင်သည့် **စူဠသောတာပန်** ဟု ခေါ်နိုင်သည်။ (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဒိဋ္ဌိကိုလည်းကောင်း၊ ဤ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဝိစိကိစ္ဆာကိုလည်းကောင်း အခိုက်အတန့် ပယ်ထားခြင်းကြောင့် အပါယ်မှလွတ်သော စူဠသောတာပန် ဟုခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်၊ အပါယ်ဘေးမှ အပြီးအပိုင် လွတ်ခြင်းမဟုတ်)

* ॥ *နာမ်ရုပ်ကြောင်းတိုင်၊ သိမ်းဆည်းနိုင်က၊ ပါယ်မကျဘဲ၊ စူဠသောတာ၊ ခေါ်နိုင်ပါ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ။*

မှတ်ချက်။ ॥ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကို **ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်**ဟုလည်းခေါ်သည်။

သုတ္တန်လာ ယုံမှားခြင်း ၁၆–ပါး
အတိတ်၊ အနာဂတ်၌ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်းများ ၅–ပါးစီ

ငါသည် ရှေး၌–

၁။ ဖြစ်ဘူးပြီလော၊
၂။ မဖြစ်ဖူးဘူးလော၊
၃။ ဘယ်အမျိုးအနွယ်ဖြစ်ခဲ့သနည်း၊
၄။ ဘယ်အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်ခဲ့သနည်း၊
၅။ ဘယ်သူဖြစ်ပြီးမှ ဘယ်သူဖြစ်ခဲ့သနည်း၊

ငါသည် နောင်အခါ–

၁။ ဖြစ်လတ္တံ့လော၊
၂။ မဖြစ်လတ္တံ့လော၊
၃။ ဘယ်အမျိုးအနွယ် ဖြစ်လတ္တံ့နည်း၊
၄။ ဘယ်အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်လတ္တံ့နည်း၊
၅။ ဘယ်သူဖြစ်ပြီးမှ ဘယ်သူဖြစ်လတ္တံ့နည်း၊

* *။ ဖြစ်ဖူးသလား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ ငါ့အား ဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူ ဖြစ်၍ ဖြစ်သနည်း၊*

* *။ ဖြစ်လတ္တံ့လား၊ မဖြစ်လားနှင့်၊ ငါ့အားဘယ်သူ၊ ခြင်းရာယူ၊ ဘယ်သူဖြစ်၍ ဖြစ်သနည်း၊*

ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ယုံမှားခြင်း ၆–ပါး

ယခု ငါသည်–

၁။ ဖြစ်ဆဲလော၊
၂။ ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သလော၊
၃။ ဘယ် အမျိုး အနွယ် ဖြစ်နေသနည်း၊
၄။ ဘယ်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်နေသနည်း၊
၅။ ဘယ် ဘဝမှ လာခဲ့သနည်း၊
၆။ ဘယ် ဘဝသို့ သွားရမည်နည်း၊

* *။ ဖြစ်ဆဲဟုတ်လား၊ မဟုတ်လားနှင့်၊ ငါ့ကားဘယ်သူ၊ ဘယ်မူ ခြင်းရာ၊ ဘယ်ကလာလို့၊ အဘယ်သို့သွား၊ ဤခြောက်ပါး၊ ယုံမှား ပစ္စုပ္ပန်။*

အဘိဓမ္မာလာ ယုံမှားခြင်း ၈–ပါး

၁။ ဘုရား၌ ယုံမှားခြင်း၊ ၂။ တရား၌ယုံမှားခြင်း၊ ၃။ သံဃာ၌ယုံမှားခြင်း၊
၄။ သိက္ခာ၌ ယုံမှားခြင်း၊ ၅။ အတိတ်၌ယုံမှားခြင်း၊ ၆။ အနာဂတ်၌ယုံမှားခြင်း၊
၇။ အတိတ်အနာဂတ်၌ ယုံမှားခြင်း၊ ၈။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ယုံမှားခြင်း။

ဆိုခဲ့ပြီးသော သီလ, စိတ္တ, ဒိဋ္ဌိ, ကင်္ခါဝိတရဏဟူသော ဝိသုဒ္ဓိ ၄–ပါးအခိုက်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် ၁၀–ပါးသို့ မရောက်သေးပေ၊ ဉာဏ်စဉ်များသို့ရောက်ရန် အခြေခံမျှသာ ဖြစ်သေးသည်။

* ။ *သီ, စိတ်, ဒိဋ်, ကင်၊ ဤလေးအင်၊ ဉာဏ်စဉ်မရောက်သေး။*

ဉာဏ်စဉ် ၁၀–ပါး

၁။ **သမ္မသနဉာဏ်** – ရုပ်,နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ,ဒုက္ခ,အနတ္တ–ဟုလက္ခဏာယာဉ် ၃–ပါးတင်၍အဖန်ဖန် သုံးသပ်သောဉာဏ်၊

၂။ **ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်** – အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်လာသောဉာဏ်၊

၃။ **ဘင်ဂဉာဏ်** – အပျက်သာထင်ရှား သိမြင်လာသောဉာဏ်၊

၄။ **ဘယဉာဏ်** – ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ အပျက်သာထင်ရှားနေသဖြင့် ကြောက်လန့်ဘွယ်ဘေးကြီးဟု သိမြင်လာသောဉာဏ်၊

၅။ **အာဒီနဝဉာဏ်** – ကြောက်လန့်ဖွယ်ဘေးကြီးဟု သိမြင်လာသောအခါရုပ်နာမ်တရားတို့အပေါ်၌အပြစ်မြင်လာသောဉာဏ်၊

၆။ **နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်** – အပြစ်မြင်လာပြီးနောက် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့စိတ်ပျက်ဖွယ်ဟု သိမြင်လာသောဉာဏ်၊

၇။ **မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်**– ငြီးငွေ့စိတ်ပျက်လာပြီးနောက် သင်္ခါရတရားတို့မှလွတ်မြောက်လိုသောဉာဏ်၊

၈။ **ပဋိသင်္ခါဉာဏ်** – လွတ်မြောက်လိုသဖြင့် လွတ်မြောက်ရာနည်းလမ်းကို ရှာကြံပြီးတဖန် ကြိုးစားရှုမှတ်သောဉာဏ်၊

၉။ **သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်** – ကြိုးစားရှုမှတ်သဖြင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတို့၌ တွယ်တာမပြုလျစ်လျူရှုသောဉာဏ်၊ (ကြောင့်ကြပြေ၍ နေသာထိုင်သာရှိသောဉာဏ်၊)

၁၀။ **အနုလောမဉာဏ်** – မဂ်ဉာဏ်ရဖို့အလောတော်သင့်လျော်လျောက်ပတ် အဆင်သင့်ဖြစ်နေသောဉာဏ်။

* ။ *သမ္မ, ဥဒ၊ ဘင်, ဘယနှင့်၊ အာဒီ, နိဗ္ဗိ၊ မုစ္စိ, ပဋိသင်္ခါ၊ သင်္ခါ, အနု၊ ဤဆယ်ခု၊ မှတ်ရှုဉာဏ်စဉ်များ။*

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားခဲ့ပြီး ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြင့်နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းပြီးသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် တေဘူမကသင်္ခါရ လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟုလက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ရှုမှတ်ပွားများရသည်၊ ထိုသို့ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟုသုံးသပ်ဆင်ခြင်သောဉာဏ်ကို **သမ္မသနဉာဏ်**ဟုခေါ်သည်။

လက္ခဏာယာဉ်

၁။ တေဘူမကသင်္ခါရတို့သည် ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းအနက်သဘောကြောင့် **အနိစ္စ**မည်သည်၊
၂။ ။ ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးဟူသောအနက်သဘောကြောင့် **ဒုက္ခ**မည်သည်၊
၃။ ။ အနှစ်သာရ လုံးဝမရှိသောအနက်သဘောကြောင့် **အနတ္တ**မည်သည်။

သမ္မသနအမျိုးမျိုး

၁။ **ကလာပသမ္မသန**– ရူပက္ခန္ဓာအားလုံး, ဝေဒနာက္ခန္ဓာအားလုံးစသည်ဖြင့် ခန္ဓာတစ်ခုခုကို အပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ခြင်း၊

၂။ **အဒ္ဓါနသမ္မသန**– အတိတ်ကာလ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာ, ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာ စသည်ဖြင့် ကာလခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း၊

၃။ **သန္တတိသမ္မသန**– အအေးရုပ်အစဉ်, အပူရုပ်အစဉ်စသည်ဖြင့် အစဉ်အမျိုးမျိုးခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း၊

၄။ **ခဏသမ္မသန**– ရုပ်အစဉ်တစ်မျိုးတည်း၌ပင် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟူသောခဏအားဖြင့် ခွဲ၍ သုံးသပ်ခြင်း။

သမ္မသနဉာဏ်ရင့်သန်ပြီးနောက် တိုးတက်အားထုတ်သောအခါ အဖြစ်အပျက်များထင်ရှားသိမြင်လာသည့် **ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်**ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်လည်း တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့၌ပင်–

၁။ အကြောင်းပစ္စယနှင့်စပ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊

၂။ ခဏနှင့်စပ်သဖြင့်လည်းကောင်း အဖြစ်အပျက်ကိုရှုမြင်သည်။

ပစ္စယအရ အကြောင်းများမှာ –

၁။ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, အာဟာရတို့သည် ရုပ်တရား၏အကြောင်းများဖြစ်သည်၊

၂။ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿတို့သည် စေတသိက်နာမ်တရား၏အကြောင်းများဖြစ်သည်၊ **(ပဋ္ဌာန်း ၅၃/၄)**

၃။ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, နာမ်ရုပ်တို့သည် စိတ်နာမ်တရား၏အကြောင်းများဖြစ်သည်။

* ။ *အဝိဇ်,တဏှာ၊ ကံ,အာဟာနှင့်၊ တစ်ဖြာ ဖဿ၊ နာမ်ရုပ်ပြ၊ မှတ်ကြ ပစ္စယ အကြောင်း။*

ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းပစ္စယအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကြိုးစားရှုမှတ်ပွားများလေသော် အဖြစ်အပျက်တွေ အလွန်ထင်ရှားလာသည်၊ စိတ်အားတက်ကြွလာသည်၊ စိတ်အစဉ်အလွန်ကြည်လင်လာသဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အဆုံးမသတ်မီ လမ်းခုလပ်မှာပင် ဩဘာသစသော ထူးခြားချက်များပေါ် လာတတ်သည်၊ ယင်းထူးခြားချက်များမှာ –

၁။ **ဩဘာသ**– စိတ်ထဲ၌လည်းကောင်း၊ခန္ဓာကိုယ်မှလည်းကောင်း အရောင်အလင်းများထွက်ပေါ် လာသည်၊

၂။ **ပီတိ** –ခုဒ္ဒိကာ ပီတိစသောနှစ်သက်မှုပီတိ ၅–မျိုးတဖြန်းဖြန်းဖြစ်ပေါ် လာသည်၊

၃။ **ပဿဒ္ဓိ** – ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ငြိမ်းအေးခြင်း ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိများဖြစ်ပေါ် လာသည်၊

၄။ **အဓိမောက္ခ**– ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဟူသောသဒ္ဓါတရားများလည်း တဖွားဖွားဖြစ်ပေါ် လာသည်၊

၅။ **ပဂ္ဂဟ** – အားတက်သရောကြိုးစားအားထုတ်လိုသော ထက်သန်သောဝီရိယဖြစ်ပေါ် လာသည်၊

၆။ **သုခ** – မွန်မြတ်သောစိတ္တဇရုပ်တို့ဖြင့် တစ်ကိုယ်လုံးထုံ့မွမ်း၍ ချမ်းမြစေသော သုခဝေဒနာလည်းဖြစ်ပေါ် လာသည်၊

၇။ **ဉာဏ** – ရှုလိုက်တိုင်း, ရှုလိုက်တိုင်း အဖြစ်အပျက်ကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ရှင်းလင်းစွာသိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်လျင်မြန်သွက်လက်လာသည်၊

၈။ **ဥပဋ္ဌာန** – ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံပေါ်၌ စွဲမြဲတည်တံ့သော သတိလည်း အားကောင်းလာသည်၊

၉။ **ဥပေက္ခာ** – အဖြစ်အပျက်ကိုရှုရန် ဗျာပါရမပြုတော့ဘဲ အသင့်အားဖြင့် ရှုနိုင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောတတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာမည်သော ဝိပဿ–နုပေက္ခာ၊ ထိုဖြစ်ပျက်မှုကို ဆင်ခြင်လိုသည့်အခါ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာဟူသော ဥပေက္ခာ ၂–မျိုး လည်းဖြစ်ပေါ်လာသည်၊

၁၀။**နိကန္တိ** – အရောင်အလင်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ထိုအရောင်အဝါ စသည်ကိုပင်တရားထူးဟုထင်မှတ်သာယာသောတဏှာဖြစ်ပေါ်လာသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ ၂–၂၆၉၊ နာမရူပ ၁၆၇၉)

* ။ *အရောင်, ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ, သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယာ, သုခ၊ ဉာဏ, သတိ၊ နိကန္တိ, ဥပေက္ခာ၊ ဆယ်ဖြာ ဝိပသ်၊ ညစ်ညူးလတ်။*

ပရိယတ်၌ မကျွမ်းကျင်သူ, ဆရာသမား၏ လမ်းညွှန်ချက် မရရှိသူများသည် ထိုအရောင် စသည်တို့ကို တရားထူးဟု ထင်မှတ်ပြီး သာယာနေတတ်သည်၊ သာယာရုံမကဘဲ အထင်ကြီးမှု မာန, ငါဟုစွဲလမ်းမှုဒိဋ္ဌိတို့လည်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ကြသည်၊ ထို တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့သာ ဝိပဿနာကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ဘေးရန်အစစ်ဖြစ်သည်၊ ထို တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့သည် ဩဘာသစသည်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်ရသောကြောင့် လူမိုက်အားပေးသကဲ့သို့ ဩဘာသစသည်တို့ကို လည်း ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်များဟုဆိုရသည်။

ပရိယတ်၌ကျွမ်းကျင်သူ, ဆရာသမား၏အကူအညီကို ရရှိသူယောဂီသည်ကား ထိုဩဘာသစသည်ကို နှစ်သက်စွဲလမ်းနေမှုသည် မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန် မဟုတ်သော အမဂ္ဂတည်း၊ မူလရှုမှတ်မှုအတိုင်း ဆက်လက်အားထုတ်မှုသည်သာ မဂ်ဖိုလ်ရ ကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန် မဂ္ဂအစစ်ဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ်နိုင်သည်။

ယင်းသို့လမ်းမှန်, လမ်းမှားကို ခွဲခြားသိမြင်သောဉာဏ်သည် **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ** မည်သည်။

* ။ *သမ္မသန, ဥဒယဉာဏ်၊ အမြင်သန့်၊ လမ်းမှန်မြင်သိ၊ မဂ္ဂါဝိ။*

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ကိုပင် အခြေခံ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ဉာဏ်စဉ် ၉–ပါးဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ဆင်ခြင် ပွားများအားထုတ်လျှင် **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ**ဖြစ်၏။

*   ။ *ဥဒယဉာဏ်၊ အခြေခံပြီး၊ ကိုးတန်ဉာဏ်များ၊ ကျင့်ကြံပွား၊ မှတ်သား ပဋိဝိသုဒ္ဓိ။*

အနုလောမဉာဏ်

မဂ္ဂဝီထိပုံစံ

န–ဒ–မ–ပ–ဥ–နု–ဂေါ–မဂ်–ဖိုလ်–၂/၃ ကြိမ်–ဘ

အနုလောမဉာဏ်

မဂ်ဖြစ်ခါနီး မဂ္ဂဝီထိတွင်ပါဝင်သော ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံအမည်ဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဇောစိတ် ၂–ကြိမ် ၃–ကြိမ်ကို အနုလောမဉာဏ်ဟုခေါ်သည်၊ ယင်းဝိပဿနာစိတ်များသည် အနိစ္စာဒိလက္ခဏာဟူသော **တေဘူမကသင်္ခါရ**ကို အာရုံပြုသည်။

*   ။ *မဂ်ဖြစ်နီးလာ၊ အနိစ္စာဒိ၊ အာရုံရှိ၊ ပရိ, ဥ, နု၊ ဝိ သုံးခု။*

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ

အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ် ဤ ၂–ပါးကို **ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ**ဟုခေါ်သည်။

(မဂ်အားလျော်စွာ အပါယ်အစရှိသည်မှလည်းကောင်း, သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း ထမြောက်တတ်သည့် မဂ်သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာမည်သည်)

*   ။ *ထွတ်ထိပ်ရောက်မှု၊ သင်္ခါရုနှင့်၊ အနုလောမ၊ ဒွေဉာဏ၊ ခေါ်ကြ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ။*

ဂေါတြဘူဉာဏ်

ဂေါတြ=အနွယ်၊ **ဘူ**=လွှမ်းမိုးတတ်, ဖြစ်စေတတ်။

ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ အရိယာအနွယ်ကိုဖြစ်ပွားစေတတ်သောကြောင့်

ဂေါတြဘုဟု ခေါ်သည်၊ ယင်းဂေါတြဘုဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်၊ မဂ်၏ ရှေ့သွား အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနနှင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိတို့သို့မဝင်၊ ဝိပဿနာအလျဉ်၌ကျသောကြောင့် ဝိပဿနာသာမည်သည်၊ ပုထုဇဉ်နယ်, ကာမနယ်၏အဆုံး နယ်ခြားမှတ်တိုင်သဖွယ်ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂–၃၁၂၊ အဘိဓမ္မာဝတာရ ၁၃၁၉၊ ၁၃၂၀ ဂါထာ)

* ။ *ပုထုဇဉ်နွယ်၊ ချိုးနိမ်ပယ်၍၊ ရိန္ဒယ်ဖြစ်စေ၊ ကြောင်းနှစ်ထွေကြောင့်၊ ခေါ်လေဂေါတြဘူ၊ မြတ်နိဗ္ဗူ၊ ရှုယူ မဂ်ရှေ့သွား။*

မဂ်ဉာဏ်

ဂေါတြဘု၏ အခြားမဲ့၌မဂ်စိတ်တည်းဟူသော အပ္ပနာဇောဖြစ်သည်၊ မဂ်စိတ်သည်တစ်ကြိမ်ဖြစ်ရုံဖြင့်ပင် ဆိုင်ရာကိလေသာပယ်သတ်မှုကိစ္စပြီးပြည့်စုံသောကြောင့် တစ်ကြိမ်သာဖြစ်ရိုးထုံးစံရှိသည်၊ မဂ်ဉာဏ်ကိုပင် **ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ**ဟု ဆိုသည်။

* ။ *ပဋိဉာဏ၊ စခန်းကကျော်၊ မဂ်ဖြစ်ပေါ်၊ မိန့်သော်ဉာဏ၊ ဒဿန။*

ယင်းမဂ်စိတ်သည် –

၁။ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊

၂။ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊

၃။ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြု ဆိုက်ရောက်ခြင်း၊

၄။ မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း။ ဤကိစ္စ ၄–ချက်ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်းပြုသည်။

ဆီမီးသည် အမှောင်ခွင်းခြင်း, အလင်းဆောင်ခြင်း, ဆီကိုခမ်းစေခြင်း, မီးစာကုန်စေခြင်း ဟူသောကိစ္စ၄–ချက်ကို တစ်ပြိုင်နက်ပြုသကဲ့သို့တည်း၊ (ဋီကာကျော်) မဂ်စိတ်တိုင်း ဤကိစ္စ ၄–ချက်ကို ပြုကြသဖြင့် မဂ် ၄–ပါးအတွက် ကိစ္စ ၁၆–ချက်ဖြစ်ရသည်။

* ။ *သိ, ပယ်, ဆိုက်, ပွား၊ ကိစ် လေးပါး၊ ကျယ်ကား– ဆယ့်ခြောက်ချက်။*

* ။ *မှောင်ပယ်, လင်းပြု၊ ဆီခမ်းမှု၊ မှတ်ရှုမီးစာကုန်။*

မဂ် ၄–ပါးနှင့် ပယ်သောအကုသိုလ်

မဂ်က ကိလေသာကို ပယ်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်ဆဲပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာကိုပယ်သည်မဟုတ်၊ အနုသယသတ္တိကိုသာ ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁။ **သောတာပတ္တိမဂ်သည်** ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်သည်၊ ကြွင်းသော ကိလေသာတို့၏ အပါယဂမနိယ အပါယ်သို့လားရောက်စေတတ်သော သတ္တိကိုလည်းပယ်သည်၊ ထို့ကြောင့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ်မလားတော့ပဲ ၇–ဘဝထက်ပိုပြီး ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေမနေတော့။

၂။ **သကဒါဂါမိမဂ်သည်** ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို နည်းပါးအောင်သာပြုသည်၊ အကြွင်းမဲ့ မပယ်၊ ဤလူ့ဘုံသို့ (တနည်း) ဤကာမဘုံသို့ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တစ်ကြိမ်သာ လာရောက်မည့်သူ ဖြစ်သောကြောင့် **သကဒါဂါမ်** ဟုခေါ်သည်။

၃။ **အနာဂါမိမဂ်သည်** ကာမရာဂနှင့် ဗျာပါဒကိုအကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်လိုက်သည်၊ ကာမရာဂကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ပြီးဖြစ်၍ ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မလာရောက်သောကြောင့်**အနာဂါမ်** မည်သည်၊ ဒေါသပယ်ပြီးဖြစ်၍ ကြောက်ခြင်း, စိတ်ဆိုးခြင်းလည်း မရှိတော့။

၄။ **အရဟတ္တမဂ်သည်** ကြွင်းကျန်သည့် (မာန,ဘဝရာဂ,အဝိဇ္ဇာနုသယ ၃–ပါးနှင့်)လောဘ,မောဟ,မာန,ထိန,ဥဒ္ဓစ္စ,အဟိရိက,အနောတ္တပ္ပကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သည်၊ ကိလေသာအာသဝေါအားလုံးကင်းရှင်းသဖြင့်လောက၌အမြတ်ဆုံးအလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ရဟန္တာဖြစ်တော့သည်။

* ။ *သောတာပတ္တိ၊ ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိနှင့်၊ ပဋိ, ကာမ၊ နာပယ်ချ၊ အရ ကြွင်းကျန်ပယ်။*

မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဇော

မဂ်၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော မဂ္ဂါနန္တရဖိုလ်ဇောများသည် မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်မှာ နှစ်ကြိမ်, တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်မှာ သုံးကြိမ်ဖြစ်ပြီး ဘဝင်ကျတော့သည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉–တန်

မဂ္ဂဝီထိဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်အနည်းငယ်ခြား၍ မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်, ပယ်ပြီးကိလေသာ,ကြွင်းကျန်သောကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိများ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာဖြစ်ကြသည်၊ ထိုတွင် မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ၃–မျိုးသာ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ အမြဲဖြစ်၍ ပယ်ပြီးကိလေသာနှင့် ကြွင်းကျန်ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ၂–မျိုးမှာကား ရံခါသာဖြစ်သည်၊ ၄င်းအပြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ကြွင်းကျန်သည့် ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာလုံးဝမရတော့၊ ထို့ကြောင့် အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃–ယောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅–မျိုးစီ၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ ၄–မျိုးအားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉–တန် ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂–၃၁၆)

* ။ မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၊ မြဲသုံးတန်နှင့်၊ ပယ်, ကျန်ရံခါ၊ ပစ် ငါးဖြာ၊ ကျယ်မှာ ဆယ့်ကိုးတန်။

ဝိသုဒ္ဓိနှင့်ဉာဏ်စဉ်

ဥပမာ	စဉ်	ဝိသုဒ္ဓိ	ဉာဏ်စဉ်၁၀–ပါး	ဉာဏ်စဉ် ၁၆–ပါး
ဦးခေါင်း				ဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာ
	၇	ဉာဏဒဿန		ဂေါတြဘု, မဂ်
ကိုယ်ထည်	၆	ပဋိပဒါဉာဏဒဿန	ဥဒယဗ္ဗယ(နောက်ပိုင်း)၊ ဘင်္ဂ၊ ဘယ၊ အာဒီနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ၊ မုစ္စိတုကမျတာ၊ ပဋိပဒါ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ အနုလောမ၊	ဥဒယဗ္ဗယ(နောက်ပိုင်း)၊ ဘင်္ဂ၊ ဘယ၊ အာဒီနဝ၊ နိဗ္ဗိဒါ၊ မုစ္စိတုကမျတာ၊ ပဋိပဒါ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ အနုလောမ၊
	၅	မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန	သမ္မသန၊ ဥဒယဗ္ဗယ(ရှေ့ပိုင်း)	သမ္မသန၊ ဥဒယဗ္ဗယ (ရှေ့ပိုင်း)
ခြေထောက်	၄	ကင်္ခါဝိတရဏ		ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ
	၃	ဒိဋ္ဌိ		နာမရူပပရိစ္ဆေဒ
	၂	စိတ္တ		
	၁	သီလ		

ဉာဏ်စဉ် ၁၆–ပါး

* ။ နာမရူပ၊ ပစ္စယစွက်၊ အောက်နှစ်ချက်နှင့်၊ ဂေါ, မဂ်, ဖိုလ်, ပစ်၊ ထက်လေးဆစ်၊ ပေါင်းလစ် ဉာဏ်စဉ် ဆယ့်ခြောက်ပါး။

အခြေခံဉာဏ် ၂–ပါး– နာမရူပပရိစ္ဆေဒ, ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊

ကိုယ်ထည်ဉာဏ် ၁၀–ပါး– သမ္မသန, ဥဒယဗ္ဗယ, ဘင်္ဂ, ဘယ, အာဒီနဝ, နိဗ္ဗိဒါ, မုစ္စိတုကမျတာ, ပဋိသင်္ခါ, သင်္ခါရုပေက္ခာ, အနုလောမဉာဏ်၊

ဦးခေါင်းပိုင်းဉာဏ် ၄–ပါး– ဂေါတြဘု, မဂ်, ဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။

၁၆–ပါး

ဝိမောက္ခဘေဒ

ဝိမောက္ခမုခ

ဝိမောက္ခမည်သော မဂ်, ဖိုလ်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်းဖြစ်, ဝင်ပေါက်လည်းဖြစ်သော ကြောင့် သုညတာနုပဿနာ စသော ဝိပဿနာ ၃-ပါးသည် **ဝိမောက္ခမုခ** မည်သည်။

၁။ အနတ္တာနုပဿနာသည် အတ္တဟု စွဲလမ်းခြင်းကို စွန့်လွှတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် **သုညတာနုပဿနာ** ဝိမောက္ခမုခမည်၏။

၂။ အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပလ္လာသနိမိတ်ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် **အနိမိတ္တာနုပဿနာ** ဝိမောက္ခမုခမည်၏။

၃။ ဒုက္ခာနုပဿနာသည် တဏှာပဏိဓိကို စွန့်လွှတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ** ဝိမောက္ခမုခမည်၏။

ဝိမောက္ခ

ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်တတ်သောကြောင့် မဂ်, ဖိုလ်တို့သည် **ဝိမောက္ခ**မည်ကုန်၏။

၁။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် အနတ္တဟု ရှုလျှင် မဂ်သည် **သုညတဝိမောက္ခ**မည်၏။

၂။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် အနိစ္စဟုရှုလျှင် မဂ်သည် **အနိမိတ္တဝိမောက္ခ**မည်၏။

၃။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် ဒုက္ခဟုရှုလျှင် မဂ်သည် **အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ**မည်၏။

	လွန်ကဲသူ	ရှုလျှင်	ပယ်စွန့်ခြင်းကြောင့်	မည်သော ဝိမောက္ခမုခ	မည်သောဝိမောက္ခ
၁။	သဒ္ဓါ	အနိစ္စ ဟု	ဝိပလ္လာသနိမိတ်ကို	အနိမိတ္တာနုပဿနာ	အနိမိတ္တ
၂။	သမာဓိ	ဒုက္ခ ဟု	တဏှာပဏိဓိ ကို	အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ	အပ္ပဏိဟိတ
၃။	ပညာ	အနတ္တဟု	အတ္တာဘိနိဝေသကို	သုညတာနုပဿနာ	သုညတ

၁။ သဒ္ဓိန္ဒြေလွန်ကဲသူသည် အနိစ္စဟု အရှုများသောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခဖြင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ မဂ်, ဖိုလ်ကို ရတတ်သည်၊

၂။ သမာဓိန္ဒြေလွန်ကဲသူသည် ဒုက္ခဟု အရှုများသောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခဖြင့် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ မဂ်, ဖိုလ်ကို ရတတ်သည်၊

၃။ ပညိန္ဒြေလွန်ကဲသူသည် အနတ္တဟု အရှုများသောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခမုခဖြင့် သုညတဝိမောက္ခ မဂ်, ဖိုလ်ကို ရတတ်သည်။

* ၊ *သဒ္ဓါ အနိစ်၊ အနိမိတ်သိ၊ သမာဓိ မှာ၊ ဒုက်, အပ် သာ၊ ပညာ အနတ် သုညမှတ်။* (ပဋိသံ -၂၄၈၊ ၂၆၂၊ ဝိသုဒ္ဓိ ၂-၂၉၆၊)

မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ အမည်ရကြောင်း

(က) **မဂ်နှင့် ဖလသမာပတ္တိဝီထိလာ ဖိုလ်** တို့သည်–ဝိပဿနာဂမနအစွမ်း, အာရမ္မဏ အစွမ်း, သရသ အစွမ်းတို့ဖြင့် သုညတ–စသော အမည် ၃–မျိုးကို ရသည်။

(ခ) **မဂ္ဂဝီထိလာ ဖိုလ်**သည်–မဂ္ဂါဂမနအစွမ်း, အာရမ္မဏအစွမ်း, သရသအစွမ်းတို့ဖြင့် သုညတ–စသော အမည် ၃–မျိုးကို ရသည်။(ဝိပဿနာဂမန = ဝိပဿနာတည်းဟူသော ရောက်ကြောင်း၊ မဂ္ဂါဂမန= မဂ်တည်းဟူသော ရောက်ကြောင်း၊ အာရမ္မဏ=အာရုံတည်းဟူသော အကြောင်း၊သရသ=မိမိ၏ဂုဏ်, မိမိ၏သဘောတည်းဟူသော အကြောင်း)

ပဋိပဒါ ၄–ပါး

၁။ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ၊ (ကျင့်ကြံစဉ်အခါလည်းခက်ခဲ, အသိလည်း နှေးကွေး)

၂။ ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ၊ (ကျင့်ကြံစဉ်အခါမှာခက်ခဲသော်လည်း, အသိလျင်မြန်)

၃။ သုခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ၊ (ကျင့်ကြံစဉ်အခါမှာ လွယ်ကူသော်လည်း, အသိနှေးကွေး)

၄။ သုခပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ၊ (ကျင့်ကြံစဉ်အခါမှာလည်းလွယ်ကူ, အသိလည်းလျင်မြန်)

ပဋိပဒါ= နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ကျင့်ကြံချိန်၊ **ဒုက္ခ**= ခဲယဉ်း၊ **သုခ**= လွယ်ကူ။

အဘိညာ= စျာန်, မဂ်, ဖိုလ် ဟူသော အပ္ပနာ ဆိုက်ရောက်ချိန်၊ **ဒန္ဓ**=နှေးကွေး၊ **ခိပ္ပ**= လျင်မြန်။

ဒုက္ခပဋိပဒါဖြစ်ကြောင်း ၆–ပါး– အသပ္ပါယ ၇–ပါးကို မှီဝဲခြင်း၊ ပလိဗောဓ ၁၀–ပါးကို မဖြတ်ခြင်း၊ ရာဂစရိုက် ထူပြောခြင်း၊ ရှေးဘဝက သမထမလေ့ကျက်ခဲ့ဘူးခြင်း၊ ကာမစ္ဆန္ဒစသော ကိလေသာအားကြီးခြင်း၊ သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေများ ညံ့ဖျင်းခြင်း တို့ကြောင့် ဒုက္ခပဋိပဒါဖြစ်ရသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ– ၁–၈၄၊ မဟာဋီကာ– ၁–၁၁၁)

ဒန္ဓာဘိညာဖြစ်ရကြောင်း ၆–ပါး– အသပ္ပါယများကို မှီဝဲရခြင်း၊ အပ္ပနာကောသလ္လ ၁၀–ပါး မပြည့်စုံခြင်း၊ မောဟစရိုက်ထူပြောခြင်း၊ ရှေးဘဝက ဝိပဿနာ မလေ့ကျက်ခဲ့ခြင်း၊ ကာမစ္ဆန္ဒ စသောကိလေသာအားကြီးခြင်း၊ သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေပျော့ညံ့ခြင်းတို့တည်း။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ဖူးသောပုဂ္ဂိုလ်များကို အရိယာ (ကိလေသာပယ်သတ်ထားသူ) ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်သည်။ (အဘိ–ဌ ၃–၃၉)

ယင်းအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ၂–မျိုးစီ ရှိသည်၊ ယင်း ၂–မျိုးတွင်လည်း အဆင့် ၄–ဆင့်စီရှိကြသည်။

၁။ **သောတာပတ္တိ–**အရိယာမဂ်ရေအလျဉ်သို့ရှေးဦးစွာရောက်သူ၊ (သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌာန်= သောတာပတ္တိမဂ်၌တည်သူ၊ သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်= သောတာပတ္တိဖိုလ်၌တည်သူ၊ သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌာန်ကို သောတာပန်ဟုခေါ်သည်)၊ သောတာပတ္တိမဂ်က အပါယ်လားကြောင်း ကိလေသာအပေါင်းကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ပြီးဖြစ်၍ အပါယ်မကျတော့၊ ကာမဘုံ၌ ၇–ကြိမ်ထက်ပိုပြီး ပဋိသန္ဓေ မနေတော့။

သောတာပန်သည်–

၁။ သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန် = ၇–ဘဝ အဆုံး၌ ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံမည့်သူ၊

၂။ ကောလံကောလသောတာပန် = ၂–ဘဝမှ ၆–ဘဝတိုင်အောင် မြင့်မြတ်သော မျိုး ရိုးများ၌ ပဋိသန္ဓေနေပြီး ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံမည့်သူ၊

၃။ ဧကဗီဇီသောတာပန် = ၁–ဘဝသာ ပဋိသန္ဓေနေပြီး ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံမည့်သူ။

(သောတာပန် ဖြစ်ထားသူသည် လွန်လွန် မင်းမင်း မေ့လျော့သူ ဖြစ်စေကာမူ ၇–ဘဝထက်ကျော်လွန်ပြီး ၈–ဘဝကို မယူတော့၊ ကိဉ္စာပိ တေ ဟောန္တိ ဘုသံ ပမတ္တာ၊ န တေ ဘဝံ အဋ္ဌမ မာဒိယန္တိ– ရတနသုတ်၊ ဘဝသတ်မှတ်ချက်ကို မိမိ၏ တိက္ခ, မဇ္ဈိမ, မန္ဒ ဖြစ်သော ဝိပဿနာကသာ သတ်မှတ်ပေးသည်)

သကဒါဂါမိ– ဤလူ့ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ၁–ကြိမ်သာပြန်လာမည့်သူ၊

(သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်၊ ဖလဉာဏ်=သကဒါဂါမ်) ဤအဆင့်၌ အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်သော ကိလေသာမရှိ၊ နည်းပါးအောင်အချောသတ်ရုံသာပယ်သည်။ သကဒါဂါမ်သည်–

၁။ ဣဓ ပတွာ ဣဓ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ဤလူ့ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊

၂။ ဣဓ ပတွာ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊

၃။ တတ္ထ ပတွာ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊

၄။ တတ္ထ ပတွာ ဣဓ ပရိနိဗ္ဗာယီ = ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ဤလူ့ဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊

၅။ ဣဓ ပတွာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဣဓ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ပြီး ဤလူ့ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊

၆။ တတ္ထ ပတွာ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီ= ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ဤလူ့ဘုံ၌ဖြစ်ပြီး ထိုနတ်ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသူ သကဒါဂါမ်၊ ဟု ၆–မျိုးပြား၏။

(နံပါတ် ၆–သကဒါဂါမ်ကို ဒီ၄ ၂–၁၃၄ ၌လာကြောင်း ပရမတ္ထဒီပနီ လောကုတ္တရာစိတ်အဖွင့်၊ ဒီ–၄–၂–၁၃၄)

အနာဂါမိ– ကာမဘုံသို့ပဋိသန္ဓေနေသောအားဖြင့် မလာဘဲရောက်တော့မည့်သူ၊ (အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်၊ ဖလဉာဏ်=အနာဂါမ်) ဤအဆင့်၌ ကာမရာဂနှင့်ပဋိဃကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ပြီး ဖြစ်၍ ကာမဂုဏ် ခံစားမှုလည်းမရှိ၊ စိတ်ဆိုး စိတ်ညစ်မှု, ကြောက်ရွံ့မှုများ မရှိတော့။

အနာဂါမ်သည်–

၁။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ= သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံတွင် မိမိရောက်ရာဘုံ၏ အသက်အပိုင်းအခြားရှေ့ထက်ဝက်အတွင်း ရဟန္တာဖြစ်မည့်အနာဂါမ်၊

၂။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ = သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံတွင် မိမိရောက်ရာဘုံ၏ အသက်ထက်ဝက်ကို လွန်ပြီးမှ ရဟန္တာဖြစ်သောအနာဂါမ်၊

၃။ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ = ဆင်းဆင်းရဲရဲ အလွန်လုံ့လမပြုဘဲ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ်၊

၄။ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ = ဆင်းဆင်းရဲရဲငြိုငြင်ပင်ပန်းစွာ အလွန်လုံ့လပြုပြီးမှ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ်၊

၅။ ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ= သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံတွင် အောက်အောက်သောဘုံတို့၌ အရဟတ္တမဂ်ကိုမရမူ၍ အထက်ဆုံးဖြစ်သော အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ရောက်မှရဟန္တာဖြစ်သော အနာဂါမ်။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၄–၂–၃၅၂)

အရဟတ္တ– ကိလေသာ အာသဝေါကင်းရှင်းသဖြင့် မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သူ၊ ဝါ– မြတ်သည်ဖြစ်၍ အလှူကိုခံထိုက်သူ၊ (အရဟတ္တ / ရဟန္တာ)။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်– မဂ္ဂဋ္ဌာန် / ဖလဋ္ဌာန်

၁။ သဒ္ဓါဝိမုတ္တ, ပညာဝိမုတ္တ, ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ, တေဝိဇ္ဇ, ဆဠဘိည,ပဋိသမ္ဘိဒါ ပတ္တရဟန္တာ–စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၄–၂–၃၅၂)

အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၁၀၈–ယောက်

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်– ကေဝိဇ, ကောလံကောလ, သတ္တက္ခတ္တုပရမ ဟူသော သောတာပန် ၃–မျိုးကို ပဋိပဒါ ၄–ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် ၁၂–ယောက်ဖြစ်၏။

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်– ကာမ, ရူပ, အရူပ ဟူသော သကဒါဂါမ် ၃–မျိုးကို ပဋိပဒါ ၄–ပါးဖြင့်မြှောက်လျှင် ၁၂–ယောက်ဖြစ်၏။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်– အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ, ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီ, သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ, အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ, ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ ဟူသော အနာဂါမ် ၅–ယောက်ကို သုဒ္ဓါဝါသ ၅–ဘုံဖြင့်မြှောက်လျှင် ၂၅–ယောက် ရသော်လည်း အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ မရှိတော့သဖြင့် ၂၅–၁=၂၄–ယောက်သာဖြစ်၏။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်– သုက္ခဝိပဿက, သမထယာနိက အားဖြင့် ၂–ယောက်ဖြစ်၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော သောတာပန် ၁၂–ယောက်+ သကဒါဂါမ် ၁၂–ယောက်+ အနာဂါမ် ၂၄–ယောက် + ရဟန္တာ ၂–ယောက် + မဂ္ဂဋ္ဌာန် ၄–ယောက် = စုစုပေါင်း ၅၄–ယောက်ဖြစ်၏။ ယင်း ၅၄–ယောက်ကို သဒ္ဓါ, ပညာ ဓုရ ၂–ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် ၅၄×၂=၁၀၈–ယောက်ဖြစ်၏။

(သုတ္တနိပါတ် ၄–၂–၂၈၁, ၂။ မဟာဗုဒ္ဓဝင် ပဋ္ဌမ–၇၇၇)

* ။ သောတာ သကာ၊ ဆယ့်နှစ်ဝ စီ၊ စတုဝီ အနာ၊ ရဟန္တာနှစ်၊ မဂ်လေးဆစ်တွေး၊ ငါးဆယ့်
လေးကို၊ မြှောက်ရေး ဓုရ၊ သဒ်, ပဥ္စ၊ တစ်ရာ့ရှစ်ယောက် ရိယာမြောက်။ ၄

ဖလသမာပတ်

ဖလဈာန်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသည်မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာခံစား၍ လျက် ချမ်းသာစွာနေဖို့ရန် မိမိရရှိထားသော ဖိုလ်စိတ်များကို ဝင်စားကြသည်၊ မိမိဖိုလ်စိတ်များ အလို ရှိသလောက်ဖြစ်နေစေမှုကို ဖိုလ်ဝင်စားသည်ဟု ခေါ်သည်။

ဖိုလ်ဝင်စား

ဖလသမာပတ်သည် သမာဓိဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်မဟုတ်၊ ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာ၏ အကျိုးအာနိသင်ဖြစ်၍ လောကီဈာန်ရမှုနှင့် မဆိုင်၊ လောကီဈာန် ရသည်ဖြစ်စေ, မရသည်ဖြစ်စေ ဖလဈာန်ပုဂ္ဂိုလ်များ မိမိပိုင်ဖိုလ်ကို ဝင်စားနိုင်သည်။

၁။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်		သောတာပတ္တိ	ဖိုလ်ကိုသာ	ဝင်စားသည်၊
၂။ သကဒါဂါမ်	။	သကဒါဂါမိ	။	။
၃။ အနာဂါမ်	။	အနာဂါမိ	။	။
၄။ ရဟန္တာ	။	အရဟတ္တ	။	။

လက်ရှိအဆင့်ထက် မြင့်သောဖိုလ်ကို မရသေးသောကြောင့် မဝင်စားနိုင်၊ နိမ့်သောဖိုလ်လည်း ချုပ်ငြိမ်းပြီးဖြစ်၍ မဝင်စားနိုင်။

ဖလသမာပတ်မှထ

ဖလသမာပတ်ဝင်စားပြီး ရည်ရွယ်ရင်း အချိန်စေ့လျှင် ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ပြတ်စဲကာ ဘဝင် စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဖလသမာပတ်မှ ထသည်ဟုဆိုသည်။

ဖလသမာပတ္တိဝီထိပုံစံ

န–ဒ–မ–နု–နု–နု–နု– ဖိုလ်များစွာ ––––––––– ဘ

နိရောဓသမာပတ်

အလိုရှိသလောက် စိတ်, စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းနေခြင်းကို နိရောဓသမာ ပတ် ဟုဆိုသည်၊ ယင်းသမာပတ်ကို မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် ချမ်းသာစွာနေဖို့ရန် ဝင်စားသည်၊ ကာမဘုံ, ရူပဘုံ၌တည်သော သမာပတ် ၈–ပါးနှင့်ပြည့်စုံသူ အနာဂါမ်, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသာ ဝင်စားနိုင်ကြသည်။

ဝင်စားချိန်

နိရောဓသမာပတ်ကို နာရီပိုင်း, ရက်ပိုင်း, လပိုင်း စသည်ဖြင့် အလိုရှိသလောက် သတ်မှတ်၍ ဝင်စားနိုင်သည်၊ သို့သော် ကဗဠီကာရအာဟာရကိုမှီရသော ကာမဘုံ၌ကား ထမင်းအသက် ၇–ရက်ထက်ပိုပြီး မဝင်စားနိုင်ဟု မိန့်ဆိုကြသည်၊ ကဗဠီကာရာဟာရကိုမမှီရသော ရူပဘုံ၌ကား ၇–ရက်ထက်ပိုပြီး အကန့်အသတ်မရှိ ဝင်စားနိုင်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စသည်)

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားပုံ

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားလိုသူသည် ပထမဈာန်စသော မဟဂ္ဂုတ်သမာပတ်ကိုအာကိဉ္စညာယတနဈာန်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်းဝင်စားရသည်၊ ယင်းဝင်စားသည့်ဈာန်မှ ထတိုင်း ထတိုင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပြီး ဆက်လက်ဝင်စားရသည်၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်မှ ထပြီးသောအခါ–

၁။ ကိုယ်နှင့်မစပ် သီးခြားထားအပ်သော ပရိက္ခရာ, ကျောင်းစသည်တို့ကို မီးစသည် မဖျက်ဆီးနိုင်အောင် အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း၊

၂။ အသက်အပိုင်းအခြားကိုကြည့်ခြင်း၊

၃။ ဘုရားခေါ်မည့်အရေးကိုကြည့်ရှုခြင်း၊

၄။ သံဃာတော်က မိမိကိုခေါ်ယူလိုကြောင်း ရှိ, မရှိ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ (ဋီကာကျော်)

ဟူသော ပုဗ္ဗကိစ္စလေးပါးကို ပြုပြီးလျှင် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ဇော ၂–ကြိမ်ဖြစ်၍ စိတ်, စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုနိရောဓသို့ ရောက်သွားသည်။

နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမိဖိုလ်ဇော ၁–ကြိမ်, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ၁–ကြိမ်ဖြစ်၍ ဘဝင်ကျသည်။

နိရောဓသမာပတ္တိဝီထိပုံစံ

န–ဒ–မ–ပ–ဥ–နု–ဂေါ်–နေဝဈာန်ဇော ၂–ကြိမ် (နိရောဓ) $\frac{\text{အနာဂါမိ}}{\text{အရဟတ္တ}}$ ဖိုလ် ဘ

* * * * *

အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏စေတနာမွန်

ဘာဝေတဗ္ဗံ ပနိစ္စေဝံ၊ ဘာဝနာဒွယမုတ္တမံ၊
ပဋိပတ္တိရသဿာဒံ၊ ပတ္ထယန္တေန သာသနေ ။

သာသနာ ၃–ရပ်

* ပရိယတ္တိသာသနာ – မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်ရရေးနည်းလမ်းစည်းကမ်းများ၊
* ပဋိပတ္တိသာသနာ – ပရိယတ္တိနည်းလမ်းစည်းကမ်းအတိုင်း မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန် ရ,ရောက်ရေးအတွက် ကျင့်ကြံပွားများမှု၊
* ပဋိဝေဓသာသနာ – ဝိမုတ္တိရသဖြစ်သော မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်အရသာခံစားမှု။

သီလ,သမာဓိ,ပညာဟူသော သာသနာ ၃–ရပ် (သို့) သိက္ခာ ၃–ရပ်ဟူသည်မှာလည်း ပဋိပတ္တိသာသနာပင်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် သာသနာ၏အနှစ်သာရသည် ပရိယတ်အခြေခံထားသော ပဋိပတ်ပင်တည်းဟုမိန့်ဆိုကြသည်၊ အသိမှတစ်ဆင့်တက်၍ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်ပွားများအားထုတ်မှသာလျှင်သက်ဆိုင်ရာအရသာများကို မလွဲမသွေ ခံစားရပေမည်။

သမထဘာဝနာကိုပွားများအားထုတ်ခြင်းကြောင့် ဈာန်အဘိညာဉ်အရသာကို ခံစားရပေမည်၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်လျှင်ကား–ဝိမုတ္တိရသဖြစ်သော မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်အရသာများအထိခံစားရပေမည်၊ ထို့ကြောင့် ဈာန်အဘိညာဉ်အရသာ,မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်အရသာ လိုရာရနိုင်သော သမထ, ဝိပဿနာနှစ်ဖြာသောဘာဝနာမြတ်တို့ကို ပွားများအားထုတ်ကြခြင်းဖြင့် ရရှိထားသောအခွင့်အရေးကို လက်မလွှတ်တန်းရယူနိုင်ကြပါစေသတည်းဟု အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်က ဥယျောဇဉ်စကားမှာထားခြင်းဖြင့် သူ၏ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကို အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်ကျမ်း ပြီးပါပြီ။

* * * * *

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကျမ်းအမည်	ကျမ်းပြုဆရာ	ကျမ်းညွှန်း
၁။ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်		အဘိ ၁၊
၂။ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်		အဘိ ၂၊
၃။သံယုတ်ပါဠိတော်–ပ		သံ ၁၊
၄။ဝိနယမဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်		ဝိ ၃၊
၅။ဇာတကပါဠိတော်–ဒု		ဇာတက–၂၊
၆။ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်		ပဋိသံ၊
၇။အဋ္ဌသာလိနီ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	အဘိ–ဋ္ဌ ၁၊
၈။ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	အဘိ–ဋ္ဌ ၂၊
၉။ပဥ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	အဘိ–ဋ္ဌ ၃၊
၁၀။ဒီဃနိကာယ်မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	ဒီ–ဋ္ဌ ၂၊
၁၁။ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	ဒီ– ဋ္ဌ ၃၊
၁၂။မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	မ ဋ္ဌ–၃၊
၁၃။သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	သုတ္တနိပါတ ဋ္ဌ၊
၁၄။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ –ပ	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	ဝိသုဒ္ဓိ ၁၊
၁၅။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ –ဒု	(အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ)	ဝိသုဒ္ဓိ ၂၊
၁၆။မူလဋီကာ–ပ	(ရှင်အာနန္ဒာ)	အဘိ–ဋီ ၁၊
၁၇။မူလဋီကာ–ဒု	(ရှင်အာနန္ဒာ)	အဘိ–ဋီ ၂၊
၁၈။မူလဋီကာ–တ	(ရှင်အာနန္ဒာ)	အဘိ–ဋီ ၃၊
၁၉။အနုဋီကာ–ပ	(ရှင်ဓမ္မပါလ)	အနု–ဋီ ၁၊
၂၀။အနုဋီကာ–ဒု	(ရှင်ဓမ္မပါလ)	အနု–ဋီ ၂၊
၂၁။အနုဋီကာ–တ	(ရှင်ဓမ္မပါလ)	အနု–ဋီ ၃၊

ကျမ်းအမည်	ကျမ်းပြုဆရာ	ကျမ်းညွှန်း
၂၂။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ –ပ	(ရှင်ဓမ္မပါလ)	ဝိသုဒ္ဓိ–ဋီ ၁၊
၂၃။ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ –ဒု	(ရှင်ဓမ္မပါလ)	ဝိသုဒ္ဓိ–ဋီ ၂၊
၂၄။အဘိဓမ္မာဝတာရ	(ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ)	အဘိဓမ္မာဝတာရ၊
၂၅။နာမရူပပရိစ္ဆေဒ	(ရှင်အနုရုဒ္ဓ)	နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊
၂၆။အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ	(ရှင်အနုရုဒ္ဓ)	သင်္ဂြိုဟ်၊
၂၇။ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ	(ရှင်အနုရုဒ္ဓ)	ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ၊
၂၈။သစ္စသင်္ခေပ	(ရှင်သာရိပုတ္တရာ)	သစ္စသင်္ခေပ၊
၂၉။အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီ	(ရှင်သုမင်္ဂလသာမိ)	ဋီကာကျော်၊
၃၀။သင်္ခေပဝဏ္ဏနာဋီကာ	(သဒ္ဓမ္မဇောတိပါလ ဆပဒထေရ်)	သင်္ခေပဋီကာ
၃၁။မဏိသာရမဉ္ဇူသာ–ပ	(ရှင်အရိယဝံသ)	မဏိ ၁၊
၃၂။မဏိသာရမဉ္ဇူသာ–ဒု	(ရှင်အရိယဝံသ)	မဏိ ၂၊
၃၃။ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ–ပ	(ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်)	ဘေဒနီ ၁ / ဝိ၊
၃၄။ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ–ဒု	(ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်)	ဘေဒနီ ၂ / ဝိ၊
၃၅။ပရမတ္ထဒီပနီ	(လယ်တီဆရာတော်)	ပရမတ္ထဒီပနီ၊
၃၆။ပရမတ္ထသံခိပ်	(လယ်တီဆရာတော်)	ပရမတ္ထသံခိပ်/တီ၊
၃၇။ပရမတ္ထစက္ခု	(ဒီပဲရင်းဆရာတော်)	ပရမတ္ထစက္ခု / ဒီ၊
၃၈။ယမိုက်အရကောက်ကျမ်း	(ထန်းတစ်ပင်ဆရာတော်)	ယမိုက်အရကောက်၊
၃၉။အဘိဓမ္မတ္ထဒီပက–ပ	(ဗိုလ်ကုန်းဆရာတော်)	အဘိဓမ္မတ္ထဒီပက ၁၊
၄၀။အဘိဓမ္မတ္ထဒီပက –ဒု	(ဗိုလ်ကုန်းဆရာတော်)	အဘိဓမ္မတ္ထဒီပက ၂၊
၄၁။သတပဒီကပ္ပဋ္ဌာဝိသဇ္ဇနာ	(မင်းကွန်းတောရ ဦးပဏ္ဍဝံသ)	သတပဒီကပ္ပဋ္ဌာ
၄၂။သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ	(အရှင်ဇနကာဘိဝံသ)	ဘာသာဋီကာ၊
၄၃။အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ်	(အရှင်ဇနကာဘိဝံသ)	အခြေပြု၊
၄၄။မဟာဗုဒ္ဓဝင်	([illegible]ဆရာတော်)	မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊

သုတေသနစာကြည့်တိုက်
သာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်။

အဘိဓမ္မာသင်ကြားပို့ချလိုသူများအတွက်

အထူးစီစဉ်ထားသော

အဘိဓမ္မာလက်ဆောင်

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ နားလည်တတ်သိရန်နှင့် ဝိပဿနာအခြေခံ နာမရူပ
ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ရင့်သန်ဖို့အတွက် အခွင့်ကောင်းကြီးကြုံနေပါပြီ။
အဘိဓမ္မာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းလာ သရုပ်အဓိပ္ပါယ်များနှင့်
အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာသဘောတရားများကို အချိန်အတိုဆုံးဖြင့်
လွယ်ကူစွာ တတ်မြောက်နိုင်အောင် စီစဉ်ထားသည်။

ဤကျမ်း၌—

- * သက်သာလွယ်ကူသောစနစ်များ
- * ဆန်းသစ်သောစနစ်များ
- * မမေ့ပျောက်အောင် မှတ်နည်းများ ပါဝင်သည်။

မည်သူမဆို လိုလား၍ ကြိုးစားသူဖြစ်က တစ်လ နှစ်လ (သို့မဟုတ်) သုံးလအတွင်းမှာပင် သင်္ဂြိုဟ် (၉)ပိုင်းလုံး တတ်မြောက်နိုင်ပြီး အဘိဓမ္မာ စာမေးပွဲများကို မုချဖြေဆိုနိုင်ပါလိမ့်မည်။

စာအုပ်ရနိုင်သောဌာန
စာပေထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့
မေဓာဝီသကျောင်းဆောင်
ရွာမပရိယတ္တိစာသင်တိုက်၊ အင်းစိန်
ဖုံး— ၀၁-၆၄၀၀၇၅